

PLAN UPRAVLJANJA
NACIONALNIM PARKOM PLITVIČKA JEZERA
2019. – 2028.

PLAN UPRAVLJANJA
NACIONALNIM PARKOM PLITVIČKA JEZERA
2019. – 2028.

PLITVIČKA JEZERA
Nacionalni park
National Park

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Plitvice Lakes National Park
inscribed on the World
Heritage List in 1979

Plitvička Jezera, lipanj 2019.

Plan upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera 2019. – 2028.

Nakladnik

Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera

Urednik

Tomislav Kovačević

Lektura

Nitor usluge d.o.o.

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak

O3, obrt za dizajn i usluge

Naklada

200

Tisak

Stega – tisak d.o.o.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001039365.

ISBN

978-953-48503-4-3

Plitvička Jezera, 2019.

Zahvaljujemo svim sudionicima dioničkih radionica, lokalnim stanovnicima i djelatnicima JU NP Plitivička jezera koji su sudjelovali u provedenim anketnim istraživanjima te svima koji su uputili pisane komentare i prijedloge na konačni nacrt, na uloženom trudu, vremenu i konstruktivnom doprinosu izradi Plana upravljanja.

Zahvaljujemo veleposlanstvima Sjedinjenih Američkih Država i Kanade te Programu Ujedinjenih naroda za razvoj u Hrvatskoj na njihovoj pomoći u organizaciji i sufinanciranju sudjelovanja dva vodeća WCPA IUCN stručnjaka u području upravljanja posjećivanjem u izradi Plana upravljanja, čime su omogućili izradu plana u skladu s najboljom svjetskom praksom u tom području.

IZRAĐIVAČI PLANA UPRAVLJANJA NP PLITVIČKA JEZERA 2019. – 2028.

Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera

Uža radna skupina

Tomislav Kovačević, ravnatelj

Kazimir Miculinić, stručni voditelj – voditelj Službe zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Nacionalnog parka

Krešimir Čulinović, voditelj Odsjeka prezentacije

Andrijana Brozinčević, voditeljica Odsjeka za ekologiju voda

Ivanka Špoljarić, voditeljica Odsjeka za ekologiju flore i faune

Nikola Magdić, voditelj Odjela zaštite šumskih ekoloških sustava

Jurica Cindrić, voditelj Odsjeka za očuvanje kulturne baštine

Ivica Vuković, voditelj Odjela nadzora, zaštite i čuvanja NP

Maja Vurnek, stručna suradnica – biolog/ekolog

Nikola Markić, stručni suradnik hidrogeolog

Marija Kulić, prezentatorica prirodnih posebnosti Nacionalnog parka

Jelena Marković, prezentatorica prirodnih posebnosti Nacionalnog parka

Željko Rendulić, čuvar prirode

Marija Turkalj, voditeljica Službe marketinga i prodaje

Natalija Božičević, voditeljica Službe prihvata, vođenja, informiranja, prijevoza posjetitelja i internog prijevoza

Roža Poznanović, voditeljica Službe ekonomsko–financijskih poslova

Silvija Rubčić Kovačić, voditeljica Odjela plana i analize

Nataša Maričić Brkljačić, voditeljica Odjela pravnih, kadrovskih i općih poslova

Sanda Sertić, voditeljica Odjela nabave i skladišta

Dragan Sekulić, voditelj Odsjeka protupožarne zaštite

Dragana Franjković, voditeljica Podružnice hotelijerstva i ugostiteljstva

Zoran Luketić, voditelj Podružnice trgovine

Ostali suradnici iz JUNPPJ

Anđelko Novosel, ravnatelj JU NPPJ do studenog 2017. godine

Bogdan Radaković, voditelj Podružnice održavanja, tehnike i komunalne infrastrukture

Marko Šimić, voditelj Odjela tehničke operative

Katarina Marković, viša savjetnica

Tomislav Štrbac, voditelj Odjela za održavanje infrastrukture i hortikulture

Sanja Žalac, stručna suradnica - biolog/ekolog

Tea Frketić, stručna suradnica - biolog/ekolog

Stipe Špoljarić, stručni suradnik za zaštitu šuma

Antonija Dujmović, stručna suradnica – krajobrazni arhitekt

Konzultantski tim

Ognjen Škunca, Granulum Salis d.o.o. - koordinator i integrator

Vesna Vukadin, Park bureau d.o.o. - ključni ekspert za PU

Vladimir Lay, sociolog - istraživač

Steven McCool, međunarodni stručnjak za upravljanje posjećivanjem u zaštićenim područjima - savjetnik za APUP

Paul Eagles, međunarodni stručnjak za upravljanje posjećivanjem u zaštićenim područjima - savjetnik za APUP

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu/ Ministarstvo zaštite okoliša i energetike

Karla Fabrio Čubrić, voditeljica Odsjeka

Maša Ljuština, voditeljica Odsjeka

Gordana Zwicker Kompar, viša stručna savjetnica

Ivana Ilijaš, viša stručna savjetnica

Tamara Čuković, stručna savjetnica

Boria Vitas, viša stručna savjetnica

Daniel Springer, voditelj Službe za zaštićena područja

PREDGOVOR

Plan upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera strateški je dokument koji objedinjuje sve relevantne informacije o području i značajkama Parka kao i politike utvrđene s ciljem učinkovitog upravljanja ovim jedinstvenim draguljem svjetske baštine, kako bi se očuvale njegove prirodne vrijednosti i ostavile u zalog budućim generacijama.

Nacionalni park Plitvička jezera najstariji je i najveći nacionalni park u Republici Hrvatskoj koji je 1979. godine zbog svoje jedinstvene univerzalne vrijednosti prepoznate kroz proces osedravanja upisan na listu Svjetske prirodne baštine UNESCO, stekavši pritom iznimnu popularnost i prepoznatljivost u svjetskim razmjerima.

Neprocjenjiva vrijednost područja Nacionalnog parka i njegova iznimna ljepota bile su imperativ za iznalaženje dugoročnog i održivog načina upravljanja ovim zaštićenim područjem. Zahvaljujući sinergijskom djelovanju djelatnika Nacionalnog parka, Ministarstva zaštite okoliša i energetike, drugih relevantnih dionika koji djeluju u području zaštite prirode te pripadnika lokalne zajednice, kreiran je strateški, dugoročni i planski dokument s obveznom primjenom za sve subjekte koji obavljaju djelatnost u zaštićenom području.

Planom upravljanja postavljeni su temeljni ciljevi u ostvarenju vizije Nacionalnog parka prema kojoj dobar način upravljanja zaštićenim područjem i suradnja s lokalnom zajednicom predstavljaju temelj održivog razvoja. U ostvarenju navedenih ciljeva osobitu je pozornost potrebno posvetiti očuvanju jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka, očuvanju tradicije i kulturnog identiteta područja, održivom razvoju lokalne zajednice i izgradnji partnerskog odnosa u kojem lokalna zajednica prepoznaje Park kao dio svoga identiteta.

Slijedom navedenog potrebno je raditi na oživljavanju poljoprivredne proizvodnje lokalnih, visokokvalitetnih proizvoda te razvoju i umrežavanju ekoturističke ponude kako bi se povećala prosječna duljina boravka u Parku, ali i produljilo trajanje sezone u Parku i destinaciji Lika. Navedeno promišljanje bilo je osnovni motiv za uspostavljanje suradnje s turističkim klasterom Lika Destination kroz provedbu projekta brendiranja Like kao destinacije zaštićenih područja i gastro-destinacije razvijane po modelu održivog razvoja.

Upravljanje Nacionalnim parkom zahtjevan je i sveobuhvatan posao i uloga ovog dokumenta je da kroz strateška određenja, dugoročno postavljene ciljeve i utvrđene politike stvori okvir za planski pristup upravljanju koji će doprinijeti očuvanju njegovih posebnosti i vrijednosti.

Tomislav Kovačević,
ravnatelj

SADRŽAJ

POPIS OZNAKA, KRATICA I POKRATA 12

1. UVOD I KONTEKST 16

1.1 Kratak opis Plana upravljanja . . . 17
1.2 Kako se Plan provodi? . . . 18
1.3 Proces planiranja i uključivanja dionika . . . 19
1.4 Evaluacija Plana upravljanja (2007. – 2017.) . . . 20
1.5 Kontekst upravljanja Parkom . . . 22
1.5.1 Nacionalna i međunarodna zaštita područja . . . 22
1.5.2 Propisi i planovi relevantni za provedbu Plana . . . 24
1.5.3 Ustroj, ovlasti, financiranje i područja djelovanja Javne ustanove . . . 24

2. OPIS PODRUČJA 28

2.1 Prostorni i administrativni položaj Parka te naseljenost . . . 29
2.1.1 Prostorni i administrativni položaj Parka te prometna povezanost . . . 29
2.1.2 Naselja na području Parka i demografska obilježja . . . 30
2.1.3 Vlasništvo i prava korištenja zemljišta . . . 33
2.2 Prirodna obilježja . . . 33
2.2.1 Klima i klimatske varijacije . . . 33
2.2.2 Geologija i geomorfologija . . . 34
2.2.3 Proces osedravanja . . . 38
2.2.4 Hidrologija . . . 40
2.2.5 Flora i staništa . . . 44
2.2.6 Gljive i lišajevi . . . 56
2.2.7 Fauna . . . 57
2.2.8 Ljepota prirodnog krajobraza . . . 65
2.3 Kulturno-povijesna obilježja . . . 68
2.3.1 Povijest naseljenosti područja . . . 68
2.3.2 Materijalna kulturna baština . . . 71
2.3.3 Nematerijalna kulturna baština . . . 73
2.3.4 Kulturni krajobraz . . . 74
2.4 Obilježja posjećivanja Parka . . . 75
2.4.1 Posjetiteljska infrastruktura i programi . . . 75
2.4.2 Stanje i trendovi u posjećivanju Parka . . . 78

2.4.3 Ugostiteljstvo Javne ustanove 82
2.4.4 Trgovine i suvenirnice Javne ustanove 84
2.5 Društveno-gospodarska obilježja 85
2.5.1 Uloga Parka u razvoju i gospodarskom životu lokalne zajednice 85
2.5.2 Druge glavne gospodarske djelatnosti i korištenje zemljišta 86
3. UPRAVLJANJE 88
Vizija i opći ciljevi 89
3.1 Tema A. Očuvanje prirodnih vrijednosti 90
3.1.1 AA. Očuvanje vodenih ekosustava 92
3.1.2 AB. Očuvanje šumskih ekosustava 112
3.1.3 AC. Očuvanje travnjaka 131
3.1.4 AD. Očuvanje krša 146
3.2 Tema B. Očuvanje kulturne baštine 155
3.2.1 BA. Materijalna kulturna baština 157
3.2.2 BB. Nematerijalna kulturna baština 162
3.2.3 BC. Kulturni krajobraz 165
3.3 Tema C. Upravljanje posjećivanjem 170
3.3.1 CA. Sustav posjećivanja 173
3.3.2 CB. Ugostiteljstvo i trgovine 185
3.3.3 CC. Interpretacija i edukacija 200
3.3.4 CD. Marketing 209
3.4 Tema D. Podrška održivom razvoju lokalne zajednice 214
3.4.1 DA. Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje 215
3.4.2 DB. Razvoj i umrežavanja ekoturističke ponude 222
3.5 Tema E. Razvoj kapaciteta i upravljanje Javnom ustanovom 228
3.5.1 EA. Osiguravanje pravnog i planskog okvira potrebnog za upravljanje 231
3.5.2 EB. Razvoj institucionalnih i ljudskih kapaciteta i kompetencija 238
3.5.3 EC. Upravljanje imovinom 248
3.5.4 ED. Infrastruktura 254
3.6 Upravljačka zonacija 260
3.6.1 ZONA I Zona stroge zaštite 263
3.6.2 ZONA II Zona usmjerene zaštite 267
3.6.3 ZONA III Zona korištenja 271

4. LITERATURA 275

5. PRILOZI 283

5.1 Popis institucija, udruženja i drugih pravnih subjekata uključenih u izradu Plana i načini uključivanja . . . 284

5.2 Popis ciljnih vrsta ptica za područje ekološke mreže HR1000020 NP Plitvička jezera . . . 288

5.3 Popis ciljnih vrsta za područje ekološke mreže HR5000020 NP Plitvička jezera . . . 289

5.4 Popis staništa NP Plitvička jezera . . . 290

5.5 Popis šumskih zajednica NP Plitvička jezera . . . 294

5.6 Popis strogo zaštićenih vrsta sisavaca zabilježenih na području NPPJ-a . . . 295

5.7 Popis strogo zaštićenih vrsta vodozemaca zabilježenih na području NPPJ-a . . . 297

5.8 Popis strogo zaštićenih vrsta gmazova zabilježenih na području NPPJ-a . . . 298

5.9 Popis strogo zaštićenih vrsta leptira zabilježenih na području NPPJ-a . . . 299

5.10 Popis zaštićene materijalne kulturne baštine na području NP Plitvička jezera . . . 300

5.11 Zone staništa Natura 2000 . . . 301

5.12 Ostale kategorije zaštite u NPPJ-u . . . 303

5.13 Staze za posjetitelje u jezerskoj zoni NPPJ-a . . . 304

5.14 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (vrste i staništa) . . . 305

5.15 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (ptice) . . . 335

5.16 Spektar mogućnosti doživljaja i alokacija različitih klasa unutar NPPJ-a . . . 342

5.16.1 Opis ROS klasa za NPPJ . . . 343

5.16.2 Alokacija ROS klasa unutar Parka . . . 354

POPIS OZNAKA, KRATICA I POKRATA

APPRRR	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
B2B	*Business to Business*
B2C	*Business to Consumer*
BiH	Bosna i Hercegovina
CR	kritično ugrožena vrsta
CRM	*Customer Relationship Management*
DD	nedovoljno poznata vrsta
DGU	Državna geodetska uprava
DHMZ	Državni hidrometeorološki zavod
DMO	*Destination Management Organisation*
DMR	digitalni model reljefa
EN	ugrožena vrsta
FAM Trip	*Familiarization Trip*
FCD	*Flora Croatica Database*
g.	godina
GIS	Geografski informacijski sustav
GSM	*Global System for Mobile Communications*
h	sat
ha	hektar
HAOP	Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
HE	hidroelektrana
HEP	Hrvatska elektroprivreda
HGSS	Hrvatska gorska služba spašavanja
HMP	Hitna medicinska pomoć
HOK	Hrvatska osnovna karta
HPŠSS	Hrvatska poljoprivredno-šumarska savjetodavna služba
HTZ	Hrvatska turistička zajednica
HV	Hrvatske vode
HZPR	Hrvatski zavod za prostorni razvoj
IPA	*Important Plant Area*
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
IT	informatička tehnologija
itd.	i tako dalje
Izas	indeks zasićenja
JI	jugoistok
JLS	jedinica lokalne samouprave
JU	javna ustanova
JUNPPJ	Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera
JUV	jedinstvena univerzalna vrijednost
JZ	jugozapad

KEC projekt	*Karst Ecosystems Conservation Project*
kn	kuna
KUD	kulturno-umjetničko društvo
KŽ	Karlovačka županija
L/ŽTZ	lokalne/županijske turističke zajednice
LAC	*Limits of Acceptable Change*
LAG	Lokalna Akcijska Grupa
LD	Lika Destination
LIDAR	*Light Detection and Ranging*
LMWL	*Local Meteoric Water Line*
LSŽ	Ličko-senjska županija
MGIPU	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja
mil.	milijun
MK	Ministarstvo kulture
m n/v	metara nadmorske visine
MPO	mali parkovski objekti
MPPI	Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture
MPS	Ministarstvo poljoprivrede
MT	Ministarstvo turizma
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
MZOE	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike
NKS	Nacionalna klasifikacija staništa
NL	newsletter
NN	Narodne novine
NP	nacionalni park
OPG	obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
OŠ	osnovna škola
p.	par
P1, P2, P3	pristaništa 1, 2, 3
PAOT	*People at One Time*
PEI	Program edukacije i interpretacije
PMF	Prirodoslovno-matematički fakultet
POP	Područje očuvanja značajno za ptice
POVS	Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove
PP	policijska postaja
PPPPO NPPJ	Prostorni plan područja posebnih obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera
PU	Plan upravljanja
RH	Republika Hrvatska
ROS	*Recreation Opportunity Spectrum*
s	sekunda

SAD	Sjedinjene Američke Države
SDF	*Standard Data Form*
st.	stoljeće
st. pr. Kr.	stoljeće prije Krista
ST1, ST2, ST3	stajalište 1, 2, 3
SZ	sjeverozapad
ŠRC	športsko rekreacijski centar
TZ	turistička zajednica
tzv.	takozvani
U1	Ulaz 1
U2	Ulaz 2
UHPA	Udruga hrvatskih putničkih agencija
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UZG	Ured za graditeljstvo
VU	osjetljiva vrsta
WC	zahod
ZAVNOH	Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske
ZP	zaštićeno područje
ZPPTU	Zainteresirani privatni pružatelji turističkih usluga
ZZP	Zakon o zaštiti prirode
ŽRA LSŽ	Županijska razvojna agencija Ličko-senjske županije

1. UVOD I KONTEKST

1.1 **Kratak opis Plana upravljanja**

Pred nama je drugi Plan upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera, područjem svjetske baštine pod zaštitom Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu - UNESCO. Odnosi se na razdoblje provedbe od 2019. do 2028. godine. Osim upravljanja Parkom (i područjem svjetske baštine), ovaj Plan obuhvaća i sve obaveze upravljanja istoimenim područjima ekološke mreže Natura 2000 (vidi poglavlje 1.4.1) te se prilikom korištenja pojmova Park ili područje, u cijelom dokumentu, podrazumijevaju i područja ekološke mreže.

> Plan upravljanja zaštićenim područjem i/ili područjem ekološke mreže je strateški dokument javne ustanove kojim se utvrđuje stanje zaštićenog područja i/ili područja ekološke mreže te određuju ciljevi upravljanja, aktivnosti za postizanje ciljeva i pokazatelji provedbe plana.

Planom upravljanja (Plan) nastoje se na jednom mjestu sažeto i jasno prikazati sve glavne informacije o području te, participativnim procesom utvrđene, politike i strategije (kroz ciljeve i aktivnosti) koje usmjeravaju upravljanje Parkom i resursima Javne ustanove. Plan upravljanja u prvom redu pomaže Javnoj ustanovi i institucijama sektora zaštite prirode (Ministarstvo zaštite okoliša i energetike - MZOE) dugoročno učinkovito upravljati zaštićenim područjem. No, plan upravljanja je ujedno i javni dokument, dostupan svima, koji omogućuje svim dionicima i zainteresiranoj javnosti praćenje djelovanja JU-a te da se vlastitim angažmanom, gdje je to moguće, uključe u upravljanje Parkom te tako doprinesu očuvanju njegovih vrijednosti.

Plan je strukturiran kroz tri glavne cjeline – uvodni dio, opis područja i upravljački dio. Upravljački dio sadrži viziju, ciljeve upravljanja, evaluacije stanja i aktivnosti po temama te upravljačku zonaciju.

Uz ova 3 glavna dijela Plan sadrži i priloge u kojima su objedinjene dodatne informacije o pojedinim temama važne za cjelovitije razumijevanje navedenog teksta. Jedan od priloga čine i relacijske tablice između mjera očuvanja za ciljne stanišne tipove i vrste te aktivnosti upravljanja (Prilog 5.13 i 5.14). Relacijske tablice izrađene su kako bi se aktivnosti iz Plana pridružile mjerama očuvanja razrađenim kroz Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (NN 15/14) i Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ostalih vrsta i stanišnih tipova u području ekološke mreže, koji je u izradi. Kao podloga za razradu Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem (raspisanog kroz Temu C. Upravljanje posjećivanjem) izrađen je posebni dokument Studija upravljanja posjećivanjem te Marketinška strategija.

Upravljanje Parkom planirano je kroz 5 glavnih tema, za koje su razrađene evaluacije stanja glavnih obilježja i definirani opći ciljevi i aktivnosti grupirane po podtemama. Za svaku planiranu aktivnost navedeni su: prioritet provedbe,[1] planirano razdoblje provedbe, očekivana suradnja u provedbi s vanjskim suradnicima i institucijama te procijenjeni okvirni troškovi provedbe (u koje

[1] Koristila se podjela na 3 razine prioriteta za provedbu aktivnosti, sukladno Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže.

nisu uračunati redovni troškovi poslovanja JU-a). Ukupno je razrađena 561 aktivnost,[2] koje su grupirane u 5 tema, odnosno 17 podtema, a predviđeni troškovi svih aktivnosti u razdoblju od deset godina iznose 1.630.846.000 kuna.

Vizija i opći ciljevi Plana postavljeni su za razdoblje dulje od trajanja Plana, 20 godina ili više, uz pretpostavku da u Parku neće doći do izvanrednih okolnosti koje bi uzrokovale značajne promjene konteksta upravljanja ili obilježja područja koje trenutno nije moguće predvidjeti. Posebni ciljevi i njihovi pokazatelji su postavljeni za razdoblje od 10 godina, koliko je previđeno trajanje Plana, pa vremenska odrednica u formulaciji ciljeva nije posebno naglašavana. Vrijeme provedbe aktivnosti određeno je tabličnim prikazom koji je naveden za svaku aktivnost te također nije posebno naglašavano u samoj formulaciji aktivnosti.

1.2 **Kako se Plan provodi?**

Plan upravljanja je izrađen za razdoblje od 10 godina, s mogućnošću generalne revizije nakon 5 godina. Detaljnije se razrađuje, pa tako i provodi, kroz Godišnje programe zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Nacionalnog parka (dalje Godišnji programi). Oba dokumenta donosi Upravno vijeće Javne ustanove (JU), uz suglasnost MZOE-a.

Dugoročno postavljenom vizijom i općim ciljevima Plana te posebnim ciljevima i njihovim pokazateljima postavljenim za razdoblje trajanja Plana, utvrđuju se osnovne politike upravljanja Parkom. Sve što se događa u Parku trebalo bi biti u skladu s njima. Planovi izrađeni za 10 godina ne mogu, bez periodične provjere i prilagodbe, osigurati krajnju razinu detalja i preciznost potrebnu za provedbu aktivnosti, niti još značajniju, dovoljnu razinu prilagodljivosti novim saznanjima ili nastalim promjenama. Oni, stoga, služe kao okvir kojim se osigurava planski pristup upravljanju i provedba potrebnih aktivnosti kroz dulje razdoblje te umanjuje mogućnost donošenja neutemeljenih i *ad hoc* odluka ili promjena smjerova upravljanja. Razrađeni akcijski planovi također omogućuju praćenje stupnja provedenosti planiranih aktivnosti te njihove učinkovitosti u postizanju ciljeva, što je temelj prilagodljivog upravljanja.

Sama prilagodba upravljanja osigurava se kroz Godišnje programe, u kojima se dijelovi akcijskih planova mogu dopuniti potrebnim detaljima ili novim aktivnostima, a planirane aktivnosti se mogu prilagoditi ili čak izbaciti, ali sve uvijek na način koji i dalje doprinosi postizanju ciljeva postavljenih Planom te uz odgovarajuće obrazložene i utemeljene razloge za takve promjene.

Na opisani način se kombinacijom tih dvaju osnovnih upravljačkih dokumenata JU-a osiguravaju temeljni, naoko suprotstavljeni zahtjevi prilagodljivog upravljanja zaštićenim područjima: Planom upravljanja se osigurava kontinuitet upravljanja i mogućnost praćenja njegove uspješnosti i učinkovitosti, a Godišnjim programima redovna periodička prilagodba upravljanja utemeljena na potrebama ustanovljenim praćenjem.

Usvajanjem Plana upravljanja on postaje službeni dokument kojeg su se sukladno članku 138. Zakona o zaštiti prirode dužne pridržavati sve pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnosti u zaštićenom području. To ne znači da se ovim Planom planiraju aktivnosti svih institucija i pojedinaca koji djeluju na području Parka, nego da njihovo djelovanje ne smije biti u neskladu s ovdje postavljenim ciljevima upravljanja.

[2] Usporedbe radi, prethodni Plan upravljanja za NPPJ (2008. – 2017.) imao je 9 tema, sa 79 mjera, a samo 2 teme su bile razrađene kroz akcijske planove, s ukupno 96 određenih aktivnosti.

1.3 **Proces planiranja i uključivanja dionika**

Proces izrade Plana upravljanja započeo je u siječnju 2017. godine te je, većim ili manjim intenzitetom, trajao do prosinca 2018. godine. Način rada temeljio se na dosadašnjim iskustvima najbolje prakse planiranja upravljanja u Hrvatskoj, a provedeni proces se gotovo u potpunosti podudara s preporučenim načinom rada opisanim u Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže (MZOE i HAOP), koje su objavljene u ožujku 2018. godine. Dodatno, pri razradi Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem (integriranog kroz Temu C), korišten je tzv. LAC (eng. *Limits of Acceptable Change*) metodološki okvir za planiranje i ROS (eng. *Recreation Opportunity Spectrum*) klase koje opisuju spektar doživljajnih mogućnosti koje Park nudi. Spektar mogućnosti doživljaja s opisom ROS klasa i alokacijama različitih klasa unutar NPPJ-a nalazi se u Prilogu 5.15.

Kroz odvojeni proces, ali paralelno s izradom Plana upravljanja, izrađena je i Marketinška strategija Javne ustanove NP Plitvička jezera (JUNPPJ) te su u oba dokumenta, da bi se osigurala njihova usklađenost, korištene i ugrađivane informacije i uvidi dobiveni kroz oba procesa.

Glavnu ulogu u prikupljanju i obradi postojećih znanja i podataka te pripremi pisanog dokumenta imali su članovi Uže radne skupine za izradu Plana upravljanja. U radu ove skupine su tijekom cijelog procesa sudjelovala 22 djelatnika JU-a, 6 djelatnika HAOP-a te 2 vanjska konzultanta. Radu skupine povremeno su se, prema užim područjima njihova rada, priključivali i drugi djelatnici JU-a te dodatni vanjski stručnjaci. Ukupno su održane 24 radionice Uže radne skupine (20 u punom sastavu i 4 za pojedine teme), u trajanju od 1 do 3 dana te niz individualnih sastanaka i konzultacija.

Kao savjetnici na projektu, posebno u dijelu razrade Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem, sudjelovala su i dva renomirana svjetska stručnjaka za upravljanje posjećivanjem u zaštićenim područjima, čiji su angažman sufinancirala veleposlanstva njihovih zemalja u Republici Hrvatskoj, Veleposlanstvo Sjedinjenih Američkih Država i Veleposlanstvo Kanade. Pod njihovim vodstvom održana su i 2 edukacijska događaja za djelatnike drugih javnih ustanova iz sektora zaštite prirode: petodnevni intenzivni trening o korištenju LAC okvira za planiranje upravljanja posjećivanjem u zaštićenim područjima te dvodnevni seminar na relevantne teme također iz područja upravljanja posjećivanjem.

MZOE je pratio i podržavao proces tijekom cijelog trajanja projekta. UNESCO je od početka projekta bio informiran o procesu izrade Plana te su u travnju 2018. godine primljeni njihovi komentari na prvi nacrt Plana upravljanja, koje se u ovom konačnom nacrtu nastojalo uvažiti.

Izradi ovog Plana su u značajnoj mjeri pridonijeli i vanjski suradnici JU-a i dionici Parka. Već u pripremnoj fazi procesa izrade Plana, posebno tijekom otvorenih intervjua sa 16 predstavnika ključnih suradničkih i dioničkih institucija,[3] ukazano je na višegodišnji problem slabe komunikacije JU-a s njegovim dionicima, posebno s lokalnim stanovništvom. Doživljaj koji su ispitanici često isticali bio je da je JU zatvoren prema van i nezainteresiran za suradnju, te da ih već godinama nitko ništa nije pitao. Stoga se ovim procesom, u najvećoj mogućoj mjeri, nastojalo uključiti ljude, uvažiti njihove stavove u Plan upravljanja te inicirati promjenu načina rada JU-a i otvoriti put razvoju buduće suradnje. Ta su nastojanja Javne ustanove uglavnom prihvaćena vrlo pozitivno i dobronamjerno.

[3] 4 jedinice lokalne samouprave na čijem je području Park, lokalne i županijske TZ, LAG Lika, ŽRA LSŽ, lokalni poduzetnici u sektoru turizma, lokalne udruge, najznačajnija ministarstva i državne investicije (MZOE, MGIPU, HZPR, MT).

Osim spomenutih intervjua, tijekom procesa izrade Plana, održane su dvije jednodnevne i jedna dvodnevna radionica s ključnim institucionalnim dionicima, svaki put s oko 70 sudionika iz ukupno 70-ak institucija, iz javnog, privatnog i civilnog sektora, od lokalne do nacionalne razine te iz akademske zajednice. Uz to, anketnim istraživanjem stavova lokalnog stanovništva obuhvaćeno je 60 ispitanika iz 18 naselja s područja Parka. Prikupljeno je 346 anketa s djelatnicima Parka. Za potrebe razrade Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem anketirano je 134 posjetitelja te je obrađeno 608 recenzija o iskustvu posjeta Parku s web stranica *TripAdvisor*. Konačno, preliminarni nacrt upravljačkog dijela Plana poslan je putem elektroničke pošte na više od 150 adresa, iz više od 80 institucija, iz javnog i civilnog sektora te akademske zajednice, na što je pisanim putem odgovorilo još 19 ljudi iz 14 institucija koji nisu sudjelovali na radionicama.

Popis uključenih institucija te načini njihova uključivanja u proces izrade Plana navedeni su u prilogu 1.1.

Dio komentara, prijedloga, informacija i stavova prikupljenih od dionika uključeni su u relevantne dijelove Plana te su tako postali njegov sastavni dio. Tako se primjerice, osnovne vrijednosti područja koje je većina ljudi prepoznala kao najznačajnije, odražavaju u temama, podtemama i ciljevima upravljanja. Sugestije stručnjaka i znanstvenika za unaprjeđenje znanja o prirodnim i kulturnim vrijednostima ili primjenu aktivnih mjera njihova očuvanja ugrađene su u aktivnostima u temama A i B. Očekivanja lokalne zajednice, dionika vezanih uz turizam i posjetitelja ponajviše su se nastojala ispuniti razradom aktivnosti u temama C i D. Prijedlozi djelatnika JU-a za poboljšanje organizacije i uvjeta rada svoje mjesto nalaze u temi E. Cijelim Planom nastojalo se postići međusobno podupiranje i usklađenost potreba za očuvanjem jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka, kao temeljnog interesa svih uključenih, i ostalih potreba i interesa lokalne zajednice i drugih dionika koji su svojim djelovanjem vezani uz Park. Detaljni izvještaji pojedinih aktivnosti uključivanja dionika[4] dostupni su kao rezultati projekta u arhivi JU-a.

1.4 **Evaluacija Plana upravljanja (2007. – 2017.)**

Sustavno kontinuirano praćenje i periodična evaluacija provedbe plana ključne su sastavnice kontinuiranog ciklusa planiranja i upravljanja koje procesu daju povratnu informaciju o njegovoj učinkovitosti i djelotvornosti u ispunjavanju planiranih aktivnosti i postizanju utvrđenih ciljeva. U kontekstu potpuno uspostavljenog sustava planiranja i upravljanja, s planom kojim su precizno definirani ciljevi, aktivnosti, pokazatelji njihovog ispunjenja te aktivnosti praćenja provedbe plana, evaluacija je periodička aktivnost u kojoj se:

1. utvrđuje trenutno stanje ispunjenosti planiranih aktivnosti i ciljeva;

2. u slučaju da trenutno stanje pokazuje da se utvrđene aktivnosti ne provode i/ili ciljevi ne postižu na način i vremenskom dinamikom utvrđenom planom, analiziraju se razlozi za odstupanje;

3. artikuliraju stečena iskustva i daju preporuke za sljedeće plansko razdoblje kako bi se povećala učinkovitost i djelotvornost.

[4] Studija socio-ekonomskog konteksta, potencijala i poželjne uloge JUNPPJ kao dionika održivog razvoja šireg okolnog područja – preliminarni nalazi, Izvješća sa zaključcima s tri dioničke radionice, Izvješće s rezultatima provedene ankete sa stanovništvom, Izvješće s rezultatima anketnog istraživanja stavova i viđenja djelatnika, Izvješće s rezultatima anketnog istraživanja posjetitelja i Izvješće s rezultatima analize komentara posjetitelja na *TripAdvisoru.*

Sustav planiranja i upravljanja uspostavljen i iniciran Planom upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera (2007. - 2017.) značajno odstupa od skiciranog idealnog ciklusa planiranja i upravljanja. Konkretnije, Plan:

- ne sadrži evaluacije stanja po temama upravljanja;
- ne sadrži dovoljno specifične ciljeve, s definiranim indikatorima i njihovim ciljnim vrijednostima;
- u velikom spektru tema je nedovršen, odnosno nisu utvrđene jasne aktivnosti, niti indikatori uspješnosti njihove provedbe, nego su tek popisane moguće mjere;
- sadržaj obrađenih tema nije jasno definiran pa su česta miješanja sadržaja što značajno smanjuje preglednost i otežava praćenje sadržaja i provedbe plana;
- neke teme značajne za upravljanje Parkom u cijelosti su izostavljene iz Plana. Iako je Planom predviđeno da ga se dovrši kroz izradu još 7, a po potrebi i više, akcijskih planova, to nije učinjeno.

Takav Plan upravljanja bio je vrlo limitirano upotrebljiv u operativnom planiranju i upravljanju u proteklom desetogodišnjem razdoblju koje se provodilo kroz izradu i provedbu godišnjih programa. Posljedično, ni evaluaciju provedenog nije bilo moguće provesti na opisani standardni način, kao evaluaciju izvršenja plana i ostvarenosti njime postavljenih ciljeva. Ipak, u završnoj godini provedbe Plana upravljanja, kao dio pripreme za izradu novog Plana, Javna ustanova je provela evaluaciju njegove provedbe iz koje je proizašlo nekoliko glavnih zaključaka.

Nedostatak kontinuiteta upravljanja prepoznat je kao jedna od glavnih prepreka učinkovitijem upravljanju Parkom.

Plan upravljanja NPPJ (2007. – 2017.) je tijekom većeg dijela svog razdoblja provedbe doživljavan kao relativno nevažan i neobvezujući dokument, relevantan samo za dio Javne ustanove koji se bavi zaštitom prirode. Nedovoljno jasno definirani ciljevi i aktivnosti upravljanja te činjenica da dio tema uopće nije obrađen u Planu upravljanja uvelike su doprinijeli takvom shvaćanju njegove uloge u upravljanju Parkom.

Posljedica toga je stalna promjena smjera djelovanja i prioriteta, kao i nerealiziranost velikog dijela započetog, unatoč uloženom trudu i entuzijazmu djelatnika te utrošenim resursima.

Stručno–kadrovski kapaciteti Javne ustanove nisu dostatni za kvalitetnu provedbu svih potrebnih aktivnosti upravljanja, a postojeće unutarnje ustrojstvo u kojem nisu jasno definirani opisi poslova, zaduženja i nadležnosti JU-a ne osigurava optimalan okvir za kvalitetno upravljanje Parkom. Manjak komunikacije i suradnje među timovima te koordiniranja njihovog djelovanja, kako bi zajedno učinkovitije doprinosili istim ciljevima upravljanja, uzrok su velikog dijela trajno nerješavanih problema tj. smanjenja učinkovitosti i djelotvornosti upravljanja.

Učinkovito upravljanje Parkom nije moguće bez uključivanja dionika i kontinuirane suradnje s lokalnom zajednicom, što zahtijeva sustavni pristup, strpljenje i trajno ulaganje truda te redovno poduzimanje aktivnosti i inicijativa što je izostalo i u izradi i u provedbi prvog Plana upravljanja.

1.5 Kontekst upravljanja Parkom

1.5.1 Nacionalna i međunarodna zaštita područja

Plitvička jezera najstariji su i najveći nacionalni park Republike Hrvatske. Svojom iznimnom prirodnom ljepotom ovo je područje oduvijek privlačilo zaljubljenike u prirodu, pa je već 8. travnja 1949. godine proglašeno prvim nacionalnim parkom u Hrvatskoj.[5] Godine 1997. područje Nacionalnog parka prošireno je na današnju površinu od 29.630 ha (296 km²) zbog obuhvaćanja slivnog područja.

Da vrijednosti ovog Parka nadilaze nacionalne okvire potvrđeno je 1979. godine, kada je Nacionalni park Plitvička jezera upisan na UNESCO-v Popis svjetske baštine, pod tadašnjim prirodnim kriterijima (ii) i (iii), s ukupnom površinom od 19,462 ha (tj. tadašnjom površinom Nacionalnog parka). U vrijeme upisa, kriterij (ii) je identificirao izvanredne primjere trajnih ekoloških, bioloških i geoloških procesa. Kontinuirani proces nastanka sedre, koja stvara sedrene barijere tvoreći jezera na Plitvicama, naveden je kao izvanredan primjer takvih procesa. Kriterij (iii) govori o superlativu prirodnih pojava ili područja iznimnih prirodnih ljepota i viđen je na Plitvičkim jezerima. Zbog promjene uvedene u kriterijima Odbora svjetske baštine, kriteriji po kojima je Park uvršten na Popis svjetske baštine trenutno odgovaraju kriterijima (vii), (viii) i (ix) prema kojima je definirana jedinstvena univerzalna vrijednost (JUV) Parka. Interakcijom vode, zraka, geološke podloge i organizama te zahvaljujući posebnim fizikalno-kemijskim i biološkim uvjetima omogućeno je nastajanje sedre koja je pregrađivanjem vodotoka stvorila niz jezera, barijera i slapova. Sveukupnost navedenih procesa i njihove jedinstvene ekologije te izuzetna ljepota područja čine JUV.[6]

Godine 2000. Odbor za svjetsku baštinu odobrio je i proširenje područja svjetske baštine za dodatnih 10.020 ha, nakon čega ukupna površina dobra iznosi 29.482 ha (što je odgovaralo tadašnjem izračunu površine Parka)[7] te se UNESCO područje podudara s područjem Parka.

Međunarodni značaj Parka za očuvanje bioraznolikosti još je jednom potvrđen 2013. godine. Tada je Uredbom o ekološkoj mreži, kojom se u hrvatsko zakonodavstvo prenose dvije direktive Europske unije,[8] Park proglašen (POP) Područjem očuvanja značajnim za ptice (HR1000020) i (POVS) Područjem očuvanja značajnim za vrste i stanišne tipove (HR5000020), kao Natura 2000 područjem značajnim na razini Europske unije. Popis ciljnih stanišnih tipova za Park naveden je u tablici 1 (poglavlje 2.2.5), a popisi ciljnih vrsta u prilozima 5.2. i 5.3., dok su zone ciljnih staništa prikazane na karti u prilogu 5.10.

---

[5] Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera nacionalnim parkom.

[6] Kriterijem (vii) opisuju se područja koja sadrže neusporedive prirodne fenomene ili područja izvanredne prirodne ljepote i estetske vrijednosti; kriterijem (viii) područja koja predstavljaju izuzetne primjere važnih etapa u povijesti zemlje, uključujući zabilješke života i značajne neprekinute geološke procese u oblikovanju geoloških formacija, ili koja imaju značajne geomorfološke odlike; a kriterijem (ix) područja koja su izuzetni primjeri značajnog neprekinutog ekološkog i biološkog procesa u evoluciji i razvoju kopnenih, slatkovodnih, obalnih i morskih eko-sustava te biljnih i životinjskih skupina.

[7] U svojoj tehničkoj ocjeni proširenja, Međunarodna unija za očuvanje prirode (IUCN) zaključila je da će proširenje ojačati postojeći položaj područja, sprječavajući štetan razvoj u okolnom slivnom području te da će se proširenjem zaštite vodnog sliva ključnog za kvalitetu vode te uključivanjem negospodarenih šumskih područja poboljšati integritet područja. Tada je također istaknuto da navedeni propisi osiguravaju da se turistički sadržaji, zbog kojih bi mogla biti umanjena kvaliteta vode, ne mogu graditi u neposrednom slivnom području, kao i da će se time zabraniti težak promet duž državne ceste koja prolazi kroz Park, čime će se smanjiti prijetnje ometanja i zagađenja iz tog izvora.

[8] Direktiva o očuvanju divljih ptica, kolokvijalno Direktiva o pticama i Direktiva o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore, kolokvijalno Direktiva o staništima.

Zakon o zaštiti prirode

Članak 113.

(1) Nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti koje obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekosustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti.

(2) Nacionalni park ima i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu.

(3) U nacionalnom parku su dopušteni zahvati i djelatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode.

(4) U nacionalnom parku je zabranjena gospodarska uporaba prirodnih dobara.

(5) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, može se dopustiti obavljanje ugostiteljsko-turističkih i rekreacijskih djelatnosti koje su u ulozi posjećivanja te obavljanje drugih djelatnosti sukladno pravilniku iz članka 142. ovoga Zakona.

Sukladno međunarodnoj kategorizaciji zaštićenih područja (IUCN), Nacionalni park Plitvička jezera odgovora kategoriji II. Nacionalni park. Kategorija II. predstavlja velika prirodna ili gotovo prirodna područja izdvojena sa svrhom zaštite cjelokupnih ekosustava, procesa koji se u njima odvijaju i vrsta koje oni podupiru, na način da ona istovremeno pružaju osnovu za okolišno i kulturalno prihvatljive duhovne, znanstvene, edukacijske, rekreativne i posjetiteljske aktivnosti.

Uz sve navedeno, prašuma Čorkova uvala koja se nalazi u SZ dijelu Parka (vidi poglavlje 2.2.5) 1965. godine je proglašena zaštićenim područjem u kategoriji posebnog rezervata šumske vegetacije, kojeg Zakon o zaštiti prirode definira kao područje kopna (i/ili mora) koje je od osobitog značenja zbog jedinstvenih, rijetkih ili reprezentativnih prirodnih vrijednosti, ili je ugroženo stanište ili stanište ugrožene divlje vrste, a prvenstveno je namijenjeno očuvanju tih vrijednosti.

Također, i tri špilje na području Parka ujedno su zaštićene u kategoriji geomorfološkog spomenika prirode, kojeg Zakon definira kao pojedinačne neizmijenjene dijelove prirode koji imaju ekološku, znanstvenu, estetsku ili odgojno-obrazovnu vrijednost. To su špilje: Golubnjača, Šupljara i Crna pećina (Špilja vile Jezerkinje) – prilog 5.11.

1.5.2 Propisi i planovi relevantni za provedbu Plana

Pravni i planski kontekst upravljanja nacionalnim parkom je, s obzirom na multidisciplinarnost upravljanja, jako širok, no svojim značajem za razvoj i provedbu Plana upravljanja, u navedenom kontekstu ističu se: Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže, Pravilnik o ciljevima i mjerama očuvanja ostalih vrsta i stanišnih tipova za svako područje ekološke mreže (u izradi), Prostorni plan područja posebnih obilježja NPPJ-a te Pravilnik o unutarnjem redu u nacionalnom parku „Plitvička jezera".

Pravilnici o ciljevima i mjerama očuvanja u područjima ekološke mreže propisuju ciljeve i mjere očuvanja koje je JU obavezan postići i provoditi. Prilikom izrade ovog Plana korišten je Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže te, radne verzije ciljeva i mjera očuvanja ostalih vrsta i stanišnih tipova za Park.

Prema Zakonu o zaštiti prirode (ZZP), organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora u nacionalnom parku uređuje se Prostornim planom područja posebnih obilježja (PPPPO) za nacionalne parkove. Aktualni PPPPO NPPJ donesen je 2014. godine, no zbog niza utvrđenih manjkavosti, kao i prema zahtjevima UNESCO-a, MZOE je početkom 2018. godine pri Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja pokrenuo proceduru izmjena i dopuna. Kroz proces izrade Plana identificirane su potrebe za izmjenama PPPPO-a, koje su nužne za uspješno postizanje ciljeva upravljanja postavljenih Planom.

Za nacionalne parkove, sukladno članku 42. ZZP-a, Ministar, na prijedlog upravnog vijeća JU-a, donosi Pravilnik o zaštiti i očuvanju, kojim se pobliže propisuju mjere zaštite, očuvanja, unaprjeđenja i korištenja te upravljačke zone zaštićenog područja. Usvajanje Pravilnika o zaštiti i očuvanju za NPPJ očekuje se 2019. godine, a do njegovog donošenja se primjenjuje Pravilnik o unutarnjem redu u NPPJ-u. Ugrađivanjem politika utvrđenih ovim Planom u Pravilnik o zaštiti i očuvanju osigurat će se regulativni okvir potreban za njihovu provedbu.

Ostali propisi, planovi i interni akti JU-a, značajni za upravljanje Parkom, analizirani su u evaluaciji stanja teme EA: Pravni i planski okvir potreban za upravljanje.

1.5.3 Ustroj, ovlasti, financiranje i područja djelovanja Javne ustanove

Godinu dana nakon osnivanja Parka, 1950. g. osnovano je ugostiteljsko poduzeće Plitvice, a 1954. i Uprava NP Plitvička jezera. Ove dvije institucije su se udružile u jedinstvenu organizaciju 1970. godine pod imenom Nacionalni park Plitvice, poduzeće za zaštitu prirode, hotelijerstvo, turizam i trgovinu. Godine 1992. osnovano je Javno poduzeće Uprava nacionalnog parka Plitvička jezera, kojeg je naslijedila današnja Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera (Javna ustanova ili JU).

Javna ustanova upravlja Nacionalnim parkom te područjima ekološke mreže Natura 2000 i drugim zaštićenim područjima na prostoru Nacionalnog parka.

Osnivač Javne ustanove je Republika Hrvatska, a osnivačka prava i dužnosti u ime RH obavlja središnje tijelo državne uprave nadležno za zaštitu prirode tj. MZOE.

Sukladno ZZP-u, javna ustanova obavlja djelatnost zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadzire provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravlja te sudjeluje u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring). Osim navedenog JUNPPJ obavlja i druge djelatnosti utvrđene Statutom, kao što su: prihvat, informiranje, vođenje i prijevoz posjetitelja vlastitim prijevoznim sredstvima; ugostiteljsko-turističke djelatnosti; trgovina na veliko i malo u okviru svoje djelatnosti; poticanje izrade proizvoda autohtone kulture (etnološko blago); poticanje razvoja tradicionalne ugostiteljske ponude (seoski turizam); upravljanje zgradama; djelatnost promidžbe (reklame i oglašavanje) i istraživanje tržišta; djelatnost profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu i dr.

Javnom ustanovom upravlja Upravno vijeće, koje se sastoji od pet članova koje imenuje i razrješuje ministar. Jednog člana Upravnog vijeća biraju radnici iz svojih redova u skladu s odredbama posebnog propisa kojim se uređuju radni odnosi. Upravno vijeće donosi statut JU-a, Plan upravljanja, Godišnje programe, godišnje financijske planove i obračune, Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu, Pravilnik o plaćama, Pravilnik o radu i druge opće akte određene aktom o osnivanju i statutom; imenuje i razrješava stručnog voditelja, glavnog čuvara prirode, čuvare prirode i čelnike unutarnjih ustrojstvenih jedinica. Odluke o raspolaganju nepokretnom imovinom Javne ustanove donosi uz suglasnost Vlade RH, dok odluke o raspolaganju pokretnom imovinom JU-a, odnosno sklapanju drugog pravnog posla, čija pojedinačna vrijednost ne prelazi iznos od 10 milijuna kuna, donosi samostalno, a iznad tog iznosa uz suglasnost Vlade RH. Upravno vijeće odlučuje o davanju u zakup objekata i prostora Javne ustanove ili mijenjanju njihove namjene te drugim pitanjima utvrđenim Zakonom o zaštiti prirode, aktom o osnivanju i statutom, kao i o drugim pitanjima koja se odnose na upravljanje javnom ustanovom, a za koja nije propisana nadležnost ravnatelja.

Rad i poslovanje JU-a vodi i organizira ravnatelj, kojeg imenuje i razrješuje nadležni Ministar. Stručni rad JU-a u sklopu djelatnosti zaštite, održavanja, promicanja i korištenja Parka, vodi i nadzire stručni voditelj. Poslove ostalih ustrojstvenih jedinica vode i nadziru njihovi voditelji. Neposredni nadzor u Parku obavljaju čuvari prirode, organizirani unutar posebne ustrojstvene jedinice, koju vodi glavni čuvar prirode, a njihove ovlasti i poslove propisuje ZZP.

Sredstva za rad i obavljanje djelatnosti JU ostvaruje iz prihoda od naknada (prvenstveno ulaznica i naknada za parkiranje), prodaje proizvoda i roba (trgovine i suvenirnice) i pružanja ugostiteljsko-turističkih usluga (hoteli, kampovi, restorani, mali parkovski objekti), prihoda od korištenja zaštićenih dijelova prirode, donacija pravnih i fizičkih osoba i dr. JUNPPJ gotovo sve svoje prihode trenutno ostvaruje iz prve tri navedene stavke, dok su ostali izvori zanemarivi u strukturi prihoda. Za ilustraciju, u 2017. godini, ukupni prihodi su okvirno iznosili 325 milijuna kuna, od čega više od 51 % od naknada, oko 39 % od pružanja ugostiteljsko-turističkih usluga, a oko 10 % od prodaje proizvoda i roba.

JUNPPJ već niz godina ostvaruje značajnu dobit te je uspio akumulirati sredstva koja mu omogućavaju i značajnije investicije s ciljem unapjređenja upravljanja. Za ilustraciju, u 2017. je ostvarena dobit od okvirno 65 milijuna kuna, ili 20 % ukupnih prihoda, dok je stanje novčanih sredstava na kraju izvještajnog razdoblja iznosilo oko 226 milijuna kuna.

Sukladno članku 204. b Zakona o zaštiti prirode, 3 % prihoda ostvarenih od naplate svake prodane ulaznice JUNPPJ je obavezan uplatiti u državni proračun, a ako ostvaruje višak prihoda, obvezan je u državni proračun uplatiti dio tog viška iz prethodne proračunske godine, za koje namjena nije

unaprijed utvrđena, a u iznosu do najviše 10 %.

Po osnovi Zakona o regionalnom razvoju, odnosno Odluke o visini naknade, načinu isplate kao i prihvatljivim troškovima za korištenje naknade zbog zaštićenih prirodnih područja, JU je obvezan dio prihoda od prodaje ulaznica (do maksimalno 6,5 % neto prihoda) isplaćivati jedinicama lokalne samouprave (JLS) na čijem području se nalazi, kao naknadu zbog zaštićenih prirodnih područja. JLS su dužni naknadu koristiti isključivo za troškove provedbe projekata zaštite okoliša i prirode, razvoja društvene infrastrukture te gospodarskog rasta i održivog razvoja. U 2017. g. JU je po ovoj osnovi isplatio okvirnih 8,5 milijuna kuna četirima JLS na čijem području se nalazi.

Godine 2018. Javna ustanova je zapošljavala ukupno oko 1100 zaposlenika, od čega okvirno 60 % na neodređeno, a oko 40 % na određeno vrijeme (sezonski). Najviše je zaposlenih bilo u Podružnici hotelijerstva i ugostiteljstva (53 %), zatim u Službi prihvata, vođenja, informiranja, prijevoza posjetitelja i internog transporta (16 %), Službi zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja (8 %) te Službi zajedničkih poslova (8 %).

Ustrojstvo JU-a prikazano je na slici 1.

Slika 1. Shema unutarnjeg ustrojstva Javne ustanove Nacionalni park Plitvička jezera.

2. OPIS PODRUČJA

2.1 Prostorni i administrativni položaj Parka te naseljenost

2.1.1 Prostorni i administrativni položaj Parka te prometna povezanost

NP Plitvička jezera smješten je (slika 2) u gorskoj Hrvatskoj, na granici Like, Kordunske zaravni i Ogulinsko-plaščanske udoline, između masiva Male Kapele na SZ i Ličke Plješivice na JI, na prosječnoj visini od 600 m n/v.[9] Administrativno se Park najvećim dijelom (91 %) nalazi na području općina Plitvička Jezera i Vrhovine, unutar Ličko-senjske županije, a manjim (9 %) dijelom na području općina Rakovica i Saborsko, unutar Karlovačke županije, u graničnom području RH prema BiH. Od 20 naselja koja se nalaze unutar Parka, njih 16 je u Općini Plitvička Jezera, dva u Općini Vrhovine, jedno u Općini Rakovica, a jedno u Općini Saborsko.

Površina Parka je 29.630 ha (296 km²) i obuhvaća cijelo područje sliva Plitvičkih jezera. Vodene površine Parka zauzimaju oko 1 % od ukupne površine. Ostatak Parka čine dominantno šumska područja (81 %), travnjačke površine (oko 15 %) te oko 3 % površine značajnije izmijenjene antropogenim djelovanjem.

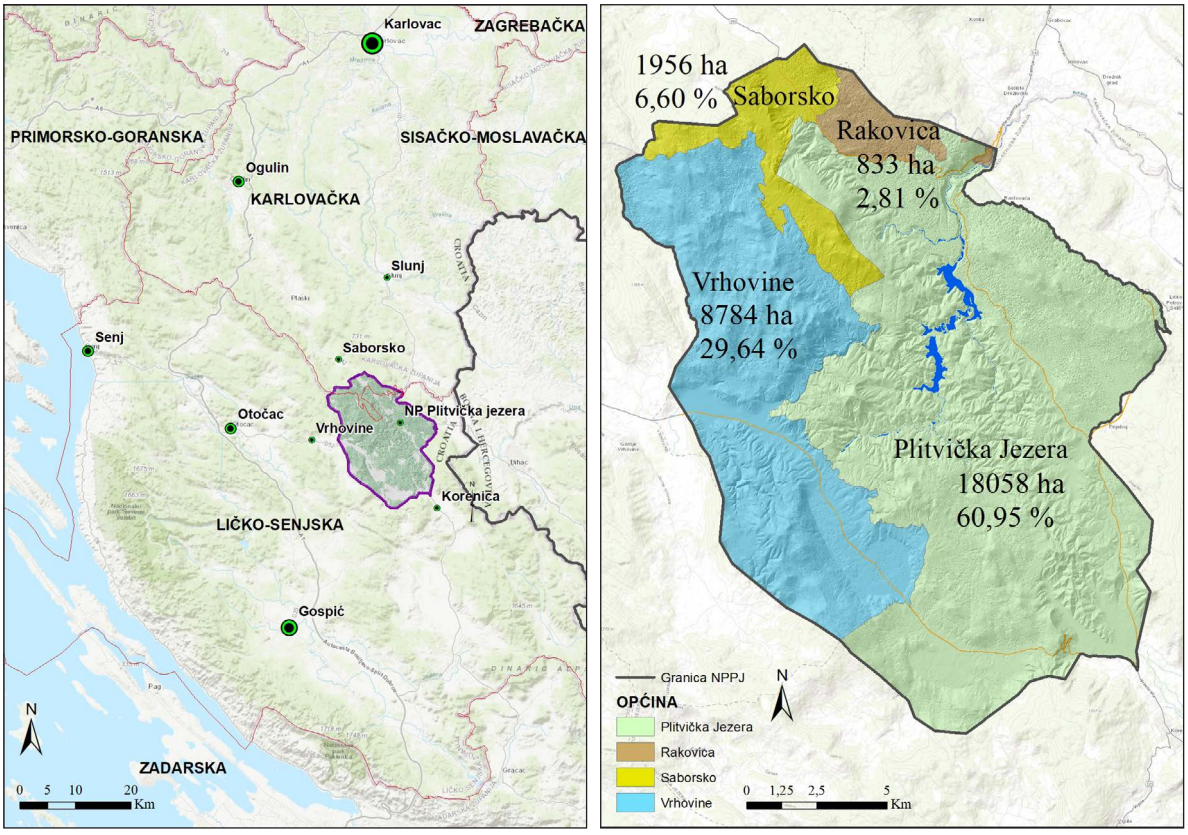

Slika 2. Prostorni i administrativni položaj NP Plitvička jezera.

[9] Najviši vrh Male Kapele je na području samog Parka – Seliški vrh na 1279 m n/v. U dijelu masiva Ličke Plješivice neposredno uz Park, najviši je vrh Gola Plješivica na 1646 m n/v.

Šire okolno područje Parka koje je dostupno unutar 1 - 1,5 sati vožnje (slika 2), koje uključuje cijelu Liku, Kordun, Ogulinsko-plaščansku udolinu, atraktivan je, izrazito raznolik, relativno rijetko naseljeni prirodni i ruralni krajobraz. U cijelom području ima svega nekoliko manjih urbanih središta (prema Popisu stanovništva 2011. među veća naselja spadaju: Korenica s 1.766 stanovnika; Slunj s 1.674; Otočac s 4.240 i Gospić s 6.575 stanovnika), a među ostalim naseljima, najveća nemaju više od nekoliko stotina stanovnika (npr. prema Popisu stanovništva 2011.: Rakovica s 310 stanovnika; Saborsko s 462 i Vrhovine s 465 stanovnika). Unutar područja su još dva nacionalna parka (NP Sjeverni Velebit i NP Paklenica), jedan park prirode i rezervat biosfere u okviru UNESCO-vog programa Čovjek i biosfera (PP Velebit) te niz drugih zaštićenih prirodnih područja u drugim kategorijama (uključujući značajni krajobraz Baraćeve špilje, Pećinski park Grabovaču, geomorfološki spomenik prirode Cerovačke pećine te bukove šume na području NP Paklenica i NP Sjeverni Velebit upisane na UNESCO-v Popis svjetske baštine), a najveći dio područja je uključen u Natura 2000 ekološku mrežu. Područje ima bogatu povijest, tradiciju i kulturnu baštinu te još uvijek prisutan tradicijski način života i djelatnosti.

Kroz Park prolazi glavna državna cesta (D429/D1) koja spaja kontinentalnu Hrvatsku i Dalmaciju, te manje prometna državna cesta D42, koja prostor povezuje prema sjeveru i Gorskom kotaru, i D52 koja je glavni pristupni pravac iz smjera sjevernog Jadrana (Senj, Otočac, Korenica), a obje prometnice su i glavni spojevi na autocestu A1 koja prolazi SZ od Parka. Zbog svog položaja i dobre prometne povezanosti, Park je lako dostupan i iz smjera Zagreba (138 km cestom D1) i iz velikog dijela obalnog prostora od Kvarnera do Dalmacije, koji se izgradnjom autoceste također približio na 2 - 3 sata vožnje automobilom (Senj 105 km; Rijeka 171 km; Rovinj 260 km; Zadar 133 km; Šibenik 187 km; Split 256 km). Park je udaljen 2 - 2,5 sata vožnje odličnim prometnicama, kroz raznolik i atraktivan krajobraz od 4 međunarodne zračne luke - Zagreb, Rijeka, Zadar i Split. Uz SZ granicu Parka prolazi trasa tzv. Ličke pruge – jedine željezničke poveznice kontinentalne Hrvatske s Dalmacijom.

2.1.2 **Naselja na području Parka i demografska obilježja**

Prema Popisu stanovništva iz 2011., u 20 naselja na području Parka (slika 3) živjelo je ukupno 1.411 stanovnika, od čega 87 % u 2 veća i 6 srednjih naselja, a ostatak u 12 manjih naselja, među kojima ih je i nekoliko koja su pred nestankom.

Dodatnih 1.636 stanovnika živjelo je u naseljima koja dijelom svog administrativnog područja ulaze u Park, ali sama mjesta stanovanja su izvan Parka.

U 4 općine na čijem se području nalazi Park (Plitvička Jezera, Rakovica, Vrhovine i Saborsko) ukupno je živjelo 8.773 stanovnika.

Iako je u razdoblju između zadnja dva službena popisa (2001. – 2011.) broj stanovnika bio relativno stabilan, demografski trendovi su nepovoljni, sa starim stanovništvom (slika 4) koje postaje sve starije,10 s negativnim prirodnim prirastom i iseljavanjem mlađeg dijela populacije, sa sve više samačkih kućanstava i kućanstava s manjim brojem članova.

Stanje se reflektira i u podacima o korištenju stanova na području Parka. Prema Popisu stanovništva iz 2011., od ukupno 1 018 registriranih stanova na području Parka, samo njih 480 je stalno nastanjeno, dok ih je 336 nastanjeno tek privremeno, 66 se koriste kao vikendice, a 136 ih je napušteno.

Nepovoljno demografsko stanje reflektira se i u obrazovnoj strukturi stanovništva (slika 4).

Ne radi se pri tome o nekom kratkoročnom ili recentnom trendu. U sve 4 općine na čijem se području Park nalazi, trenutno živi četvrtina ili manje stanovnika u odnosu na maksimalni broj stanovnika koji je područje imalo pred nepunih 100 godina (slika 5).

Šire područje Parka pogođeno je dugoročnim izrazito negativnim demografskim trendovima. Osim što su dva zadnja rata uzrokovala demografske šokove (svaki put s gubitkom od po više

[10] Prema Popisu stanovništva iz 2011., udio stanovništva starijeg od 65 godina na području Parka je 23 %, a mlađeg od 15 godina oko 15 %. Prema Popisu iz 1991., ti udjeli su bili 14 % i 18 %.

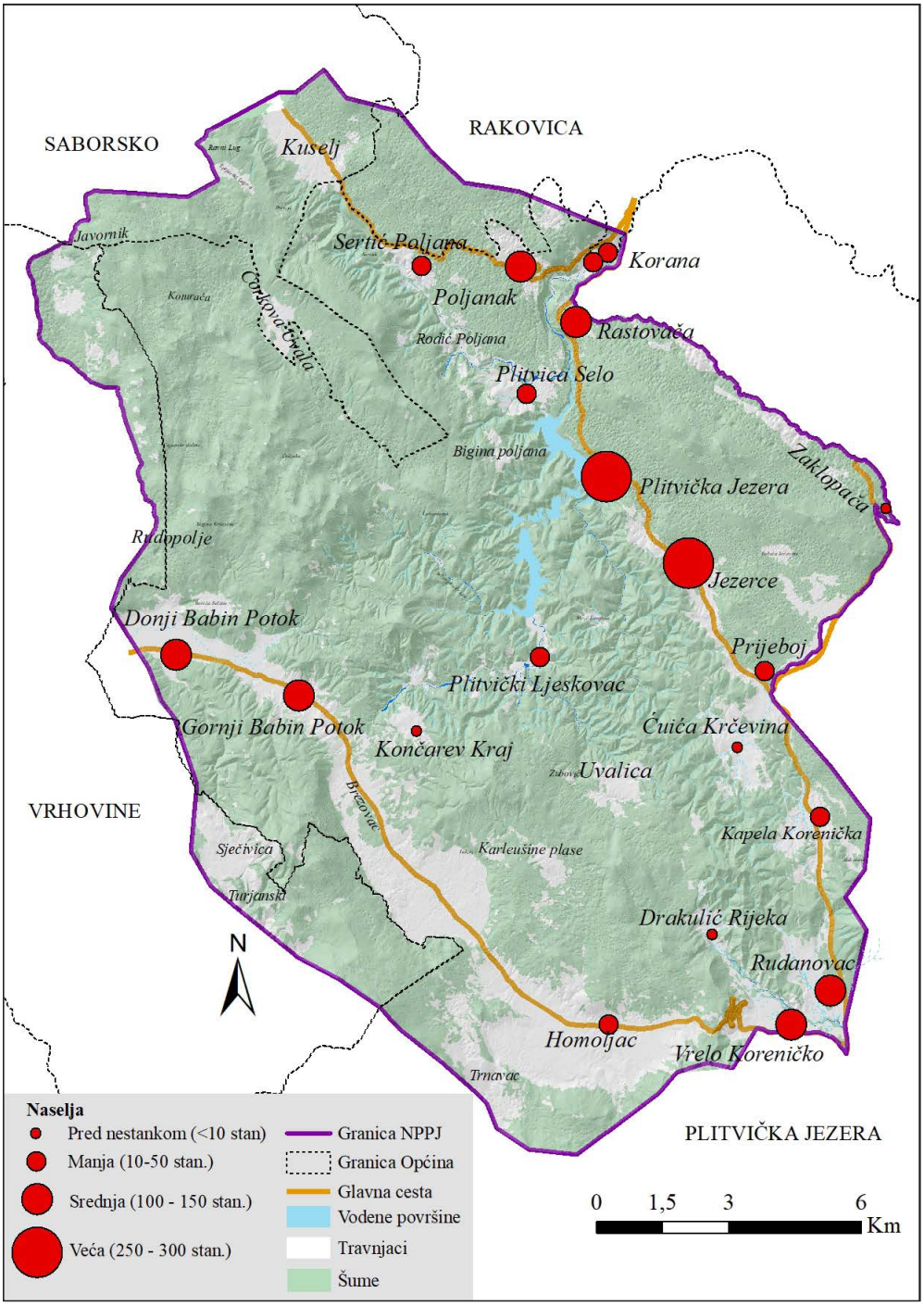

Slika 3. Naselja na području NP Plitvička jezera, prema Popisu stanovništva 2011.

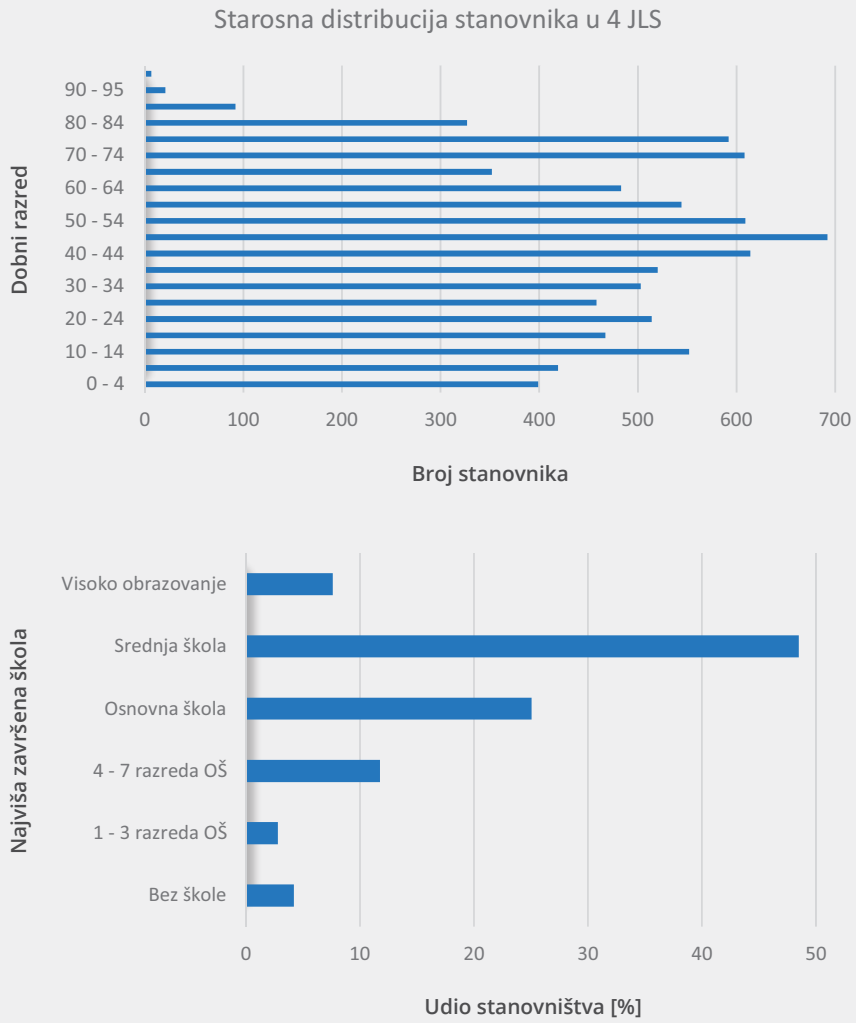

Slika 4. Stanovništvo 4 JLS na čijem području se nalazi Park po starosti (gore), udio stanovništva starog 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi (prema Popisu stanovništva 2011.).

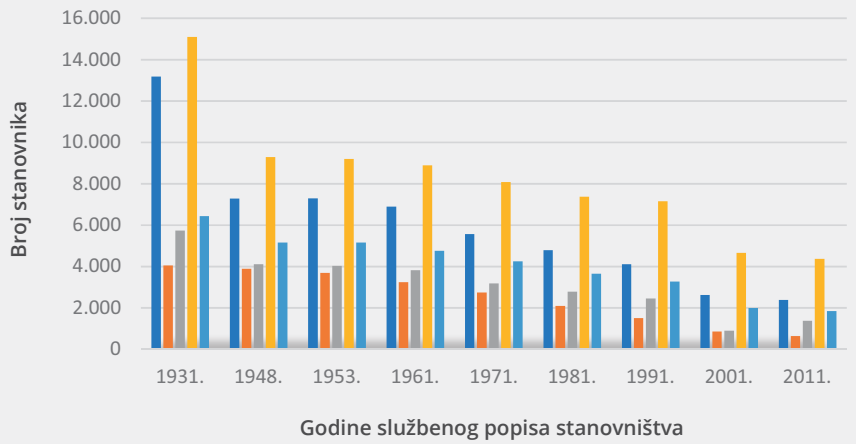

Slika 5. Promjena broja stanovnika u 4 općine na čijem se području nalazi Park i naseljima u Parku.

od 1/3 stanovnika), i razdoblje između ratova pokazuje pad broja stanovnika sa stopom većom od 10 % između dva popisa. Slični trendovi vrijede i za cijelu Liku, koja je oko 1900. godine imala oko 200.000 stanovnika, a danas oko 50.000. Okvirno isti postotak smanjenja stanovništva vrijedi i kumulativno za naselja unutar Parka.

2.1.3 **Vlasništvo i prava korištenja zemljišta**

Nisu raspoloživi točni podaci o udjelu privatnog vlasništva nad parcelama unutar Parka, no kako se iz dugogodišnje upravljačke prakse zna da su šumska područja gotovo u cijelosti[11] u državnom vlasništvu, a u privatnom vlasništvu većina (oko 90 %) travnjačkih površina, kao i područja naselja i poljoprivredna zemljišta uz njih, može se okvirno procijeniti da je u privatnom vlasništvu nešto manje od 20 % površine Parka.

JU je u razdoblju od 2015. do 2018. godine kupovao nekretnine unutar granica Parka od privatnih vlasnika. Ukupno je za ovu aktivnost u 4 godine utrošeno 16 milijuna kuna, a kupovano je građevinsko, poljoprivredno zemljište (livade, oranice, travnjaci) i šume. Velika većina otkupljenog zemljišta odnosi se na poljoprivredno zemljište, manji dio na šume, a najmanji je udio građevinskog zemljišta. Poljoprivredno zemljište i šume kupovani su radi aktivnog upravljanja nad zaštićenim staništima, a građevinsko zemljište kako bi se smanjio intenzitet gradnje u Parku.

2.2 **Prirodna obilježja**

2.2.1 **Klima i klimatske varijacije**

U Parku prevladava umjereno topla vlažna klima s toplim ljetom (prema Köppenovoj klasifikaciji to je klimatski podtip Cfb), dok samo područja iznad 1200 m n/v imaju vlažnu snježno-šumsku klimu (prema Köppenovoj klasifikaciji to je klimatski podtip Df).

Proljetna razdoblja počinju relativno kasno, hladna su, kišovita i s temperaturama uglavnom nižim od 8 °C. Ljeta su topla, sa svježim jutrima. Jeseni su relativno kratke i s prosječnom temperaturom zraka od oko 13 °C. Zime počinju rano, u studenom, a prosječno je najhladniji siječanj. Srednje mjesečne temperature zraka pokazuju prilično ujednačenu sezonsku raspodjelu s hladnim zimama (-0,5 °C u prosincu) i toplim ljetima (+18,6 °C u srpnju). Srednja godišnja temperatura zraka je 9,4 °C.

Srednja mjesečna količina padalina ne pokazuje tako jasnu sezonsku raspodjelu. Mjesečne padaline uobičajeno nisu veće od 300 L m^{-2}, a u prosjeku su oko 130 L m^{-2}. Izmjerene godišnje količine padalina kreću se između 1148 i 2113 mm, a vrijednost srednjih godišnjih padalina je 1592 ± 371 mm što pokazuje visok stupanj promjenjivosti padalina. Zimi su padaline uglavnom u obliku snijega.

Na području Parka prevladava kontinentalni utjecaj na strujanje zračnih masa, otprilike 27 % vremena vjetrovi pušu iz smjera sjeveroistoka i to pretežito zimi i u proljeće, a povremeni utjecaj Mediterana očituje se u vjetru iz smjera jugozapada, uglavnom ljeti. Razdoblja bez ikakvog vjetra su rijetka (3,17 %).

Razlike u vlažnosti zraka za pojedine godine su vrlo male. Raspored vrijednosti srednje relativne vlažnosti zraka za dulje razdoblje pokazuje niže vrijednosti za razdoblje od proljeća do ljeta (65 - 67 %), a visoke zimi (86 %). Srednja godišnja relativna vlažnost zraka je 77,5 %.

Na području Parka ne postoji sustavno praćenje temperature zraka prije 1980. godine, što je

[11] Oko 200 ha šuma je u privatnom vlasništvu, što je manje od 1 % šumskog područja Parka.

relativno kratkorazdoblje za donošenje konkretnih zaključaka o utjecaju globalnog zatopljenja na ekosustave Plitvičkih jezera. No ipak, u razdoblju od 1986. do 2014. godine uočen je trend porasta temperatura zraka od prosječno 0,06 °C godišnje, što je u skladu s globalnim trendovima te prati trend porasta temperatura površinskih voda od prosječno 0,04 – 0,06 °C godišnje za izvorišta te 0,1 – 0,25 °C za jezerski sustav.

2.2.2 **Geologija i geomorfologija**

Geološke i hidrogeološke značajke

Područje Parka dio je Dinarskog krškog područja te pripada jednoj od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu, sa specifičnim geološkim, geomorfološkim i hidrološkim osobinama.

Na području Parka prevladavaju mezozojski vapnenci s uloščima dolomita, ali i sami dolomiti. Odnos slabije propusnih ili vododrživih dolomita prema okršenim i vodopropusnim jurskim i kredним naslagama vapnenačkog sastava uvjetovao je današnji izgled čitavog prostora. Specifične hidrogeološke osobine stijena omogućile su zadržavanje vode na dolomitnim stijenama trijaske starosti (Gornja jezera), ali i kanjonsko urezivanje u vapnenačke naslage kredne starosti (Donja jezera i kanjon Korane).

Gornja jezera čini 12 prostorno i volumenom dominantnih jezera, formiranih na dolomitima, prostranijih i razvedenijih te blažih obala u odnosu na Donja jezera. Među njima se nalaze i 2 najveća jezera: Kozjak i Prošćansko jezero. Preostala 4 jezera čine Donja jezera, formirana u vapnenačkom kanjonu sa strmim obalama.

Ujezeravanje vode omogućile su sedrene barijere (slika 6). Pogodni uvjeti za taloženje i rast sedre te zadržavanje jezera nastupili su zadnji puta početkom holocena što ukazuje da su današnja jezera vrlo mlad kompleks.

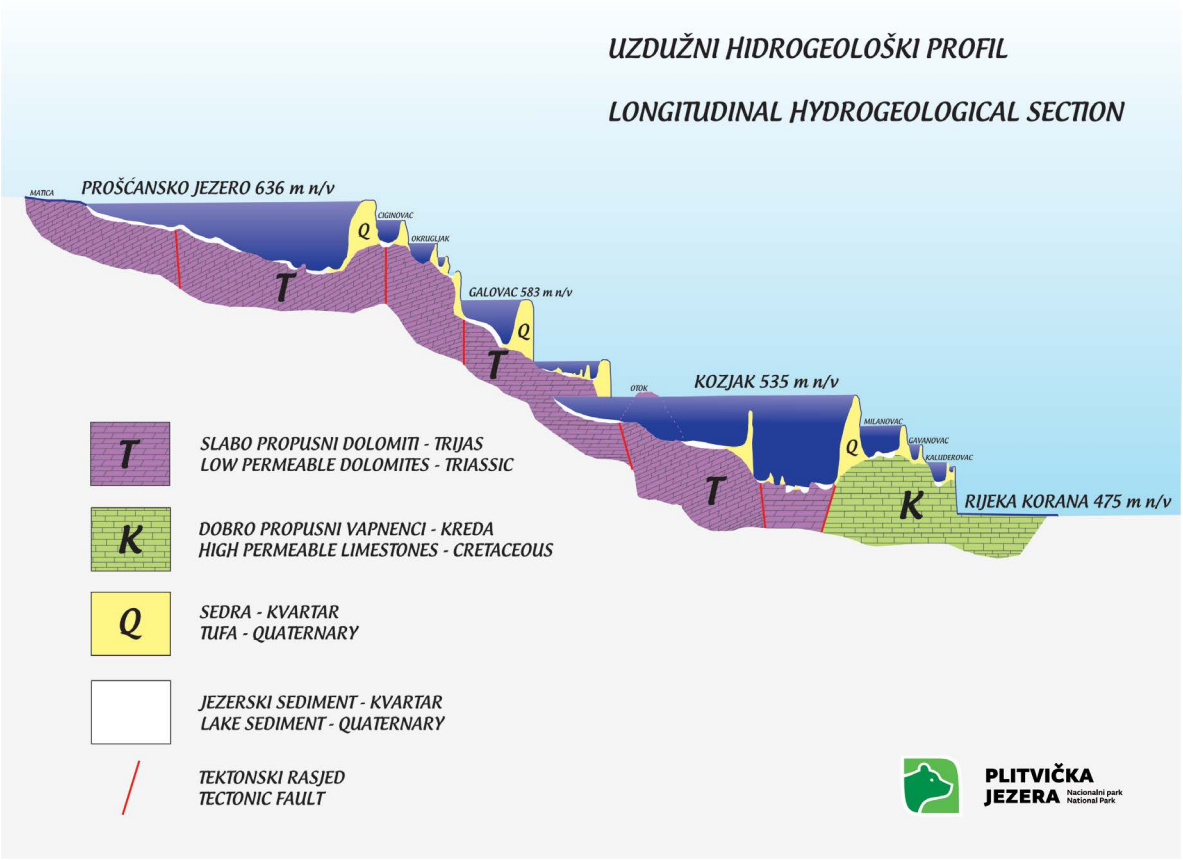

Slika 6. Uzdužni hidrogeološki profil. Izradio JUNPPJ (prema originalu Božičević, 1994.).

Nadzemne i podzemne krške forme

Krški reljef prvenstveno se veže uz karbonatne stijene (vapnence i dolomite) zbog njihove izrazite podložnosti kemijskom i mehaničkom trošenju kao i utjecaju tektonike (rasjedi, bore, pukotine i dr.). Upravo je specifična geološka građa terena u kojoj dominiraju karbonatne stijene, pretežito okršeni vapnenci i slabije okršeni dolomiti odlučujuća za formiranje specifične krške morfologije ovoga prostora. Voda obogaćena ugljikovim dioksidom prodire kroz pukotine karbonatne podloge pri tome je otapajući i stvarajući različite površinske (krška polja, vrtače, kukovi, tornjevi, stupovi, škrape i kamenice) i podzemne (jame, špilje, kaverne) krške forme.

Najzastupljenije površinske krške forme na području Parka su vrtače kojih je registrirano oko 8000. One su za krš tipične i reprezentativne geomorfološke pojave jer njihovo postojanje ukazuje na procese okršavanja, otapanja stijena kao i na položaje rasjednih zona što na koncu znači moguću povezanost s aktivnim krškim kanalima kao i na zonu pojačane infiltracije u podzemlje.

Na području Parka nema krških polja ali zato postoji nekoliko krških zaravni (Brezovac i Homoljačko polje), koje su značajne za interpretaciju hidrogeoloških odnosa u slivu Plitvičkih jezera.

U Parku i njegovom rubnom području (do 500 m izvan granica) zabilježeno je 114 speleoloških objekata. Među njima prevladavaju jame (72 %), dok ostatak čine špiljski tj. pretežito horizontalni objekti (28 %). Većina (80 %) ih je manjih dimenzija (plići i kraći od 50 m), a zastupljeni su i speleološki objekti srednje veličine (dubina ili duljina objekta kreću se u granicama od 50 do 500 m). Izrazito veliki speleološki objekti, čija bi dubina ili duljina prelazila 500 m, do sad nisu poznati. Ukupna duljina istraženih objekata je 1664 m, a dubina 2251 m.

U morfološkom smislu najznačajniji su objekti jama Čudinka (-203 m), Golubnjača (Homoljačko polje, -170 m) i jama na Vršiću (-154 m, duljine 110 m). Čudinka je zanimljiva i po tome što se cijeli objekt sastoji od samo jednog vertikalnog kanala, a jama je dugo vremena bila jedna od najdubljih poznatih u Hrvatskoj. Pored navedenih jama, dimenzijama se izdvajaju i špilje u području jezera: Mračna špilja (160 m), Golubnjača (kanjon Korane, 145 m) i Špilja vile Jezerkinje (104 m). Špilja vile Jezerkinje, Šupljara i Golubnjača (kanjon Korane) dodatno su zaštićene kategorijom geomorfološkog spomenika prirode, još 1964. godine. Isto tako treba napomenuti da su Ledenica u Čudinoj uvali, Rodića špilja, Šupljara špilja, Barićeve špilje, Vila jezerkinja, Mračnjača i Modra špilja ciljno stanište 8310 (Špilje i jame zatvorene za javnost).

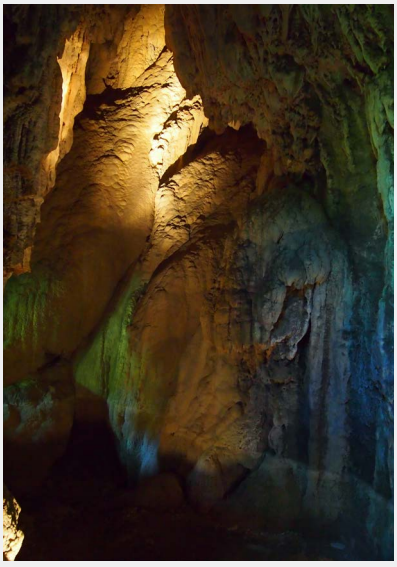

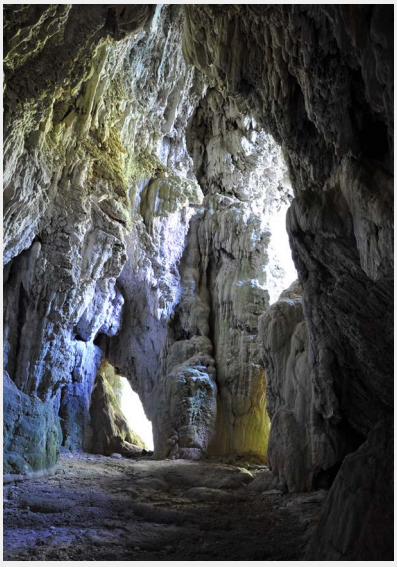

U pojedinim sedrenim barijerama, zbog dinamike rasta, mogu nastati špilje. Najpoznatiji primjer su brojne sedrene šupljine, polupećine i pećine starosti 300 - 1600 godina, unutar 100 m široke Labudovačke sedrene barijere nazvane zajedničkim imenom Špiljski vrt. Ispod samog Labudovačkog slapa nalazi se Janečekova pećina duga više od 50 m.

Slika 7. Špiljski vrt, Labudovačka barijera. Arhiva JUNPPJ-a.

U Rodića pećini kod Sertić Poljane, Mračnoj špilji kod Donjih jezera te u Barićevim špiljama pronađene su kosti špiljskog medvjeda, pa se ovi lokaliteti mogu smatrati paleontološki značajnim.

Posljednja sustavna istraživanja speleoloških objekata na području Parka provedena su šezdesetih godina prošlog stoljeća te se smatra da će se broj poznatih objekata znatno povećati daljnjim istraživanjima.

Sedrene barijere i jezerski sediment

Proces stvaranja sedre na području Plitvičkih jezera seže u daleku geološku prošlost. Sedra nastaje samo u uvjetima tople i vlažne klime slične današnjoj (i danas se sedra brže taloži ljeti nego zimi). Procjenjuje se da je starost aktivnih sedrenih barijera u današnjim vodotocima između 6.000 i 7.000 godina, a nastale su poslije zadnjeg ledenog doba. Međutim, u bokovima današnjih tokova, posebno izvorišnog dijela jezera, pronađene su paleobarijere na višim nadmorskim visinama, čija je starost procijenjena na 90.000 - 130.000 godina te na 250.000 - 300.000 godina.

Svaka barijera ima svoju dinamiku, jedne rastu brže, a druge sporije. Novijim analizama, primjenom hidroloških metoda, izračunato je kako je godišnja brzina rasta izlazne barijere jezera Kozjak oko 5,6 mm dok je kod Prošćanskog jezera brzina oko tri puta veća.

Nizvodne barijere ponekad nadvisuju uzvodne koje se pritom potapaju, a iz dva jezera nastaje jedno. Najbolji primjer ovakve dinamike vidljiv je u jezeru Kozjak u kojem se na dubini od oko 6 m ispod razine vode nalazi potopljena sedrena barijera koja je nekada dijelila ovo jezero u dva odvojena. Potopljena sedrena barijera, širine oko 300 m i visine oko 40 m rasla je sporije od sedrene barijere na izlazu iz jezera Kozjak što je dovelo do postupnog povišenja vodostaja u nizvodnijem jezeru i na koncu, prije oko 400 godina, do potapanja uzvodne barijere i formiranja jednog jezera (slika 8).

Analize starosti aktivnih barijera kao i analize jezerskog sedimenta pokazale su kako je prosječna godišnja brzina taloženja jezerskog sedimenta i do 17 puta manja od brzine rasta sedrenih barijera što dovodi i do porasta vodostaja jezera.

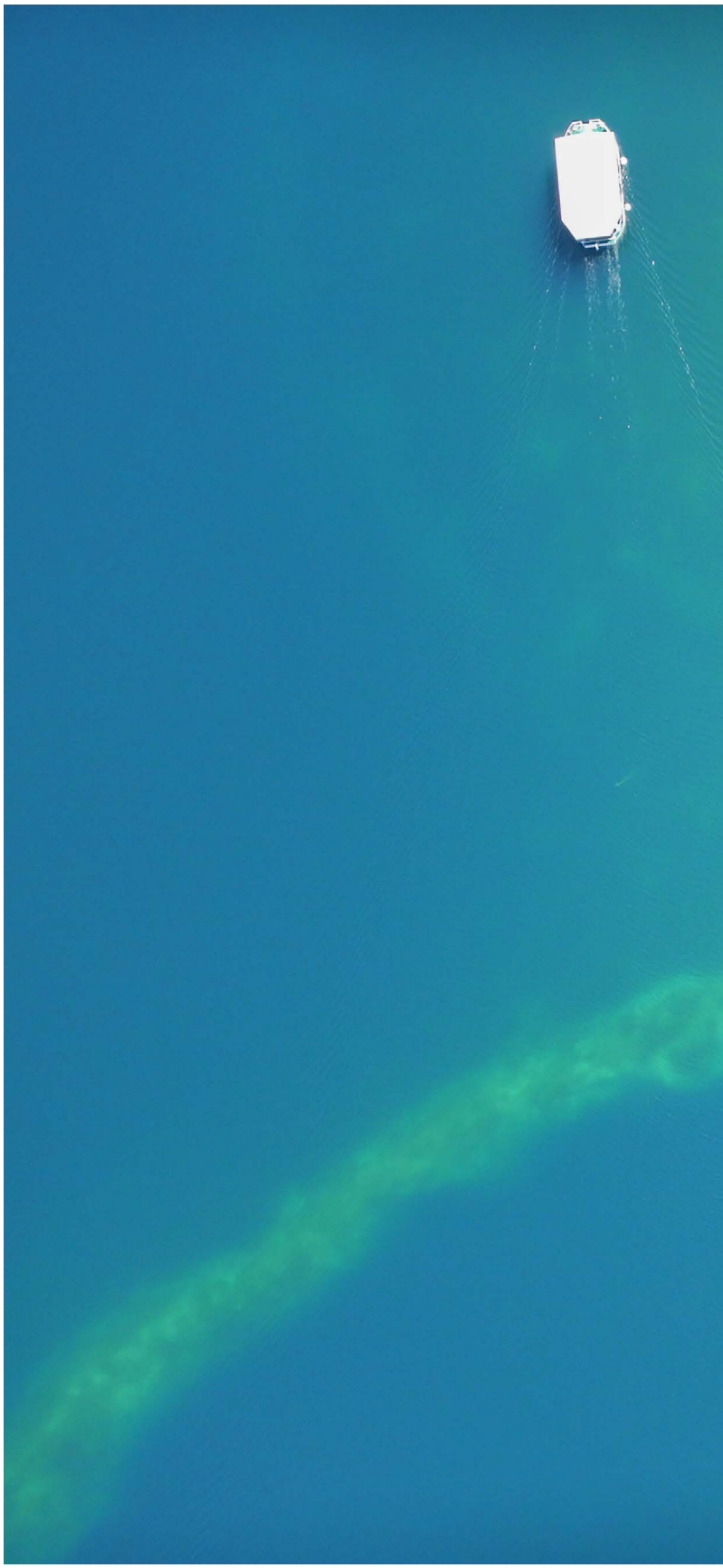

Slika 8. Potopljena sedrena barijera na jezeru Kozjak. Arhiva JUNPPJ-a.

2.2.3 **Proces osedravanja**

> *Plitvička jezera su zbog djelovanja sedrotvoraca izraziti biodinamički sistem i samo u progresivnom stanju toga biodinamičkog sistema leži budućnost Plitvičkih jezera kakvu svi želimo.*
>
> (Ivo Pevalek)

Biodinamički, neprekinuti proces osedravanja kojim nastaju i rastu sedrene barijere odgovoran je za ujezeravanje vode i formiranje kaskadnog jezerskog sustava. Upravo zbog ovog ekološkog procesa, koji uvjetuje postanak jezera, slapova i iznimnu ljepotu krajobraza, područje Plitvičkih jezera proglašeno je najprije nacionalnim parkom, a zatim dobilo i međunarodni oblik priznanja i zaštite uvrštavanjem na UNESCO-v Popis svjetske baštine.

Mehanizam procesa osedravanja je iznimno kompleksan i do danas nije u potpunosti razjašnjen. No sigurno je da su vode Plitvičkih jezera prezasićene otopljenim kalcijevim karbonatom (u obliku kalcijevog bikarbonata) te da iz takve mineralizirane vode, na brzacima i osobito na sedrenim barijerama, dolazi do izlučivanja kalcijevog karbonata (kalcita) u obliku sitnih kristala koji se talože.

Osnovna kemijska formula taloženja sedre:

$$Ca^{2+} + 2HCO_3^- \xleftrightarrow{\text{raspršavanje vode}} CO_2\uparrow + H_2O + CaCO_3\downarrow(\text{sedra})$$

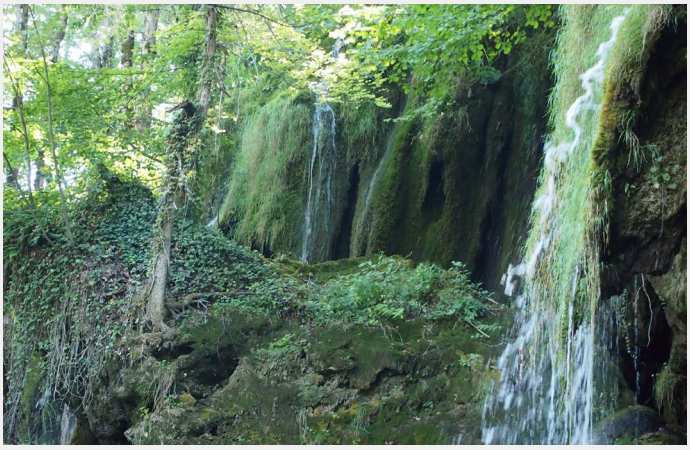

Slika 9. Detalj sedrene barijere. Arhiva JUNPPJ-a.

Sedra je šupljikava, porozna stijena koja nastaje taloženjem u vodi otopljenog kalcijevog karbonata pomoću bakterija, algi i mahovina (slika 9).

rezultat međudjelovanja fizikalno-kemijskih i biogenih procesa u vodi, odnosno da su procesi taloženja jezerskog sedimenta i sedre na barijerama i anorganski i bioinducirani.

Tri glavna kemijska uvjeta koja moraju biti zadovoljena su:

1. prezasićenost vode kalcijevim karbonatom, odnosno indeks zasićenja (Izas) > 3 (na mjestima gdje je osedravanje vrlo izrazito, Izas = 5 do 7),

2. pH vrijednost vode iznad 8,0 (u tokovima s intenzivnim osedravanjem pH se kreće od 8,2 do 8,4, dok npr. na izvorima gdje je pH oko 7,5 ne dolazi do procesa osedravanja),

3. koncentracija otopljene organske tvari u vodi niža od 10 mg L^{-1} ugljika (prisutnost već malih količina otopljene organske tvari u vodama znatno inhibira proces nukleacije kristala kalcita i time sprječava njegovo taloženje).

Biogeni element procesa osedravanja osiguravaju tzv. sedrotvorne mahovine koje rastu na barijerama te na njima razvijene modrozelene alge (*Cyanobacteria*), alge kremenjašice (*Diatomeae*) i drugi mikroorganizmi. Ovi mikroorganizmi izlučuju ljepljive tvari koje pospješuju proces stvaranja početnih kristalića kalcita oko kojih se dalje taloži kalcijev karbonat i nakupljaju ljušturice i skeleti mikroorganizama, što sve zajedno dovodi do nastanka makrostrukture sedre. Zato

Najznačajnije sedrotvorne mahovine Plitvičkih jezera:

- *Palustriella commutata (Cratoneuron commutatum),*
- *Ptychostomum pseudotriquetrum (Bryum pseudotriquetrum),*
- *Eucladium verticillatum*
- *Hymenostylium recurvirostrum*

Akademik Ivo Pevalek još 1938. godine piše o morfološkim oblicima sedre kao što su zastori, žljebovi, cijevi itd. te navodi dva osnovna biološka tipa sedre: kratoneuronsku sedru (od mahovine *Cratoneuron commutatum*) i brijumsku sedru (od mahovine *Bryum pseudotriquetrum*).

se često u sedrenim naslagama i sedimentu jezera nalaze inkrustacije mahovina, algi, bakterija i drugih organskih tvari.

Na oblik sedre prvenstveno utječu sedrotvorne mahovine, ali i drugi mikro i makrofiti, ličinke kukaca i drugi beskralježnjaci na barijerama. Najčešća mahovina, koja prekriva strme i okomite sedrene barijere te sudjeluje u stvaranju sedre „kratoneuronskog tipa" je *Palustriella commutata*. Ona brzo „okamenjuje", a izgled mahovine ostaje dobro očuvan u sedri. Na položenijim mjestima s više horizontalnim smjerom vode, sedrotvorna mahovina, *Ptychostomum pseudotriquetrum* stvara sedru „brijumskog tipa". Ovaj tip sedre sporije „okamenjuje" od kratoneuronskog, a morfologija samih mahovina ostaje manje sačuvana. Iako na ovaj način dolazi do osedravanja donjih dijelova mahovina, one i dalje nastavljaju rasti omogućavajući neprestano odvijanje procesa osedravanja i rasta barijera.

Ono što treba naglasiti pri rastu sedre i pregrađivanju jezera je činjenica da svaka sedrena barijera ujezeri vodu iza sebe i pročisti ju od naplavnog materijala, koji u jezero može ući brojnim izravnim dotocima iz jezerskog sliva. To prirodno filtriranje i pročišćavanje vode omogućava uvjete za rast i razvoj nizvodnih sedrenih barijera. Naplavni materijal ostaje u najvišim jezerima, koja u konačnici mogu s njim biti i djelomično zatrpana. S vremenom, na ovaj način rijeka se pregrađuje i pretvara u kaskadni, jezerski sustav.

Ovaj živi jezerski sustav podložan je stalnim

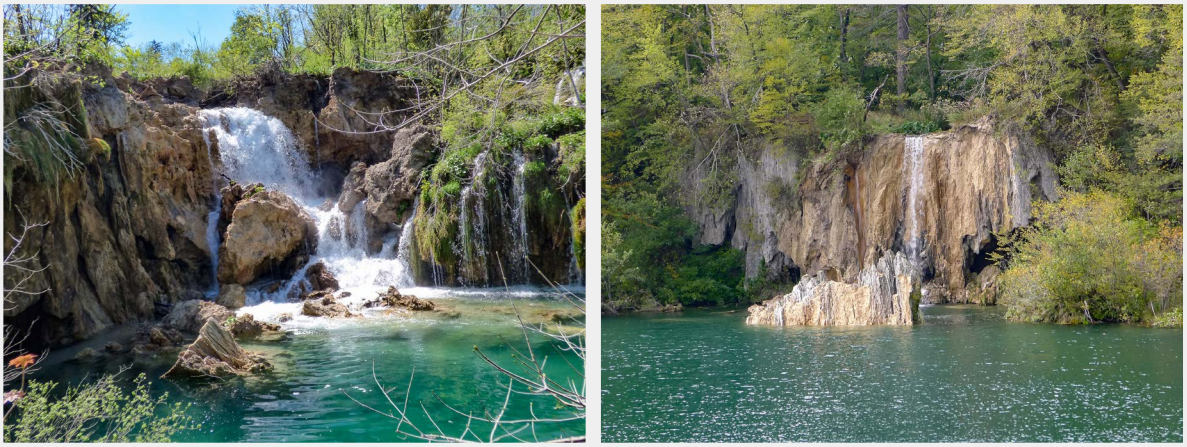

Slika 10. Odlomljena sedrena barijera uz Milino jezero (lijevo), u jezeru Okrugljak (desno). Arhiva JUNPPJ-a.

promjenama, kroz prošlost i danas, najviše zahvaljujući dinamici rasta i erozije sedrenih barijera. U hidrološkim uvjetima visokih voda s jakim protocima nije neuobičajena pojava pucanja i odlamanja manjih pa čak i većih dijelova krhkih sedrenih barijera što može uzrokovati promjene vodnog toka i morfologije jezera i sedrenih barijera (slika 10).

2.2.4 **Hidrologija**

Plitvička jezera pripadaju slivu rijeke Dunava odnosno crnomorskom slivu, u graničnom području prema slivu Jadranskog mora, s razvodnicom koja prolazi Parkom u području Babinog potoka. Prema trenutnim spoznajama, cijeli sliv Plitvičkih jezera je unutar granica Parka, uz izuzetak manjih površina u planinskom području Male Kapele i području između Kuselja i Saborskog. Oko 1/3 Parka pripada drugim slivovima, uključujući slivu Koreničkog polja (oko 12 % Parka), slivu rijeke Gacke (oko 9 %), slivu Ličke Jasenice (oko 9 %), slivu ponorne zone u Prijeboju (oko 4 %), te neposrednom slivu rijeke Korane (slika 11).

Površinske vode zauzimaju oko 1 % površine Parka s ukupnim volumenom od 22,95 milijuna m^3 vode. Najistaknutije površinske vodene pojave u NP Plitvička jezera su kaskadno formirana jezera različitih veličina, nastala biodinamičkim procesom rasta sedrenih barijera koje su prvotnu riječnu dolinu pregradile i omogućile stvaranje jezera. Rastom sedrenih barijera povisuje se vodostaj i mijenja volumen vode u jezerima. 16 većih, imenovanih, i veći broj manjih neimenovanih jezera, odvojenih sedrenim barijerama, spojeno je u jedinstveni vodni sustav nizom slapova među jezerima (slika 12).

Jezerski sustav dijelimo na Gornja (okvir 1) i Donja jezera (okvir 2). Među Gornjim jezerima su i dva najveća jezera, Kozjak i Prošćansko jezero, koja zajedno nose čak 89 % ukupnog volumena vode u Parku.

Hidrološki prinosi vode u sustav Plitvičkih jezera su izravne padaline, vodotoci i drugi dotoci iz neposrednog sliva, a gubici su evaporacija, otjecanje rijekom Koranom i crpljenje vode za vodoopskrbu. Voda protječe kroz jezera uz relativno kratko zadržavanje. I prosječno vrijeme zadržavanja vode u podzemlju je relativno kratko (1,5 - 2,3 godine), a brzine podzemnih tokova relativno velike (2,1 - 10,7 cm s^{-1} između Brezovačkog i Homoljačkog polja i izvora Crne rijeke), što je pokazatelj malih mogućnosti zadržavanja vode u krškom podzemlju, kao i visoke prirodne ranjivosti velikog dijela sliva.

Najznačajniji stalni krški izvori koji formiraju površinske tokove na području Nacionalnog parka su izvor Crne rijeke, izvor Bijele rijeke te izvor potoka Plitvica. Vodotoci Rječica i Sušanj kao stalni veći vodotoci utječu u jezera, ali ne započinju izdašnim krškim izvorima već su vezani za dreniranje slabije propusnih dijelova terena. Osim ovih vodotoka postoji i veći broj manjih stalnih i povremenih vodotoka koji svojom vodom izravno ili neizravno napajaju jezera i rijeku Koranu (slika 11 i slika 12).

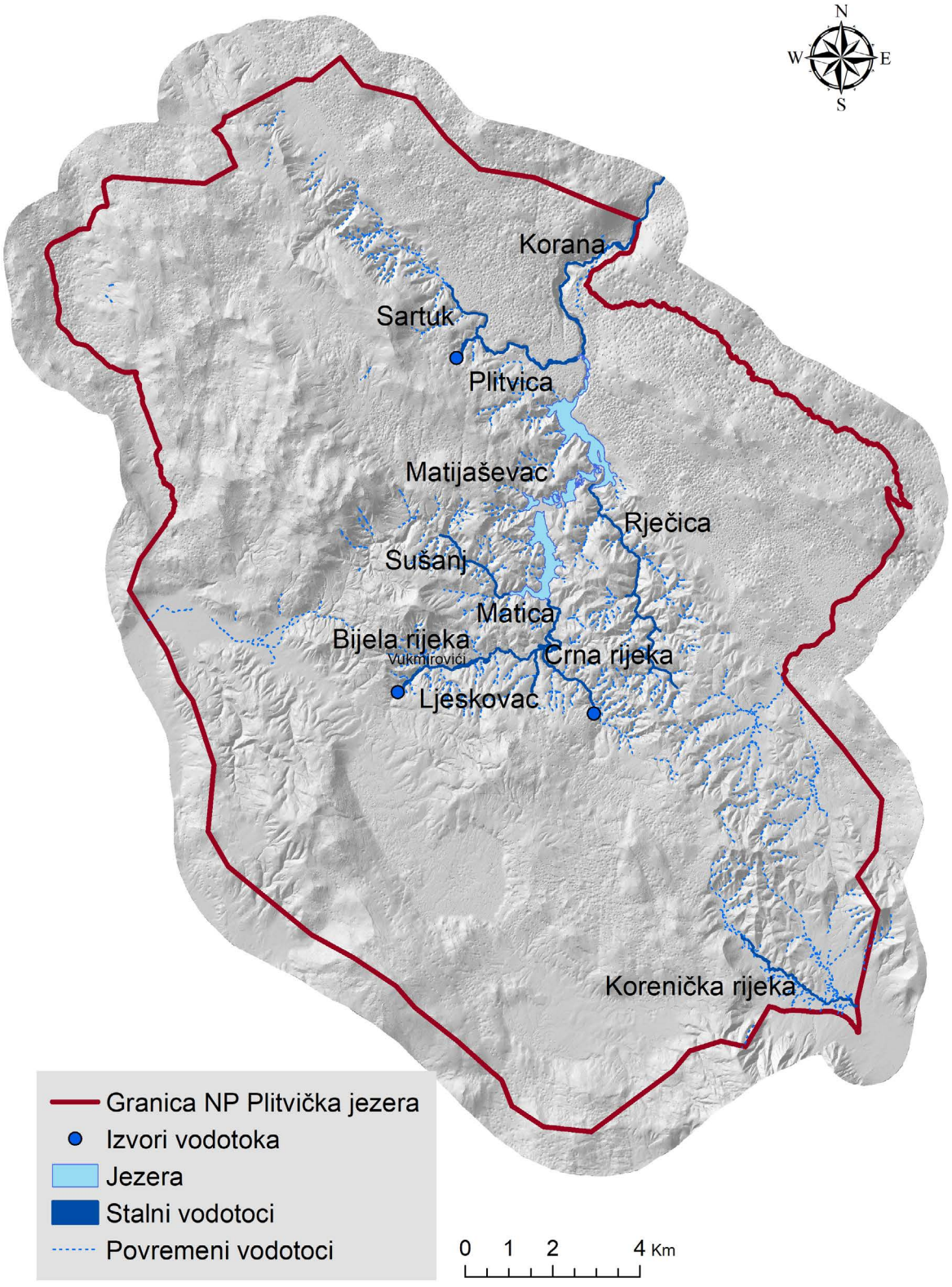

Slika 11. Hidrološka karta područja NPPJ. Izradio JUNPPJ.

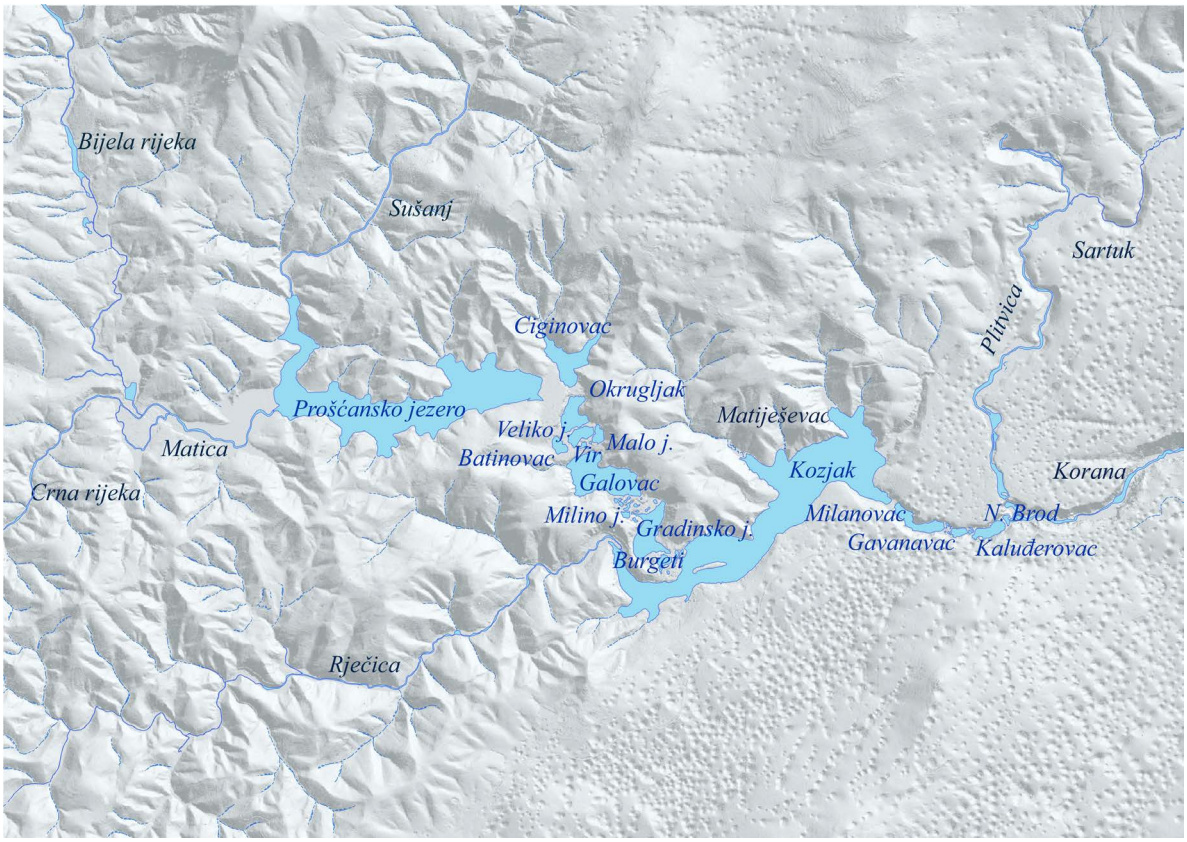

Slika 12. Šesnaest plitvičkih jezera i glavne pritoke. Izradio JUNPPJ.

Za Gornja i Donja jezera glavni izvori vode su Crna rijeka i Bijela rijeka (500 - 600 L s^{-1} vode u sušnim razdobljima, a više od 10.000 L s^{-1} u kišnim). Izvor Crne rijeke nalazi se u podnožju brda Kik sjeverno od naselja Uvalica i predstavlja najveći izvor na području Plitvičkih jezera. Crna rijeka nikada ne presušuje i u vrijeme sušnih razdoblja daje najveći dio vode u jezerski sustav. Izvor Bijele rijeke nalazi se na području Končarevog Kraja (Čudin klanac), gdje voda izvire u rubu doline na više mjesta, dosta raspršeno i bez velike snage, a u izuzetno sušnim uvjetima dio toka presušuje (2011./2012.). Vode Crne i Bijele rijeke spajaju se u mjestu Plitvički Ljeskovac i formiraju vodotok Maticu koja se nakon toka dugog oko 1,5 km ulijeva u Prošćansko jezero.

Prošćansko jezero je drugo po veličini u sustavu jezera. U jezero se na području Liman drage ulijeva manji vodotok Sušanj. Porastom temperature, u toplijem dijelu godine, dolazi do pojave termokline i stratifikacije jezera, odnosno razdvajanja slojeva vode po dubini uslijed različitih temperatura i gustoća. U ovakvom stanju nema miješanja vode po dubini i pokretan je samo gornji površinski sloj vode iznad termokline. U kasnu jesen i rano proljeće dolazi do izotermije, izjednačavanja temperature po dubini, i potpunog miješanja jezerske vode pa kažemo da se radi o dimiktičkom jezeru.

Voda se iz Prošćanskog jezera prelijeva preko Labudovačke barijere u sustav Gornjih jezera sve do slapova Burgeta preko kojih se ulijeva u jezero Kozjak.

Jezero Kozjak je najveće i najdublje jezero u sustavu Plitvičkih jezera u koje se, osim vode iz sustava Gornjih jezera, izravno ulijevaju i vode vodotoka Rječica te nekoliko manjih povremenih vodotoka**.** U jezeru Kozjak se, isto kao i u Prošćanskom, javlja termička stratifikacija i dvostruka izotermija. Jedino je jezero u sustavu na kojem je dopuštena plovidba elektrobrodova unutar sustava posjećivanja, a voda iz jezera se koristi i za vodoopskrbu.

Okvir 1. Gornja jezera.

Preko izlazne barijere Kozjačkih mostova voda se ulijeva u sustav Donjih jezera sve do posljednjeg jezera, Novakovića broda. Na izlazu iz jezera Kozjak zabilježeni su prvi manji gubici vode od poniranja u krško podzemlje.

Vodotok Plitvica spaja se s vodom iz jezerskog sustava preko Velikog slapa visokog više od 78 metara, jednog od najatraktivnijih mjesta u Parku. Izvor potoka Plitvica nalazi se u blizini zaseoka Rodić Poljana i nikada ne presušuje (protok varira od 0,3 $m^3 s^{-1}$ u ljetnim sušnim razdobljima do 6 $m^3 s^{-1}$ u kišnim), a nakon kraćeg toka prima vodu i iz potoka Sartuk (slika 11). Zbog izraženog poniranja vode u krško podzemlje na dijelu potoka Plitvica nizvodno od lokaliteta Hajdukovića mlin, do Velikog slapa dođe 35 % dotoka s izvora Plitvica i vodotoka Sartuk.

U podnožju izlazne barijere Novakovića Brod (Sastavci) spaja se voda iz jezerskog sustava s vodom potoka Plitvica tvoreći rijeku Koranu, koja se nakon 134 km dugog toka ulijeva u Kupu kod Karlovca i pripada crnomorskom slivu. Nizvodno od Sastavaka poniranje vode u krško podzemlje postaje puno izraženije pa u ljetnim sušnim razdobljima rijeka Korana već na području Parka ostaje bez vode.

Hidrološkom analizom Plitvičkih jezera utvrđeno je da za razdoblje 1952. - 1991. postoji generalni trend smanjenja količina vode koja protječe sustavom Plitvičkih jezera. Zabilježeni trend smanjivanja srednjih godišnjih protoka je i opća

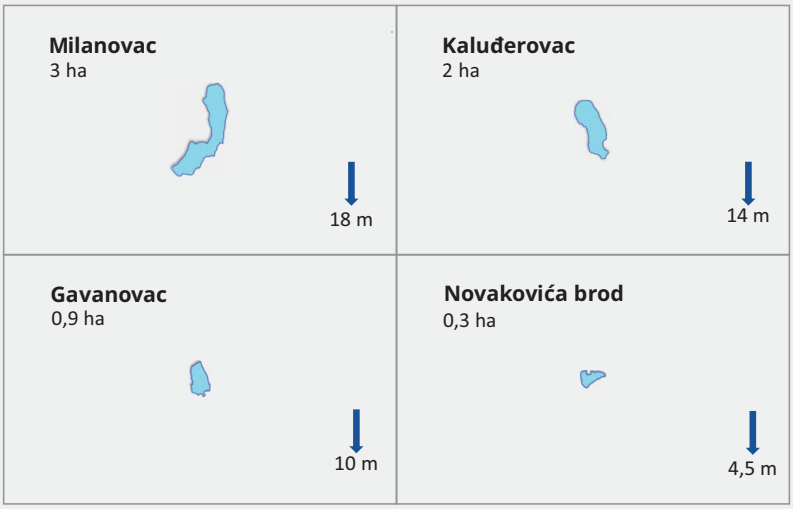

Okvir 2. Donja jezera.

značajka vodnih resursa na cjelokupnom prostoru hrvatskog krša, ali trend opadanja protoka na području Plitvičkih jezera je najveći. Ova pojava uzrokovana je generalno prisutnim trendovima povećanja srednjih godišnjih temperatura zraka i smanjenja oborina. S druge strane u navedenom razdoblju zabilježen je rast vodostaja na jezerima Kozjak i Prošćansko zbog stalnog rasta sedrenih barijera.

Analize recentnog razdoblja 2000. - 2011. godine, pokazale su da je nastavljen trend opadanja protoka kroz jezero Kozjak i u pritocima Prošćanskog jezera, dok za trendove hoda srednjih godišnjih vodostaja postoje oprečni zaključci i potrebno ih je dodatno analizirati.

2.2.5 **Flora i staništa**

Iznimna raznolikost flore i staništa Parka te zastupljenost endema te ugroženih i strogo zaštićenih vrsta koje uživaju zaštitu međunarodnih konvencija, svrstavaju Park u floristički vrijedno područje, kako na nacionalnoj, tako i na svjetskoj razini. Takvo bogatstvo vrsta i staništa posljedica je uzajamnog djelovanja raznih čimbenika poput geografskog smještaja i položaja Parka, geoloških, geomorfoloških, hidroloških i klimatskih obilježja i ekoloških procesa te utjecaja čovjeka.

Nacionalni park Plitvička jezera dio je Botanički važnog područja (IPA - Important Plant Area) kao područje koje pokazuje izvanredno botaničko bogatstvo, sadržava izniman sastav rijetkih, ugroženih i endemičnih svojta te vegetacije visokog botaničkog značenja. IPA područje nešto je veće od samog Nacionalnog parka te obuhvaća i sjeverozapadni dio Ličke Plješivice i područje od Vrela Koreničkog do Bjelopolja na jugoistoku.

U daljnjem tekstu pojam značajne vrste odnosi se na ciljne, prioritetne, strogo zaštićene i indikatorske.

Flora

Na području Parka zabilježeno je više od 1400 vaskularnih biljnih vrsta i podvrsta što predstavlja čak 30 % svih biljnih vrsta zabilježenih u Hrvatskoj. Na relativno malom prostoru susreću se vrste različite rasprostranjenosti i flornih elemenata (kao što su mediteranski, mediteransko-atlantski, ilirski, balkanski, karpatski, euroazijski, cirkumpolarni, borealni i dr.).

Udio endema u flori Parka nije visok (oko 1,7 %), ali ni zanemariv, s obzirom na zastupljenost niza zanimljivih vrsta kao što su livadni procjepak *Chouardia litardierei*, hrvatski karanfil *Dianthus giganteus* D' Urv ssp.*croaticus*, krški kukurijek *Helleborus multifidus*, ružičasta rusomača *Cardamine chelidonia* i dr.

Udio strogo zaštićenih vrsta i podvrsta u flori

Slika 13. Livadni procjepak *Chouardia litardierei* (lijevo), orhideja *Ophrys* sp. Arhiva JUNPPJ-a.

Parka je velik (oko 5 %), a značajna među njima je zastupljenost velikog broja orhideja (više od 60 svojti), koje su kao skupina rijetke i ugrožene na svjetskoj razini.

Područje Parka zanimljivo je i po velikoj raznolikosti mahovina s 207 zabilježenih vrsta nađenih na kopnenim staništima.

Područje Parka kao dio ekološke mreže značajno je za 7 ciljnih vrsta, 4 vaskularne biljke: puzavi celer *Apium repens*, gospina papučica *Cypripedium calceolus*, livadni procjepak *Chouardia litardierei* i sibirska jezičnjača *Ligularia sibirica* i 3 vrste mahovina: *Drepanocladus* (*Hematocaulis*) *vernicosus*, *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride.* (vidi prilog 5.3).

Svakako je za spomenuti i rod mahovine Sphagnum spp. koji dolazi na cretnim staništima i ugrožen je potencijalnim gubitkom staništa zarastanjem i promjenom vodnog režima.

Staništa

Najveći udio površine Parka prekriven je šumom, značajne površine zauzimaju i travnjačke površine dok su vodena staništa, iako iznimno važna za očuvanje bioraznolikosti, površinom najmanja. Cijeli Park nalazi se na krškom reljefu s brojnim površinskim i podzemnim krškim oblicima pa je i podzemlje, iako slabo istraženo, zasigurno vrlo bogato, te bi se moglo reći da se ispod Parka koji vidimo nalazi još jedan cijeli nepoznati park. Gotovo cijela površina Parka još je uvijek prekrivena prirodnim ili poluprirodnim staništima te je svega oko 3 % njegove površine izgrađeno i kultivirano.

Sukladno Nacionalnoj klasifikaciji staništa (NKS) na području Parka evidentiran je ukupno 40 stanišnih tipova III. razine NKS-a, raspoređen unutar 8 glavnih grupa I. razine NKS-a, od kojih se dvije odnose na izgrađena i kultivirana područja (prilog 5.4). Preostalih 6 grupa staništa

Tablica 1. Natura 2000 ciljni stanišni tipovi i staništa (* prioritetni).

Natura 2000 kod	Ciljni stanišni tip
3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
3260	Vodni tokovi s vegetacijom *Ranunculion fluitantis* i *Callitricho-Batrachion*
32A0	Sedrene barijere krških rijeka Dinarida
8210	Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom
4030	Europske suhe vrištine
6210*	Suhi kontinentalni travnjaci (*Festuco-Brometalia*)
6230*	Travnjaci tvrdače (*Nardus*) bogati vrstama
6410	Travnjaci beskoljenke (*Molinion caeruleae*)
6430	Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (*Convolvulion sepii, Filipendulion, Senecion fluviatilis*),
7140	Prijelazni cretovi
7230	Bazofilni cretovi
5130	Sastojine *Juniperus communis* na kiseloj ili bazičnoj podlozi
9180	Šume velikih nagiba i klanaca *Tilio-Acerion*
91E0*	Aluvijalne šume (*Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*)
91K0	Ilirske bukove šume (*Aremonio-Fagion*)
91L0	Ilirske hrastovo-grabove šume (*Erythronio-Carpinion*)
91R0	Dinarske borove šume na dolomitu (*Genisto januensis-Pinetum*)
9410	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskoga pojasa (*Vaccinio-Piceetea*)
91MO*	Panonsko-balkanske šume kitnjaka i sladuna ili cera
8310	Špilje i jame zatvorene za javnost

zastupljeno je kroz 20 ciljnih stanišnih tipova za Park u okviru ekološke mreže Natura 2000 prikazanih na tablici 1.

Šume

Šume su površinom najzastupljeniji ekosustav na području Parka, pa se može reći da je većina izvorno potpuno šumskog krajolika još uvijek očuvana u različitim stadijima, od šikara do prašume.

Najzastupljenija vrsta plitvičkih šuma je obična bukva *Fagus sylvatica*, a druga po zastupljenosti je obična jela *Abies alba*. Osim tipičnih predstavnika šumskih zajednica, u šumama dolaze i brojne druge ugrožene biljne vrste. Među najznačajnijima od njih su ciljne vrste za Park: gospina papučica *Cypripedium calceolus* (slika 14) te mahovine *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride.* Mahovine *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride* za sad su u Parku zabilježene jedino u šumama Medvođaka.

Natura 2000 ciljna staništa Parka uključuju 7 šumskih stanišnih tipova te sastojine *Juniperus communis* na kiseloj ili bazičnoj podlozi (tablica 1).

Značajne lokalitete za očuvanje bioraznolikosti šuma predstavljaju i šumske čistine te rubovi šuma uz šumske puteve na kojima rastu ili koje koriste brojne rijetke i ugrožene vrste. Popis šumskih zajednica prisutnih na području Parka naveden je u prilogu 1.5.

Najzastupljenije šume u Parku su Ilirske bukove šume (91K0), koje dolaze na gotovo 95 % ukupne šumske površine (21 748 ha) a zastupljene su s četiri zajednice: Brdska bukova šuma s mrtvom koprivom, Bukovo- jelove šume s mišjim uhom, Bukove šume s crnim kukurijekom i Bukove šume s crnim grabom.

Gospina papučica je jedna od najrjeđih, najugroženijih i najljepših europskih orhideja.

U šumskim staništima Parka je rijetka, ali s nekoliko stabilnih i najbrojnijih do sad poznatih populacija u Hrvatskoj.

Slika 14. Gospina papučica *Cypripedium calceolis*. Arhiva JUNPPJ-a.

Prašuma Čorkova uvala jedna je od najbolje očuvanih bukovo-jelovih prašuma u području Dinarida. Na površini od 84 ha i u rasponu nadmorske visine od 860 do 1028 metara susreću se sve faze razvoja prašume, uz naglašeno prisutne faze starenja i raspadanja. Pojedina stara stabla jele, smreke i bukve dostižu impresivne dimenzije. Po svojoj strukturi i specifičnostima elemenata Čorkova uvala svrstava se u sekundarnu prašumu s tek povremenim ljudskim utjecajem, ali ne u mjeri da bi prašuma izgubila značajke izvornosti. Kao takva je 1965. godine proglašena posebnim rezervatom šumske vegetacije. Kao prirodna šuma, koja se razvijala bez utjecaja čovjeka, predstavlja školu prirodnog savršenstva s potpuno stabilnim i postojanim šumskim ekosustavom.

Slika 15. Bukovo-jelova šuma na lokalitetu Prašuma Čorkova uvala, Arhiva JUNPPJ-a.

Drugih 7 ciljnih šumskih staništnih tipova zajedno dolazi na oko 5 % površine Parka. Među njima su najzastupljenije Acidofilne šume smreke brdskog i planinskog pojasa (9410) (na 839 ha ili oko 3,6 % šumske površine Parka), zastupljene zajednicom Šuma smreke s kukurijekom na dolomitu (*Helleboro nigri-Piceetum*). Najveći areal ove zajednice nalazi se u jugozapadnom dijelu Parka, a postoje i fragmenti kao npr. u Čorkovoj uvali, Sartuku itd. S obzirom da smrekove šume pridolaze u zoni bukovo-jelovih šuma, često se uz smreku javljaju jela i bukva, a na sušim i plićim tlima i obični bor.

Dinarske borove šume na dolomitu (91R0), prisutne na oko 1 % ukupne šumske površine u Parku (274 ha) zastupljene su zajednicom Šuma običnog bora s crnim kukurijekom (*Helleboro nigri-Pinetum sylvestris*), Ht. 1958. Uglavnom dolaze u jugozapadnom dijelu Parka i to na plitkim dolomitnim rendzinama. Kako dolaze u zoni bukovo-jelovih šuma često na terenu imamo primjere gdje se na povoljnijim staništima (uvalama, depresijama) javljaju bukva i jela nauštrb bora, a bor se opet javlja na napuštenim poljoprivrednim površinama. Borove šume razvijene su uz rubove poljoprivrednih površina na južnim ekspozicijama gdje je obični bor kao vrsta s dosta gorivog materijala (smola, iglice, češeri) ugrožen od požara.

Aluvijalne šume (91E0), koje dolaze na svega 67 ha, što je ispod 0,5 % ukupne šumske površine, zastupljene su s dvije zajednice: šikara barske ive (*Salicetum cinereae*) i sastojine crne johe (*Alnetum glutinosae*). Obje zajednice su izravno ovisne o količini vode na svojim staništima te uglavnom dolaze uz vodotoke, u udolinama i na poljima na kojima voda duže leži nakon otapanja snijega i poslije obilnih kiša. Za sastojine crne johe od presudne je važnosti visina vodostaja u jezerima, posebno u područjima ušća potoka u jezera, gdje su staništa ovih zajednica u rano proljetnim i jesenskim razdobljima potpuno ili djelomično poplavljena.

Ilirsko hrastovo grabove šume (91L0), prisutne na maloj površini od svega 6 ha (ispod 0,1 % ukupne šumske površine Parka), zastupljene su zajednicom Šuma hrasta kitnjaka i običnog graba s biskupskom kapicom i dlakavim šašem (As. *Epimedio- Carpinetum betuli caricetosum pilosae* (Horvat 1938, Borhidi 1963). Uglavnom se radi o degradiranim grabicima u kojima izostaje hrast kitnjak. Područje na kojem dolazi ova zajednica degradirano je ljudskom aktivnošću (sječa i sl.), a nalazi se uz rub zapuštenih poljoprivrednih površina.

Šume velikih nagiba i klanaca *Tilio-Acerion* (9180), u Parku su prisutne kao točkasti lokaliteti vrlo malih površina (nije poznata točna površina), a zastupljene su zajednicom Šuma gorskog javora i običnog jasena (*Aceri-Fraxinetum* s. l.). Dolaze na stjenovitim vrhovima i grebenima gdje su najčešće požarom uništene bukovo-jelove šume. Kao stanište koje se nalazi unutar zone bukovo-jelovih šuma, na vrlo malim površinama, postoji realna opasnost od nestanka ove zajednice uslijed prirodnih procesa te je za njegovo očuvanje potrebno provoditi aktivne mjere upravljanja i kontinuirano praćenje stanja.

U NPPJ-u zastupljena je zajednica Termofilne šume hrasta kitnjaka s običnim grahorom (*Lathyro nigri-Quercetum petreae*) 91MO koja dolazi na južnim strmim padinama brda Lisina s površinom od 14 ha, s nagibom prosječno većim od 25 stupnjeva. Posebno su naglašeni mikroklimatski uvjeti staništa koji uvjetuju izraziti pridolazak termofilne vegetacije. Florni sastav ove zajednice vrlo je sličan istraženim šumama hrasta kitnjaka i crnog grahora, ali se razlikuje prisustvom kserotermnih vrsta iz submediteranskog područja Hrvatske.

Sastojine obične borovice (*Juniperus communis*) na kiseloj ili bazičnoj podlozi (5130) u Parku se razvijaju na podlozi vapnenačkih travnjaka na kojima je prestala ispaša. Budući da su ti travnjaci u različitim pojasevima i čine različite zajednice, od submediteranskih do brdskih kontinentalnih, ta staništa povezuje samo vrsta *Juniperus communis*. Predstavljaju sukcesijski stadij na vrištinama i napuštenim travnjacima koje postupno zarastavaju. Površina ovog stanišnog tipa u Parku iznosi 98 ha. S obzirom da se tu radi o prijelaznom stadiju prema trajnoj šumskoj zajednici, površina ovog stanišnog tipa nije pribrojena ukupnoj šumskoj površini u Parku.

Slika 16. Sastojine obične borovice (*Juniperus communis*), Arhiva JUNPPJ-a.

Vodena staništa

Vodena staništa Parka okvirno se mogu podijeliti u 3 osnovna tipa: jezera, vodene tokove i sedrene barijere, te svi oni predstavljaju Natura 2000 ciljne stanišne tipove za Park.

Osim njih, za očuvanje bioraznolikosti izrazito su važna i njihova rubna područja i poluprirodna staništa bogata vodom kao što su zamočvareni[12] lokaliteti te lokve i bunari.

Kao što i sam naziv stanišnog tipa (3140) govori, dno Plitvičkih jezera obraslo je algama parožinama (slika 17) koje su indikatori niske koncentracije hranjivih soli. U fitoplanktonu jezera Kozjak najzastupljenije su alge kremenjašice, dok je u Prošćanskom jezeru njihov udio manji te većim dijelom dominiraju zlatne alge. Zanimljivo je istaknuti i da je u Bijeloj rijeci zabilježen za sad jedini nalaz zlatne alge *Hydrurus foetidus* u Hrvatskoj. Za područje slapova, utvrđene su 104 svojte algi kremenjašica i 72 svojte ostalih skupina nedijatomejskih algi. Alge su važne i sa stajališta promatranja procesa stvaranja sedrenih barijera (32A0), u kojem neki predstavnici aktivno sudjeluju, poput cijanobakterija vrste *Phormidium incrustatum*, zelene alge *Oocardium stratum* te žuto-zelene alge *Vaucheria geminata.*

Za područje jezera i slapova do ranih 1960-ih godina navedene su 34 vrste mahovina. Novijim istraživanjima, pokrenutim 2016. godine, potvrđene su karakteristične vrste sedrotvornih mahovina na dijelu sedrenih barijera Gornjih jezera. Uz Vodene tokove s vegetacijom *Ranunculion fluitantis* i *Callitricho-Batrachion* (3260) često je uklopljena i ciljna vrsta puzavi celer *Apium repens* koji raste na vlažnim i vodenim staništima kao što su vlažne livade, jarci i plitke bare te riječni rukavci (slika 17).

[12] Primjerice obala Liman drage, rukavci Prošćanskog jezera, rukavci Bijele rijeke, akumulacije na Bijeloj rijeci, lokaliteti uz Maticu dr.

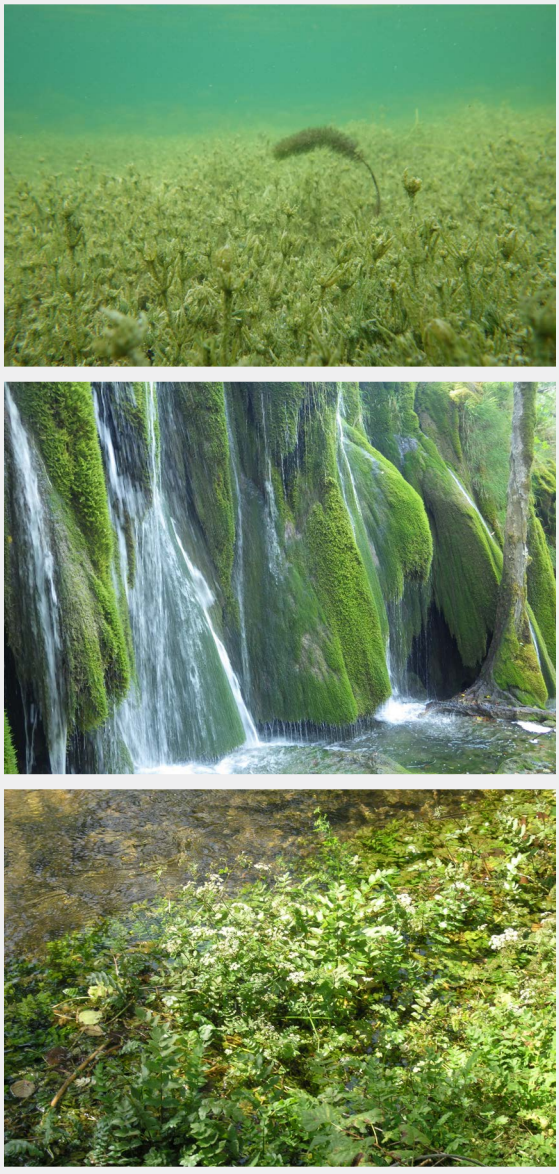

Slika 17. Paražine (gore, foto: Igor Stanković),
Sedrene barijere s mahovinom *Palustriella commutata* (u sredini, foto: Antun Alegro),
Puzavi celer *Apium repens* (dolje). Arhiva JUNPPJ-a.

Neobrasle i slabo obrasle kopnene površine

To su površine koje su neobrasle ili slabo obrasle vaskularnom vegetacijom, izvan stalnog utjecaja vode (sa suhom fazom ili permanentno suhe), uvjetovane građom i trošenjem geološke podloge, požarom ili površinskom erozijom. Ne uključuju se površine koje su neobrasle pod utjecajem oscilacija vodostaja i erozijskog djelovanja stajaćica i tekućica. Jedino ciljno stanište ovog tipa na području Parka su 8210 Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom. Vegetacija pukotina u karbonatnim stijenama mediteranskog i kontinentalnoga područja od nizina do planina, pripada redovima *Potentilletalia caulescentis* i *Centaureo-Campanuletalia (= Asplenietalia glandulosi p.p.).* Ovako široko shvaćeno stanište stijena udružuje sve hazmofitske zajednice u Hrvatskoj. Na području Parka zabilježena je NKS B.1.3.2.2. Zajednica mahovinaste merinke i okriljene šupaljke (As. *Moehringio-Corydaletum ochroleucae* Ht. 1962). Zastupljena je na stijenama unutar bukovih šuma koja okružuju Donja jezera te u okviru drugih zajednica koje dolaze na tom dijelu, na području Medveđaka te šire na području Parka. To je jedina za sad zabilježena stjenjarska zajednica na području Parka.

Travnjaci, cretovi i visoke zeleni

Travnjaci su poluprirodna staništa. Zbog potrebe za prostorom koji će mu omogućiti napasanje stoke i uzgoj hrane čovjek je i na ovom prostoru davno posegnuo za intervencijom u prirodni prostor, stvorio nova staništa i uvjete za veću bioraznolikosti. Košnjom trave, ispašom i gaženjem stoke onemogućavano je zaraštavanje travnjaka drvenastim vrstama.

Travnjaci (livade i pašnjaci) imaju posebno veliku važnost za bioraznolikost Parka, prvenstveno biljnih svojti (njih čak 70 %), među kojima i nekih endema poput vrste livadni procjepak *Chouardia litardierei* te brojnih životinjskih vrsta (vidi poglavlje 2.2.7). Sve većim smanjenjem stanovništva i tradicionalnog gospodarenja u naseljima sve se više dovodi u pitanje opstanak travnjačkih površina, čime je ugrožena bioraznolikost Parka.

Na prostoru Parka razvijeni su raznoliki tipovi travnjaka, od trajno vlažnih do suhih. Natura 2000 ciljna staništa Parka uključuju 7 stanišnih tipova vezanih uz travnjake, cretove i visoke zeleni (tablica 1).

SUHI TRAVNJACI su većinom izgrađeni od zeljastih trajnica u kojima osnovnu biomasu izgrađuju trave (*Poaceae*), manjim dijelom šaševi (*Carex*), uz niz dvosupnica među kojima se susreću i polugrmovi. Zajednice u pravilu u potpunosti pokrivaju tlo (travnjaci) ili se razvijaju na kamenitom tlu, pa biljke samo djelomično pokrivaju

sveukupnu površinu (kamenjare). Natura 2000 staništa Parka uključuju tri stanišna tipa suhih travnjaka (slika 18).

6210* Suhi kontinentalni travnjaci (*Festuco-Brometalia*) (važni lokaliteti za kaćune) su suhi do polusuhi vapnenački travnjaci jako izloženi zaraštanju. Na području Parka ovaj stanišni tip zastupljen je uglavnom zajednicom Travnjak uspravnog ovsika i srednjega trputca (As. *Bromo-Plantaginetum mediae* Ht. 1931). Na Maloj Kapeli postiže svoju istočnu granicu, a rasprostranjena je uz rubove polja i na šumskim čistinama u kompleksu s drugim tipovima travnjaka. Travnjak kalničke šašike (As. *Seslerietum kalnikensis* Ht. 1942) mjestimično je razvijen na dolomitnim obroncima uz jezera, uglavnom na malim površinama na rubu šumskih sastojina ili unutar šume na mjestima gdje sklop šumske vegetacije nije potpun. U sastavu ovih travnjaka dolazi rijetka i ugrožena vrsta crveni uskolisni likovac *Daphne cneorum*, na području Parka mjestimično zastupljena na samo dva lokaliteta.

4030 Europske suhe vrištine (*As. Genisto sagittalis-Callunetum* Ht. 1931) (sveza *Calluno-Festucion capillatae* Ht. 1959.) u Parku su zastupljene na značajnim površinama, na relativno suhom i kiselom tlu, najviše na Brezovačkom polju, dijelom na Homoljačkom polju i na manjim površinama područja Karleušinih plasa. Zastupljene su u kompleksu s Travnjacima tvrdače (*Nardus*) 6230*. Najznačajnija vrsta koja ih izgrađuje je vrijes („vrišt“) *Calluna vulgaris* po kojoj su i dobile narodno ime „vrištine“. Vrijes je zapadnoeuropska (atlantska) vrsta i krajnju istočnu granicu svog područja rasprostranjenosti postiže u Hrvatskoj na području Like.

6230* Travnjaci tvrdače (*Nardus*) bogati vrstama su zatvoreni, suhi do mezofilni travnjaci s tvrdačom (*Nardus stricta*) i drugim acidofilnim trajnicama koji se razvijaju na kiselim tlima. U Natura 2000 stanišni tip uvršteni su samo travnjaci tvrdače koji sadrže veliki broj vrsta. U Parku je ovaj stanišni tip zastupljen zajednicom Travnjaka uzdignute beskoljenke i dimka (*As. Crepidi conyzaefoliae-Molinietum altissimae* Šegulja 1992), koja je zabilježena u novije vrijeme, u Homoljačkom i Brezovačkom polju. Dolazi u kompleksu s Europskim suhim vrištinama (4030).

Slika 18. As. *Bromo-Plantaginetum mediae* Ht.1931 (gore), As. *Genisto sagittalis-Callunetum* Ht. 1931 (u sredini) i As. *Crepidi conyzaefoliae-Molinietum altissimae* Šegulja 1992 (dolje). Arhiva JUNPPJ-a.

Za VLAŽNE DO UMJERENO VLAŽNE TRAVNJAKE je značajna razina podzemne vode i količina hranjivih tvari. S obzirom na razinu podzemne vode ti se travnjaci nalaze između močvarnih zajednica visokih šaševa s jedne strane i brdskih travnjaka s druge. Biljne zajednice su vrlo bogatog florističkog sastava i sveukupno obuhvaćaju i više od 500 vrsta. Kao spontano razvijeni antropogeni trajni stadiji održavaju se redovitom košnjom. Na području Parka zastupljeni su u okviru ciljnog Natura 2000 stanišnog tipa 6410 Travnjaci

beskoljenke (*Molinion caeruleae*). Ovaj stanišni tip zastupljen je zajednicom Livade-košanice obične beskoljenke i panonskoga grašara (*As. Molinio-Lathyretum pannonici* H-ić. 1963) koja dolazi u kompleksu s umjereno vlažnim livadama i nizinskim košanicama te s cretnom i močvarnom vegetacijom uz vodotoke. Vrlo je bogatog floističkog sastava, zahvaljujući raznolikosti stanišnih uvjeta, poput variranja vlažnosti tijekom godine.

Staništa VISOKE ZELENI često predstavljaju prijelaz (ekoton) između travnjačke i šumske vegetacije u neposrednom kontaktu, a samostalno na većim površinama dolaze kao sukcesijski stadij tijekom zarastanja travnjaka u šumu. Na području Parka zastupljen je stanišnim tipom 6430 Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (*Convolvulion sepii, Filipendulion, Senecion fluviatilis*).

U sastavu travnjaka beskoljenke u JI dijelu Parka, uz potoke između šibljaka vrbe, johe i topole raste sibirska jezičnjača *Ligularia sibirica* (slika 19), za koju je Park jedino nalazište u Hrvatskoj, ali i znatno šire na prostoru jugoistočne Europe, te najjužniji areal. Sibirska jezičnjača je globalno kritično ugrožena i Natura 2000 ciljna vrsta za Park.

Slika 19. Sibirska jezičnjača *Ligularia sibirica*. Arhiva JUNPPJ-a.

Slika 20. Livade-košanice obične beskoljenke i panonskog grašara (As. *Molinio-Lathyretum pannonici*). Arhiva JUNPPJ-a.

Slika 21. Visoke zeleni s pravom končarom *Filipendula ulmaria*. Arhiva JUNPPJ-a.

Stanište obuhvaća vlažne i nitrofilne zajednice koje se razvijaju duž riječnih tokova i uz šumske rubove. Na području Parka zastupljena je zajednica Visoke zeleni s pravom končarom *Filipendula ulmaria* te Sjenovite zajednice lopuha (Sveza *Petasition officinalis*) u kojima dominiraju tri vrste lopuha *(Petasites hybridus, Petasies kablikianus i P. albus)* i uz njih ponekad velika preslica *Equisetum telmateia*, zeljasti osjak *Cirsium oleraceum* i dr.

CRETNA STANIŠTA I NJIHOVA VEGETACIJA na prostoru Hrvatske pa tako i Parka ostatak su (relikti) glacijalnog razdoblja. Hrvatska je južna granica rasprostranjenosti tog tipa staništa karakterističnog za srednju i sjevernu Europu. Prisutni su na malim površinama, najčešće manjim od 1 ha, i izrazito ovisni o mikroklimatskim uvjetima. O ovom tipu staništa ovisne su visoko specijalizirane i danas i rijetke ugrožene biljne vrste kao što su cretne mahovine roda *Sphagnum*, biljke mesožderke: okruglolisna rosika *Drosera rotundifolia*, tustica kukcolovka *Pinguicula vulgaris* (CR) i mala mješinka *Utricularia minor* te druge zanimljive biljne vrste: obična baluška *Tofieldia calyculata* (CR), močvarna brula *Triglochin palustris* (CR), češki šaš *Carex bohemica* (CR), zvjezdasti šaš *Carex echinata* (EN) i dr.

Bazofilni cretovi (7230) su mokra staništa pretežito obrasla niskim šaševima, a često i smeđim mahovinama koje tvore sedru. Tlo na staništu stalno je zasićeno vodom, uglavnom podvirnom, koja se ocjeđuje s okolnih terena, obično iznad nepropusne dolomitne podloge. Na staništu prevladavaju kalcifilni mali šaševi ili druge vrste iz porodice *Cyperaceae*, a zajednica pripada svezi *Caricion davallianae*.

Na području Parka zastupljeni su s nekoliko zajednica razvijenih na malim površinama u depresijama i jaružicama u kompleksu s vlažnim travnjacima *Molinio-Lathyretum pannonici* i močvarnom vegetacijom, neposredno uz potoke.

- Zajednica cretnog šaša (As. *Caricetum davalliane*)
- Dinarski bazofilni cret suhoperke (*Eriophoro-Caricetum paniceae*)
- Bazofilni cret beskoljenke i hostovog šaša (*Molinio caeruleae-Caricetum hostianae*)

U okviru ovog staništa lokalno su razvijene i sastojine močvarne trolistice (*Menyanthes trifoliata*) i male jezernice *Eleocharis quinqueflora*, sastojine vrsta *Pinguicula vulgaris-Tofieldia calyculata* te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*).

Prijelazni cretovi (7140) razvijaju se na kiseloj podlozi (acidofilni cretovi), a kao i kod bazofilnih

Slika 22. Prijelazni cret s **a)** uskolisnom suhoperkom *Eriophorum angustifolium* i **b)** okruglolisnom rosikom *Drosera rotundifolia* (gore i u sredini);
Obična tustica *Pinguicula vulgaris* (dolje). Arhiva JUNPPJ-a.

cretova voda se nalazi na ili blizu površine. Zajednice koje tvore treset razvijaju se uz oligotrofne do mezotrofne vode, a uključuju više zajednica srednjih do malih šaševa udruženih s raznim mahovima tresetarima (*Sphagnum*) ili smeđim mahovinama. Na debelom sloju treseta, sloju mahovina vrsta roda *Sphagnum*, razvijena je rijetka zajednica rosike i zvjezdastog šaša (*Drosero – Caricetum stellulatae*) na tri vrlo male površine 50 – 150 m².

Podzemlje

Važna staništa predstavljaju i različiti površinski i podzemni krški oblici (vidi poglavlje 2.2.2) među kojima se posebno ističu špilje i jame koje su i ciljni stanišni tip za Park (8310). Bioraznolikost ovih staništa prvenstveno se očituje u prisutnosti brojnih ugroženih, rijetkih te endemskih vrsta faune (poglavlje 2.2.7).

2.2.6 **Gljive i lišajevi**

Osim vrstama iz biljnog i životinjskog svijeta, područje Parka obiluje i vrstama iz carstva gljiva. Dosadašnjim istraživanjima obuhvaćene su gljive iz odjeljka bazidiomiceta (*Basidiomycota*) i odjeljka askomiceta (*Ascomycota*). Zabilježeno ih je više od 800 vrsta, što je samo manji dio ukupne bioraznolikosti gljiva koju tek treba istražiti. Bioraznolikost lišajeva na području Parka do sad nije istraživana, no može se pretpostaviti da je velika.

Na području Parka zabilježeno je više od 800 vrsta gljiva, a i to je samo manji dio ukupne bioraznolikosti gljiva koju treba istražiti.

Prašuma Čorkova uvala je, prema svim pokazateljima proizašlim iz istraživanja, za očuvanje bioraznolikosti gljiva najvrjedniji od šest istraživanih lokaliteta na području Parka. Od ukupnog broja zabilježenih ugroženih vrsta (77) samo je u Prašumi zabilježeno 37 vrsta, od čega 11 kritično ugroženih (CR), 18 ugroženih (EN), sedam osjetljivih (VU) i jedna nedovoljno poznata (DD).

Pravi razlog takve vrijednosti za gljive je kombinacija drveća koje čini prisutnu šumsku sastojinu: bukva, jela i smreka. Sve tri biljne vrste su izvrsni partneri brojnim mikoriznim gljivama te vrhunski supstrat za život brojnih saprotrofnih gljiva. Drugi, posebno važan, razlog iznimne vrijednosti ovog staništa je prašumski tip šumske sastojine razvijen na ovom lokalitetu uslijed stroge zaštite i nedostatka ljudskih aktivnosti (osim onih istraživačkih) tijekom dugog niza godina.

Značajan je broj ugroženih vrsta gljiva kojim su šumska staništa Parka jedino nalazište u Hrvatskoj (više od 60 vrsta).

Slika 23. Kritično ugrožena vrsta sočna vodoljupka *Pachyella pseudosuccosa* (Foto: Armin Mešić).

Slika 24. Smeđi medvjed *Ursus arctos* (lijevo gore), sivi vuk *Canis lupus* (desno gore), ris *Lynx lynx* (lijevo dolje), Arhiva JUNPPJ-a. Vidra *Lutra lutra* u Gradinskom jezeru (desno dolje, foto: Udruga Biom).

2.2.7 **Fauna**

Životinjski svijet Parka iznimno je raznolik i bogat te u svim skupinama faune nalazimo brojne vrlo rijetke i ugrožene vrste, što ukazuje na veliki značaj Parka za očuvanje bioraznolikosti.

U daljnjem tekstu pojam značajne vrste odnosi se na ciljne, prioritetne, strogo zaštićene i indikatorske.

Po pitanju istraženosti faune još uvijek postoje brojni nedostaci. Kralježnjaci su s dosad utvrđenih više od 250 vrsta relativno dobro istraženi, osim malih sisavaca (izuzetak su šišmiši). Fauna beskralježnjaka, iako znatno brojnija, slabo je istražena te se većina dostupnih podataka odnosi na skupine viših (dekapodnih) rakova, vodenih kukaca, leptira i kornjaša, dok su ostale skupine vrlo slabo istražene.

Sisavci

Na području Parka dosadašnjim istraživanjem utvrđeno je više od 50 vrsti sisavaca od kojih je 11 ciljnih vrsta. Popis ciljnih i strogo zaštićenih vrsta sisavaca nalazi se u prilogu 5.6. U šumama žive 3 velike zvijeri: medvjed *Ursus arctos*, vuk *Canis lupus* i ris *Lynx lynx*. Vodotoci, jezera i obale idealna su staništa za zvijer iz porodice kuna, vidru *Lutra lutra* (slika 24).

Na popisu ciljnih vrsta sisavaca nalazi se i sedam vrsta šišmiša (širokouhi mračnjak *Barbastella*

barbastellus, dugokrili pršnjak *Miniopterus schreibersi*, dugonogi šišmiš *Myotis capaccinii*, veliki šišmiš *Myotis myotis*, južni potkovnjak *Rhinolophus euryale*, veliki potkovnjak *Rhinolophus ferrumequinum* i velikouhi šišmiš *Myotis bechsteinii*), od ukupno 22 vrste zabilježene za Park (prilog 5.6). Sve ove vrste preferiraju očuvana, mirna i skrovita staništa koja im osiguravaju dovoljnu raspoloživost plijena, zaklon za dnevni i zimski odmor te posebno zaklon za odgoj mladih, a što na području Parka pronalaze.

Ptice

Ornitofauna Parka je s dosad zabilježenih 168 vrsta, od čega 21 ciljnom vrstom za Park (prilog 5.2), iznimno bogata i raznolika.

Slično kao i kod sisavaca, za očuvanje ptica veliku važnost imaju šumska staništa. Među skupinama ptica dominantno vezanim uz šume posebno se ističu djetlovke, sove, ptice grabljivice i sjenice koje su pokazatelj očuvanosti i kvalitete tog tipa staništa. Od 9 zabilježenih sova na području Parka 8 je gnjezdarica. Osobito su značajne populacije ciljnih vrsta: jastrebače *Strix uralensis*, malog ćuka *Glaucidium passerinum* i planinskog ćuka *Aegolius funereus*. Populacija jastrebače na području Parka čini 10 % ukupne populacije te vrste u Hrvatskoj, populacija malog ćuka oko 8 %, a planinskog ćuka oko 5 %. Jastrebača je najbrojnija sova u Parku, populacija se procjenjuje na 70 - 80 parova. Mali ćuk je malobrojna gnjezdarica stanarica u Parku kojem je populacija procijenjena na 8 - 12 parova. Vezan je prvenstveno uz smrekove sastojine i mješovite šume s većim udjelom smreke. Preferiraju dijelove šuma sa šumskim čistinama, livadama i sličnim otvorenim staništima na kojima rado love. Planinski ćuk nastanjuje samo područja bukovo-jelovih šuma, a njegova populacija u Parku procjenjuje se na 20 - 30 parova.

Djetlovke su u Parku zastupljene s 9 vrsta, među kojima su i 4 ciljne vrste za Park: planinski djetlić (*Dendrocopos leucotos*), troprsti djetlić (*Picoides tridactylus*), crna žuna (*Dryocopus martius*) i siva žuna (*Picus canus*). Posebnost staništa planinskog djetlića je veliki udio suhog i starog drveća te mnoštvo oborenog drveća. Troprsti djetlić rasprostranjen je na području bukovo-jelovih i smrekovih šuma Parka. Pokazatelj je očuvanih starih šumskih sastojina. Vezan je uz prehranu potkornjacima te njegova brojnost može značajno fluktuirati ovisno o sezonski promjenjivim uvjetima u okolišu kao što su najezde potkornjaka. Praćenje djetlića provodi se kontinuirano od 2015. godine.

> Gustoća populacije jastrebače (5,4 para/10 km²) u bukovo-jelovim šumama u sjeverozapadnom dijelu Parka najveća je zabilježena gustoća ove vrste u Hrvatskoj i među najvećima u Europi, što je pokazatelj iznimne očuvanosti i kvalitete šumskih staništa.

Ciljna vrsta grabljivica, škanjac osaš *Pernis apivorus*, malobrojna je gnjezdarica (1 do 2 para) u Parku. Cijelo područje Parka je potencijalno značajno područje za ovu rijetku i ugroženu vrstu. Preferira šumska područja s visokim stablima u blizini kojih se nalaze otvorene površine na kojima lovi i do 10 km od gnijezda.

Šumske čistine te grmoliki rubovi šuma važna su staništa za ciljnu vrstu šumskih koka, lještarku *Bonasa bonasia*.

Natura 2000 ciljne vrste šumskih pjevica u Parku su bjelovrata muharica *Ficedula albicollis* i mala muharica *Ficedula parva*. Bjelovrata muharica se vraća iz Afrike u vrijeme kad je većina drugih dupljašica započela gniježđenje i zauzela dostupne duplje. Stoga je izrazito vezana uz stare šumske sastojine s dovoljno starih i suhih stabala s dupljama u kojima može urediti gnijezdo, većinom visoko iznad tla. U Parku je česta u zoni bukovih šuma. Mala muharica je malobrojna u Parku, a obitava u zoni bukovih šuma. Preferira otvorenije dijelove šume i blizinu vode.

Kao pokazatelj čistoće vode i kvalitete vodenih staništa posebno je zanimljiv vodenkos *Cinclus cinclus* kojeg se može često primijetiti ili čuti uz jezera i potoke. Populacija mu nije procijenjena.

Slika 25. Jastrebača *Strix uralensis* (gore, foto: Dario Štefančić), crna žuna *Dryocopus martius* (sredina, foto: Boris Ende) i planinski djetlić *Dendrocopos leucotos* (dolje, foto: Davor Krnjeta).

Slika 26. Kosac *Crex crex* (gore, foto: Davor Krnjeta), vodenkos *Cinclus cinclus* (sredina, foto: Davor Krnjeta), vodomar *Alcedo atthis* (dolje, foto: Ivica Lolić).

Gorska pastirica *Motacilla cinerea* također je vezana za vodu visokog stupnja kakvoće. Vodomar *Alcedo atthis* je ciljna vrsta ptica vezana uz vodena staništa. Rijedak je na području Parka.

Stjenovita staništa Donjih jezera i kanjona Korane obitavalište su i mjesto gniježđenja ciljnih vrsta sivog sokola *Falco peregrinus* i sove ušare *Bubo bubo*. Ta staništa obitavališta su i gavrana *Corvus corax*.

Travnjaci Parka važni su za tri ciljne vrste gnjezdarice: eju livadarku *Circus pygargus*, sovu močvaricu *Asio flammeus* i kosca *Crex crex*. Populacija kosca u Parku procijenjena je na 40 do 60 pjevajućih mužjaka. Posebno značajna staništa za ovu vrstu su u južnom dijelu Parka (Homoljačko i Brezovačko polje). Na njima je brojna gnjezdarica i poljska ševa *Alauda arvensis*. Poljoprivredna staništa, posebice na Brezovačkom i Homoljačkom polju su zasad dobro očuvana. Iako je sadašnje stanje staništa povoljno, zabilježeni su počeci sukcesije, naročito na pašnjacima, koja je rezultat napuštanja poljoprivrede i tradicionalnog načina stočarstva.

Progresivna sukcesija travnjačkih i poljoprivrednih površina velika je prijetnja za vrste isključivo vezane za ta staništa. Za ciljne vrste ptica ševu krunicu *Lullula arborea* i pjegavu grmušu *Sylvia nisoria* trenutni stadij sukcesije je povoljan jer takve vrste preferiraju mozaična područja gdje se susreću otvoreno stanište i zaraštaj, dok za druge nije. Ciljna vrsta sivi svračak *Lanius minor*, koristi otvorena staništa s raštrkanim drvećem i grmljem, najčešće livade i ledine te obrađeno tlo. U Parku je malobrojan. Rusi svračak *Lanius collurio*, također Natura 2000 ciljna vrsta za Park, koristi staništa kao što su rubovi šuma, grmlje, živice, otvorena područja s raštrkanim visokim grmljem. Za ovu vrstu važna je raznolikost staništa, naročito u kultiviranim područjima gdje zahtijeva postojanje neobrađenih dijelova te grmlja i živica. U Parku je relativno čest.

Vodozemci i gmazovi

Travnjaci i prijelazna područja (posebice vlažna i mokra) uz njih stanište su brojnih vrsta vodozemaca i gmazova koji obitavaju na području Parka. Neke od zabilježenih vrsta koriste vodena staništa ovih područja uglavnom samo tijekom

Slika 27. Poskok *Vipera ammodytes*. Arhiva JUNPPJ-a.

Od 13 vrsta gmazova prisutnih u Parku, čak njih 10 ima status strogo zaštićenih vrsta.

Suha staništa unutar Parka (kamenite padine, livade s grmljem i kamenjare) nastanjuju i dvije od tri hrvatske zmije otrovnice, poskok i riđovka.

reproduktivnog razdoblja, dok su druge na njima stalno nastanjene.

Istraživanjem vodozemaca i gmazova za područje Parka zabilježeno je 14 vrsta vodozemaca i 13 vrsta gmazova. Popis strogo zaštićenih vrsta vodozemaca nalazi se u prilogu 5.7, a gmazova u prilogu 5.8.

Park je stanište velikog vodenjaka *Triturus carnifex,* strogo zaštićene i rijetke zavičajne vrste. U Parku je, na žalost, ustanovljena i prisutnost alohtonih vrsta vodozemaca, žabe *Pelophylax kurtmulleri*, porijeklom iz Albanije i Grčke i hibrida (*Pelophylax kurtmulleri* x *Pelophylax ridibundus*).

Od guštera je značajna zastupljenost strogo zaštićene i rijetke vrste živorodne gušterice *Zootoca vivipara*. Zmije su zastupljene sa šest vrsta. Uz pliće dijelove potoka, rijeka i jezera te obale obrasle vegetacijom česta je zmija ribarica *Natrix tesselata.* Suha staništa (kamenite padine, livade s grmljem i kamenjare) nastanjuju i dvije od tri hrvatske zmije otrovnice, poskok *Vipera ammodytes* i riđovka *Vipera berus*.

Ribe

Vode Plitvičkih jezera spadaju u pastrvski tip voda.

Dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je 9 vrsta riba od čega 4 autohtone: potočna pastrva *Salmo trutta*, primorski pijor *Phoxinus lumaireul* i nedavnim istraživanjem utvrđene dvije ciljne vrste talijanski zlatni vijun *Sabanejewia larvata* i dvoprugasti vijun *Cobitis bilienata.*

Od alohtonih vrsta zabilježena je kalifornijska pastrva *Oncorhynchus mykiss*, jezerska zlatovčica *Salvelinus alpinus*, klen *Squalius cephalus*, crvenperka *Scardinius erythropthalmus* i štuka *Esox lucius*. Dio alohtonih vrsta unesen je poribljavanjem (kalifornijska pastrva 1935. i jezerska zlatovčica 1963.) ili kao živi mamac (klen i crvenperka). Sve do 1990-ih u plitvičkim vodama bio je dopušten ribolov. Dominacija klena i crvenperke zapažena je tijekom posljednjih 20 - 30 godina. Novijeg datuma u plitvičkim vodama zapažena je štuka (2005.) koja se proširila na sva jezera.

Slika 28. Potočna pastrva *Salmo trutta*. Foto: Aljoša Duplić.

Slika 29. Potočni rak *Austropotamobius torrentium*. Arhiva JUNPPJ-a.

Mekušci – puževi, školjkaši

Mekušci Parka nisu inventarizirani ni sustavno istraživani. Tek treba napraviti sustavna istraživanja puževa i školjkaša kako bi se utvrdila brojnost i raznolikost vrsta.

Rakovi

Vodena staništa Parka važno su stanište za dvije ugrožene (VU) i strogo zaštićene vrste desetERONožnih (dekapodnih) rakova: potočnog raka ili raka kamenjara *Austropotamobius torrentium* i riječnog ili plemenitog raka *Astacus astacus*. Potočni rak je i Natura 2000 ciljna i prioritetna vrsta Parka.

Kukci

Među kukcima zasluženu pozornost ima skupina leptira (Lepidoptera). Dosadašnjim istraživanjem na području Parka utvrđeno je oko 90 vrsta danjih leptira s tim da je broj sigurno veći zbog nedovoljne istraženosti livadnih i rubnih šumskih staništa, a na kojima dominiraju. Također je utvrđeno oko 350 vrsta noćnih leptira što je zasigurno ne predstavlja konačan broj faune noćnih leptira.

Od zabilježenih danjih leptira posebno se ističu tri zanimljive ugrožene i strogo zaštićene svojte iz porodice plavaca: močvarni plavac *Phengaris alcon alcon*, veliki plavac *Phengaris arion* i gorski plavac *Phengaris alcon rebeli*.

Močvarni plavac je kritično ugrožena (CR) svojta leptira koja u Parku na području Rudanovca (Rudanovačke bare) ima najgušće populacije u Hrvatskoj i jedno je od rijetkih i najbolje očuvanih područja u Hrvatskoj.

Močvarna riđa *Euphydryas aurinia* i danja medonjica *Euplagia quadripunctaria* su Natura 2000 vrste Parka. (Prilog 5.3). Značajna je zastupljenost strogo zaštićenih vrsta kao što je obični lastin rep *Papilio machaon,* uskršnji leptir *Zerynthia polyxena*

Slika 30. Močvarni plavac *Phengaris alcon alcon*. Arhiva JUNPPJ-a.

i crni apolon *Parnassius mnemosyne*. (Prilog 5.9)

Kao predstavnici kukaca vezanih uz vodena staništa i dobri bioindikatori vodenih ekosustava ističu se vretenca (Odonata) (slika 31). Među njima je i jedna ciljna vrsta Parka, istočna vodendjevojčica *Coenagrion ornatum*, koja nastanjuje male, osunčane i plitke potoke te sporotekuće kanale. Pretpostavlja se da na području Parka dolazi 30-ak vrsta, polovina od ukupno zabilježenih za Hrvatsku. Od do sad zabilježenih ističu se 3 ugrožene vrste: veliki kralj *Aeshna grandis* (EN), jantarni strijelac *Sympetrum flaveolum* (VU) i mala zelendjevica *Lestes virens* (VU). Velikog kralja najčešće se može vidjeti uz vodene tokove u šumskim područjima, a razmnožava se u mirnim vodama bogatim obalnom vegetacijom (jezera, lokve, odsječeni rukavci i sl.). Mala zelendjevica razmnožava se u grmlju ili visokim travama uz rubove lokava i jezera, dok jantarni strijelac preferira plitke stajaće vode koje se brzo zagrijavaju i obiluju vegetacijom, primjerice na povremeno poplavljenim livadama zamočvarenih dolina.

Osim vretenaca uz vodena staništa su vezani i tulari (Trichoptera), sa do sad zabilježenih 90 vrsta, od čega i jedna endemska vrsta *Drusus croaticus* te jedna endemska podvrsta *Ryacophila dorsalis plitvicensis* koja je prvi put zabilježena upravo na području Parka.

Iz skupine obalčara (Plecoptera) u Parku su zabilježene 42 vrste, od kojih se gotovo sve nalaze na Crvenom popisu, a *Brachyptera monilicornis* i *Perla pallida* spadaju u kategoriju ugroženih (EN) vrsta.

Fauna vodencvjetova Hrvatske (62 vrste) vrlo je slabo istražena. Na području Parka dosad je zabilježeno 20 svojti, a među njima i četiri nove za faunu Hrvatske: *Ecdyonurus submontanus, Leptophlebia vespertina, Paraleptophlebia werneri, Caenis horaria*.

Zbog svojih ekoloških značajki, zanimljiva skupina kukaca su i trčci (Carabidae). Zbog svojih ekoloških značajki trčci mogu poslužiti kao pokazatelji kvalitete staništa i u utvrđivanju posljedica

Slika 31. Strijelac *Sympetrum* sp. i alpinska strizibuba *Rosalia alpina* (desno). Arhiva JUNPPJ-a.

sukcesijskih procesa na biološku raznolikost nekog područja. Dosadašnjim istraživanjem i slučajnim opažanjem na području Parka utvrđeno je 29 vrsta.

Od sedam saproksilnih vrsta kornjaša navedenih u Dodacima II i IV Direktive o staništima EU, za koje postoje nalazi u Hrvatskoj, šest je prisutno na području Parka, a tri od njih su ciljne vrste za Park: mirišljavi samotar *Osmoderma eremita** (*prioritetna), velika četveropjega cvilidreta *Morimus funereus* i alpinska strizibuba *Rosalia alpina** (slika 31). Razvojni ciklus saproksilnih kornjaša ovisi o odumrlom drvu, bilo da se njime hrane ili da u njemu žive. Očuvane šume prašumskog stadija kakve nalazimo na području Parka idealna su staništa za ove vrste.

Opnokrilce Hymenoptera (mravi, pčele, ose i bumbari) na području Parka nisu dovoljno istraženi te ih je tek potrebno istražiti. Općenito, zadnje istraživanje entomofaune šireg spektra gledajući vrste i staništa provedeno je 2006. godine kada je utvrđeno je veliko bogatstvo i raznolikost entomofaune te prisutnost pet novih vrsta za faunu Hrvatske (ose listarice podreda Symphyta: *Pontania bella, Phyllocolpa leucaspis, Ph. leucosticta, Scharliophora nigella* i *Pristiphora laricis*).

Pauci

Uz brojne skupine kukaca pauci čine znatan dio biomase travnjaka i jedan su od značajnih predatora na njima kao i drugim tipovima staništima. Istraživanja ovih skupina za travnjake nisu provedena. Zabilježeno je tek nekoliko zanimljivih vrsta slučajnim opažanjem od strane Službe zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka (račji pauk *Misumena vatia,* tigrasti pauk *Argiope bruennichi, Araneus quadratus*). Pauci šumskih i špiljskih staništa tek su preliminarno istraživani.

Speleofauna

Špiljska fauna Hrvatske iznimno je vrijedan segment europske, ali i svjetske špiljske faune. Prisutna je izrazita biološka raznolikost s iznimno velikim brojem endemičnih i reliktnih vrsta.

U Parku postoje brojne špilje i jame, ali one dosad nisu sustavno istraživane tako da je poznavanje špiljske faune nedostatno. Biospeleološki podaci, uglavnom iz literature i djelomično iz zbirki, postoje za 30 objekata. Novija biospeleološka istraživanja provedena su 2005. godine.

Do sada su zabilježene 32 podzemne vrste. U podzemnoj fauni dominiraju kukci, među kojima su najbrojniji kornjaši, s 11 zabilježenih vrsta. Slijede ih paučnjaci među kojima se ističu lažištipavci i pauci. Prisutni su i rakovi, puževi, stonoge te druge skupine životinja.

Od puževa su zabilježena dva kopnena predstavnika roda *Zospeum: Z. isselianum i Z. amoneum*. Strige (Chilopoda) su zastupljene s nekoliko troglofilnih svojti roda *Lithobius i Polybothrus*. Dvojenoge su također zastupljene u Parku s nekoliko troglobiontskih vrsta koje pripadaju rodovima

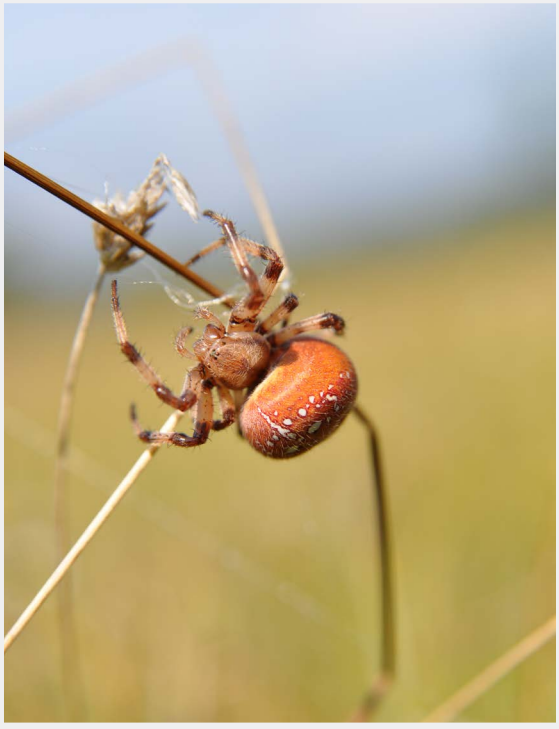

Slika 32. Račji pauk *Misumena vatia* (gore), *Araneus quadratus* (u sredini), tigrasti pauk *Agriope bruennichi* (dolje). Arhiva JUNPPJ-a.

Atemsia, Haasia, Brachydesmus itd. Na nekoliko su lokaliteta pronađeni primjerci sitnog lažištipavca (rod *Chthonius*) koji vrlo vjerojatno predstavljaju novu svojtu. Zabilježene su i troglobiontske vrste rodova *Roncus i Neobisium*, kao npr. *N. stygium*. Novost za Park također predstavljaju nalazi troglobiontskog pauka (Araneae) iz roda *Troglohyphantes*, lažipauka (Opiliones) iz roda *Cyphophthalmus* te troglobiontskih dvorepaca (Diplura) iz roda *Plusiocampa* (*Stygocampa*).

U Parku se nalaze tipski lokaliteti za 5 vrsta. Budući da su te vrste za sada nađene samo na tim lokalitetima, mogu se smatrati endemskim za Park. Mali troglobiontski kornjaš pselafid *Machaerites udrzali* opisan je iz Rodića špilje, lažištipavac *Neobisium speluncarium* iz špilje Šupljare, a rakušac *Niphargus rucneri* iz Glibovite drage. Kornjaš *Astagobius angustatus drioli* i stonoga *Attemsia likana* opisani su iz Ledenice u Čudinoj uvali.

2.2.8 **Ljepota prirodnog krajobraza**

Plitvička jezera proglašena su prvim nacionalnim parkom u Hrvatskoj kao „predjel naročite prirodne ljepote". Kada su među prvima u svijetu uvrštena na UNESCO-v Popis svjetske baštine, jedan od kriterija jedinstvene univerzalne vrijednosti zbog kojeg su odabrana je bilo i to što područje „sadrži izniman prirodni fenomen ili je područje iznimne prirodne ljepote i estetske važnosti".[13]

Najupečatljiviji, svjetski jedinstveni element te iznimne prirodne ljepote i estetske važnosti su prirodni krajobrazi kaskadno položenih 16 jezera, jedinstvene modro-zelene boje, spojenih slapovima raznih oblika koji se prelijevaju preko sedrenih barijera obraslih mahovinama, sve to unutar gustog šumskog kompleksa, i unutar dinamičnog planinskog reljefa (slika 33).

Detaljnije krajobrazno raščlanjivanje ukazuje na različitost Gornjih i Donjih jezera. Gornja jezera su prostranija i razvedenija s blaže položenim obalama u usporedbi s Donjim jezerima, koja su usječena u uski kanjon strmih padina i litica. Raščlanjivanje je moguće nastaviti do razine pojedinog jezera i slapa. Močvarno stanište i cret

[13] UNESCO kriterij vii Jedinstvene univerzalne vrijednosti (Outstanding Universal Value): „to contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance".

Slika 33. Veliki slap, Sastavci i početak Korane, foto: Lucija i Rade Jug.

Slika 34. Izvor Crne rijeke (lijevo) i livade košanice na krčevinama unutar šumskih područja (desno), foto: Lucija i Rade Jug.

uz južnu obalu Prošćanskog jezera, ponovno su krajobrazno vrlo različiti od drugih Gornjih jezera. U kanjonu Korane pak, najmlađi proces ujezerivanja u Parku stvara unutar riječnog korita veći broj manjih, plićih jezera, a sam kanjon je uži i naglašenije usječen od kanjona Donjih jezera.

I izvan jezerskog područja Park je bogat raznolikim prirodnim krajobrazima (slika 34). Rječice i potoci koji napajaju jezera vodom, teku kroz šume oko jezera, i sami tvoreći sedrene barijere i slapove. Šumska područja, zahvaljujući raznolikoj geološkoj podlozi, lokalnoj geomorfologiji, geografskom položaju, nadmorskoj visini koja varira od 450 do 1280 m n/v, skrivaju veliku raznolikost šumskih zajednica, koje kreiraju raznoliki pokrov i ambijente koji se mijenjaju s godišnjim dobima. Raznolikosti šumskih krajobraza doprinose i raznoliki površinski krški oblici – monoliti, blokovi i stupovi, kakve nalazimo na području Karlovaca.

Krčevine, poluprirodna staništa travnjaka s ciljem stvaranja obradivih površina, livada i travnjaka dodatno su krajobrazno obogaćenje Parka, jednako kao i prostrane travnjačke površine Homoljačkog i Brezovačkog krškog polja.

2.3 **Kulturno-povijesna obilježja**

2.3.1 **Povijest naseljenosti područja**

Bogatstvo prirodnih resursa (vode, šume, livade, uz njih vezana fauna i flora, te špilje kao prirodni zakloni), kao i reljefne karakteristike koje ga čine najjednostavnijim prometnim spojem Like, Kordunske zaravni i unskog prostora, razlozi su zbog kojeg je šire područje Parka bilo naseljeno od prapovijesnih vremena.

Relativno velika prostorna koncentracija lokaliteta prapovijesnih gradina na uzvisinama oko krških polja u JZ dijelu parka, potvrđuje da su već od 10. st. pr. Kr., kao i sljedećih1.000 godina, pogodnost tih područja za stočarstvo i njegov strateški prometni položaj koristili pripadnici ilirskog plemena Japoda. Slijedi razdoblje rimske vlasti koji počinje u 1. st. pr. Kr., pa naseljavanja Slavena u 7. st.

O srednjovjekovnoj naseljenosti i značaju područja svjedoči veći broj utvrda koje su se često gradile upravo na lokacijama starih japodskih gradina. U doba hrvatskih vladara područje Parka nalazilo se unutar područja Krbavske županije, a prvo središte Krbavske biskupije osnovane u 12. st. bilo je upravo u Mrsinjgradu, smještenom na brdu iznad obližnje Korenice. U 13. stoljeću je datiran i Krčingrad, gradina na samim jezerima, na poluotoku između Gradinskog jezera i jezera Kozjak (slika 35).

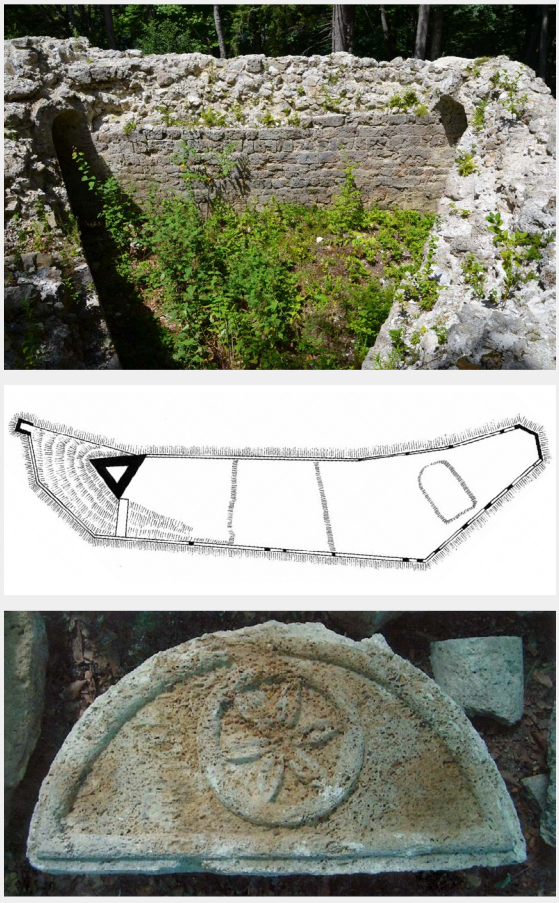

Slika 35. Ostaci obrambene kule i luneta sa šesterolisnim cvijetom nađena tijekom recentnih istraživanja lokaliteta Krčingrad. Arhiva JUNPPJ-a.

To razdoblje završava prodorom Osmanlija i porazom hrvatske feudalne vojske u Krbavskoj bitci (na obližnjem Krbavskom polju) 1493. g. nakon čega je stanovništvo u velikom broju izbjeglo i raseljeno, a većina naselja i objekata srušena i privremeno napuštena. Protjerivanjem Osmanlija iz Like i Krbave 200 godina kasnije, odnosno Karlovačkim mirom iz 1699. g., uspostavlja se granica čiji dio prolazi upravo područjem Parka, kanjonom Korane i istočnom obalom jezera Kozjak, dalje prema Prijeboju, s kordonskim putem, stražarnicama i graničnim čardacima. Cijelo područje 1712. godine ulazi u sastav uspostavljene Vojne krajine (unutar Otočke i Ogulinske pukovnije), unutar koje će ostati narednih više od 150 godina, sve do njenog razvojačenja. Na kartama iz tog najranijeg doba, cijelo područje, uključujući i Ličku Plješivicu, označeno je kao „Vražji vrt" (*Hortus Diabolus*), što puno govori o stvarnosti i percepciji tog područja tijekom tih stoljeća.

Novije naseljavanje i uspostava danas postojećih naselja na području Parka događa se još stotinjak godina kasnije, nakon što se Svištovskim mirom 1791. godine granica pomakla nešto istočnije, preko Plješivice, na rub bihaćke zavale. Najstarija su naselja nastala na lokacijama današnjih Plitvica Sela i Končarevog Kraja, a u desetljećima koja slijede naseljavaju se i ostali lokaliteti današnjih naselja.[14] Naseljenici, u prostoru koji naseljavaju, krče šume i pretvaraju šumske površine u livade i oranice, čime stvaraju i danas dominantan kulturni krajobraz u okolici naselja. Jedan od razloga naseljavanja je i korištenje snage vode pa se uskoro na glavnim tokovima, slapištima i sedrenim barijerama podižu mlinice, stupe i pilane (duž Bijele rijeke, Crne rijeke, Korane, npr. na Burgetu je postojala pilana već početkom 19. st., a iz kasnije faze poznate su pilana u Plitvičkom Ljeskovcu i Devčićevac na Labudovcu). Doseljenici nisu ni znali ni brinuli o posljedicama svojih zahvata na prirodu pa su u tom razdoblju sječom šume uzrokovane erozije, a erodiranim tlom zapunjena brojna manja jezera uzvodno od Prošćanskog jezera, pa i samo Prošćansko jezero u kojem je na mjestu gdje utječe Matica formiran dugački aluvijalni nanos. U to vrijeme područje se počinje i bolje prometno povezivati. U razdoblju 1840. – 1852. izgrađena je cesta od Plitvičkog Ljeskovca preko Mirić Štropine do Prijeboja, a potom i njen ogranak preko Jezerca do Velike Poljane odnosno jezera Kozjak. Krajem 19. st. gradi se cesta iz smjera Drežnik Grada kojom se Plitvička jezera povezuju s Karlovcem. Značajnu promjenu u načinu života i novu slobodu privatnoj inicijativi donosi razvojačenje Vojne krajine 1873. godine.

Od 1862. godine, izgradnjom putničke kuće (poznate kao „Carska kuća" ili Turistička kuća) na Velikoj Poljani, počinje razvoj turizma u području, odnosno izgradnja motivirana pružanjem

[14] Prema Topografiji Karlovačke Vojne Krajine iz 1835. godine, na širem području Plitvica je 1830. godine živjelo oko 13.350 stanovnika, s Prijebojem kao najvažnijim naseljem - graničnim mjestom uz povijesnu komunikaciju prema Bosni, mjestu poznatom po kovačkom zanatu i mjestu sajmova i trgovine s Osmanlijama.

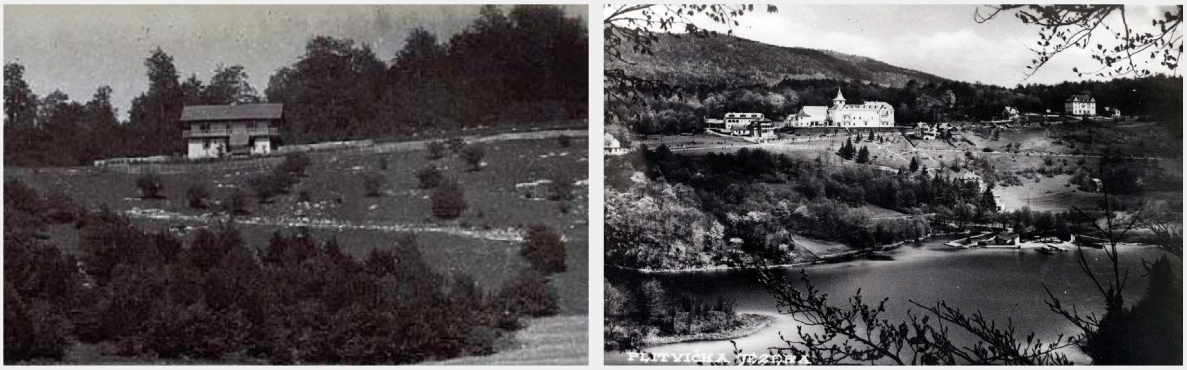

Slika 36. Turistička kuća (lijevo) i prvi hotel Plitvice (desno) na Velikoj poljani. Arhiva JUNPPJ-a.

turističkih usluga. Pravi zamah razvoju daje osnivanje *Društva za uređenje i poljepšavanje Plitvičkih jezera i okolice* 1893. g., koje među svojim članovima okuplja mnoge tada najuglednije ljude hrvatske javnosti, i koje će predvoditi sve razvojne procese na jezerima do svog gašenja pred Drugi svjetski rat. Već 1896., tri godine po svom osnivanju, Društvo je na Velikoj Poljani izgradilo i prvi pravi hotel s 28 soba na Plitvičkim jezerima (slika 36), a nakon toga se na istom lokalitetu gradi i niz vila i pansiona.

Prve staze oko Kozjaka uređene su 1888., a do početka 20. stoljeća, uređeni su putevi i mostići jezerskim područjem, kao i okolnim područjem prema Medvedaku, na više-manje istim trasama na kojima postoje i danas (slika 37).

Za potrebe turističkog razvoja gradi se i dodatna komunalna infrastruktura. Prvi vodovod kojim se voda s izvora potoka Plitvice dovela do hotela Plitvice izgrađen je 1909. godine. Mala hidroelektrana na Burgetu, koja je hotel snabdijevala strujom, izgrađena je 1936. godine. Zamah turističkom posjećivanju i razvoju na području Parka, povećanjem njegove dostupnosti, daju završetak Ličke pruge 1924. godine i uvođenje autobusne linije koja jezera povezuje sa željezničkom postajom Vrhovine.

U Drugom svjetskom ratu, prostor Parka ponovno je poprište sukoba u kojima je razorena većina naselja i objekata. Upravo na području Parka je u lipnju 1943. godine održan i dio prvog zasjedanja ZAVNOH-a na kojem je donesena „Plitvička deklaracija“.

Slika 37. Mostići na lokaciji Labudovac 1920. godine (lijevo) i kod Sastavaka iz 1940. godine (desno). Arhiva JUNPPJ-a.

Nakon rata, naselja se obnavljaju. Područje se 1949. godine proglašava nacionalnim parkom, a paralelno počinje i novi planski razvoj turističko-ugostiteljskih kapaciteta. Od 1950-ih do 1970-ih izgrađeni su na lokaciji Velika Poljana današnji hoteli Plitvice, Bellevue i Jezero te naselje Plitvička Jezera (Mukinje) kao središnje naselje za zaposlenike. Uz to, i lokalno stanovništvo se od 1970-ih sve više počelo uključivati u pružanje turističkih usluga, u prvom redu iznajmljivanja smještaja.[15] Problem tranzitnog prometa ublažen je kad je promet s ceste koja je išla preko Kozjačke barijere, te uz samu obalu jezera do Plitvičkog Ljeskovca, sredinom 1970-ih izmješten na današnje ceste D429 i D52. Potrebna komunalna infrastruktura također je djelomično i privremeno[16] riješena 1970-ih godina, izgradnjom vodoopskrbe s vodozahvatom na jezeru Kozjak i sustava odvodnje otpadnih voda s ispustom u Rastovači.

Razdoblje Domovinskog rata, koji počinje prvom žrtvom palom upravo u Plitvičkim Jezerima u ožujku 1991., a završava oslobodilačkim akcijama u kolovozu 1995., vrijeme je stradanja, izbjeglištva i razaranja i na području Parka.

Nakon rata slijedi razdoblje obnove. Kroz prvih desetak godina, broj posjetitelja se vraća na razine prije rata, a potom nastavlja dalje rasti. Taj rast djeluje i kao poticaj za daljnju izgradnju po naseljima, gotovo isključivo objekata za iznajmljivanje smještaja. Kontinuirani rast značajno se intenzivira od 2014. godine,[17] s povećanim udjelom investicija koje ne dolaze iz lokalne zajednice.

2.3.2 **Materijalna kulturna baština**

Na području Parka i uz njegova rubna područja[18] nalazi se dvadesetak arheoloških lokaliteta, pretežno prapovijesnih i srednjovjekovnih gradinskih naselja na uzvišenjima, pećina i fortifikacijske arhitekture s nekoliko burgova. Među njima se svojom pozicijom u samoj jezerskoj zoni ističe gradina Krčingrad, smještena na poluotoku između Gradinskog jezera i jezera Kozjak (slika 35). Radi se o iznimno zanimljivom, još uvijek nedovoljno istraženom, ali već dokazano vrijednom arheološkom lokalitetu. Za sad je istražena samo branič-kula rijetkog oblika istostraničnog trokuta (vanjske duljine stranice 16 m), a pretpostavlja se da je kula samo dio starog grada koji je bio smješten na toj lokaciji, s vanjskim obrambenim zidovima duljine oko 285 m. Pretpostavlja se da je kula, koja je sačuvana samo u visini visokog prizemlja, originalno imala barem tri kata, odnosno visinu s koje se pogledom moglo obuhvatiti okolna jezera i puteve. Pretpostavlja se da je iz 13. stoljeća i da je pripadala knezovima Babonićima. Međutim, u stručnim krugovima pojavljivala se i hipoteza po kojoj je na istom lokalitetu bio smješten i pavlinski samostan.[19] Pretpostavlja se također da je srednjevjekovna gradina tek zadnji „povijesni sloj" kontinuiteta naseljenosti lokaliteta, koji – s obzirom na iznimnu lokaciju – vjerojatno seže u prapovijest.

Unutar granica Parka nalazi se i više vrijednih objekata moderne arhitekture. To su u prvom redu: Restoran Kozjak, izgrađen 1949., od struke smatran arhitektonskim remek djelom te Hotel Plitvice, izgrađen 1958., kao prvi hotel najviše kategorije izgrađen u Hrvatskoj iza Drugog svjetskog rata, prema projektu poznatog hrvatskog arhitekta Marijana Haberlea, oba na Velikoj

[15] U razdoblju 1975. – 1981., smještajni kapacitetu u Parku, narasli su s 2850 na 5282 kreveta, što je rast od 85 % u 6 godina.

[16] Međutim, ni 50 godina kasnije, ta privremena djelomična rješenja, ni za obilaznice, ni za komunalnu infrastrukturu, nisu zamijenjena rješenjima koja bi osigurala da naselja na području Parka uzimanjem i onečišćenjem vode jezerskog sustava ne ugrožavaju jedinstvenu univerzalnu vrijednost ovog područja svjetske baštine.

[17] U posljednjih nekoliko godina, svake godine se na području 4 JLS-a unutar kojih je Park, a značajnim dijelom i unutar Parka, gradi i za turističku djelatnost registrira broj kreveta koji okvirno odgovara ukupnim kapacitetima triju hotela kojima upravlja Javna ustanova.

[18] Područja Donjeg i Gornjeg Babinog Potoka, Homoljca, Plitvica Sela i Rastovače.

[19] S obzirom na plitvičku legendu o Crnoj kraljici te činjenicu da pavlini imaju tradiciju štovanja Crne gospe, lako je moguće da je dio povijesne istine ostao zabilježen i u narodnoj predaji i mitologiji prostora. I ugledni hrvatski povjesničar prof. Vjekoslav Klaić u svom Prirodnom zemljopisu Hrvatske iz 1878. godine piše kako „Narod hrvatski pripovieda da je na Plitvičkih jezerih imala nekoć svoje dvore poznata „crna kraljica", a glavni joj je stan bio na jezeru Kozjaku".

Slika 38. Lugarnica u Čorkovoj uvali izgrađena 1954. godine prema projektu poznatog hrvatskog arhitekta Ivana Vitića. Arhiva JUNPPJ-a.

Poljani. Vrijedna arhitektonska ostvarenja su i tri lugarnice prema projektima poznatog hrvatskog arhitekta Ivana Vitića, izgrađene 1954. godine u Čorkovoj uvali (slika 38), Prijeboju i Poljanku,[20] od kojih su prve dvije i zaštićena kulturna dobra. Zaštićeno kulturno dobro je Vila Izvor, izgrađen 1953. kao rezidencijalni objekt.

Konačno, u Registar kulturnih dobara u RH upisane su i zgrada nekadašnjeg restorana društvene prehrane, zgrada nekadašnjeg poštanskog-mjesnog ureda, te četiri stambene zgrade sa po četiri stana, sve na Mukinjama, izgrađene 1954. godine prema projektima poznatog hrvatskog arhitekta Lavoslava Horvata (slika 39).

I tradicijske gospodarske građevine važan su dio kulturne baštine Parka. Neki najatraktivniji primjeri uključuju: mlinicu i pilanu na vodeni pogon u selu Korana (slika 40), Radekin mlin na Velikom slapu, Stipanov mlin u Plitvičkom Ljeskovcu, tradicijsku kuću s okućnicom u Končarevom Kraju.

U Registar kulturnih dobara RH, kao vrijedan primjer industrijske arhitekture prve polovice 20. stoljeća, upisana je i mala hidroelektrana na jezeru Burget, izgrađena 1936. Ostaci male HE postoje i u Plitvičkom Ljeskovcu.

Konačno, vrijednu kulturnu baštinu predstavlja i niz drugih elemenata graditeljske baštine kao što su obzidana javna vrela i bunari, dijelovi povijesnih cesta s mostićima i kamenim odbojnicima i drugo.

Slika 39. Zgrada nekadašnjeg poštanskog-mjesnog ureda (lijevo) i nekadašnji restoran društvene prehrane (desno) izgrađeni na Mukinjama prema projektu arhitekta Lavoslava Horvata. Arhiva JUNPPJ-a.

[20] Lugarnica Poljanak je izgorjela u Domovinskom ratu, no razmatra se mogućnost njene rekonstrukcije.

Slika 40. Pilana na vodeni pogon u selu Korana prije obnove (lijevo) i poslije obnove (desno). Arhiva JUNPPJ-a.

2.3.3 **Nematerijalna kulturna baština**

Plitvički kraj kao i cijelo područje Like posjeduje bogatu nematerijalnu kulturnu baštinu. Ona se iskazuje kroz razne tradicionalne djelatnosti, nošnju, običaje (čijanje perja, ličko prelo), pjesme i plesove (npr. lička ojkalica, sviranje tamburice samice, ličko kolo), gastronomiju, priče i legende.

Među tradicionalnim djelatnostima najprisutnija je tradicionalna poljoprivreda, ali i prerada i proizvodnja njenih proizvoda, kao što je pečenje rakije (najčešće šljivovica), proizvodnja raznih vrsta sira (kuhani tvrdi sir, škripavac, basa). Druga značajna tradicija ovog šumovitog područja je obrada drva i izrada drvenih predmeta (šimle za krovišta, pokućstva, tamburica, i dr.). Osim toga, postoji i cijeli niz drugih tradicijskih djelatnosti kojima se dobivalo uporabne predmete, od obrade vune autohtone ličke ovce pramenke (pranja, češljanja, predenja, tkanja ili bojanja), do pletenja obuće (poznate ličke coklje), odjeće (prsluci, rukavice, kape, šalovi) i tkanja na krosnima (tkalačkom stanu) raznih uporabnih predmeta od vune, konoplje i lana[21] (Slika 42).

Iznimna posebnost i vrijednost je plitvički ciklus bajki i legendi, sa središnjom pričom o Crnoj kraljici, koju je tek krajem 19. st. konačno iz usmene predaje zabilježio hrvatski povjesničar prof.

Slika 41. Ličko kolo prezentirano posjetiteljima Parka (lijevo) i narodna nošnja (desno). Arhiva JUNPPJ-a.

[21] Od konoplje su se izrađivali npr. prekrivači i vreće za žito; od lana fina platna za košulje i gaće, a od vune uglavnom sukno i prekrivači (lički biljci i šarenice).

Slika 42. Šimla i alat kojim se pravi (gore), krov od šimle (u sredini), suvremene varijacije ličkih coklji (dolje). Arhiva JUNPPJ-a.

Vjekoslav Klaić. Riječima književnika Čede Price, koji ih je izučavao, otkrivao i prepričavao[22] u recentnijem razdoblju, Legenda o Crnoj kraljici je priča o stvaranju jezera, kroz koju se, jedinstvenim jezikom usmene književnosti ovog područja koje je kroz dugu povijest bilo poprište sukoba, priča i univerzalna priča o rađanju ljepote i života nakon što se kroz katarzu nadiđu rasula i podjele.

2.3.4 **Kulturni krajobraz**

Unutar Parka nalazimo nekoliko prepoznatljivih tipova kulturnog krajobraza. Među njima, tri su oblikovana tradicijskim djelatnostima i načinima korištenja prostora. Sve ih karakterizira ista tradicijska gradnja, s tradicijskim prizemnicama na podrumu od kamena, s okućnicom s gospodarskim objektima, dvorištima, živicama, ogradama, vrtovima, voćnjacima, obradivim površinama. Razlikuju ih karakteristike prirodnog okoliša u kojem su nastale i specifičnosti ljudskih djelatnosti u njima.

Prvi tip su široke travnjačke površine, livade, pašnjaci, obradive površine krških polja i njihova tradicijska naselja s otvorenom strukturom i relativno pravilnim formama okućnice. Najočuvaniji primjeri tog tipa krajobraza u Parku su područja oko naselja Homoljac, Gornji i Donji Babin Potok (slika 43), odnosno potez uz cestu D52, od Borja do Donjeg Babinog Potoka.

Drugi tip su šumske krčevine, livade unutar šumskih područja i naselja u njima karakterizirana prostornom raštrkanošću, okućnicama nepravilnog oblika, sa zaseocima koje čini po nekoliko okućnica, karakteristična baš za plitvičko područje. Područja u kojima je najočuvaniji ovaj tip krajobraza su Drakulić Rijeka, Končarev Kraj, Uvalica, Kapela Korenička, Rodić Poljana.

Treći tip su naselja uz vodotoke, nastala uz tradicijske djelatnosti vezane za korištenje vodotoka (mlinovi, stupe, pilane), kakva su naselja Korana, Plitvički Ljeskovac, Vrelo i Rudanovac.

Ostala naselja u Parku su postupno, uslijed društveno-gospodarskih promjena i nestanka

[22] Čedo Prica je autor knjige „Crna kraljica – Bajke i legende o Plitvičkim jezerima“ iz 1964.

Slika 43. Gornji Babin Potok: naselje u kulturnom krajobrazu (lijevo), ispaša krava koja održava kulturni krajobraz (desno). Arhiva JUNPPJ-a.

tradicijskog načina života, u većoj ili manjoj mjeri izgubila obilježja tradicijskog krajobraza, te se zamjenom tradicijskih objekata i okućnica objektima prilagođenim turističkom iznajmljivanju, sve više pretvaraju u turistificirani krajobraz neprimjeren očuvanju vrijednosti Parka. Najizrazitiji primjeri takvih promjena prisutni su u onim naseljima gdje stalnog stanovništva više gotovo ili uopće nema (npr. Plitvica Selo) te se cijeli zaseoci pretvaraju u moderne turističke *resorte* s naglaskom na luksuz umjesto na očuvanje izvornih vrijednosti Parka.

2.4 Obilježja posjećivanja Parka

2.4.1 Posjetiteljska infrastruktura i programi

Trenutni sustav posjećivanja uključuje: dijelove za prihvat posjetitelja; sustav u jezerskoj zoni (koja je i glavna posjetiteljska atrakcija i jedinstvena univerzalna vrijednost Parka u užem smislu, a čini manje od 1 % površine Parka); te sustav posjećivanja izvan jezerske zone.

Prihvat posjetitelja vrši se u okviru 2 glavna i jednog pomoćnog ulaza (slika 44) u sklopu kojih su osigurane sve standardne usluge, uključujući prodaju karata, info punktove, sanitarne čvorove, suvenirnice i ugostiteljske objekte. Uz ulaze su i 2 parkirališta s oko 1200 mjesta na Ulazu 1 (U1), 1300 na Ulazu 2 (U2) te ukupnim parkirnim mjestima za više od 60 autobusa. Postojeći sustav trenutno nema uspostavljene upravljačke sustave i procedure koje bi mu omogućile kontrolu i po potrebi ograničavanje priljeva posjetitelja.[23]

Sustav posjećivanja u jezerskoj zoni uključuje više od 20 km staza i mostića, 3 pristaništa (P1, P2, P3) s 8 brodova koji na dvije linije (P1 - P2 i P3 - P2 ili P1) mogu prevesti oko 600 posjetitelja u satu, u oba smjera; 3 stanice (ST1, ST2, ST3) za 6 panoramskih vlakića, s kapacitetom oko 600 posjetitelja u satu na liniji ST1 - ST2 - ST3, u oba smjera (prilog 5.12).

Posjetiteljima se sugerira obilazak prema jednom od 7 kružnih programa, s trajanjem obilaska od 2 do 8 sati. Najposjećeniji su programi obilaska cijele jezerske zone, i Gornjih i Donjih jezera, s uključenom vožnjom dugom linijom preko jezera

[23] Primjerice sustav koji omogućava rezervaciju i kupovinu ulaznica za točan sat i dan, s ograničenim brojem ulaznica u prodaji za svaki sat, ili uspostavljenu proceduru za ograničavanje ulaska posjetiteljima vozilima na parkirališta kad se utvrdi da je priljev posjetitelja u jezersku zonu viši od prihvatljivog, odnosno kad sustav na kritičnim mjestima počne pokazivati simptome zagušenja.

Slika 44. Sustav prihvata posjetitelja NPPJ-a s dva glavna ulaza, parkiralištima i ostalim standardnim uslugama. Arhiva JUNPPJ-a.

Tablica 2. Programi posjećivanja zone jezera NP Plitvička jezera.

Program	Start	Trajanje (u satima)	Obilazak		Korištenje prijevoza	
			Gornja jezera	Donja jezera	Panoramsko vozilo	Elektrobrod
A	Ulaz 1	2 – 3	-	x	-	-
B	Ulaz 1	3 – 4	-	x	x	x
C	Ulaz 1	5 – 6	x	x	x	x
E	Ulaz 2	2 – 3	x	-	x	x
F	Ulaz 2	3 – 4	-	x	x	x
H	Ulaz 2	5 – 6	x	x	x	x
K	Ulaz 1 i 2	6 – 8	x	x	-	x

Kozjak i vožnjom panoramskim vozilom na cijeloj duljini (tablica 2).

Svi programi koriste mostiće i staze u kanjonu Donjih jezera, kao i poprečne staze preko barijera Gornjih jezera. Izuzetak su samo kratki programi koji ne koriste oba već samo jedan od dva navedena dijela sustava (prilog 5.12). Jedinstvena ulaznica za obilazak jezerske zone vrijedi za sve navedene programe obilaska. Park nudi uslugu vođenja.

Slika 45. Pogled na Velike kaskade i mostić s vrha kanjona Donjih jezera. Arhiva JUNPPJ-a.

Opisani sustav uspostavljen je krajem 1970-ih godina, pod vodstvom inž. Josipa Movčana i uz suglasnost akademika dr. Ive Pevaleka, kao odgovor na prvi poslijeratni nagli porast broja posjetitelja i pritisak na ekosustave. Nekoliko je njegovih ključnih obilježja kojima se osigurava da se posjećivanjem ne narušava jedinstvena univerzalna vrijednost (JUV) područja, a da se posjetiteljima omogućava siguran i izniman doživljaj tih vrijednosti. Radi sigurnosti posjetitelja i ograničavanja njihovog utjecaja na okolni ekosustav i krajobraz, kretanje posjetitelja ograničeno je isključivo na staze i mostiće, širine ograničene na 1,6 m.[24] Smještaj staza i mostića u prostoru te njihov dizajn i materijali od kojih su građeni (drvo) osiguravaju njihovu maksimalnu uklopljenost u prirodni krajobraz, istovremeno omogućavajući posjetiteljima približavanje vodi i neposredan doživljaj iznimne prirodne ljepote, kao dijela JUV-a (slika 45). Konačno, odignutost mostića od podloge (sedrenih barijera, obale jezera, vode) osigurava neometano odvijanje prirodnih procesa u ekosustavu (omogućava nesmetani rast barijera i sprječava njihovu eroziju do koje bi došlo uslijed hodanja po njima, osigurava neprekinutu kontaktnu zonu kopnenog i vodenog ekosustava, ne ometa prirodno kretanje vode i dr.).

Sustav posjećivanja izvan jezerske zone trenutno uključuje 3 planinarske / poučno-rekreativne staze šumskim područjem oko jezera (slika 46): stazu Medveđak (8 km), stazu Plitvica (9 km) i stazu Čorkova uvala (21 km). I u tom području vrijedi zabrana silaska sa staza, čime se i osigurava sigurnost posjetitelja i minimizira njihov utjecaj na okolne ekosustave. Trenutno svega oko 1 % posjetitelja Parka koristi i ponuđene staze izvan jezerske zone. *In-situ* interpretacijsko–edukacijski sadržaji unutar sustava uključuju relativno mali broj edukacijskih ploča uz planinarske staze. U jezerskoj zoni postoje samo ploče s osnovnim informacijama o nazivu i veličini jezera. *In-situ* informativni sadržaji za posjetitelje uključuju pregledne mape područja i osnovnu signalizaciju sa smjerovima i upozorenjima o pravilima ponašanja.

[24] Inicijalno je kao standard bila ustanovljena širina od 1,4 m. Prostornim planom iz 1986. se kao standard odredilo 1,5 m. U proteklom razdoblju se kao standardna širina - koja omogućava veću sigurnost posjetitelja, a još uvijek je krajobrazno prihvatljiva – ustanovila širina od 1,6 m.

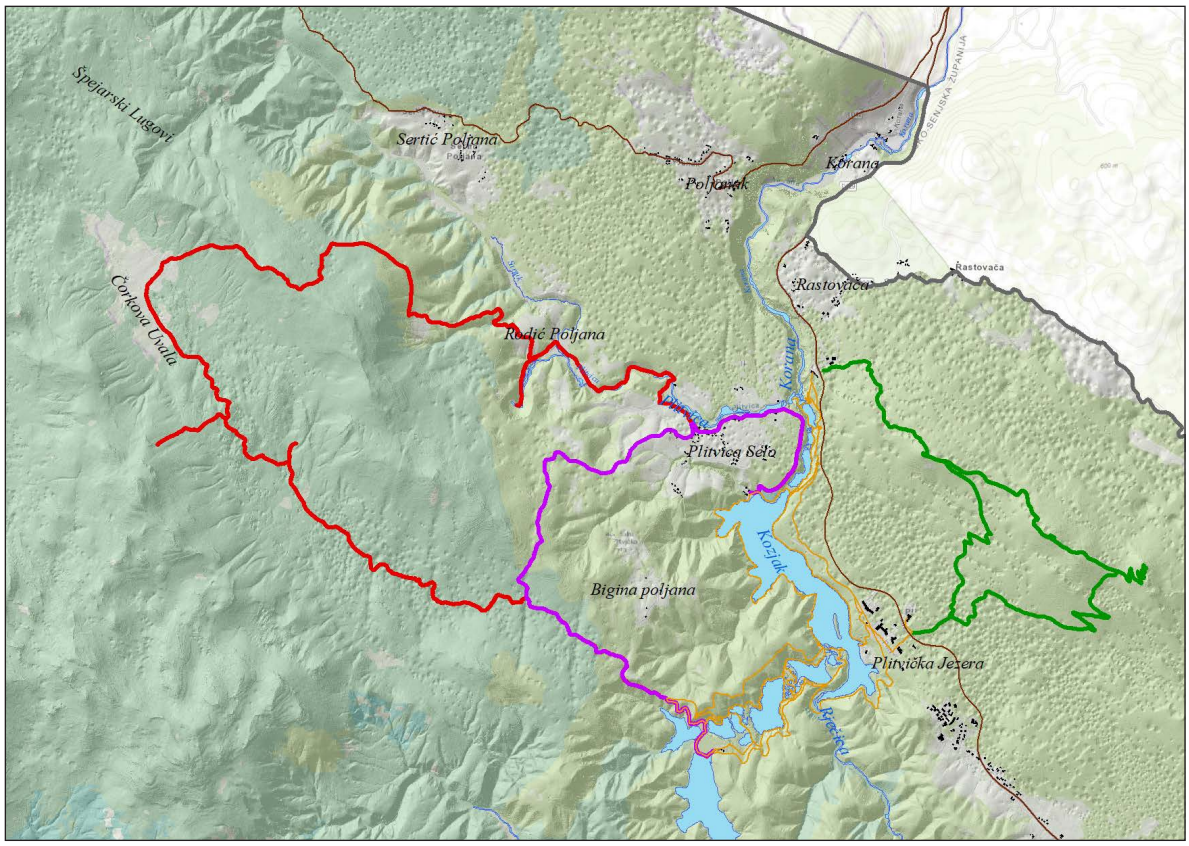

Slika 46. Planinarske/poučno-rekreativne staze Medveđak, Plitvica i Čorkova uvala. Izradio JUNPPJ.

2.4.2 Stanje i trendovi u posjećivanju Parka

S više od 1,7 milijuna posjetitelja u 2017., Park je najposjećeniji nacionalni park u RH i među najposjećenijima u svijetu.[25] Recentno razdoblje bilježi brzi rast broja posjetitelja (slika 47 gore), s okvirnim udvostručenjem broja posjetitelja u posljednjih 10 godina.

Park je svjetska destinacija. Posjetitelji iz Hrvatske čine nešto više od 5 % u ukupnom broju posjetitelja. Najveći udio posjetitelja dolazi iz europskih zemalja (najviše iz Njemačke, Francuske, Poljske, Italije), no recentno se bilježi i brzi porast udjela posjetitelja s emitivnih tržišta Dalekog istoka.

Posjećivanje Parka izrazito je sezonalno, s vršnim intenzitetom posjećivanja u 7. i 8. mjesecu, više od 80 % posjetitelja od 5. do 9. mjeseca, a svega 7 % od 11. do 3. mjeseca (slika 47 dolje). U recentnom razdoblju, broj posjetitelja raste u svim mjesecima, u apsolutnim iznosima brže u mjesecima s višim intenzitetom posjećivanja, ali relativno gledano, stope rasta čak su i brže u mjesecima izvan vršne sezone.

Okvirno 2/3 posjetitelja su individualni posjetitelji, a 1/3 grupni. Grupni posjetitelji dominiraju izvan 4 mjeseca vršne sezone (i do 2/3 u zimskim mjesecima), dok tijekom vršne sezone dominiraju individualni posjetitelji (oko 60 % u lipnju i rujnu, te oko 80 % u srpnju i kolovozu).

Park je dominantno tranzitna i izletnička destinacija, u smislu da manje od 30 % posjetitelja noći u području, a i onda je prosječni broj noćenja oko 1,5. Više od 70 % posjetitelja u Parku boravi pola dana i manje, ili u tranzitu, ili u sklopu dnevnog izleta iz neke druge destinacije (obalni prostor

[25] NP Plitvička jezera, po broju posjetitelja, ušao bi među 15 najposjećenijih nacionalnih parkova u SAD-u.

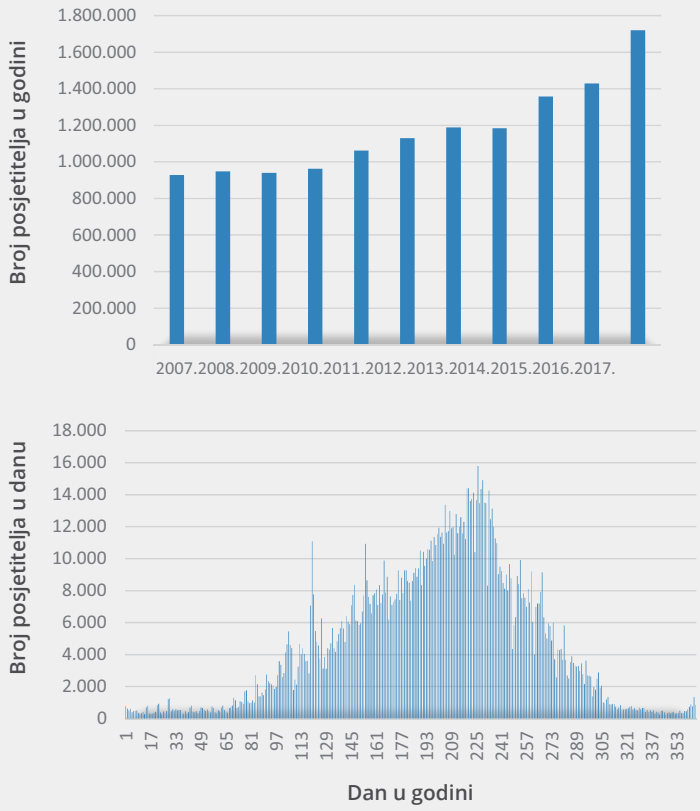

Slika 47. Godišnji broj posjetitelja NPPJ-a u posljednjih deset godina (gore); Broj posjetitelja NPPJ po danima tijekom 2017. godine (dolje).

RH ili Zagreb). Takav odabir posjetitelja je u skladu s trenutnom ponudom Parka, koja se u osnovi svodi na različite načine obilaska jezerske zone, u trajanju 2 - 8 sati, bez razvijene ponude i preporuke za višednevni boravak.

Situacija s kojom se Park u sve izraženijoj mjeri suočava je broj posjetitelja koji prelazi projektirani kapacitet postojećeg sustava posjećivanja u jezerskoj zoni, koja predstavlja glavnu atrakciju, jedinstvenu univerzalnu svjetsku prirodnu baštinu i glavni cilj posjeta svih posjetitelja Parka.[26] Okvirni broj posjetitelja koji trenutni sustav može prihvatiti – a da se ne zaguše staze, odnosno da srednji minimalni razmak između posjetitelja nije manji od 3 m, te da nema čekanja vlakova i brodova na stanicama i pristaništima – je oko 650 posjetitelja u satu, na svakom od dva ulaza, odnosno ukupno 1300 posjetitelja ravnomjerno raspoređenih na dva glavna ulaza.[27] Neminovne posljedice puštanja većeg broja posjetitelja u satu putem ulaza su gužve, čekanja i općenito umanjena kvaliteta doživljaja posjetitelja i prezentacije vrijednosti Parka (slika 48). Utvrđeni simptomi se pogoršavaju sa svakim uzastopnim satom u kojem se sustav preopterećuje brojem posjetitelja većim od projektiranog kapaciteta. Kako posjetitelji u takvim uvjetima počinju i

[26] Prema rezultatima praćenja, svega 1 % ukupnog broja posjetitelja koristi ponuđene planinarske staze izvan jezerske zone, no i to su posjetitelji koji su u prvom redu došli vidjeti dio Parka koji je svjetski jedinstven, a to je jezerska zona, a uz to onda odlučuju produžiti boravak i proširiti skup svojih doživljaja i okolnim područjem.

[27] Analiza napravljena još 1960 - 1970-ih, kad se današnji sustav projektirao, prepoznala je da su pravilo o obilasku Parka dopuštenom samo po sustavu staza i mostića, te odabir dizajna staza i mostića kao posjetiteljske infrastrukture koja omogućava prezentaciju jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka i iznimni doživljaj posjetitelja, a da pri tome ne narušava i čuva tu vrijednost od negativnog utjecaja posjetitelja, svojom „propusnošću“ – koja se može ocijeniti za zadane uvjete gustoće posjećivanja – ujedno odredili i prihvatni kapacitet tako postavljenog sustava posjećivanja Parka. Temeljem mjerene prosječne brzine posjetitelja, zadane gustoće posjetitelja na stazi od maksimalno jednog posjetitelja na 3 m staze te činjenice da programi obilaska s dvaju ulaza dijelom koriste iste dijelove staza, dobije se maksimalna propusnost sustava od okvirno 650 posjetitelja u satu, po ulazu. Pri tome, ključan uvid je i da propusnost infrastrukture u području nije moguće povećavati – npr. njenim proširivanjem koje bi omogućilo „višetračno“ kretanje, ili gušćom mrežom staza – jer bi takve promjene narušile i jedinstvenu univerzalnu vrijednost prirodnog krajobraza, i mogućnost doživljaja posjetitelja.

Slika 48. Zagušenje i negativni utjecaj na ekosustave kao posljedica trenda rasta vršnog broja posjetitelja u jezerskoj zoni. Foto: Ognjen Škunca.

silaziti sa staza, rezultat je i pojava neželjenog utjecaja na ekosustav, u prvom redu sedrene barijere. Srećom, taj utjecaj trenutno nije takav da značajnije ugrožava jedinstvenu univerzalnu vrijednost Parka. Silasci sa staza, kao i gužva na stazama umanjuju i sigurnost posjetitelja.

Rezultati praćenja broja posjetitelja koji ulaze u Park u danima s tipičnom vremenskom distribucijom posjetitelja tijekom dana (slika 49), pokazuju da do prekapacitiranja vrlo vjerojatno, tijekom vršnih sati (od 10 do 13 h), dolazi već i u danima s okvirno ukupno 10 500 posjetitelja u danu.

Pri tome, dani s povećanim brojem posjetitelja nisu više iznimka već postaju standardni scenarij tijekom vršne sezone. Primjerice, broj posjetitelja u srpnju i kolovozu 2017. godine bio je redom oko 335.000 i 385.000, što daje dnevne prosjeke od 10.800 i 12.400, s rekordnim danom u kolovozu 2017., s više od 16.000 posjetitelja. Tablica 3 također ilustrira trend pogoršavanja problema tijekom godina. Prije deset godina prvi put je broj posjetitelja u danu prešao 10.500. U 2017. godini maksimalni zabilježeni broj posjetitelja u danu je prešao 16.000.[28]

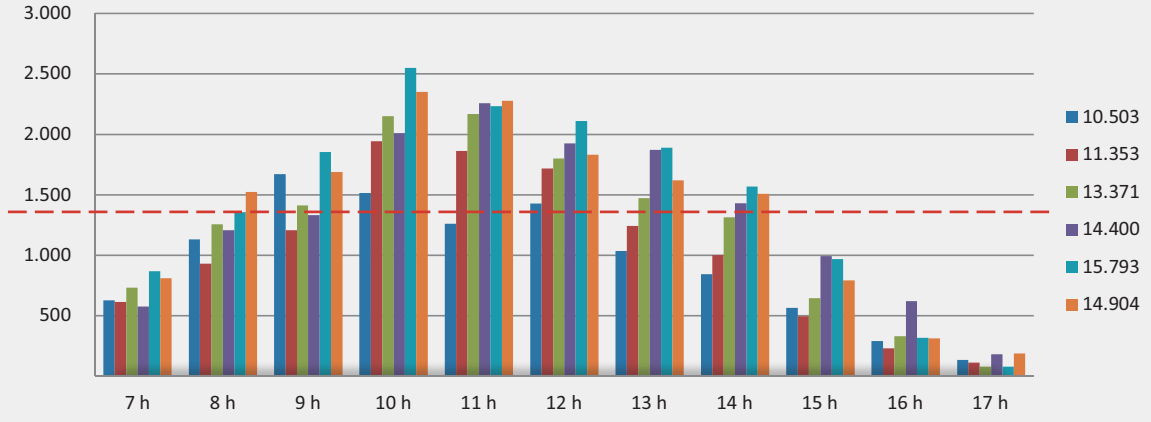

Slika 49. Broj posjetitelja koji ulaze u sustav posjećivanja u jezerskoj zoni Parka, po satima, sumarno na oba ulaza, tijekom ljetnih dana u srpnju i kolovozu 2017., u danima s različitim ukupnim brojem posjetitelja (od 10.503 posjetitelja u danu, do 15.793 posjetitelja u danu). Crvena linija označava utvrđeni maksimalni broj posjetitelja koji sustav može prihvatiti u satu bez zagušenja (1300 posjetitelja).

[28] Stvaran broj posjetitelja je sigurno i veći, jer u uvjetima gužve raste broj posjetitelja, koji slijedeći sugestije s *online* foruma, u Park ulaze bez ulaznice (pa nisu registrirani u službenoj statistici), a u uvjetima gužve je učinkovita kontrola praktički nemoguća.

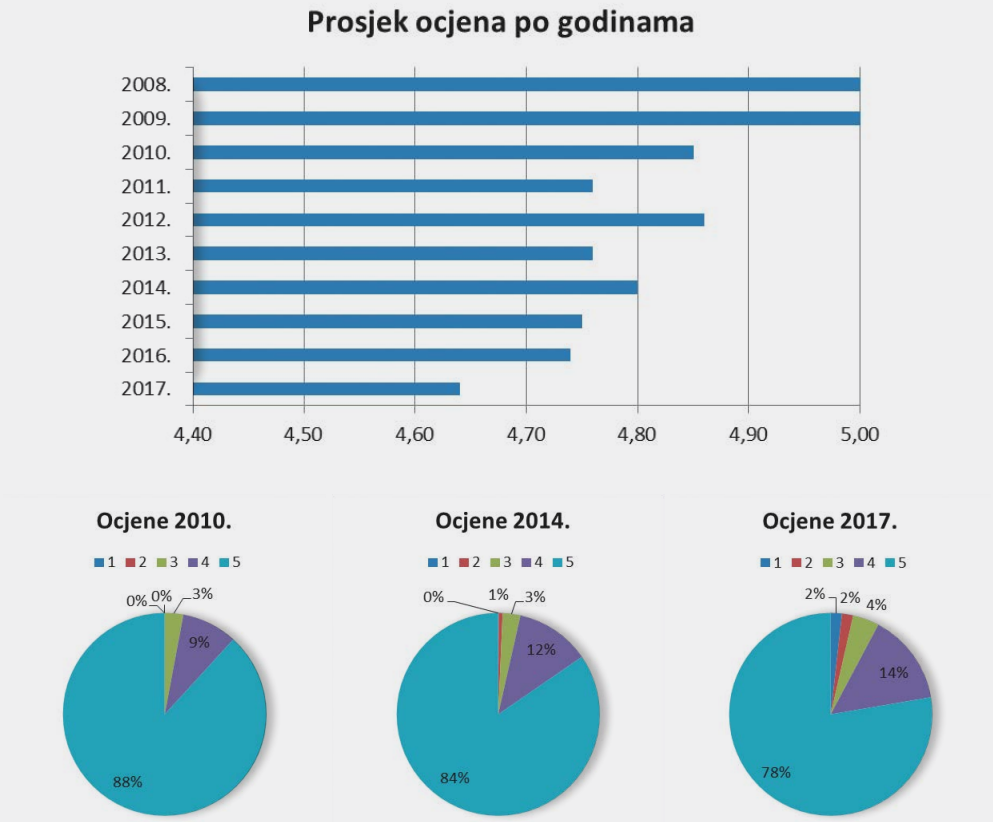

Slika 50. Zadovoljstvo posjetitelja iskazano ukupnom ocjenom njihovog doživljaja posjeta u komentarima na *TripAdvisor* platformi (skala ocjena iskustva posjeta: 1 – grozno; 2 – loše; 3 – prosječno; 4 – vrlo dobro; 5 – izvrsno).

Tablica 3. Rast maksimalnog broja posjetitelja u danu tijekom srpnja i kolovoza, kroz godine.

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
srpanj	8322	8622	8760	9947	9758	9830	10917	9137	11479	11112	13371
kolovoz	10718	10737	11474	11936	11978	12817	13757	12289	13313	14113	16125

Opisani trend reflektira se i u iskazanom zadovoljstvu posjetitelja posjetom Parku. Slika 50 pokazuje trend pada zadovoljstva posjetom iskazan u komentarima posjetitelja na *TripAdvisor* platformi. Ne samo da opada „ukupna prosječna ocjena", već i značajno raste udio broja posjetitelja koji iskazuju ozbiljne razloge za nezadovoljstvo. Detaljnija analiza komentara potvrđuje očekivano: svi posjetitelji, uključujući i one koji su dali nižu ukupnu ocjenu zadovoljstva, hvale iznimnu ljepotu prirode, Park nazivaju „najljepšim mjestom na koji su bili" ili „mjestom koje se mora vidjeti", a kude, uključujući i one koji su dali i najvišu ocjenu zadovoljstva, gužve, čekanja u redu, pa i stanje staza.

S obzirom da struktura posjetitelja Parka koji dolaze sa svih svjetskih emitivnih tržišta, te dosada u potpunosti potvrđena, pa čak i premašena predviđanja Svjetske turističke organizacije (UN WTO), a o udvostručenju broja međunarodnih putovanja u razdoblju 2010. – 2030., s velikom sigurnošću se može predvidjeti i daljnji trend rasta interesa i potražnje za posjetom Parku, te u vezi s tim, potreba da se postojeći sustav dogradi upravljačkim instrumentima potrebnim za očuvanje i prezentaciju JUV Parka te kvalitetan doživljaj i zadovoljstvo posjetitelja.

Slika 51. Pogled na Kozjak kroz prozor Hotela Plitvice; Bungalovi u Kampu Korana; Otvoreno ognjište u Nacionalnom restoranu Lička kuća; foto: Vlado Butina; Bistro Kozjačka draga uz jezero Kozjak, Arhiva JUNPPJ-a.

2.4.3 **Ugostiteljstvo Javne ustanove**

Javna ustanova upravlja s 4 hotela, 2 kampa, 7 restorana i 8 tzv. malih parkovskih objekata (MPO): *bistroa, buffeta i caféa*, smještenih unutar Parka i u njegovom neposrednom okruženju. Hoteli Plitvice, Bellevue i Jezero nalaze se u samom središtu Parka, na Velikoj Poljani iznad jezera Kozjak, dok se Hotel Grabovac nalazi izvan Parka, oko 3 km udaljenosti od njegove sjeverne granice, u blizini planiranog budućeg glavnog ulaza u Park. Oba kampa se nalaze izvan Parka, ali u njegovoj neposrednoj blizini, kamp Borje s južne, a kamp Korana s njegove sjeverne strane. Restorani se većinom nalaze u sklopu hotela i kampova, osim 2 samostalna, Poljana i Lička kuća, oba smještena u središnjoj zoni Parka. Mali parkovski objekti (MPO) su raspoređeni na postojećim ulazima te unutar sustava posjećivanja u najužoj jezerskoj zoni (izuzetak je bistro Vučnica u Mukinjama).

Najstariji i arhitektonski najvrjedniji među hotelima je Hotel Plitvice, izgrađen 1958. (poglavlje 3.2.1), danas u kategoriji 2 zvjezdice, s ukupno 52 smještajne jedinice (51 soba i 1 predsjednički apartman). Ima *à la carte* restoran (160 sjedećih mjesta), *lobby-bar* s vanjskom terasom i TV-salon koji se može koristiti i kao dvorana za sastanke (za 45 osoba). U njegovoj neposrednoj blizini nalazi se Hotel Bellevue, također u kategoriji 2 zvjezdice, s ukupno 69 smještajnih jedinica, a posluje kao *garni* hotel (samo noćenje s doručkom) te njegovi pansionski gosti obroke konzumiraju u Hotelu Plitvice.

Najveći i najopremljeniji je Hotel Jezero, s 3 zvjezdice i ukupno 229 smještajnih jedinica. Raspolaže restoranom s ljetnom terasom (ukupno 400 sjedećih mjesta), *lobby*-bar-kavanom, kongresnom dvoranom (za 250 osoba) te 4 dvorane za sastanke (s 80, 25 i dva puta po 15 sjedećih mjesta). Osim toga, u ovom hotelu postoji mali zatvoreni bazen *whirlpool* za do 15 osoba, 2 finske saune i turska kupelj te teretana, a u sklopu hotelskog kompleksa i manji sportsko-rekreacijski sadržaji: 1 teniski teren, tenis zid, 2 stola za stolni tenis te kuglana.

4 HOTELA	2 KAMPA	7 RESTORANA	8 MPO-a
		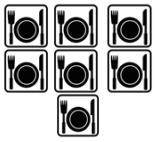	
UKUPNO: **380** smještajnih jedinica s **820** ležajeva	UKUPNO: **2850** kampista	UKUPNO: **cca 1500** sjedećih mjesta	UKUPNO: **cca 1200 vanjskih** i **170 unutarnjih** konzumnih mjesta

Okvir 3. Shematski prikaz ugostiteljstva JU-a.

Najmanji hotel JU-a je Hotel Grabovac, s 3 zvjezdice i 31 smještajnom jedinicom, restoranom i *café* barom te ljetnom terasom.

Autokampovi, oba s 3 zvjezdice, svojom lokacijom i uslugama spadaju među najbolje kampove kontinentalne Hrvatske. Autokamp Korana, površine 35 ha, može primiti oko 2500 kampista, a raspolaže i s 47 bungalova, restoranom s ljetnom terasom (250 sjedećih mjesta), *café*-barom i trgovinom. Cijelo područje autokampa dobro je pošumljeno i bogato hortikulturno uređeno, a u neposrednoj blizini protječe i rijeka Korana.

Kamp Borje, površinom od 6,5 ha puno je manji, te može primiti oko 350 kampista. U njegovoj neposrednoj blizini se nalazi istoimeni restoran Javne ustanove, te *café*-bar i trgovina.

Restorani JU-a ukupno imaju oko 1500 sjedećih mjesta. Tri restorana se nalaze u sklopu hotela, dva u kampovima, a dva su samostojeća: Nacionalni restoran Lička kuća i Restoran Poljana. Restoran Lička kuća izgrađen je 1972. nasuprot Ulaza 1, a u cijelosti restauriran 2015. godine kao jedinstveni prostor s ambijentom tradicionalne ličke kuće, na dvije etaže (u prizemlju japodska kuća, a na katu lička kuća), s ukupno 280 sjedećih mjesta (120 po svakoj etaži te 40 na terasi). Na sredini restorana nalazi se otvoreno ognjište s vatrom gdje se pripremaju lički specijaliteti, a cijeli interijer se koristi za prezentaciju tradicijskog života ličkih obitelji.

Restoran Poljana se nalazi na Velikoj poljani, u blizini hotela Bellevue i Plitvice, uz stazu koja s Ulaza 2 vodi prema jezerima. U sklopu njega se nalazi restoran sa samoposluživanjem (120 sjedećih mjesta), nacionalni restoran s otvorenim ognjištem (100 sjedećih mjesta) te *café*-bar (48 sjedećih mjesta), a duž svega toga se prostire velika terasa s predivnim pogledom na područje Gornjih jezera kapaciteta 160 mjesta.

Mali parkovski objekti uključuju 3 *bistroa* (Hladovina, Kozjačka draga i Vučnica), 3 *buffeta* (Slap, Labudovac i Kupalište) te 2 *café*-bara (Flora i Rapajinka). U svim se objektima uz piće poslužuju i jednostavnija hladna ili hladna i topla jela (kolači, sendviči, *grill* i sl.).

Ponuda u ugostiteljskim objektima temelji se na namirnicama od čega se 95 % istih nabavlja putem javne nabave, dok se trenutno manji dio namirnica nabavlja po principu zelene nabave i namirnica s certifikatom lokalnog geografskog porijekla.

Radna sezona objekata prilagođava se tržištu i potrebama posjetitelja Parka. Hotel Jezero s restoranom, restorani Lička kuća i Poljana te MPO na ulazima su otvoreni tijekom cijele godine, dok su Hoteli Plitvice i Grabovac te ostali restorani i MPO zatvoreni tijekom 3 zimska mjeseca, a Hotel Bellevue i kampovi se zatvaraju još mjesec dana ranije i otvaraju mjesec dana kasnije.

U ugostiteljstvu JUNPPJ-a je 2018. bilo zaposleno više od 300 stalnih i 300 sezonskih djelatnika, što je više od polovice ukupnog broja djelatnika JU-a. S oko 250 000 ukupno ostvarenih noćenja godišnje, od čega oko 55 % u hotelima, a 45 % u

kampovima, ugostiteljstvo JU-a ostvaruje okvirno 1/3 ukupnog turističkog prometa u 4 JLS-a na čijem području se nalazi Park.[29]

Kako hotele uglavnom popunjavaju agencijski gosti s tržišta istočne Azije, prosječna duljina boravka je još kraća od prosjeka destinacije koju čine 4 JLS-a na čijem području se Park nalazi i iznosi 1,2 dana. Prosječna duljina boravka u kampovima je nešto iznad prosjeka destinacije i iznosi 1,7 dana.

2.4.4 Trgovine i suvenirnice Javne ustanove

Javna ustanova upravlja i s 5 trgovina s oko 700 m² prodajnog prostora, 5 suvenirnica, s oko 250 m² prodajnog prostora, te 6 mjesta s vanjskom prodajom sladoleda.[30] Kroz cijelu godinu rade Robni centar u Mukinjama, Market Grabovac i suvenirnica u Hotelu Jezero,[31] koji imaju značajnu ulogu i u opskrbi lokalnog stanovništva.

U trgovinama se dominantno prodaje roba široke potrošnje, no u većini ih već postoji i dio s prodajom suvenira, kao što se i u dvije suvenirnice na glavnim ulazima posjetiteljima nudi i osnovna roba široke potrošnje. U postojećoj ponudi su predstavljene sve standardne vrste suvenira, uključujući vodiče, video filmove, zanatske umjetnine, odjeću s motivima vezanim uz Park, opremu (kabanice, kišobrane, toplije veste), lokalne tradicijske prehrambene proizvode, edukacijske igračke i knjige za djecu i dr. Trenutnu ponudu JU osigurava ugovorima s nešto manje od 100 ponuditelja, a zbog nerazvijenosti lokalne proizvodnje, udio lokalno proizvedenih proizvoda je trenutno ispod 5 %.

Podružnica je 2017. godine zapošljavala 33 stalno zaposlena djelatnika i još 20 sezonskih djelatnika. U 2017. godini ukupni godišnji prihod bio je oko 38 milijuna kn, od čega 48 % u suvenirnicama, 40 % u trgovinama i 12 % u otvorenim prodajnim mjestima. Normirano po posjetitelju, svaki od 1,72 milijuna posjetitelja NPPJ-a u 2017. godini, u prosjeku je potrošio oko 11 kn na suvenire.[32]

Slika 52. Suvenirnica Hotela Jezero (lijevo, foto: Vlado Butina); lokalni suvenir (desno, Arhiva JUNPPJ-a).

[29] S brzim rastom smještajnih kapaciteta privatnih iznajmljivača i drugih investitora, udio kojeg ostvaruje JU u ukupnom turističkom prometu polako pada (u 2016. bio je 38 %, a u 2017. oko 34 %).

[30] 5 trgovina su Market Grabovac pri hotelu Grabovac, Robni centar Mukinje, Trgovina Jezerce, te Market Korana i Market Borje pri istoimenim autokampovima; 5 suvenirnica su „Slap" na U1, „Hladovina" na U2, u hotelima Jezero i Plitvice, te Kozjačka draga; 6 mjesta s vanjskom prodajom sladoleda su na lokalitetima Labudovac, Kupalište, Flora, Rapajinka, Slap i Kozjačka draga.

[31] Nakon obnove radit će i trgovina Jezerce.

[32] Usporedbe radi, studija iz 2014. procijenila je potrošnju na suvenire u nacionalnim parkovima u SAD na 13 $ po posjetitelju, po danu Napomena: Trgovine tijekom cijele godine koristi i lokalno stanovništvo, pa nije moguće reći koji udio imaju posjetitelji, a koji lokalno stanovništvo. Za suvenire, pretpostavka je da se udio kupovine lokalnog stanovništva može zanemariti.

2.5 Društveno-gospodarska obilježja

2.5.1 Uloga Parka u razvoju i gospodarskom životu lokalne zajednice

Park ima ključnu ulogu u gospodarskom životu, perspektivama i razvoju lokalne zajednice, i to na izravan i neizravan način. Izravno, s više od 650 stalnih te oko 450 sezonskih zaposlenika, Javna ustanova NPPJ-a najveći je poslodavac u široj regiji (dio Ličko-senjske i Karlovačke županije).

Prema ukupnom broju stalno i privremeno zaposlenih na području 4 JLS-a, JU zapošljava više od 30 % stalno zaposlenih, te gotovo 90 % privremeno zaposlenih. Uz to, navedenih okvirnih 1100 radnih mjesta generira i značajna dodatna radna mjesta u raznim servisnim djelatnostima, pa gledano tako, njen značaj je i barem dvostruko veći od navedenih postotaka. Koje to značenje ima, najbolje se vidi iz podataka o stanovništvu u 4 JLS-a prema izvoru prihoda, koje prikazuje slika 53, iz koje se vidi koliko su radna mjesta deficitarna.

JU lokalnoj zajednici doprinosi i posredno, preko općinskih i županijskih proračuna, koji se dijelom pune i temeljem prava na dio[33] poreza na dohodak ostvaren na njihovom području, a po osnovi Zakona o regionalnom razvoju dobivaju i dio[34] prihoda od prodaje ulaznica u Park.

U razdoblju prije 1990-ih, Park je imao vrlo razvijenu mrežu otkupa svih poljoprivrednih proizvoda iz okolnog područja te je kroz zagarantirano

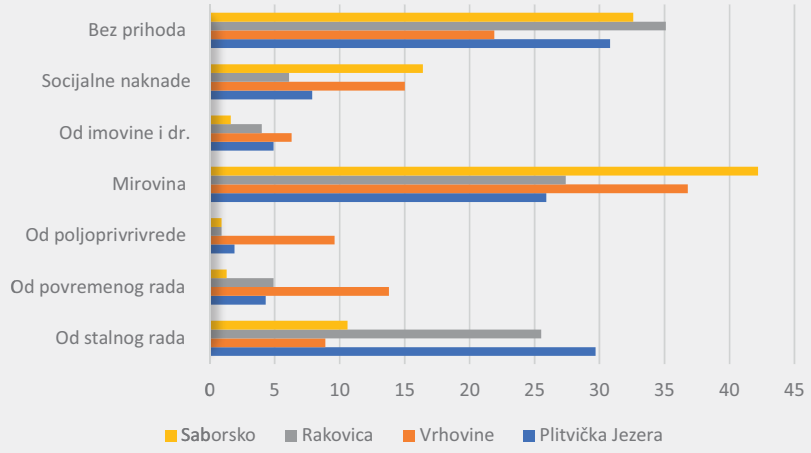

Slika 53. Stanovništvo 4 JLS-a plitvičke regije prema izvoru prihoda [%] (Popis stanovništva, 2011.).

[33] Udio JLS-a 60 – 88 %, ovisno o svom statusu (prema indeksu razvijenosti, statusu brdsko-planinskog područja i sl.), županije 16,5 %.

[34] Do maksimalno 6,5 % neto prihoda. Npr., u 2017. godine su 4 JLS-a na čijem području se nalazi Park po ovoj osnovi ostvarila oko 8,5 mil. kn.

tržište, igrao ključnu ulogu za opstanak poljoprivredne proizvodnje u području. Tek u najrecentnijem razdoblju, Park je ponovno krenuo s otkupom, ovaj put u kontekstu tržišne ekonomije, kroz otkup prethodno brendiranih proizvoda. Količine i njihova vrijednost su trenutno minimalne, no potencijal Parka za njihov plasman je ogroman, i kroz ugostiteljstvo, suvenirnice i trgovine JU-a, i kroz ponudu drugih pružatelja turističkih usluga u području.

Manje izravan, ali temeljni način na koji Park doprinosi održivosti i razvoju lokalne zajednice je da je on, kao UNESCO-vo područje svjetske baštine, sa svojom jedinstvenom univerzalnom vrijednošću, glavna turistička atrakcija oko koje se u okolnom području ubrzano razvija i privatni sektor ponude turističkih usluga, te otvaraju mogućnosti i za druge djelatnosti s proizvodima i uslugama koje se mogu plasirati na turističkom tržištu razvijenom oko Parka.[35] Trenutno se uglavnom radi o jednostavnim ugostiteljskim uslugama (ponajviše uslugama smještaja u apartmanima i sobama), te nekoliko lokalnih putničkih agencija koje pružaju tipične agencijske usluge unutar destinacije, kojom se međutim ostvaruje značajan dodatni prihod za lokalnu ekonomiju.[36]

2.5.2 Druge glavne gospodarske djelatnosti i korištenje zemljišta

Glavna gospodarska djelatnost na području Parka i okolice neupitno je pružanje ugostiteljskih, turističkih, rekreacijskih usluga (slika 54).

Tradicijske djelatnosti poljoprivrede i šumarstva još uvijek postoje, no s neusporedivo manjim značajem, posebno s obzirom na nemogućnost gospodarskog korištenja šuma na području Nacionalnog parka (šumarstvo je moguće samo u okolici Parka). Druge u tablici zastupljenije djelatnosti su standardne djelatnosti koje su neizostavna sastavnica života sa suvremenim standardom (javna uprava, trgovina, građevinarstvo, obrazovanje, zdravstvo).

Prostorno, pružanje ugostiteljskih, turističkih i rekreacijskih usluga ima natprosječni udio u općinama Plitvička Jezera i Rakovica (36 % i 51 %), dok poljoprivreda ima natprosječni udio u Vrhovinama i Saborskom (17 % i 13 %).

Osnovni trend u recentnom lokalnom razvoju je brzi rast smještajnih kapaciteta, koji se, iako se već dosegla razina koja već okvirno zadovoljava potrebe broja posjetitelja u vršnim danima sezone[37], i dalje nastavlja silovitom brzinom. Za ilustraciju trenda prisutnog u sva 4 JLS-a, na području Općine Plitvička Jezera (slika 55), se u posljednje tri godine broj kreveta u privatnom smještaju okvirno udvostručio, kao i broj domaćinstava koja se bave iznajmljivanjem.

Usporedbe radi, novih 1615 kreveta je gotovo dvostruko više od smještajnih kapaciteta u hotelima kojima upravlja JU. Dakle, u samo tri godine, u okviru razvoja privatnog smještaja, sagrađeno je 8 novih hotela, i to samo u Općini Plitvička Jezera. Nešto više od 2/3 registriranog privatnog smještaja u Općini Plitvička Jezera nalazi se unutar granica Parka, najveći dio u naseljima Jezerce (675 kreveta), Plitvica Selo (319 kreveta), Plitvička Jezera – Mukinje (238), Rastovača (204), Poljanak (180).

Važna karakteristika recentnog rasta je i rastući udio investitora koji ne dolaze iz lokalne zajednice. U kombinaciji s činjenicom da daljnji rast smještajnih kapaciteta stvara uvjete u kojima je ponuda veća od potražnje, te činjenice da su objekti koje recentno grade investitori koji ne dolaze iz lokalne zajednice u pravilu više kvalitete

[35] Primjerice oživljena proizvodnja visokokvalitetnih brendiranih poljoprivrednih i drugih proizvoda s pričom, koji se mogu plasirati kao dio turističkog doživljaja.

[36] U 2016. godini na području 4 JLS-a ostvareno je oko 600.000 noćenja (od čega u hotelima i kampovima Javne ustanove oko 225.000), a u 2017. godini oko 750.000 (od čega oko 250.000 u objektima JU-a). Ako se isključe prihodi JU-a, navedenih 500.000 noćenja koja ostvare drugi iznajmljivači smještaja, uz pretpostavljenu prosječnu cijenu po noćenju od 200 HRK, predstavljaju prihod lokalne ekonomije 4 JLS-a od okvirnih 100 milijuna kn, ili nešto više od 10.000 kn po stanovniku.

[37] Uz pretpostavljeni dnevni broj posjetitelja od 12.000 (što je na granici prihvatljivosti projektiranog sustava posjećivanja), te trenutni udio posjetitelja koji noće (manje od 30 %), i prosječni broj noćenja (1,5), potreban broj postelja je 5.400 (=12.000 x 0.3 x 1.5), a trenutno je na području općina Plitvička Jezera i Rakovica registrirano njih više od 6.500, bez kampova.

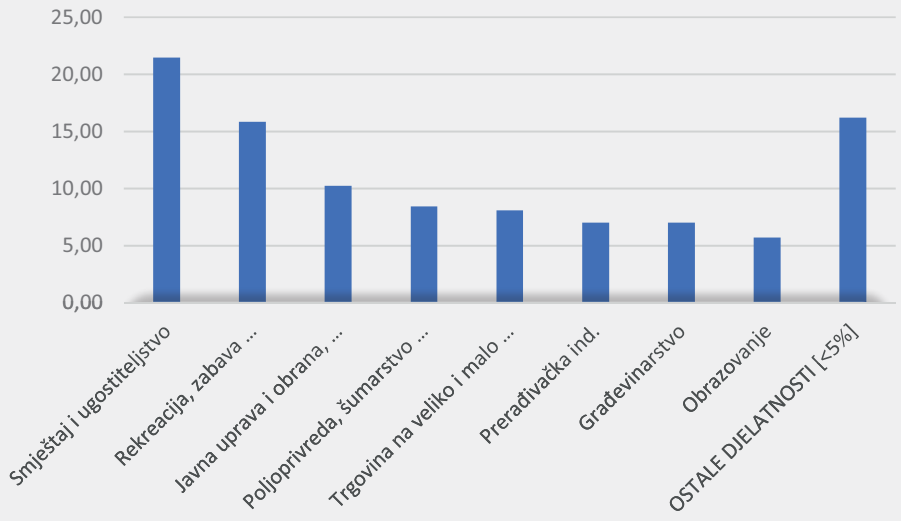

Slika 54. Zaposleni u 4 JLS-a na čijem je području Park: udio [%] djelatnosti 2.312 zaposlenih (Popis stanovništva 2011.).

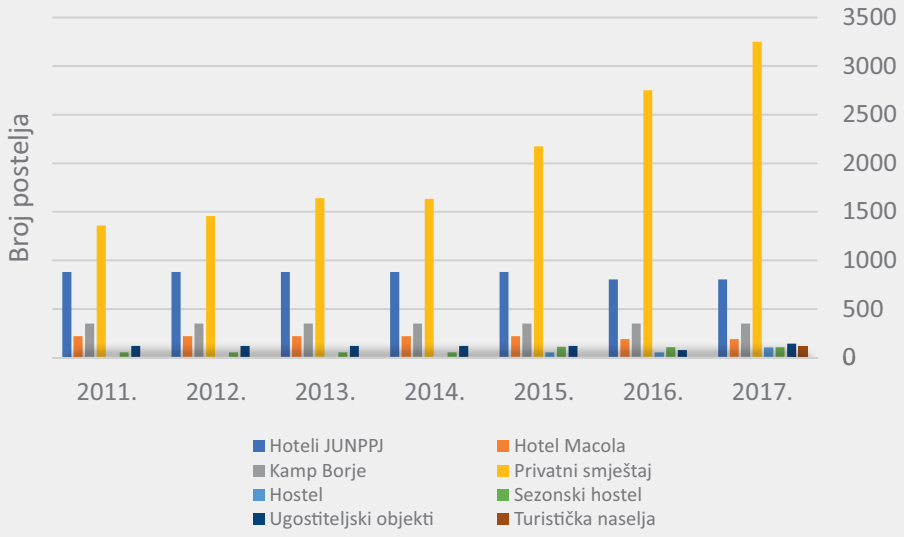

Slika 55. Brzi rast smještajnih kapaciteta u općini Plitvička Jezera[38] po vrstama objekata.

i konkurentniji na tržištu, slijedi zaključak da je nastavak postojećih trendova protivan interesima lokalne zajednice. Kroz daljnju turistifikaciju naselja, on je suprotan i interesima očuvanja prirodnih vrijednosti i kulturnog i prirodnog krajobraza, a s obzirom da se građenje odvija u uvjetima nezadovoljavajuće komunalne infrastrukture.

[38] Općina Plitvička Jezera ima okvirno duplo više smještajnih kapaciteta u čvrstim objektima od Općine Rakovica, i usporedivu razvojnu dinamiku s novim investicijama. Općine Vrhovine i Saborsko imaju svaka po nešto više od 100 kreveta, no i one već imaju razvojne projekcije za višestruko uvećanje kapaciteta.

3. | UPRAVLJANJE

VIZIJA

Nacionalni park Plitvička jezera je Svjetska prirodna baština UNESCO-a, mjesto doživljaja i učenja o jedinstvenoj univerzalnoj i drugim prirodnim i kulturnim vrijednostima. Primjer je dobrog upravljanja zaštićenim područjem u suradnji s lokalnom zajednicom u kojem je očuvana priroda temelj održivog razvoja.

OPĆI CILJEVI PLANA UPRAVLJANJA

A. Očuvana raznolikost vrsta, staništa i krških oblika te stabilan proces osedravanja osiguravaju jedinstvenu ljepotu prirodnog krajobraza, a time i očuvanje jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka, za današnje i buduće generacije.

B. Očuvana kulturna baština zauzima važno mjesto u prezentaciji vrijednosti Parka te doprinosi očuvanju tradicije i kulturnog identiteta područja.

C. Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka i posjetiteljima omogućuje nesmetan i potpun doživljaj, čime se na najbolji mogući način prezentira očuvana svjetska baština, ostvaruju prihodi potrebni za njeno očuvanje, izgrađuje podrška javnosti za očuvanje prirode te otvaraju mogućnosti za održivi razvoj lokalne zajednice.

D. Lokalna zajednica je glavni partner Javne ustanove u upravljanju Parkom i očuvanju njegovih vrijednosti, prepoznaje Park kao važan dio svog identiteta, a svoj razvoj temelji na održivom korištenju prilika koje očuvanost područja svjetske baštine pruža.

E. Javna ustanova raspolaže svim potrebnim pravnim, organizacijskim, ljudskim i materijalnim kapacitetima, resursima i ovlastima za upravljanje Parkom te ih koristi za trajno unaprjeđenje svih segmenata upravljanja i organizacijske kulture, gradeći pri tom suradnju s dionicima te svoju ulogu u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.

3.1 Tema A. Očuvanje prirodnih vrijednosti

OPĆI CILJ

A. Očuvana raznolikost vrsta, staništa i krških oblika te stabilan proces osedravanja osiguravaju jedinstvenu ljepotu prirodnog krajobraza, a time i očuvanje jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka, za današnje i buduće generacije.

POSEBNI CILJEVI

Podtema AA.
OČUVANJE VODENIH EKOSUSTAVA

AA. Osigurani su optimalni hidrološki uvjeti i kakvoća vode u slivu koji omogućuju stabilnost procesa osedravanja, postojeću raznolikost staništa u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama značajnih vrsta.

Pokazatelji

- Vrlo dobro do dobro ekološko stanje voda u cjelokupnom vodnom slivu
- Proces osedravanja je aktivan i stabilan u cijelom jezerskom sustavu
- Postojeća vodena staništa[39] su u povoljnom stanju očuvanosti
- Populacije značajnih vrsta[40] su stabilne

Podtema AB.
OČUVANJE ŠUMSKIH EKOSUSTAVA

AB. Na cijelom području Parka očuvana je raznolikost šumskih zajednica u stabilnom prirodnom stanju sa zastupljenim stabilnim populacijama značajnih vrsta.

Pokazatelji

- Na području Parka su zastupljene sve trenutno prisutne šumske zajednice[41]
- Šumska staništa[42] su u povoljnom stanju očuvanosti
- Populacije značajnih vrsta[43] su stabilne

[39] Vodena staništa navedena su u opisu područja.

[40] Značajne vrste vodenih staništa navedene su u opisu područja i prilozima.

[41] Popis šumskih zajednica u Parku naveden je u prilogu 5.5.

[42] Prioritetna šumska staništa navedena su u opisu područja.

[43] Značajne vrste šumskih staništa navedene su u opisu područja i prilozima.

Podtema AC.
OČUVANJE TRAVNJAKA

AC. Osiguran je povoljan vodni režim i uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje koji na cijelom području Parka omogućuju očuvanje travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama značajnih vrsta.

Pokazatelji

- Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni na kojima je uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje raste
- Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, po stanišnim tipovima,[44] raste
- Populacije značajnih vrsta[45] su stabilne

Podtema AD.
OČUVANJE KRŠA

AD. Na cijelom području Parka očuvani su raznolikost krških geomorfoloških oblika i nalazišta fosilne flore i faune te su osigurani povoljni uvjeti u nadzemnim i podzemnim staništima koji omogućuju održavanje stabilnih populacija špiljske faune.

Pokazatelji

- Raste udio očuvanih utvrđenih i evidentiranih krških geomorfoloških oblika u Parku
- Raste udio očuvanih utvrđenih nalazišta fosilne flore i faune
- Populacije značajnih vrsta[46] špiljske faune su stabilne

[44] Prioritetna travnjačka staništa navedena su u opisu područja.

[45] Značajne vrste travnjačkih staništa navedena su u opisu područja i prilozima.

[46] Značajne vrste špiljske faune navedene su u opisu područja i prilozima

3.1.1 **AA. Očuvanje vodenih ekosustava**

Dobro ekološko stanje površinskih voda i proces osedravanja na području Parka su još uvijek očuvani. Sedrene barijere u današnjim vodenim tokovima i dalje su aktivne i svojom biodinamikom mijenjaju izgled jezera i slapova. Općenito, kakvoća vode je u dobrom stanju, a veliki broj biljnih i životinjskih vrsta te raznolikost staništa svjedoče o kvaliteti vodenih ekosustava[47].

Ipak, pritisci na vodene ekosustave su brojni. Najznačajniji među njima uključuju onečišćenje otpadnim vodama iz naselja, onečišćenje s prometnica u slivnom području, gubitke vode iz jezerskog sustava, crpljenje vode koje utječe na smanjenje količine i protoka vode, širenje alohtonih vrsta te prirodno uvjetovane promjene cjelokupnog vodenog sustava uslijed klimatskih promjena. U ljetnom razdoblju dolazi i do sezonskog preopterećenja posjetiteljima što stvara dodatan pritisak na jezerske ekosustave.

U Parku je prisutna dugogodišnja istraživačka aktivnost koja je doprinijela spoznajama o vodenim ekosustavima. Iako istraživanja često nisu bila sustavna ni provođena temeljem identificiranih potreba upravljanja te uglavnom nisu davala jasnu ocjenu stanja očuvanosti pojedinih obilježja i preporuke za upravljanje, ipak su ukazala na pojedine probleme i osigurala smjernice za zaštitu. Tako je, kao rezultat znanstvenih istraživanja, uspostavljeno kontinuirano praćenje kakvoće vode kojeg provode djelatnici Parka. Kroz mjesečne analize prate se osnovni fizikalno-kemijski i mikrobiološki pokazatelji vezani uz proces osedravanja, eutrofikaciju i sanitarnu kakvoću voda. Dobra opremljenost laboratorija,mogućnost ulaganja u novu opremu te dodatno usavršavanje stručnog kadra osiguravaju trenutnu provedbu kao i proširenje praćenja. Započeta i planirana istraživanja trebala bi dati nove podatke nužne za prilagodljivo upravljanje te omogućiti proširenje praćenja vodenog sustava Plitvičkih jezera.

Složeni biodinamički proces osedravanja do danas nije u potpunosti istražen, ali je utvrđeno da je osjetljiv na poremećaje fizikalno-kemijskih i bioloških uvjeta vode koji uvjetuju rast i razvoj sedrenih barijera.[48] Na pojedinim lokalitetima, kao što su Bijela rijeka, potok Plitvica, Kozjački mostovi, zabilježena su sezonska mikrobiološka onečišćenja najvjerojatnije izazvana otpadnim vodama. Neriješen sustav odvodnje otpadnih voda na širem području Parka predstavlja veliku prijetnju od onečišćenja. U tom smislu poseban rizik predstavljaju propusne septičke jame postojećih objekata, nedostatak kontrole njihove propusnosti i redovitog pražnjenja te zapuštenost infrastrukture i propusnost postojeće kolektorske (kanalizacijske) mreže. U ovakvim uvjetima posebno je problematična intenzivna gradnja novih turističkih objekata u slivnom području, a najviše u područjima visokog rizika od onečišćenja.

Potencijalnu opasnost za kakvoću podzemnih i površinskih voda predstavlja i nekvalitetno riješena odvodnja otpadnih (stajskih) voda s poljoprivrednih gospodarstava (gnojnice, septičke jame i sl.) u slivnom području u kojem je potrebno intenzivnije praćenje poljoprivrednih aktivnosti. Preko slivnog područja karakterističnih krških izvora Crne i Bijele rijeke prolazi i vrlo prometna državna prometnica D52 kojom i dalje prometuju opasni i teški tereti. Dodatni rizik od onečišćenja predstavljaju i prometnice D1 (D429) i D42. Aktivnosti koje obuhvaćaju ovu problematiku

[47] Dobro ekološko stanje površinskih voda određeno je na temelju bioloških i osnovnih fizikalno–kemijskih elemenata kakvoće iz Uredbe o standardu kakvoće voda za lokalitete uključene u nadzorni monitoring Hrvatskih voda. Uredba ne obuhvaća i ne ocjenjuje sve pokazatelje važne za proces osedravanja, eutrofikaciju, stupanj trofije i sanitarnu ispravnost voda koji su bitni za očuvanje povoljnih stanišnih uvjeta pa se općenita procjena kakvoće voda odnosi na ove navedene pokazatelje.

[48] Jedan od takvih poremećaja je povećani dotok organske tvari prirodnog (ispiranje okolnog terena) ili antropogenog porijekla (mineralna gnojiva s poljoprivrednih površina, stočarstvo, kanalizacijski sustav). Proces kojim se vodeni ekosustavi obogaćuju mineralnim tvarima (eutrofikacija) uzrokuje promjenu kakvoće vode te utječe na proces stvaranja sedre. Nastala organska tvar koja se dalje razlaže u vodenom ekosustavu posredstvom mikroorganizama na jednostavnije spojeve, predstavlja podlogu za povećani razvoj planktonskih algi i viših vodenih biljaka što rezultira zarastanjem obalne zone i pridonosi smanjivanju dubine jezera.

obrađene su u podtemi ED Plana upravljanja.

U posljednjih 15-ak godina zabilježena je pojava hipoksije i anoksije u Prošćanskom jezeru u ljetnom razdoblju, kada zbog stratifikacije jezera nema miješanja slojeva u stupcu vode, što ukazuje na promjene u ekosustavu jezera. Novi podaci ukazuju i na veliki postotak jedinki vrsta iz porodice Cyprinidae (klen i crvenperka) u ukupnom uzorku što pogoršava ocjenu ekološkog stanja jezera. Ovo jezero predstavlja svojevrstan filtar jezerskog sustava i najviše je na udaru potencijalnih onečišćenja koja dolaze iz slivnog područja. Rezultati istraživačkih projekata i praćenja koji ukazuju na trend povišenja temperature zraka za 0,05 °C $g.^{-1}$ i povišenja temperatura vode u jezerskom sustavu od oko 1,5 °C u posljednjih 30-ak godina dodatno ukazuju na prisutne ubrzane promjene povezane i s globalnim klimatskim varijacijama. Nedostatak sustavnih i stalnih meteoroloških i klimatoloških mjerenja dodatno otežava stvarne procjene stanja i prognoziranje budućih trendova. Recentni podaci koji bi ukazali na dinamiku promjene jezera kao što su podaci o dubinama, površinama, nadmorskim visinama i strukturi dna također ne postoje. Znanstvena istraživanja[49] trebala bi dati bolji uvid u dinamiku i smjer kretanja površinskih i podzemnih voda, suspendiranih i onečišćujućih tvari te mogućnost prognoziranja promjena hidrodinamike voda i klimatoloških pokazatelja.

Osim promjena kakvoće vode zabilježen je i trend smanjivanja srednjih godišnjih protoka na jezerima i pritokama. U vodnom sustavu utvrđeni su gubici vode, na pojedinim vodotocima i vrlo izraženi. Tako je gubitak vode duž korita potoka Plitvica od izvorišta do Velikog slapa čak oko 65 % tijekom ljetnih sušnih razdoblja. Manji gubici u jezerskom sustavu zabilježeni su već u kanjonu Donjih jezera, dok su značajniji gubici u kanjonu Korane, pri čemu tijekom ljetnih sušnih razdoblja korito rijeke ostaje bez vode na dužini od oko 14,5 km nizvodno od sela Korana. U tom smislu dodatan rizik, posebno u ljetnim sušnim razdobljima, predstavljaju crpljenja vode iz jezera Kozjak za potrebe vodoopskrbe objekata i naselja na području Parka i Općine Rakovica te nekontrolirano crpljenje vode s izvora potoka Plitvica za potrebe naselja Plitvica Selo i Poljanak. Zahvati vode za vodoopskrbu postoje i u Čujić Krčevini i Vrelu Koreničkom, a postoje i slučajevi ilegalnog zahvaćanja vode iz drugih, manjih vodotoka.

U posljednje vrijeme intenzivirana je suradnja s dionicima po pitanju rješavanja problema vodoopskrbe i odvodnje, što bi moglo dovesti do izmještanja vodoopskrbe i kvalitetnog načina odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda naselja i objekata na području Parka. Budući da se radi o projektima koje Javna ustanova ne može sama provesti nužna je dobra volja i spremnost ključnih dionika u ovim pitanjima pa se od strateškog projekta Izgradnja vodno komunalne infrastrukture Aglomeracije Plitvička jezera očekuju konkretna i što skorija rješenja.

Sedra je vrlo krhke strukture pa rizik za očuvanje sedrenih barijera može predstavljati i veliko sezonsko opterećenje posjetiteljima u ljetnom razdoblju jer je dio posjetiteljske infrastrukture smješten na samim barijerama. Dodatnu prijetnju za stabilnost barijera predstavlja i promet preko prometnica u rizičnim zonama (posebno izraženo na cesti od Plitvica Sela do Velikog slapa). Utjecaj posjetiteljske infrastrukture i neposrednih prometnica na stabilnost sedrenih barijera do sad nije istražen kao ni utjecaj drvenastih vrsta koje rastu na sedrenim barijerama. Mišljenja znanstvenika po pitanju potrebe uklanjanja makrovegetacije s barijera su podijeljena te JU ne raspolaže jasnim preporukama za upravljanje. Odlamanja sedrenih barijera u hidrološkim uvjetima visokih voda s jakim protocima, nastalim uslijed naglih i obilnih otapanja snijega, nisu neuobičajena pojava. U recentnom razdoblju ovi događaji nisu imali znatan utjecaj na hidrologiju i morfologiju jezerskog sustava, no veće odlamanje sedrene barijere u ožujku i travnju 2018. godine na Milinom jezeru uzrokovalo je bitne promjene u nizvodnom sustavu. Najveći problem za

[49] 2017. godine je pokrenuto interdisciplinarno znanstveno istraživanje izrade hidrodinamičkog matematičkog modela za podzemne i kopnene vode Parka, u okviru kojeg će se provesti niz potrebnih sveobuhvatnih mjerenja i istraživanja vodnog sustava Plitvičkih jezera te izrada detaljnog klimatološkog matematičkog modela.

očuvanje sedrenih barijera, i u prošlosti i danas, predstavlja izravno djelovanje čovjeka, odnosno devastacija sedrenih barijera kakva se dogodila 2011. godine u kanjonu Korane čime je značajno narušen i trajno izmijenjen hidrološki sustav kanjona.

Natura 2000 ciljni stanišni tipovi (3140, 3260, 32A0) zastupljeni u vodenim ekosustavima (vidi tablica 1 i poglavlje 2.2.5) u izvrsnom su stanju temeljem procjena u Standardnom obrascu Natura 2000 (SDF), ali nedostaju kvalitetni i detaljni podaci o stvarnim zonama njihove rasprostranjenosti. Osim jezera, vodenih tokova i sedrenih barijera, važna vodena staništa za očuvanje bioraznolikosti predstavljaju i lokve i zamočvareni lokaliteti, no njihova bioraznolikost i stanje očuvanosti dosad nisu sustavno istraživani te u ovom trenutku nije moguće dati pouzdanu ocjenu njihovog stanja očuvanosti i ugroženosti.

Detaljniji podaci o stanju očuvanosti Natura 2000 ciljnih vrsta uglavnom nisu dostupni. Sustavno praćenje stanja očuvanosti Natura 2000 ciljnih stanišnih tipova i vrsta vezanih uz vodene ekosustave zasad još nije u potpunosti uspostavljeno, no redovno se prati prisutnost ciljnih vrsta vidre i potočnog raka. Rezultati praćenja ukazuju na čestu prisutnost vidre u jezerima i vodotocima Parka. Istraživanjem potočnog raka *Austropotamobius torrentium* na području Parka utvrđene su guste populacije u potocima Sartuk, Prijeboj i Rječica. U donjem toku potoka Sartuka i na području Burgeta utvrđene su miješane populacije s riječnim rakom *Astacus astacus*. Znatan rizik za očuvanje potočnog raka predstavlja nekontrolirani unos i širenje invazivne vrste signalni rak *Pacifastacus leniusculus* i s njime povezanog patogena *Aphanomyces astaci* (uzročnik bolesti račje kuge) prirodnim putem uzvodno Koranom. Potočna pastrva *Salmo trutta* potisnuta je populacijama alohtonih vrsta (vidi poglavlje 2.2.7. Fauna, dio Ribe), a ciljne vrste vijuna, *Sabanejewia larvata* i *Cobitis bilineata,* osim što su zabilježene u nekoliko istraživanja, nikada nisu bile detaljnije proučavane i nema podataka o rasprostranjenosti i vijabilnosti populacija. Struktura ihtiofaune promijenjena je kao posljedica poribljavanja tijekom prošlosti, nenamjernog unosa, promjene trofije ili nekog drugog čimbenika (klimatske promjene i dr.). Istraživanja riba u prošlosti uglavnom su bila praktične ribarske namjene zbog čega je nepoznat čitav niz čimbenika neophodnih za rekonstrukciju sadašnje i nekadašnje zajednice riba. Osim kvalitete staništa i prisutnosti alohtonih vrsta na očuvanje pojedinih vrsta (kao što su potočna pastrva, potočni rak i vidra) znatan negativan utjecaj u vodenim ekosustavima ima i krivolov prisutan na području Parka. Pojedini dijelovi vodotoka u prošlosti su hidromorfološki znatno izmijenjeni što je dovelo do otežane migracije potočne pastrve. U tijeku je istraživanje kojim će se utvrditi potrebni podaci te izraditi detaljne preporuke za provedbu aktivnih mjera očuvanja plitvičke potočne pastrve.[50]

Određene skupine entomofaune poput vretenaca, dvokrilaca, vodencvjetova, vodenih kornjaša i obalčara još uvijek nisu sustavno istražene ni u potpunosti inventarizirane. Tako ne postoji procjena stanja očuvanosti istočne vodendjevojčice *Coenagrion ornatum,* ali je poznato da je za njeno očuvanje važno očuvati kvalitetu malih, osunčanih i plitkih potoka te sporotekućih kanala. Vodomar *Alcedo atthis* za sad nije sustavno istraživan, a prema postojećim podacima rijedak je na području Parka. Vrsta puzavi celer *Apium repens*, prema dosadašnjim podacima, zastupljena je na području Parka uz izvore i vodotoke na području Drakulić Rijeke, Vrela Koreničkog i Rudanovca, Bijele i Crne rijeke, Rječice.

Sustavnog istraživanja vodozemaca i gmazova na području Parka u prošlosti nije bilo.[51] Podaci

[50] Istraživanjem će se utvrditi stanje zajednice riba, kvaliteta njihovih staništa, taksonomska pripadnost i genetska struktura pastrva šireg područja Plitvičkih jezera, identificirati autohtoni sojevi i njihova rasprostranjenost, stvoriti baze DNK plitvičkih pastrva te izraditi detaljni akcijski plan zaštite plitvičke potočne pastrve s prijedlogom mjera obnove populacija i povećanja vjerojatnosti njihova opstanka.

[51] Sporadični podaci o fauni ovog područja sežu u daleku prošlost. 2007. godine je u okviru KEC projekta izrađen preliminarni popis vrsta za Park, ali nije provedena detaljna inventarizacija.

istraživanja koje je u tijeku[52] na žalost potvrđuju prisutnost alohtone vrste žabe *Pelophylax kurtmulleri,* hibrida *Pelophylax ridibundus* na ušću Sušanjskog potoka u Prošćansko jezero, što potencijalno može imati negativan utjecaj na autohtone vrste. Nedostaju i podaci o lokacijama najčešćih stradavanja vodozemaca (crne točke) kako bi se zaštitili migracijski putevi. Mekušci Parka su također slabo istraženi.

U Parku je u posljednjih nekoliko godina zabilježen dabar, no detaljnija istraživanja još nisu provedena. Budući da se radi o strogo zaštićenoj vrsti, potrebno je utvrditi njegovu prisutnost na području Parka te izraditi program praćenja i utjecaja na sedrene barijere.

Stanje kvalitete vodenih staništa moguće je pratiti i kroz prisutnost i očuvanost indikatorskih vrsta kao što je vodenkos *Cinclus cinclus,* ptica koja je vezana uz čiste (oligotrofne) vode ili putem vodenih kukaca koji su važni indikatorski organizmi makrozoobentosa u biološkim metodama procjene stupnja onečišćenja prirodnih voda.

[52] Trogodišnje istraživanje vodozemaca i gmazova započelo je 2015. godine, a njime će se ustanoviti popis vrsta prisutnih na raznolikim staništima unutar Parka, njihove točne prostorne i visinske distribucije te procjena njihove brojnosti i stabilnosti populacija.

PODTEMA	AA. OČUVANJE VODENIH EKOSUSTAVA
POSEBAN CILJ	AA. Osigurani su optimalni hidrološki uvjeti i kakvoća vode u slivu koji omogućuju stabilnost procesa osedravanja, postojeću raznolikost staništa u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama značajnih vrsta.
POKAZATELJI	Vrlo dobro do dobro stanje voda u cjelokupnom vodnom slivu; Proces osedravanja je aktivan i stabilan u cijelom jezerskom sustavu; Postojeća vodena staništa su u povoljnom stanju očuvanosti; Populacije značajnih vrsta su stabilne.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	ISTRAŽIVANJA														
AA1	Provesti dodatna hidrogeološka i hidrološka istraživanja na području Parka, a prioritetno za potok Plitvica u svrhu definiranja slivova, smjerova kretanja nadzemnih i podzemnih voda te njihovih bilanci uz identifikaciju mjesta gubitaka vode.	Izvješće o istraživanju; Detaljna hidrogeološka karta u GIS-u; Izračun bilance vode; Utvrđena mjesta gubitaka i smjerovi otjecanja podzemnih voda	**1**	Vanjski suradnici											**800.000,00**
AA2	Provesti detaljno matematičko modeliranje hidrodinamike jezerskog sustava (porijeklo vode, vrijeme zadržavanja vode u podzemlju, prostorno praćenje otjecanja, gibanja voda i otopljenih/ suspendiranih tvari u vodi, analiza višegodišnjih promjena trendova hidroloških uvjeta - vodostaj i protok) na području Parka.	Godišnja izvješća o prevedenom istraživanju; Pilot hidrodinamički model Prošćanskog jezera; Hidrodinamički model cijelog jezerskog sustava	**1**	PMF; Geotehnički fakultet Varaždin; Građevinski fakultet u Rijeci											**1.500.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA3	Obnoviti i proširiti mrežu meteoroloških postaja na području Parka, prioritetno s dvije automatske meteorološke postaje (za prikupljanje podataka potrebnih za preciznu izradu detaljnog meteorološkog i klimatološkog matematičkog modela kao osnove za hidrodinamičko modeliranje) te uspostaviti redovno praćenje.	Broj novih uspostavljenih meteoroloških postaja; Uspostavljen rad 2 automatske meteorološke postaje; Ažurirana baza klimatoloških i meteoroloških podataka u GIS-u; Rezultati mjerenja na dnevnoj bazi; Godišnja izvješća o praćenju	**2**	DHMZ; vanjski suradnici											**160.000,00**
AA4	Provesti istraživanja izotopnog sastava mjesečnih oborina u širem području oko Parka u svrhu utvrđivanja područja prihranjivanja (lokacije meteoroloških, klimatoloških i kišomjernih postaja DHMZ-a) te izotopnog sastava voda i otopljenog anorganskog ugljika na izvorima, površinskim vodama, vertikalnim profilima i sedimentu u svrhu datiranja, klimatoloških i hidroloških istraživanja.	Izvješće o istraživanju; Baze podataka izmjerenih parametara; Određeno srednje vrijeme zadržavanja voda za izvore, miješanje voda, gubici; Određeno područje prihranjivanja i klimatološki utjecaji; Određena početna $a^{14}C$ karbonata u svrhu točnog ^{14}C datiranja sedri i sedimenta	**3**	Vanjski suradnici											**450.000,00**
AA5	Provesti inicijalna batimetrijska mjerenja svih jezera.	Izvješće o istraživanju; Digitalni model reljefa (DMR) dna jezera; Spojeni DMR dna jezera i DMR Parka	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA6	Istražiti pokazatelje odgovorne za proces osedravanja na Plitvičkim jezerima (s naglaskom na specifične uvjete procesa) te temeljem rezultata istraživanja dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o istraživanju s preporukama za upravljanje; Utvrđeni su pokazatelji odgovorni za proces osedravanja na Plitvičkim jezerima	1	Vanjski suradnici											540.000,00
AA7	Istražiti i procijeniti porijeklo i sastav organskog opterećenja u ekosustavu Plitvičkih jezera.	Izvješće o istraživanju; Utvrđeno porijeklo i sastav organske tvari; Utvrđeni lokaliteti s većim organskim opterećenjem (GIS baza); Protokol za nastavak praćenja organskog opterećenja; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici											300.000,00
AA8	Provesti kemijske i molekularne analize prikupljenih uzoraka za potrebe mikrobnog opservatorija (okolišna DNA).	Broj provedenih analiza; Baza dobivenih rezultata; Izvješće o dobivenim rezultatima s ocjenom stanja	2	Vanjski suradnici											400.000,00
AA9	Istražiti utjecaj drvenastih vrsta i makrovegetacije na sedrenim barijerama na proces osedravanja, statiku i bioraznolikost sedrenih barijera.	Izvješće o istraživanju; Specifične preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici											280.000,00
AA10	Odrediti ekološki prihvatljiv protok na lokalitetima na kojima se nalaze vodozahvati, a prioritetno na jezeru Kozjak, Rijeci Koreničkoj (Vrelo Koreničko) i potoku Plitvica.	Izvješća o istraživanjima; Utvrđene vrijednosti ekološki prihvatljivog protoka za Kozjak; Rijeku Koreničku (Vrelo Koreničko); potok Plitvica te za ostale lokalitete na kojima se nalaze vodozahvati	1	Vanjski suradnici											200.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA11	Dovršiti istraživanje morfoloških promjena toka Korane uzrokovanih prokapanjem sedrenih barijera 2011. godine.	Izvješće o istraživanju; Model morfoloških promjena toka Korane; Preporuke za praćenje morfoloških promjena	**1**	Građevinski fakultet Rijeka											**60.000,00**
AA12	Kartirati makrovegetaciju i snimiti stanje obraštaja jezera i vodotoka te detaljno kartirati Natura 2000 ciljna vodena staništa 32A0, 3140 i 3260 na području Parka.	Podaci za GIS i detaljne karte prostorne distribucije: 1) makrovegetacije i stanja obraštaja jezera i vodotoka; 2) staništa 32A0, 3140, 3260 na području Parka (minimalno 3. razina kartiranja po NKS-u)	**1**	Vanjski suradnici											**950.000,00**
AA13	Kartirati i utvrditi stanje očuvanosti lokvi, zamočvarenih lokaliteta i uređenih izvora na području Parka te izraditi preporuke za njihovu obnovu i održavanje.	Izvješća o istraživanju s podacima za GIS; Ažurirane prostorne baze podataka za lokve, zamočvarene lokalitete i bunare, s podacima o stanju očuvanosti Preporuke za obnovu i/ili održavanje po lokalitetima	**2**	Vanjski suradnici											**10.000,00**
AA14	Završiti inventarizaciju i istraživanje vodozemaca i gmazova Parka, ciljano na užim i slabije istraženim područjima.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**160.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA15	Izraditi projektni prijedlog restauracije staništa s planom provedbe restauracijskog zahvata na odabranim vodotocima s ciljem obnove degradiranog staništa kao preduvjet bolje migracije potočne pastrve.	Izrađen projektni prijedlog s popisom lokacija i potrebnim mjerama restauracije; Plan provedbe restauracijskih zahvata	**1**	Vanjski suradnici											**50.000,00**
AA16	Utvrditi rasprostranjenost, veličinu i strukturu populacije vijuna (Cobitidae) na području Parka te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Rasprostranjenost na području Parka; Program praćenja; Izvješća o praćenju; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**120,000,00**
AA17	Analizirati postojeće podatke, u neistraženim dijelovima Parka inventarizirati vodenu entomofaunu (s naglaskom na rijetke, endemične i ugrožene vrste te Natura 2000 vrstu Coenagrion ornatum) utvrditi faktore koji utječu na skupine te dati preporuke za upravljanje.	Izvješća o istraživanju za svaku pojedinu skupinu s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**480.000,00**
AA18	Inventarizirati faunu puževa i slatkovodnih školjkaša na području Parka, utvrditi faktore utjecaja na skupinu te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**180.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA19	Istražiti rasprostranjenost vodomara *Alcedo atthis* i vodenkosa *Cinclus cinclus* na području Parka, utvrditi faktore utjecaja te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Rasprostranjenost na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**90.000,00**
AA20	Provesti istraživanje prisutnosti dabra *Castor fiber* na području Parka te izraditi program praćenja njegove prisutnosti i utjecaja na sedrene barijere.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Rasprostranjenost dabra na području Parka; Program praćenja dabra; Izvješća o praćenju; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AA21	Utvrditi rasprostranjenost, veličinu i strukturu populacije vidre *Lutra lutra* na području Parka te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o provedenom istraživanju; Karta rasprostranjenosti vidre na području Parka; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AA22	Dovršiti započeto istraživanje flore i vegetacije mahovina i vaskularnih biljaka sedrenih barijera jezerskog sustava.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Preporuke za upravljanje	**1**	Hrvatsko botaničko društvo											**60.000,00**
	PRAĆENJE STANJA														
AA23	Provoditi kontinuirano praćenje stanja vodenih ekosustava i pokazatelja odgovornih za stabilnost procesa osedravanja, eutrofikaciju i sanitarnu kakvoću voda.	Baza prostornih podataka praćenja stanja (GIS); Uspostavljena i redovito nadopunjavana baza uzoraka za potrebe mikrobnog opservatorija (okolišna DNA); Godišnja izvješća o stanju; Analize trendova	**1**	Vanjski suradnici											**350.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA24	Uspostaviti redovno praćenje stanja obraštaja jezera i vodotoka na području Parka.	Protokol za praćenje (po lokalitetima); Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	2	Vanjski suradnici											100.000,00
AA25	Utvrditi trenutno stanje ekosustava Prošćanskog jezera te potom pratiti dinamiku promjena utvrđenih pokazatelja.	Izvješće o trenutnom stanju ekosustava Prošćanskog jezera; Protokol za praćenje promjena; Ažurirana baza podataka s vrijednostima parametara praćenja	1	Vanjski suradnici											100.000,00
AA26	Provoditi praćenje hidroloških, morfoloških i ekoloških uvjeta nastalih promjena na području Milinog jezera i drugim područjima na kojima dođe do bitnih promjena uslijed odlamanja sedrenih barijera.	Program i protokol za monitoring; Izvješća o provedenim praćenjima; Baza podataka s rezultatima praćenja; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici											410.000,00
AA27	Redovno prikupljati rezultate praćenja elemenata kakvoće voda Prošćanskog jezera, jezera Kozjak, Crne rijeke i Korane te ih ugrađivati u odgovarajuće baze podataka.	Baza podataka o praćenju na mjesečnoj razini i ocjena ekološkog stanja	1	Hrvatske vode											0,00
AA28	Nastaviti kontinuirano (najmanje jednom godišnje) mjerenje protoka s ciljem utvrđivanja gubitaka na stalnim profilima.	Godišnje izvješće o praćenju; Podaci iz izvješća upisani u interne baze podataka JU-a	1	DHMZ											450.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA29	Nastaviti kontinuirano praćenje hidroloških parametara (vodostaj, protok, temperatura) na hidrološkim postajama (mreža limnigrafa) na području Parka te uspostaviti i redovito praćenje protoka na postaji Prošće.	Godišnje izvješće o praćenju (s podacima u digitalnom obliku); Podaci iz izvješća upisani u interne baze podataka JU-a	**1**	DHMZ											**1.960.000,00**
AA30	Uspostaviti kontinuirano praćenje temperature vode na hidrološkim mjernim postajama.	Rezultati mjerenja na dnevnoj bazi; Godišnja izvješća o praćenju	**1**	DHMZ											**60.000,00**
AA31	Uspostaviti automatizaciju postojećih hidroloških postaja na vodotocima Pećina i Kavga.	Automatiziran rad postojećih hidroloških postaja	**2**	DHMZ											**30.000,00**
AA32	Redovno analizirati sve dostupne podatke radi utvrđivanja trendova hidroloških parametara (vodostaj, protok, temperatura) na području cijelog Parka te pojave i uzroke promjena.	Uspostavljena i ažurirana interna baza podataka hidroloških parametara; Izvješća o provedenim analizama trendova (svakih 5 godina)	**2**												**0,00**
AA33	Provoditi praćenje izotopnog sastava mjesečnih oborina na području Parka u svrhu klimatoloških i hidroloških analiza i praćenja.	Godišnja izvješća s analizama; Baza podataka, određena LMWL	**3**	Vanjski suradnici											**250.000,00**
AA34	Provoditi hidromorfološko praćenje površinskih voda na temelju Uredbe o standardu kakvoće voda.	Protokoli za daljnje praćenje; Rezultati nultog stanja Rezultati praćenja i ocjena hidromorfološkog stanja za površinske vode	**3**	Vanjski suradnici											**60.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA35	Razviti protokol za praćenje te redovno pratiti intenzitet poljoprivrednih aktivnosti u slivnom području.	Protokol za praćenje; Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	3												6.000,00
AA36	Uspostaviti redovno praćenje stanja lokvi i zamočvarenih lokaliteta na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	2	Vanjski suradnici											0,00
AA37	Uspostaviti redovno praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 3140 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	1												5.000,00
AA38	Uspostaviti redovno praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 3260 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	1												5.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA39	Uspostaviti redovno praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 32A0 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**												**5.000,00**
AA40	Nastaviti s redovnim praćenjem stanja vidre *Lutra lutra* na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**10.000,00**
AA41	Uspostaviti redovno praćenje stanja vodomara *Alcedo atthis* i vodenkosa *Cinclus cinclus* na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**140.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA42	Uspostaviti redovno praćenje stanja puzavog celera *Apium repens* na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**
AA43	Uspostaviti dugoročno praćenje fenologije vodenih kukaca.	Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**2**	Vanjski suradnici											**450.000,00**
AA44	Uspostaviti redovno praćenje stanja istočne vodendjevojčice *Coenagrion ornatum* na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**40.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA45	Uspostaviti praćenje dinamike populacija potočne pastrve *Salmo trutta* i promjena u staništima prema protokolu te praćenja stanja alohtonih vrsta.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AA46	Uspostaviti redovno praćenje stanja populacije vijuna (talijanski zlatni vijun *Sabanejewia larvata* i dvoprugasti vijun *Cobitis bilienata*) na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (po lokalitetima) rasprostranjenost kvaliteta i veličina staništa za vrstu izgledi za budućnost preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**
AA47	Uspostaviti redovno praćenja stanja potočnog *Austropotamobius torrentium* i riječnog raka *Astacus astacus* na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA48	Spriječiti širenje signalnog raka *Pacifastacus leniusculus* na područje Parka provođenjem mjera kontrole populacije u neposrednom okruženju Parka.	Protokol za praćenje; Izvješća o praćenju; Ažurirani prostorni podaci o području širenja signalnog raka u bazi podataka JU-a; U Nacionalnom parku nema signalnog raka	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AA49	Pratiti i evidentirati pojave ilegalnih vodocrpilišta na području Parka te poticati nadležne institucije na rješavanje nepravilnosti.	Protokol za praćenje; Rezultati praćenja; Broj prijava ilegalnih vodocrpilišta nadležnim institucijama	**2**	MZOE; Inspekcija zaštite prirode; Vodopravna inspekcija; Hrvatske vode											**0,00**
AA50	Pratiti stanje istraživanjem utvrđenih populacija vodozemaca i gmazova.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa, za vrstu izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja	**2**	Vanjski suradnici											**80.000,00**
AA51	Kontinuirano mjeriti i pratiti podatke na klimatološkoj i automatskoj meteorološkoj postaji Plitvička Jezera te na novo uspostavljenim meteorološkim postajama.	Uspostavljena mreža meteoroloških stanica. Rezultati mjerenja na dnevnoj bazi. Godišnja izvješća o praćenju. Ažurirana baza klimatoloških i meteoroloških podataka u *Excelu* i GIS-u	**1**	Vanjski suradnici											**250.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA52	Po završetku inicijalnih batimetrijskih mjerenja nastaviti pratiti batimetriju jezera svake 4 godine.	Analitička komparativna izvješća o promjenama u batimetriji	**1**												**30.000,00**
AA53	Pratiti pojavu i razine podzemne vode u postojećim i novo uspostavljenim bušotinama.	Izvješće s rezultatima provedenih mjerenja	**1**												**0,00**
AA54	Prikupljati rezultate praćenja stanja hidroloških karakteristika i stanja vegetacije na izvorištima Koreničko vrelo, Stipanovac i Kameniti vrelac.	Izvješće o praćenju stanja	**1**	Hrvatske vode											**0,00**
	AKTIVNO OČUVANJE														
AA55	Sukladno utvrđenim prioritetima i preporukama rezultata istraživanja provoditi aktivne mjere obnove i održavanja lokvi, zamočvarenih lokaliteta i uređenih izvora na području Parka.	Popis lokaliteta na kojima se provode mjere obnove i održavanja; Opis provedenih mjera očuvanja	**1**												**190.000,00**
AA56	Temeljem rezultata projektnog prijedloga restauracije staništa provesti restauracijske zahvate na odabranim vodotocima s ciljem obnove degradiranog staništa.	Izvršeni radovi restauracije degradiranih staništa; Spriječena daljnja fragmentacija staništa; Izvješće o provedenim restauracijskim zahvatima s podacima u GIS-u; Uspostavljena migracija pastrva	**1**	Vanjski suradnici											**360.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA57	Provesti uklanjanje ili smanjivanje populacija invazivnih ribljih vrsta na potocima i u jezerima.	Izrađen Plan uklanjanja; Godišnji izvještaji o provedbi uklanjanja s podacima o lokacijama uklanjanja, količini uklonjene ribe; Značajno smanjena populacija kalifornijske pastrve; Smanjene populacije ostalih invazivnih ribljih vrsta	**1**	Vanjski suradnici											**250.000,00**
AA58	Temeljem rezultata i preporuka znanstvenih istraživanja izraditi Plan provedbe obnove populacija te provesti mjere za obnovu populacija potočne pastrve *Salmo trutta*.	Izrađen Plan provedbe obnove populacija; Provedene mjere za obnovu populacija; Obnovljene populacije	**1**	Vanjski suradnici											**500.000,00**
AA59	U slučaju širenja signalnog raka *Pacifastacus leniusculus* na područje u neposrednom okruženju Parka, u suradnji s relevantnim institucijama, provoditi mjere sprječavanja njegovog širenja.	Popis postaja za kontrolu širenja signalnih rakova; Broj ulovljenih jedinki	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AA60	Uspostaviti i provoditi dezinfekciju opreme za istraživanja i praćenja te za potrebe drugih projekata radi sprječavanja širenja račje kuge.	Nabavljena oprema i sredstva za dezinfekciju; Protokol za provedbu dezinfekcije; Baza podataka o provedenim postupcima dezinfekcije	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**
AA61	Sukladno preporukama istraživanja pratiti i po potrebi uklanjati i druge invazivne vrste iz jezera i potoka.	Popis lokaliteta na kojima se provode mjere uklanjanja invazivnih vrsta Broj i struktura ulovljenih (uklonjenih) jedinki.	**1**	Vanjski suradnici											**100.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AA62	Pojačanim nadzorom i provedbom kaznenih odredbi suzbijati ilegalni ribolov na području Parka.	Broj zapisnika o provedenom nadzoru; Udio evidentiranih slučajeva ilegalnog ribolova u zapisnicima o provedenom nadzoru se smanjuje	1												0,00
AA63	Uspostaviti suradnju s nadležnim institucijama na evidenciji i kontroli propusnosti septičkih jama i njihovom redovitom pražnjenju, a prioritetno u područjima visokog rizika od onečišćenja.	Dogovorena suradnja na razmjeni podataka; Rezultati kontrole septičkih jama dostupni JU-u; Septičke jame u Parku zadovoljavaju zahtjeve očuvanja kvalitete vode	1	Sanitarna inspekcija; Vodopravna inspekcija; komunalna poduzeća; Hrvatske vode; Inspekcija zaštite prirode											0,00
AA64	Provoditi periodička čišćenja otpada iz jezera i vodotoka (površinski i ronjenjem), barem 2 puta godišnje (u proljeće i jesen).	Plan čišćenja s prostornim podacima o lokalitetima; Godišnje izvješće o čišćenju s podacima o količini i vrsti prikupljenog otpada po lokalitetima	1	Vanjski suradnici											185.000,00
AA65	Zaštititi migracijske puteve (posebice vodozemaca) tijekom reproduktivnog ciklusa.	Popis lokaliteta na kojima trebaju biti postavljeni znakovi upozorenja o mogućoj prisutnosti velikog broja vodozemaca na cestama u vrijeme njihovih migracija u i iz mjesta na kojima se odvija njihova reprodukcija. Postavljeni znakovi upozorenja.	1												0,00
	UKUPNO:														14.446.000,00

3.1.2 **AB. Očuvanje šumskih ekosustava**

Za opće stanje šuma u Parku može se reći da je dobro, a neki važni pokazatelji ukazuju i na daljnji pozitivan trend. Izostanak gospodarenja kroz već više od 20 godina te prepuštanje šuma prirodnom razvoju pridonosi stabilnosti šuma (optimalan prirodni sastav biljnih zajednica i vrsta, stabla različite starosti, visine i debljine, samoobnova, otpornost na bolesti) te povećanju bioraznolikosti.

Zakonom o zaštiti prirode za šume u nacionalnim parkovima predviđena je izrada Programa zaštite, njege i obnove šuma. Za potrebe izrade navedenog programa JU provodi projekt „Primjena LIDAR tehnologije u istraživanjima u šumarstvu". Cilj projekta je pomoću LIDAR snimki poboljšati tradicionalne metode inventura šuma, te dobiti pouzdanije i točnije rezultate sa znatno manjim uloženim sredstvima i naporom. Projekt će rezultirati metodološkim prijedlogom i načinom inventarizacije šumskih ekosustava u zaštićenim objektima prirode.

Potencijalnu prijetnju dobrom stanju šuma u budućnosti mogu predstavljati globalne pojave poput promjena klimatskih uvjeta ili pojave bolesti. U jugozapadnom dijelu Parka već je zabilježena povećana prisutnost potkornjaka u bukovo-jelovim šumama. Uzroci tome dijelom leže u promjenama načina korištenja (povećani udio smreke u sastavu zajednica kao posljedica sječe bukve i sadnje smreke u prošlosti te zarastanje travnjačkih površina uslijed prestanka korištenja), ali i promjene klimatskih uvjeta. S ekološkog gledišta, prisutnost potkornjaka predstavlja dio prirodnog procesa uspostave klimaks zajednice bukve i jele te u tom smislu nije potrebno poduzimati mjere njihovog suzbijanja. Na površinama obraslim čistim smrekovim sastojinama zahvaćenim totalnim sušenjem, prema dosadašnjim praćenjima uspostavlja se klimaks zajednica – šuma bukve i jele jer se radi o zoni bukovo–jelovih šuma. U smislu pojave bolesti šume za sad nisu zabilježeni značajniji poremećaji.

Osim globalnih pojava potencijalnu prijetnju općem stanju svih šuma na kršu u budućnosti mogu predstavljati i promjene vodnog režima ili promjene u razini podzemnih voda do kojih može doći uslijed pretjeranog crpljenja vode tj. uspostave novih vodocrpilišta ili gradnje u osjetljivim područjima (posebno izraženo uz vodotoke na području Rudanovca i Vrela Koreničkog). Na ovu su prijetnju posebno osjetljive aluvijalne šume.

Opasnost od požara nije velika, no uslijed veće prisutnosti ljudi ona raste, kao i potrebe za provedbom mjera zaštite od požara. Neki lokaliteti, na kojima su sađene kulture bora i smreke ili pojasi uz prugu, podložniji su požarima. Opasnost od požara mogu povećati i određeni načini korištenja, kao npr. nekontrolirano paljenje korova u proljeće, u sušnim godinama kada se požar lakše širi.

Uslijed redovitog nadzora područja Parka putem službe čuvara prirode, kao i promjene strukture stanovništva (uglavnom staračko stanovništvo) te nestankom sela, pojava ilegalne sječe se javlja ali je vrlo rijetka.

Posebno vrijedan primjer šuma u Parku predstavlja prašuma Čorkova uvala, u kojoj su obuhvaćeni svi stadiji razvoja izvorne bukovo-jelove šume, što daje važne uvide u životni ciklus ekosustava, od nastanka do raspadanja i samoobnove. S obzirom na njeno iznimno stanje očuvanosti (sastav zajednica, količinu suhih i odumrlih stabala i otvora u krošnjama, debljinu i visinu stabala, površinu, bioraznolikost) prašuma Čorkova uvala služi kao referentna točka za unaprjeđenje gospodarenja šumama u cijeloj Hrvatskoj.

Donošenjem Zakona o izmjenama Zakona o proglašenju Plitvičkih jezera Nacionalnim parkom površina Parka je povećana za dodatnih 10 000 ha, međutim za cijelo područje NP Plitvička jezera nije izrađena pedološka karta.

Za šumske čistine (Čudinka, Delićka i druge) i rubove šuma uz šumske puteve općenito se može reći da su u lošem stanju zbog sukcesije. Za kvalitetniju ocjenu stanja i očuvanje nedostaju podaci o njihovim točnim lokacijama, stupnju očuvanosti te primjerenim mjerama očuvanja.

Ciljna staništa šumskih ekosustava u Parku (tablica 1 u poglavlju 2.2.5) većim su djelom dovoljno detaljno kartirana, osim za šumu bukve i crnog graba NKS E.4.6.1. (Ilirske bukove šume - *Aremonio fagion* (91KO), šumu gorskog javora i mjesečarke NKS E.4.4.2 (Šume velikih nagiba i klanaca *Tilio - Acerion* (9180), šumu hrasta kitnjaka i običnog graba NKS E.3.1.5. (Ilirsko hrastovo – grabove šume *Erythronio – Carpinion* (91LO), te termofilnu šumu hrasta kitnjaka s crnim grahorom NKS E.3.4.1. (Panonsko–balkanske šume kitnjaka sladuna ili cera 91MO). Praćenje stanja očuvanosti ciljnih stanišnih tipova još nije uspostavljeno te ga je prioritetno potrebno uspostaviti.

Ciljni Natura 2000 stanišni tip 5130 sastojine *Juniperus communis* na kiseloj ili bazičnoj podlozi, kao prijelazni vegetacijski stadij prema uspostavi klimaks zajednice, zahtijeva aktivne mjere očuvanja. Veći dio površina koje čini ovaj ciljni stanišni tip nalazi se u fazi gdje ostale vrste kao npr. obična smreka preuzimaju dominantnu ulogu, što dovodi do nestanka borovice odnosno ovog ciljnog stanišnog tipa.

Glavne prijetnje velikim zvijerima u Parku predstavljaju prometnice, otpad i krivolov. Državne i lokalne ceste (županijske, općinske) dijele stanište, unose nemir i (zbog velike gustoće prometa pogotovo u ljetnim mjesecima) predstavljaju izravnu opasnost za životinje koje ih prelaze. Na prometnicama u Parku su u proteklih 20 godina zabilježena stradavanja 2 medvjeda i 2 vuka. U 2018. godini stradala je i jedinka risa i to je prvo zabilježeno stradavanje risa na području NP Plitvička jezera i to na državnoj cesti D1 na predjelu Prijeboj. Osim izravnog stradavanja, prometnice ometaju životinje bukom i većom prisutnošću ljudi u staništu. Šumske ceste na području Parka služe isključivo za potrebe JU-a kao npr. praćenje stanja vrsta i stanišnih tipova, istraživanja, kretanja službe čuvara prirode, ophodarsko dojavne službe u vrijeme povećane opasnosti od izbijanja požara kao i slobodan pristup vatrogascima i vatrogasnim vozilima u slučaju izbijanja požara. Dio šumskih cesta redovito se održava, a dio koji je zbog neodržavanja neprohodan, treba staviti u funkciju. Telemetrijskim praćenjem vukova ustanovljeno je da se u ljetnim mjesecima, kada u Parku boravi više ljudi, vukovi povlače u mirnije dijelove teritorija. Neograđena odlagališta otpada i odbačena hrana iz domaćinstava ili ugostiteljskih objekata privlače medvjede te neki od njih redovito obilaze takva odlagališta, uslijed čega neki i stradavaju. Iako je u Parku lov zabranjen, zabilježeni su izolirani slučajevi krivolova velikih zvijeri (medvjeda i vukova) te je s tim u vezi potrebno jačati suradnju u njihovoj zaštiti s lovo-zakupnicima lovišta u okolici Parka. Za neke od vrsta za koje znamo da dolaze na području Parka (divlja mačka, zec, divlja svinja, jelen, srna, divokoza) do sada nisu vršena istraživanja te nemamo podataka o stanju njihovih populacija (brojnost, rasprostranjenost i sl.). Na području Parka po prvi puta tijekom 2018. godine zabilježena je invazivna strana vrsta kunopas *Nycterecutes procyonoides* pomoću fotozamki.

Fauna malih i sitnih sisavaca (osim šišmiša) nije do sada inventarizirana niti sustavno istraživana. Raznolika i očuvana staništa na različitim nadmorskim visinama ukazuju na veću raznolikost ovog dijela faune stoga ju je potrebno detaljno istražiti.

Očuvane šume Parka značajne su za rezidentne i migratorne vrste šišmiša. Nađena je stabilna rezidentna populacija širokouhog mračnjaka *Barbastella barbastellus*, ugrožene šumske vrste šišmiša. Potrebno je provesti dodatna istraživanja u svrhu utvrđivanja područja skloništa kolonija, kretanja i područja lova za ciljne vrste širokouhog mračnjaka *Barbastella barbastellus* i velikouhog šišmiša *Myotis bechsteinii* kao i ostale vrste koje koriste šumu za zadovoljavanje svojih životnih potreba (hrana i sklonište). Šume su, osim za rezidentne i migatorne šumske vrste, značajene za lov vrstama koje koriste špilje kao ljetna ili zimska skloništa (*Rhinolophus ferrumequinum, Rhinolophus euryale, Myotis blythii i Miniopterus schreibersii)* te vrste vezane za ljudska naselja (*Rinolophus hipposideros*, *Plecotus austriacus*, *Pipistrelus pipistrelus* i dr.). Praćenje šišmiša za sada uključuje samo špiljske lokalitete važne za populacije ciljnih šišmiša (Vila jezerkinja, Modra pećina, Baraćeve špilje te špilja Mračnjača) i nadzemni objekt Vilu Izvor.

Ornitofauna šumskih staništa vrlo je bogata vrstama, a posebno se ističu djetlovke, sove, ptice grabljivice i pjevice šumskih staništa.

Raznolikost vrsta i njhove stabilne populacije s gustoćama populacija za pojedine vrste sova (jastrebača *Strix uralensis*) među najvećim u Europi pokazatelj je da su šume u povoljnom stanju i kao takve idealna staništa za navedene vrste. Monitoring sova provodi se od 2008. godine.

Zadovoljavajuće stanje šuma podržava i veći broj djetlovki. Njihovo praćenje provodi se kontinuirano od 2015. godine. Rezultati dosadašnjeg praćenja stanja jasno upućuju da djetlovkama više odgovara prašumski tip šume.

Temeljem praćenja podržava se odredba u Planu da se šumama na području Parka ne gospodari te se nadalje preporuča ne poduzimanje aktivnosti sanacije u određenim izvanrednim situacijama kao što su vjetroizvale, požari i najezde potkornjaka. Takve „katastrofične pojave" dio su prirodnog ciklusa šuma (kao npr. požar) nakon kojih dolazi do prirodne obnove.

Takav način upravljanja doprinosi i očuvanju ciljnih vrsta šumskih pjevica: bjelovrate muharice *Ficedula albicollis* i male muharice *Ficedula parva*.

Škanjac osaš *Pernis apivorus*, malobrojna je gnjezdarica (1 do 2 para) u Parku. Uspostava praćenja stanja ukazat će na trend ove ciljne vrste i potrebu poduzimanja mjera očuvanja.

Prema preporukama iz projekta „Šumske koke NP Plitvička jezera – rasprostranjenost i utjecaj turističkih aktivnosti " predviđena je uspostava praćenja stanja za lještarku *Bonasa bonasia*.

Istraživanja kornjaša u Parku, uključujući i 3 ciljne vrste za Park (vidi prilog 5.3) provedena su unutar staništa bukve i jele, šume bukve te područja uz vodene tokove s vrbicima, crnom johom i dr. Staništa su vrlo povoljna za kornjaše te je njihova prisutnost pokazatelj povoljnog načina upravljanja i dobrog stanja očuvanosti šumskih staništa.

Fauna puževa šumskih ekosustava nije istražena.

Ciljna vrsta orhideja gospina papučica *Cypripedium calceolus* je na području Parka rijetka, s nekoliko stabilnih populacija od kojih najveća broji 50-ak jedinki. Praćenje stanja gospine papučice provodi se od 2008. godine te nisu zabilježena značajnija odstupanja brojnosti. S obzirom da je gospina papučica jedna od najsporije rastućih biljaka na svijetu glavnu prijetnju njenom očuvanju predstavljaju ilegalni sakupljači. Ova je prijetnja posebno izražena u razdoblju cvjetanja od polovice svibnja do polovice lipnja.Termofilna staništa uz šumske puteve, rubove šuma, šumske čistine vrištine, zarasle travnjačke površine idealna su staništa za leptira danju medonjicu *Euplagia quadripuncaria*. Sukcesija, rubnih dijelova šuma i ostalih staništa koje ova vrsta preferira, iako prisutna za sada ne prestavlja ozbiljnu prijetnju.

Raznolike i očuvane šumske zajednice s bukvom podržavaju mahovine *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride* koje se nalaze na popisu Crvene knjige europskih mahovina.

Dicranum viride je supkontinentalna vrsta koji živi kao epifit na kori starih stabala. Povijesno je zabilježena u podnožju Papuka, u park šumi Maksimir u Zagrebu) i u Bunjevačkoj dragi na Velebitu. Na prva dva lokaliteta nije potvrđena novijim istraživanjima.

Medvedak u NP Plitvička jezera jedino je nalazište ove vrste u Hrvatskoj u bukovo jelovoj šumi *Omphalodo-Fagetum* na kori bukve u nekoliko malih busenova.

B. viridis pronađena je u bukovo jelovoj prašumi u Čorkovoj uvali u NP Plitvička jezera gdje nastanjuje desetke raspadnutih stabala.

Prašumski tip sastojina razvijen uslijed stroge zaštite i nedostatka ljudskih aktivnosti idealno je stanište brojnih ugroženih gljivljih vrsta (više od 60). Do sada zabilježenih oko 800 vrsta samo je manji dio ukupne bioraznolikosti gljiva koju treba istražiti.

Bioraznolikost lišajeva na području Parka do sad nije istraživana, no može se pretpostaviti da je velika.

PODTEMA	AB. OČUVANJE ŠUMSKIH EKOSUSTAVA
POSEBAN CILJ	AB. Na cijelom području Parka očuvana je raznolikost šumskih zajednica u stabilnom prirodnom stanju sa zastupljenim stabilnim populacijama značajnih vrsta.
POKAZATELJI	Na području Parka su zastupljene sve trenutno prisutne šumske zajednice; Šumska staništa su u povoljnom stanju očuvanosti; Populacije značajnih vrsta su stabilne.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	ISTRAŽIVANJA														
AB1	Detaljno kartirati sljedeće ciljne šumske stanišne tipove: 9180 (NKS E.4.4.2.), 91KO (NKS E.4.6.1.) i 91LO (NKS E.3.1.5.), 91MO (NKS E.3.4.1.).	Podaci za GIS i detaljna karta rasprostranjenosti staništa (minimalno 4. razina NKS-a)	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AB2	Dovršiti istraživanje uporabe LIDAR tehnologije u inventarizaciji šumskih ekosustava na području Parka.	Uspostavljene trajne pokusne plohe (130 - 180) s izmjerenim biometrijskim podacima te naknadno računski obračunatim biometrijskim vrijednostima; Izvješća o istraživanju; Radna dokumentacija za izradu priručnika za monitoring šumskih ekosustava	**1**	Šumarski fakultet Zagreb											**370.000,00**
AB3	Dovršiti istraživanje brojnosti, korištenja prostora i ponašanja medvjeda *Ursus arctos* na području Parka te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvješća o istraživanjima s podacima za GIS; Procjena brojnosti medvjeda; Ocjena stanja očuvanosti medvjeda; Faktori utjecaja na vrstu; Ažurirana baza prostornih podataka o kretanju i ponašanju medvjeda; Preporuke za upravljanje	**1**	Veterinarski fakultet											**105.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB4	Dovršiti istraživanje kretanja, korištenja prostora i aktivnosti vuka *Canis lupus* na području Parka te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvješća o istraživanjima s podacima za GIS; Procjena brojnosti vuka; Ocjena stanja očuvanosti vrste; Faktori utjecaja na vrstu; Ažurirana baza prostornih podataka o kretanju i ponašanju vuka; Preporuke za upravljanje	**1**	Veterinarski fakultet											**355.000,00**
AB5	Dovršiti istraživanje kretanja, korištenja prostora, aktivnosti, brojnosti risa *Lynx lynx* na području Parka te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvješća o istraživanjima s podacima za GIS; Procjena brojnosti risa; Ocjena stanja očuvanosti vrste; Faktori utjecaja na vrstu; Ažurirana baza prostornih podataka o kretanju i ponašanju risa ; Preporuke za upravljanje	**1**	Veterinarski fakultet											**340.000,00**
AB6	Utvrditi rasprostranjenost i brojnost divlje mačke *Felis silvestris* na području Parka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Brojnost jedinki na području Parka; Rasprostranjenost vrste na području Parka; Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AB7	Istražiti rasprostranjenost vrsta šišmiša u šumama, utvrditi faktore utjecaja na skupinu i važna područja za njihovo očuvanje s obzirom na način korištenja prostora te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvješća o istraživanju s podacima za GIS; Faktori utjecaja na skupinu prisutnih vrsta na istraživanim lokalitetima; Ažurirana baza prostornih podataka o rasprostranjenosti šišmiša i načinima korištenja područja; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**190.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB8	Inventarizirati faunu glodavaca (vjeverice, puhovi, voluharice, patuljasti miševi), utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja očuvanosti Preporuke za interpretaciju	**3**	Vanjski suradnici											**190.000,00**
AB9	Inventarizirati faunu i utvrditi rasprostranjenost rovki, ježeva i krtica na području Parka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Preporuke za interpretaciju	**3**	Vanjski suradnici											**190.000,00**
AB10	Utvrditi rasprostranjenost i brojnost divljeg zeca *Lepus europaeus* na području Parka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Rasprostranjenost vrste na području Parka; Brojnost jedinki na području Parka	**3**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AB11	Inventarizirati i utvrditi rasprostranjenost puževa na području Parka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetim	**3**	Vanjski suradnici											**210.000,00**
AB12	Nastaviti inventarizaciju i istraživanje noćnih leptira, s naglaskom na ciljnu vrstu *Euplagia quadripunctaria*.	Izvješće o provedenom istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima Karta rasprostranjenosti vrsta; Ocjena očuvanosti staništa; Faktori utjecaja na vrste; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**210.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB13	Detaljno kartirati šumske čistine (C.5.2.) do razine V – NKS.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju; Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**210.000,00**
AB14	Detaljno kartirati floru rijetkih, ugroženih i strogo zaštićenih vrsta šumskih ekosustava.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Preporuke za interpretaciju; Ažurirana interna baza prostornih podataka o rasprostranjenosti vrsta u Parku; Ažurirana *Flora Croatica Database* (FCD)	**2**	Vanjski suradnici											**380.000,00**
AB15	Nastaviti istraživanja i inventarizaciju gljiva šumskih staništa te prema rezultatima istraživanja provoditi praćenje stanja i mjere zaštite.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta po tipovima staništa; Procjena značaja istraženih staništa i lokaliteta za očuvanje gljiva; Preporuke za upravljanje	**3**	Vanjski suradnici											**210.000,00**
AB16	Inventarizirati lišajeve na području Parka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Procjena značaja istraženih staništa i lokaliteta za očuvanje lišajeva	**3**	Vanjski suradnici											**140.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB17	Nastaviti istraživanja i inventarizaciju mahovina šumskih staništa na području Parka, s naglaskom na ciljne vrste *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viridae*.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja po lokalitetima (za ciljne vrste)	**2**	Vanjski suradnici											**150.000,00**
AB18	Istraživati faunu potkornjaka i ostalih kornjaša-ksilofaga na području Parka, uključujući i praćenje stanja dominantnih vrsta.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja po lokalitetima (za ciljne vrste); Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**265.000,00**
AB19	Istraživanje saproksilnih Natura 2000 kornjaša u neistraženim područjima Parka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja po lokalitetima (za ciljne vrste); Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AB20	Izraditi detaljnu pedološku kartu za područje Parka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Detaljna pedološka karta (1 : 25000)	**2**	Vanjski suradnici											**300.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB21	Istražiti utjecaj (trenutni i potencijalni) klimatskih promjena na stanje šumskih ekosustava u Parku te ulogu šumskih ekosustava u ublažavanju posljedica klimatskih promjena.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**300.000,00**
AB22	Utvrditi brojnost i rasprostranjenost divlje svinje *Sus scrofa*, divokoze *Rupicapra rupicapra*, jelena *Cervus elaphus* i srna *Capreolus capreolus* (dvopapkari ili parnoprstaši).	Protokol za praćenje na razini Parka. Izvješće o istraživanju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**3**	Vanjski suradnici											**300.000,00**
AB23	Kartirati invazivnu stranu vrstu kunopas *Nyctereutes procyonoides*.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost	**1**	Vanjski suradnici											**50.000,00**
AB24	Biološka raznolikost podzemnih gljiva u NP Plitvička jezera	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta po tipovima staništa; Procjena značaja istraženih staništa i lokaliteta za očuvanje gljiva; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**240.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	PRAĆENJE STANJA														
AB25	Po uspostavi dugoročnog znanstvenog praćenja stanja prirodnih šumskih ekosustava u RH, na odabranim plohama na području Parka redovno pratiti stanje.	Protokoli za praćenje; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AB26	Po završetku tekućeg istraživanja uspostaviti redovno praćenje stanja medvjeda *Ursus arctos* na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvaliteta i veličina staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**20.000,00**
AB27	Po završetku tekućeg istraživanja uspostaviti redovno praćenje stanja vuka *Canis lupus* na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**10.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB28	Po završetku tekućeg istraživanja uspostaviti redovno praćenje stanja risa *Lynx lynx* na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**10.000,00**
AB29	Uspostaviti redovno praćenje stanja ciljnih vrsta šišmiša u šumama (širokouhi mračnjak *Barbastella barbastellus*, velikouhi šišmiš i *Myotis bechsteinii* te ostalih istraživanjem utvrđenih vrsta, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AB30	Redovno pratiti stanje očuvanosti Natura 2000 ciljnih šumskih stanišnih tipova na području Parka (91K0, 91R0, 91L0,9180, 9410, 91MO, 5130), sukladno protokolima za praćenje stanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - kvalitetu i veličinu staništa, - rasprostranjenost, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici, MZOE											**150.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB31	Nastaviti uspostavljeno praćenje stanja ciljnih šumskih vrsta sova na području Parka (planinski ćuk *Aegolus funereus*, mali ćuk *Glaucidium passerinum*, jastrebača *Strix uralensis*, sova ušara *Bubo bubo*, sova močvarica *Asio flammeus*) te ostalih vrsta sova na području Parka.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**180.000,00**
AB32	Nastaviti praćenje stanja ciljnih šumskih vrsta djetlovki na području Parka (planinski djetlić *Dendrocopus leucotos*, crna žuna *Dryocopus martius*, troprsti djetlić *Pycoides tridactylus*, siva žuna *Picus canus*) te ostalih vrsta djetlovki.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**180.000,00**
AB33	Nastaviti praćenje stanja ciljnih vrsta bjelovrate *Ficedula albicolilis* i male muharice *Ficedula parva*, te ostalih šumskih vrsta ptica pjevica.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**130.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB34	Nastaviti praćenje stanja sivog sokola *Falco peregrinus*.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**												**0,00**
AB35	Uspostaviti praćenje stanja škanjca osaša *Pernis apivorus*.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**
AB36	Nastaviti praćenje stanja crne rode *Ciconia nigra*.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**												**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB37	Uspostaviti praćenje stanja lještarke *Bonasa bonasia* na području Parka.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**90000,00**
AB38	Nastaviti praćenje stanja ciljnih vrsta kornjaša (velika četveropjega cvilidreta *Morimus funereus*, mirišljivi samotar *Osmoderma eremita*, alpinska strizibuba *Rosalia alpina*) i jelenka *Lucanus cervus* na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokoli za praćenje stanja na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže; - preporuke za prilagodbu upravljanja, - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - izglede za budućnost	**1**	Vanjski suradnici											**100.000,00**
AB39	Uspostaviti redovno praćenje stanja ciljne vrste leptira danja medonjica *Euplagia quadripunctaria*, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	**1**	Vanjski suradnici											**10.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB40	Nastaviti uspostavljeno praćenje stanja ciljne vrste gospina papučica *Cypripedium calceolus* na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka, - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - izglede za budućnost, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**												**10.000,00**
AB41	Uspostaviti praćanje stanja ciljnih vrsta mahovina (*Buxbaumia viridis* i *Dicranum viridae*) na području Parka.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki (po lokalitetima), - rasprostranjenost, - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu, - izglede za budućnost, - preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**
AB42	Nastaviti uspostavljeno praćenje stanja i razvoja prašume (Čorkova uvala) kroz izmjeru na postojećim trajnim plohama.	Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS; Ocjena stanja prašume	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**
AB43	Nastaviti s praćenjem dinamike pojavljivanja potkornjaka na uspostavljenim točkama (lokacijama) za praćenje.	Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	**2**	Vanjski suradnici											**50.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB44	Uspostaviti program praćenja pojave ostalih bolesti ili alohtonih vrsta u šumskom ekosustavu.	Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	**2**	Vanjski suradnici											**50.000,00**
AB45	Nastaviti s provedbom praćenja procjene oštećenosti šuma na bioindikatorskim plohama (onečišćenja iz zraka, biotski i abiotski čimbenici).	Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	**2**	Hrvatski šumarski institut Jastrebarsko											**50.000,00**
AB46	Uspostaviti praćenje stanja brojnosti i rasprostranjenosti divlje svinje *Sus scrofa*, divokoze *Rupicapra rupicapra*, jelena *Cervus elaphus* i srna *Capreolus capreolus* (dvopapkari ili parnoprsташi).	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS; Preporuke za prilagodbu upravljanja	**3**	Vanjski suradnici											**50.000,00**
AB47	Uspostaviti i nastaviti motrenje fenoloških promjena tijekom vegetacijske sezone.	Rezultati mjerenja na tjednoj bazi Godišnja izvješća o praćenju	**3**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AB48	Nastaviti i proširiti praćenje stanja na trajnim plohama uspostavljenim u sklopu projekta „Rast i razvoj šuma posebne namjene na području Parka (1998)“.	Godišnja izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS Analiza praćenja stanja za razdoblje 1998. - 2018. Izvješće o praćenju utjecaja zračnog onečišćenja	**1**	Hrvatski šumarski institut Jastrebarsko											**300.000,00**
AB49	Pratiti stanje (sukcesiju) površina zahvaćenih sušenjem smreke *Picea abies* na području Parka.	Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS	**1**	Vanjski suradnici											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB50	Pratiti stanje ciljnog stanišnog tipa 91EO (*Alno padium, Alnion incanae*).	Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS	1	Vanjski suradnici											80.000,00
AB51	Praćenje utjecaja klimatskih promjena na stanje šumskih ekosustava u Parku	Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS	1	Vanjski suradnici											100.000,00
	AKTIVNO OČUVANJE														
AB52	Održavati šumske čistine (proplanke) unutar šuma i uz puteve te grmolike rubne površine kao važna staništa za očuvanje bioraznolikosti.	Baza prostornih podataka šumskih čistina i grmolikih rubnih površina; Popis i površine lokaliteta na kojima se provodi održavanje; Opis provedenih mjera očuvanja	2												0,00
AB53	Evidentirati privatne površine šumskog zemljišta (šuma i čistina - livada, travnjaka unutar šumskih kompleksa), utvrditi kriterije i prioritete za otkup (radi očuvanja bioraznolikosti i upravljanja) te ih ugraditi u Smjernice JU-a za otkup nekretnina - Zona IA i IB.	Baza prostornih podataka šumskog zemljišta; Popis kriterija i prioritetnih površina za otkup, ugrađeni u Smjernice; Popis otkupljenih površina	2												0,00
AB54	Pojačanim nadzorom i provedbom prekršajnih odredbi sprječavati ilegalnu sječu.	Broj zapisnika o provedenom nadzoru; Udio evidentiranih slučajeva ilegalne sječe	1												0,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB55	Pojačanim nadzorom i provedbom prekršajnih i kaznenih odredbi sprječavati krivolov.	Broj zapisnika o provedenom nadzoru; Udio evidentiranih slučajeva krivolova; Broj podnesenih prekršajnih i kaznenih prijava	1												0,00
AB56	Razvijati suradnju s lovačkim društvima u okolici Parka pri aktivnostima istraživanja, praćenja i zaštite velikih zvijeri.	Broj i opisi pokrenutih suradničkih inicijativa; Pokrenuti zajednički projekti	1												0,00
AB57	Očistiti neprohodne šumske ceste te održavati sve šumske ceste prohodnima radi nadzora, praćenja stanja i protupožarne zaštite.	Ažurirana baza prostornih podatka u GIS-u sa svim vezanim podacima; Izvještaj o očišćenim neprohodnim šumskim cestama; Izvještaj o godišnjem redovitom održavanju - nasipavanje pijeskom, održavanje poprečnih odvoda i propusta, malčiranje rubova cesta, sječa grana sa živućih stabala te vegetacije uz rub cesta koja ometaju slobodan prolaz vozilima, uklanjanje prelomljenih i izvaljenih stabala kao i ostalog materijala s trase cesta nakon zimskog razdoblja	1												1.600.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AB58	Nastaviti provoditi aktivnosti ophodnje i motrenja sukladno godišnjim planovima zaštite šuma od požara i Operativnim planom zaštite NP-a od požara.	Zapisnici o ophodnji	**1**												**0,00**
AB59	Provoditi aktivne mjere očuvanja ciljnog stanišnog tipa 5130 sastojine *Juniperus communis*.	Baza prostornih podataka u GIS-u s površinama na kojima su provedene mjere očuvanja stanišnog tipa; Opisi provedenih mjera	**1**	Vanjski suradnici											**150.000,00**
AB60	Postaviti i održavati videonadzor područja Parka radi zaštite od požara, sukladno Procjeni i planu zaštite NP-a od požara.	Videonadzor postavljen i u funkciji	**1**												**1.000.000,00**
	UKUPNO:														**10.445.000,00**

3.1.3 **AC. Očuvanje travnjaka**

Sustavna istraživanja vegetacije travnjaka, cretova i močvarnih staništa na području Parka provođena su od 1984. do 1990. godine nakon čega nije bilo kontinuiteta istraživanja ni praćenja. Istraživanja su provedena u zadnji čas i predstavljaju nulto stanje spomenutih tipova vegetacije uz već tad izražen proces obraštanja.

Na području Parka zastupljeni su Natura 2000 ciljni stanišni tipovi travnjaka 4030, 6210, 6230 i 6410, cretova 7140 i 7230 i rubovi visokih zeleni 6430 (tablica 1, poglavlje 2.2.5).

Najveće površine travnjaka u Parku obuhvaćaju suhi kontinentalni travnjaci (6210), važni za kaćune (orhideje), prisutni mozaično na Homoljačkom i Brezovačkom polju, oko karbonatnih izbojaka unutar vriština te unutar šumskih kompleksa (uz jak obraštaj) na područjima Čorkove uvale, Mirić Štropine, Sertić Poljane i dr. Najveće površine tog tipa travnjaka bile su na Karleušinim plasama na kojima se već 30-ak godina ne kosi niti pase pa je za postizanje povoljnog stanja i ovog stanišnog tipa na njima nužna revitalizacija. Unatoč velikoj izloženosti zaraštanju, ovi su travnjaci na području Parka ipak još uvijek očuvani, posebice na Brezovačkom i Homoljačkom polju. Brezovačko polje isključivo obuhvaća krške pašnjake, dok je zapadni dio Homoljačkog polja pod krškim pašnjacima, a manji istočni dio obuhvaća livade košanice i oranice. Na tim površinama travnjačka vegetacija ima izrazito mozaičan raspored, a on je odraz konfiguracije terena i njegovih pedoloških i geoloških osobitosti.

Na prostoru Parka značajne površine zauzimaju i Europske suhe vrištine (4030), mozaično zastupljene s travnjacima tvrdače (6230) na relativno suhim staništima na području Homoljačkog i Brezovačkog polja. Za njihovo trenutno opće stanje može se reći da je zadovoljavajuće, no postoji prijetnja od progresivne sukcesije (zaraštavanja grmolikim vrstama i šumom) uslijed nedostatka ispaše ili regresivne sukcesije uslijed nekontroliranog paljenja (dominacija vrste *Molinia arundiancea* i drugih trava). S druge strane na pojedinim lokalitetima je već prisutna prekomjerna ispaša krava i ovaca. Prekomjerna ispaša (ovce, krave) prisutna je dijelom na području Homoljačkog polja te Kapele Koreničke (ovce), ali nije za sada zabrinjavajuća s obzirom na promjene intenziteta ispaše tijekom vegetacijskih sezona proteklih godina. Svakako zahtijeva praćenje i poduzimanje mjera u slučaju da se počne negativno odražavati na sastav biljnih zajednica.

Osim sukcesije uslijed promjena načina korištenja, prijetnje ovim travnjacima predstavljaju i potencijalna onečišćenja s prometnice D52 koja prolazi sredinom Homoljačkog i Brezovačkog polja, a preko koje još uvijek prometuju kamioni i cisterne s teškim i opasnim teretima. Aktivnosti koje bi trebale dovesti do rješavanja ovih problema obrađene su kroz podtemu ED. Od zabilježenih invazivnih biljnih vrsta na području Parka u različitom obujmu i pojasu zastupljene su: ambrozija *Ambrosia artemisifolia*, jednogodišnja krasolika *Erigeron annuus* i invazivna vrsta mahovine *Campylopus introflexus.* Za sada ne predstavljaju veliku prijetnju autohtonoj flori, ali zahtijevaju praćenje i poduzimanje mjera uklanjanja te sprječavanja širenja. Dodatni izazov u upravljanju ovim travnjacima predstavlja, u posljednje vrijeme, veliki interes za dovođenje stoke i pčela na ispašu na livade i vrištine u Parku, kojeg za sad nisu popratili jasno postavljeni kriteriji i pravila, mjere očuvanja te nadzor, a što se Planom namjerava odraditi unutar određenih aktivnosti podteme EA.

Najkvalitetnije sastojine vlažnih travnjaka (6410) u Parku razvijene su na području Drakulić Rijeke, Vreljskih bara, Rudanovačkih bara i Prijeboja kao i Vrelina u zapadnom dijelu Parka, na području Babinog Potoka. Na području Rudanovačkih i Vreljskih bara na ovom staništu, uz potok, raste sibirska jezičnjača *Ligularia sibirica*, ciljna vrsta kojoj je Park jedino nalazište u Hrvatskoj.

Prijetnje predstavljaju sukcesija travnjaka uslijed izostanka košnje, crpljenje vode iz potoka i onečišćenja uslijed širenja naselja u neposrednoj blizini. Vlažne livade i bazofilni cretovi stanište su ciljne vrste livadnog procjepka *Chouardia litardierei.*

Još uvijek su u dobrom stanju, a najveću prijetnju predstavlja napuštanje tradicionalne poljoprivrede što je rezultiralo prisutnom sukcesijom na nekim plohama na kojim se provodi praćenje. Potencijalno negativan utjecaj može imati košnja i ispaša u fazi cvatnje ili prije dozrijevanja plodova procjepka.

Na nekoliko ploha, primijećeno je iskapanje lukovica od strane divljih životinja (prvenstveno divljih svinja) rezultat prirodnog procesa koji neće štetiti populaciji procjepka. No, kako je divlja svinja potencijalno invazivna vrsta nije isključen negativni utjecaj stoga je predviđena i aktivnost utvrđivanja njihove brojnosti kroz aktivnost AB22.

Primjeri prekomjerne i neodgovarajuće ispaše vlažnih travnjaka za sad nisu česti, ali postoje (primjerice na području Babinog potoka (Vreline), Koreničke Kapele, Drakulić Rijeke i Rudanovca). Odgovarajuća ispaša, u sezoni kad većina biljaka uspije rasijati sjemenke (u rano proljetnom i jesenskom razdoblju), pozitivno utječe na stanje očuvanosti travnjaka. No, zbog mogućeg negativnog utjecaja prekomjerne ili neodgovarajuće ispaše (vrijeme, vrsta stoke), prije provedbe mjera aktivnog održavanja potrebno je jasno definirati uvjete ispaše, čemu će doprinijeti određene aktivnosti u podtemi DA.

Bazofilni cretovi (7230) u Parku su zastupljeni na vlažnim područjima: Ljeskovačke bare, Drakulić Rijeke, Rudanovačkih i Vreljskih bara, na malom dijelu Čujića Krčevine i Kapele Koreničke gdje dolaze u kompleksu s vlažnim travnjacima i močvarnom vegetacijom, neposredno uz potoke. Iako su još uvijek u zadovoljavajućem stanju, ugroženi su već prisutnim značajnim pritiscima, u prvom redu vezanim uz potencijalnu uspostavu novih vodocrpilišta na području Vrela Koreničkog, što je obrađeno u podtemi AA. Dodatnu prijetnju predstavljaju onečišćenja iz neispravnih sabirnih jama. Ovi problemi potencirani su prekomjernom izgradnjom prisutnom u području Vrela Koreničkog i Rudanovca. Zbog velikog značaja bazofilnih cretova za očuvanje bioraznolikosti, prioritetno je potrebno pronaći zadovoljavajuća rješenja te provesti odgovarajuće mjere osiguravanja povoljnog vodnog režima i stalnog vlaženja ovih cretova. Da bi se u tome uspjelo, Javnoj ustanovi je neophodna podrška ostalih relevantnih institucija.

Prijelazni cretovi (7140) pripadaju među najrjeđa i najugroženija staništa u Hrvatskoj. Malih su površina, ali izuzetno važni u botaničkom i faunističkom smislu. Cret zvjezdastog šaša *Carex echinata* i rosike *Drosera rotundifolia* u dolini Matice (Ljeskovačke bare) jedan je od rijetkih takvih cretova u Hrvatskoj. Dolina Matice je najvećim dijelom zarasla johom, mjestimično smrekom i beskoljenkom, koje zasjenjuju stanište, crpe vodu, uzdižu i isušuju teren. Nekad je obuhvaćao površinu od 0,6 ha. S obzirom da su se ta staništa prestala kositi postupno je došlo do njihovog smanjenja, ukoliko se takav trend nastavi, ubrzo bi moglo doći i do njegovog nestajanja. Zajednica rosike i zvjezdastog šaša razvijena je samo u sjeverozapadnom dijelu Ljeskovačke bare gdje je ograničena na tri male površine od 50 do 150 m^2. Površinu prekriva debeli sloj mahovina roda *Sphagnum*. Navedena površina creta održava se tj. redovito kosi te se otkosi uklanjaju s pokošene površine. Površina koja se sada kosi je mala i potrebno ju je što hitnije povećati kako bi se zaustavila sukcesija i održala zajednica. Predviđeno povećanje površine je na 1 ha.

Na cretu Ljeskovačke bare populacija *Drepanocladus (Hematocaulis) vernicosus* je vitalna, jedina takva poznata u Hrvatskoj. Potrebno je uspostaviti praćenje.

Zbog sukcesije travnjaka i izumiranja tradicionalnog načina života ugrožene su brojne orhideje travnjaka.

Uz obale jezera, uzduž ostalih vodotoka i uz šumske rubove očuvan je stanišni tip 6430 Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (*Convolvulion sepii*, *Filipendulion*, *Senecion fluviatilis*). Najveću prijetnju ovom stanišnom tipu predstavlja promjena hidrološkog režima, za sada najizraženija na području Vrela Koreničkog i Rudanovca zbog potencijalnih novih vodocrpilišta. Manja, ali izražena prijetnja je vegetacijska sukcesija. Invazivne vrste na ovim staništima nisu za sada zabilježene niti predstavljaju opasnost.

Praćenje travnjačke vegetacije na trajnim plohama 81, 82, 83 i 84 u okviru projekta 100 trajnih

ploha RH pokrenutom 1988. (nastavak praćenja 2002., 2005. i 2008, 2018) ukazalo je na trend snižavanja indeksa raznolikosti u smjeru zarastavanja u grmolike i nakon toga u šumske tipove vegetacija.

Travnjaci, osim što su bogati biljnim vrstama i predstavljaju izvor bogatstva flore Parka, obiluju bogatstvom životinjskih vrsta, prije svega brojnim vrstama kukaca, među kojima se posebno ističu veliki plavci, vrste roda *Phengaris*, danas neke od najugroženijih europskih vrsta danjih leptira: *Phengaris alcon alcon* – močvarni plavac (CR), *Phengaris alcon rebeli* – gorski plavac (VU) i *Phengaris arion* – veliki plavac (VU).

Močvarni plavac *Phengaris alcon alcon* na području Vrela Koreničkog i Rudanovca (Rudanovačke bare) ima najgušću populaciju i jedno je od rijetkih i najbolje očuvanih područja u Hrvatskoj i Europi. Vlažne livade s biljkom hraniteljicom *Gentiana pneumonanthe* i mravima roda *Myrmica* na području Rudanovca (Rudanovačke bare) i Vrela Koreničkog (Vreljske bare) još su relativno dobro očuvane. Ozbiljnu prijetnju predstavlja sukcesija te moguća promjena vodnog režima uspostavljanjem novih vodocrpilišta na tom području, a zabilježeni su i slučajevi nepravovremene košnje na oba lokaliteta.

Uspostavljena je suradnja s vlasnicima travnjačkih površina, no još uvijek nije dovoljna. U cilju očuvanja bioraznolikosti travnjaka, potrebno je uspostaviti bolju suradnju kako s vlasnicima zemljišta tako i Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te Savjetodavnom službom.

Javna ustanova provodi aktivne mjere očuvanja ciljnih stanišnih tipova (6210 i 6410), za sada na površini od oko 60 ha, a planira se nastavak i povećanje površina.

Rasprostranjenost močvarne riđe *Euphydrias aurinia*, ciljne vrste leptira za Park, na području Parka nije istražena niti su utvrđene mjere očuvanja pa je prioritetno potrebno prikupiti te podatke i započeti s provedbom mjera očuvanja.

Nedavno je zabilježen leptir kiseličin vatreni plavac *Lycena dispar*, potencijalna Natura 2000 vrsta Parka za koju je isto prioritetno potrebno prikupiti podatke i započeti s provedbom identificiranih mjera očuvanja.

Druge skupine kukaca i pauci slabo su ili nikako istraženi te ih je kao bitne sastavnice bioraznolikosti travnjaka potrebno detaljnije istražiti.

Travnjaci Parka, prvenstveno košanice važni su za održanje gnijezdeće populacije kosca *Crex crex.* Najbrojnija populacija nastanjuje Brezovačko i Homoljačko polje. Monitoring kosca provodi se kontinuirano od 2006. godine. Populacija je za sada stabilna i fluktuira između 21 i 41 pjevajućih mužjaka. Sukcesija travnjaka, vrijeme i način košnje može negativno utjecati na brojnost kosca.

Otvorena mozaična staništa (travnjaci, grmlje, živice i rubovi šuma) na području Homoljačkog i Brezovačkog polja važna su za očuvanje gnijezdećih populacija ciljnih vrsta ptica: eja livadarka, sivi i rusi svračak, ševa krunica i pjegava grmuša. Temeljem rezultata monitoringa koji se provodi od 2015. godine može se reći da je sadašnje stanje povoljno, ali da su zabilježeni počeci sukcesije kao rezultat napuštanja tradicionalne poljoprivrede. Za ševu krunicu i sivu grmušu trenutni stadij sukcesije je povoljan jer takve vrste preferiraju mozaična područja gdje se susreću otvorena staništa i zaraštaj, ali za druge vrste, kao što je sivi svračak, koji zahtjevaju veće površine otvorenog staništa i zauzimaju veći teritorij potrebno je održavati što veću otvorenu površinu.

Na travnjacima Homoljačkog i Brezovačkog polja jedna od brojnijih gnjezdarica je i poljska ševa *Alauda arvensis*. Sukcesija travnjaka i košnja u vrijeme gniježđenja mogu negativno utjecati na njezinu brojnost. Potrebno je utvrditi veličinu populacije te nastaviti s monitoringom.

Uz seoska naselja vezane su lastavice i piljci. Njihovo stanje je za sada povoljno, ali bi se trend izumiranja tradicionalnog načina života mogao i na njih negativno odraziti.

Gljivlje vrste travnjaka i cretova vrlo su slabo istražene.

PODTEMA	AC. OČUVANJE TRAVNJAKA
POSEBAN CILJ	AC. Osiguran je povoljan vodni režim i uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje koje na cijelom području Parka omogućuje očuvanje travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama značajnih vrsta.
POKAZATELJI	Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni na kojima je uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje raste; Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, po stanišnim tipovima raste; Populacije značajnih vrsta su stabilne.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	ISTRAŽIVANJA														
AC1	Detaljno kartirati travnjake, vrištine i cretove, s naglaskom na ciljne stanišne tipove (6210, 6230, 6410, 4030, 7140, 7230) te utvrditi stupanj sukcesije i mogućnosti revitalizacije.	Podaci za GIS i detaljna karta rasprostranjenosti staništa (minimalno 3. razina NKS-a); Detaljne florne liste; Fitocenološke karte i karte staništa; Preporuke za upravljanje	**1**	Vanjski suradnici											**380.000,00**
AC2	Detaljno kartirati floru rijetkih i strogo zaštićenih vrsta travnjaka.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Ažurirana interna baza prostornih podataka o rasprostranjenosti vrsta u Parku; Ažurirana *Flora Croatica Database* (FCD).	**1**	Vanjski suradnici											**380.000,00**
AC3	Nastaviti inventarizaciju i istraživanje orhideja na području Parka.	Izvješće o provedenom istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Karta rasprostranjenosti vrsta; Ocjena očuvanosti staništa; Faktori utjecaja na vrste; Preporuke za upravljanje; Ažurirana prostorna baza podataka za orhideje	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC4	Nastaviti inventarizaciju i istraživanje danjih leptira, s naglaskom na ciljnu vrstu *Euphydrias aurinia*, potencijalnu Natura 2000 vrstu kiseličin vatreni plavac *Lycaena dispar* i leptire plavce *Phengaris alcon rebel*, *Phengaris alcon alcon* i *Phengaris arion*.	Izvješće o provedenom istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Karta rasprostranjenosti vrsta; Ocjena očuvanosti staništa; Faktori utjecaja na vrste; Preporuke za upravljanje Ažurirana prostorna baza podataka za leptire	**1**	Vanjski suradnici											**210.000,00**
AC5	Inventarizirati faunu mrava, pčela i osa travnjačkih ekosustava, utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	**2**	Vanjski suradnici											**210.000,00**
AC6	Inventarizirati faunu polukrilaša (Hemipteroida) - stjenice i cvrčci, utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	**2**	Vanjski suradnici											**210.000,00**
AC7	Inventarizirati faunu ravnokrilaca (Orthopteroida) - zrikavci, rovci, šaške (skakavci), utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	**2**	Vanjski suradnici											**210.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC8	Utvrditi raznolikost i biološke značajke koprofilnih člankonožaca (Coleoptera, Acari, Diptera, Hymenoptera) te važnost tradicijskog stočarenja kao osnove održanja prateće bioraznolikosti na primjeru faune koprofilnih člankonožaca.	Izvješće o provedenom istraživanju (popis faune kaprofilnih člankonožaca na travnjačkim i cretnim staništima te vrištinama s naglaskom na rijetkim, ugroženim vrstama; Popis vrsta po lokalitetima; Vrednovana i istražena staništa kaprofilnih člankonožaca s obzirom na biološku raznolikost skupina koju podržavaju; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	2	Vanjski suradnici											180.000,00
AC9	Istražiti faunu kornjaša (Coleoptera) i pauka (Araneae) na travnjacima, vrištinama i cretovima u Parku.	Izvješće o provedenom istraživanju (popis faune kornjaša u travnjačkim i cretnim staništima te vrištinama s naglaskom na rijetkim, ugroženim, endemskim i Natura 2000 vrstama; Popis vrsta po lokalitetima; Vrednovana i istražena staništa kornjaša i pauka s obzirom na biološku raznolikost skupina koju podržavaju; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	2	Vanjski suradnici											180.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC10	Inventarizirati i istražiti gljive travnjaka i cretova prema rezultatima istraživanja.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta po tipovima staništa; Procjena značaja istraženih staništa i lokaliteta za očuvanje gljiva; Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**210.000,00**
AC11	Identificirati i kartirati lokacije u Parku zarasle invazivnim alohtonim vrstama (npr. *Ambrosia artemisifolia, Erigeron annus*) i utvrditi vlasnike i korisnike poljoprivrednog zemljišta te ovlaštenike upravljanja.	Popis lokaliteta zaraslih invazivnim alohtonim vrstama; Baza prostornih podataka s lokalitetima zaraslim invazivnim alohtonim vrstama; Popis vlasnika i korisnika poljoprivrednog zemljišta te ovlaštenika upravljanja	**1**												**0,00**
	PRAĆENJE STANJA														
AC12	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog stanišnog tipa 6210 - Suhi kontinentalni travnjaci, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC13	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog staništa tipa 4030 - Europske suhe vrištine, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu staništem tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AC14	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog staništa tipa 6230 - Travnjaci tvrdače, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu staništem tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja.	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AC15	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog staništa tipa 6410 - Travnjaci beskoljenke, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu staništem tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja.	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AC16	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog staništa tipa 6430 - Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu staništem tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC17	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog staništnog tipa 7140 - Prijelazni cretovi, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu staništnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja.	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AC18	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog staništnog tipa 7230 - Bazofilni cretovi, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu staništnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja.	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AC19	Nastaviti s praćenjem promjena travnjačke vegetacije na uspostavljenim trajnim plohama 81, 82, 83, 84.	Protokol za praćenje; Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: trend indeksa raznolikosti, analize tla, načine korištenja/ održavanja, stupanj sukcesije. Preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**	Vanjski suradnici											**160.000,00**
AC20	Redovno provoditi praćenje stanja rijetkih, ugroženih i strogo zaštićenih biljnih vrsta travnjaka.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješće o provedenom praćenju, broju jedinki, stanju populacija, ugroženosti i procjeni kvalitete staništa s preporukama za daljnje praćenje i poduzimanje mjera očuvanja. Preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**												**10.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC21	Nastaviti provoditi godišnje praćenje stanja gnijezdećih populacija ptica *Crex crex* na Homoljačkom i Brezovačkom polju.	Izvješća o praćenju (broj jedinki, procjena broja gnijezdećih parova, ocjena očuvanosti staništa, razlozi ugroženosti) s prijedlozima mjera očuvanja i smjernicama za održivo upravljanje staništima.	**1**	Vanjski suradnici											**10.000,00**
AC22	Nastaviti provoditi praćenje stanja gnijezdećih populacija ciljnih vrsta ptica vezanih uz travnjačka i otvorena mozaična i poljoprivredna staništa (pjegava grmuša *Sylvia nisoria*, ševa krunica *Lullula arborea*, sivi svračak *Lanius minor*, rusi svračak *Lanius collurio* i eja livadarka *Circus pyargus*).	Izvješća o praćenju (broj jedinki, procjena broja gnijezdećih parova, ocjena očuvanosti staništa, razlozi ugroženosti) s prijedlozima mjera očuvanja i smjernicama za održivo upravljanje staništima.	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
AC23	Uspostaviti redovno praćenje stanja poljske ševe *Alauda arvensis* na Homoljačkom i Brezovačkom polju.	Izvješća o praćenju (prema Programu praćenja čestih vrsta ptica poljoprivrednih staništa u Hrvatskoj)	**3**	Vanjski suradnici											**50.000,00**
AC24	Nastaviti s praćenjem stanja ciljne vrste *Chouardia litardierei*, a rezultate koristiti za predlaganje mjera očuvanja i prilagodbu upravljanja.	Izvješća o praćenju (prema Nacionalnom programu za praćenje stanja očuvanosti vrste Chouardia litardierei); Preporuke za prilagodbu upravljanja	**1**												**10.000,00**
AC25	Nastaviti provoditi praćenje stanja vrste sibirske jezičnjače *Ligularia sibirica* na utvrđenim plohama, a rezultate koristiti za predlaganje mjera očuvanja i prilagodbu upravljanja.	Izvješća o praćenju (broj jedinki, ugroženost, procjena kvalitete staništa) s preporukama za daljnje praćenje i poduzimanje mjera očuvanja.	**1**												**10.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC26	Nastaviti praćenje močvarnog plavca *Phengaris alcon alcon* na području Rudanovca (Rudanovačke bare) i Vrela Koreničkog (Vreljske bare).	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	**1**	Vanjski suradnici											**300.000,00**
AC27	Uspostaviti redovno praćenje stanja ostalih vrsta plavaca: *Phengaris alcon rebeli* i *Phengaris arion*.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	**1**	Vanjski suradnici											**300.000,00**
AC28	Uspostaviti redovno praćenje stanja ciljne vrste leptira močvarna riđa *Euphydryas aurinia*, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC29	Uspostaviti redovno praćenje stanja mahovine *Hematocaulis vernicosus* na području Parka.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	**1**	Vanjski suradnici											**60.000,00**
AC30	Uspostaviti praćenje potencijalne Natura 2000 vrste kiseličin vatreni plavac *Lycaena dispar*.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	**1**	Vanjski suradnici											**40.000,00**
AC31	Nastaviti praćenje stanja lastavice *Hirundo rustica* i piljka *Delichon urbicum*.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	**1**	Vanjski suradnici											**0,00**
	AKTIVNO OČUVANJE														
AC32	Evidentirati vlasničke odnose na površinama pod stanišnim tipovima 4030, 6210, 6230, 6410, 7140, 7230 te utvrditi prioritete za otkup (radi očuvanja bioraznolikosti i upravljanja).	Baza prostornih podataka travnjačkih površina; Popis prioriteta za otkup	**1**	Lokalno stanovništvo; katastar											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC33	Uspostavljati suradnju s vlasnicima odabranih prioritetnih travnjaka (pregovarati o načinu korištenja zemljišta, sklapati ugovore o suradnji ili dogovarati otkup zemljišta).	Popis kontaktiranih vlasnika; Broj dogovorenih suradnji/ sklopljenih ugovora	**1**	Vlasnici zemljišta; vlasnici poljoprivrednog gospodarstva (OPG-ovi)											**0,00**
AC34	Odrediti prioritete za revitalizaciju i održavanje travnjaka, vriština i cretova na području Parka te sukladno tome provoditi mjere očuvanja.	Popis prioriteta za revitalizaciju; Opisi provedenih mjera očuvanja po lokalitetima	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AC35	Nastaviti s aktivnim upravljanjem acidofilnim cretom, uz povećanje površine u odnosu na trenutnu, te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina acidofilnog creta.	**1**	Vlasnici zemljišta; vlasnici poljoprivrednog gospodarstva (OPG-ovi)											**10.000,00**
AC36	Provoditi mjere očuvanja močvarnog plavca *Phengaris alcon alcon*.	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Obavljena košnja iza 15. 09. svake druge godine; Uklonjene drvenaste vrste s površina	**1**	Vlasnici zemljišta, vlasnici poljoprivrednog gospodarstva (OPG-ovi)											**10.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC37	Uklanjati i sprječavati širenje invazivnih vrsta (ambrozija *Ambrosia artemisiifolia*, jednogodišnja krasolika *Erigeron annuus* i dr.).	Opis provedenih mjera uklanjanja po lokalitetima; Ažurirana prostorna baza podataka; Površine s kojih su uklonjene invazivne vrste	**1**	Ovlaštenici upravljanja i održavanja vodotocima i kanalima te površinama uz vodotoke i kanale; ovlaštenici upravljanja i održavanja površina uz javne prometnice; vlasnici zemljišta; vlasnici poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ovi)											**10.000,00**
AC38	Omogućiti pružanje usluge košnje i malčiranja travnjaka te ju nuditi lokalnom stanovništvu radi održavanja travnjaka visoke prirodne vrijednosti.	Broj obavijesti; Površina malčiranih i pokošenih travnjačkih površina (i utrošenih dana)	**1**	Vlasnici poljoprivrednog zemljišta; obiteljska gospodarstva (OPG-ovi)											**0,00**
AC39	Uspostaviti suradnju s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Gospić, Savjetodavnom službom i vlasnicima poljoprivrednog zemljišta na ostvarivanju poticaja za održavanje travnjaka visoke prirodne vrijednosti.	Broj poslanih dopisa; Provedene mjere; Novo dobiveni poticaji	**2**	Vanjski suradnici - Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Savjetodavna služba; vlasnici poljoprivrednog zemljišta											**0,00**
AC40	Osmisliti i provoditi edukacijske sadržaje i kampanje o značaju tradicionalnih načina korištenja travnjaka za očuvanje bioraznolikosti.	Broj provedenih sadržaja i kampanja; Broj sudionika po sadržaju	**3**												**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AC41	Uspostaviti aktivno upravljanje bazofilnim cretovima (7230) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina, vodni režim).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina bazofilnog creta.	**1**												**0,00**
AC42	Nastaviti s aktivnim upravljanjem kontinentalnim suhim travnjacima (6210) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina kontinentalnih suhih travnjaka.	**1**												**0,00**
AC43	Uspostaviti aktivno upravljanje vrištinama (4030) i travnjacima tvrdače (Nardus) bogatim vrstama (6210) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu, te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina vriština i travnjaka tvrdače.	**1**												**0,00**
AC44	Nastaviti s aktivnim upravljanjem travnjacima beskoljenke *Molinion caeruleae* (6410) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina travnjaka beskoljenke *Molinion caeruleae*	**1**												**0,00**
	UKUPNO:														**4.630.000,00**

3.1.4 **AD. Očuvanje krša**

Uslijed neprepoznavanja važnosti geologije i geomorfologije u postanku jezera, ostalih krških oblika te samog reljefa, dugo vremena nije bilo istraživanja. Dosadašnja geološka i geomorfološka istraživanja tvore nedostatnu bazu podataka koja bi se trebala dopuniti detaljnijim istraživanjima koja su u tijeku i koja će primjenom novih naprednih metoda dovesti do detaljnijih saznanja o geološkoj prošlosti, razvoju krškog i fluviokrškog reljefa te u konačnici jezerskog sustava. Također, malo je saznanja o rasprostranjenosti špilja i jama, njihovim ekološkim uvjetima te životu u njima. Rezultati istraživanja koristit će se kao osnova za razumijevanje drugih procesa, pojavu različitih staništa, njihovu učinkovitu zaštitu i održivo upravljanje te druga multidisciplinarna istraživanja. Također, rezultati će se koristiti za interpretaciju i edukaciju o nastanku današnjeg reljefa. Nedavno napravljen LIDAR snimka Parka omogućava detaljne geomorfološke i geoekološke analize reljefa, vizualizaciju i interpretaciju reljefnih značajki, posebno strukturnih elemenata (rasjeda, pukotinskih sustava i dr.), vrtača, ponora i slijepih dolina, ulaza u speleološke objekte itd. Sva istraživanja su značajna zbog identifikacije i uspostave baze podataka o georaznolikosti te utvrđivanju geobaštine Parka.

Najveći izazov za upravljanje krškim terenima u Parku je njihova značajna propusnost uslijed prevlasti podloge sastavljene od topljivih i tektonski razlomljenih karbonatnih stijena i mogućnosti površinskog/podzemnog otjecanja što dovodi do istjecanja i gubitaka površinske vode u podzemlje. Krška područja su zbog toga vrlo osjetljiva na antropogene utjecaje jer je transport vode kroz krško podzemlje vrlo brz, čak i do nekoliko kilometara dnevno, a zbog protjecanja pukotinama i kanalima te kratkog zadržavanja u podzemlju, nema mogućnosti pročišćavanja. Nedostatak podataka o smjerovima dotjecanja i karakteristikama podzemne krške hidrografije onemogućuje poznavanje kretanja mogućeg onečišćenja podzemljem.

Veliki dio površine Parka nije naseljen ni izravno ugrožen gradnjom i otpadnim vodama naselja. Veliku prijetnju za očuvanje podzemlja predstavlja onečišćenje voda uslijed intenzivne gradnje bez primjerene infrastrukture u zonama visokog rizika od onečišćenja, što je posebno izraženo u Plitvica Selu. Najveća ugroza postoji u naseljima u osjetljivim područjima unutar Parka u kojima je naglašen nagli porast izgradnje objekata u posljednjih nekoliko godina. Izravno ispuštanje nepročišćenih otpadnih voda s područja Plitvičkih jezera u vrtaču u Rastovači donedavno je predstavljalo veliki problem koji je riješen ugradnjom mobilnog uređaja za pročišćavanje. Prometovanje na slivnom području (posebno kroz Brezovačko i Homoljačko polje) predstavlja potencijalnu ugrozu zbog kamiona s teškim teretima te cisterna koji se mogu prevrnuti i trajno onečistiti podzemne vode i podzemna staništa. Slijevanje oborinskih voda s onečišćenjima izazvanim prometovanjem vozila (ulja, gorivo) utječe na kakvoću podzemnih voda. Ova problematika obrađena je u aktivnostima podtema AA i ED.

Osim otapanja karbonatnih stijena i velike propusnosti, zbog raspucanosti postoji opasnost od odrona i nestabilnih kosina što može ugroziti sigurnost ljudi, imovinu ili infrastrukturu, posebno unutar sustava posjećivanja. Prirodni i ljudski utjecaji mogu negativno djelovati na sedrene barijere u smislu pucanja i odvajanja zbog isušivanja i zamrzavanja barijera ili gradnje betonskih i drvenih mostova (kao što je most iznad Velikog slapa), prometnica (npr. ostaci ceste kod Milanovačkih slapova) te odlamanja, prokopavanja ili gaženja barijera. Pri tome su ugrožene i špilje nastale u sedri. Kao posljedica vađenja dolomitnog kamena za gradnju kuća i nasipavanje cesta, na području Parka ostali su napušteni i nesanirani kamenolomi na Prijeboju i području Rudanovačkih bara, brojna pozajmišta uz cestu prema Pogledalu i u Čorkovoj uvali, koji se često pretvaraju u divlja odlagališta otpada. Brojne vrtače te pojedine špilje i jame također su nerijetko prostor za ilegalno odlaganje otpada.

Špilje Golubnjača, Vila jezerkinja i Mračnjača, koje se nalaze u kanjonu Korane, u prošlosti su bile u sustavu posjećivanja te su zbog toga prilagođavane i uređivane ugradnjom rasvjete, izgradnjom betonskih stepenica i mostića te prokopavanjem

staza što je narušilo prirodnost tih objekata. Prilikom ulaska ljudi u špilje devastirani su špiljski ukrasi. Ulazi u Golubnjaču i Vilu jezerkinju su zatvoreni rešetkastim vratima koja su u Golubnjači prilagođena ulasku i izlasku šišmiša.

Natura 2000 ciljni stanišni tipovi vezani uz krške ekosustave (8210 i 8310) vrlo slabo su istraženi pa nedostaju kvalitetni podaci o području rasprostranjenosti i stanju očuvanosti. Poznato je da dvije špilje imaju ustanovljeni paleontološki sadržaj, ali nisu provedena sustavna istraživanja, a vodom potopljeno podzemlje u potpunosti je neistraženo.

Područje Parka biospeleološki je slabo istraženo te nije moguće dati utemeljenu ocjenu stanja očuvanosti špiljske faune. No, već iz sporadično provedenih istraživanja može se pretpostaviti da je potencijal pronalaska novih vrsta za Park, kao i endemičnih vrsta, velik. Špilje i jame, ali i pukotine u stijenama prepoznate su kao izrazito bitna ljetna i zimska skloništa, mnogih vrsta šišmiša, kao što su *Rhinolophus ferrumequinum, Rhinolophus euryale, Miniopterus schreibersi, Myotis capaccinii, Myotis myotis*, sve ciljne vrste šišmiša za Park.

PODTEMA	AD. OČUVANJE KRŠA
POSEBAN CILJ	AD. Na cijelom području Parka očuvana je raznolikost krških geomorfoloških oblika i nalazišta fosilne flore i faune te su osigurani povoljni uvjeti u nadzemnim i podzemnim staništima koji omogućuju održavanje stabilnih populacija špiljske faune.
POKAZATELJI	Raste broj evidentiranih krških geomorfoloških oblika u Parku i udio očuvanih oblika; Povećan udio očuvanih utvrđenih nalazišta fosilne flore i faune; Populacije značajnih vrsta špiljske faune su stabilne.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	ISTRAŽIVANJA														
AD1	Provesti geomorfološka istraživanja na području Parka.	Analiza (interpretacija) LIDAR podataka; Izvješće o istraživanjima s određenim morfogenetskim tipovima reljefa i pripadajućim oblicima i procesima te izrađenim kvantitativnim morfometrijskim pokazateljima reljefa; Digitalni geoprostorni podaci u vektorskom obliku	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AD2	Provesti analizu LIDAR podataka kao pomoć pri pronalasku speleoloških objekata.	Analiza (interpretacija) LIDAR podataka; Izvješće o istraživanjima s potencijalnim lokacijama speleoloških objekata; Digitalni geoprostorni podaci u vektorskom obliku	**1**	Vanjski suradnici											**40.000,00**
AD3	Nastaviti istraživanje stratigrafije, sedimentologije, strukturno-geoloških i paleontoloških značajki Parka te izdvojiti potencijalne geolokalitete za interpretaciju.	Izvješća o istraživanjima: Karta relativnog reljefa; 3D model odabranih izdanaka za prezentaciju; Interpretacija mikroskopskih izbrusaka; 3D strukturni model područja Parka	**1**	Vanjski suradnici											**295.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AD4	Provoditi speleološka istraživanja.	Izvješće o analizi postojećih podataka i literature; Izvješća o istraživanjima (ispunjeni speleološki zapisnici i nacrti objekata); Rekognoscirano područje Parka; Uspostavljena i redovno ažurirana interna baza speleoloških objekata s prostornim podacima (GIS)	**1**	Vanjski suradnici											**650.000,00**
AD5	Provesti geospeleološka istraživanja i vrednovanja speleoloških objekata (s naglaskom na objekte s horizontalnim kanalima).	Izvješće o provedenim istraživanjima; Karta geospeleološkog vrednovanja; Detaljno geospeleološko vrednovanje 1 - 2 odabrana speleološka objekta	**2**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AD6	Provesti arheološko-paleontološka iskopavanja u speleološkim objektima.	Istražena barem 2 speleološka objekta s potencijalnim arheološko-paleontološkim nalazima; Ustanovljen i interpretiran arheološko-paleontološki sadržaj	**1**	Vanjski suradnici											**600.000,00**
AD7	Provesti speleoronilačka istraživanja u izvorima i potopljenim speleološkim objektima.	Popis potencijalnih lokaliteta pogodnih za speleoronilačka istraživanja; Izvješće o provedenim speleoronilačkim istraživanjima	**1**	Vanjski suradnici											**150.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AD8	Provesti istraživanje georaznolikosti i geobaštine na području Parka.	Analiza postojećih podataka i literature; Izvješće o inventarizaciji georaznolikosti s analizom i vrednovanjem geobaštine; Odabrani lokaliteti po definiranim kriterijima (stanje, ugroženost itd.); Uspostavljena i redovno ažurirana interna baza georaznolikosti s prostornim podacima (GIS)	1												80.000,00
AD9	Provesti biospeleološka istraživanja i sustavnu inventarizaciju podzemne faune u speleološkim objektima i izvorima na području Parka.	Izvješća o istraživanju koja minimalno uključuju: popis vrsta podzemne faune beskralješnjaka po speleološkim objektima i izvorima, popis tipova staništa po objektima, vrijednosti fizikalno-kemijskih parametara u staništu/ objektu/izvoru	1	Vanjski suradnici											750.000,00
AD10	Inventarizirati i istražiti rasprostranjenost vrsta šišmiša u speleološkim objektima, pukotinama u stijenama i antropogenim objektima, utvrditi važna područja za njihovo očuvanje s obzirom na način korištenja prostora te dati preporuke za upravljanje.	Izvješća o provedenom istraživanju; Baza prostornih podataka o rasprostranjenosti i načinima korištenja područja EM NP Plitvička jezera; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici											190.000,00
AD11	Istraživanje flore ulaznih dijelova speleoloških objekata.	Izvješće o provedenom istraživanju koje minimalno sadrži popis svojti s točnim popisom lokacija i fotografijama i zaključcima o važnostima za NP	2	Vanjski suradnici											110.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AD12	Istražiti utjecaj posjetiteljske infrastrukture i prometnica na stabilnost (statiku) sedrenih barijera.	Izvješće o geomehaničkim istraživanjima različitih tipova sedre u statičkim i dinamičkim uvjetima; Određen je utjecaj infrastrukture i prometnica; Izdvojeni najugroženiji lokaliteti; Preporuke za upravljanje	**2**	Vanjski suradnici											**450.000,00**
AD13	Detaljno kartirati (paleo i aktivne) sedrene barijere, provesti kvartarnogeološka istraživanja, istražiti morfologiju i odrediti starost uzoraka sedre i drugih vezanih i nevezanih sedimenata. Na temelju dobivenih podataka utvrditi genezu jezerskog sustava (sedrene barijere, jezerski sediment, paleo tokovi).	Detaljna karta sedrenih barijera (odvojeno paleo i aktivne barijere); Izvješće istraživanja s morfološkim karakteristikama sedrenih barijera (tlocrt, profil, 3D prikaz); Utvrđena starost uzoraka sedre i sedimenata; Model geneze jezerskog sustava	**1**	Vanjski suradnici											**1.100.000,00**
AD14	Provesti geoekološka istraživanja Parka.	Analiza stanja prostora temeljena na bio, geo i antropogenim indikatorima; Izvršena geografska regionalizacija Parka i šireg utjecajnog prostora na bazi krajobraznih jedinica i staništa; Analiza stanja krajobraza s obzirom na pritiske i prijetnje (prirodne, antropogene i one prijelaznog tipa)	**2**	Vanjski suradnici											**50.000,00**
AD15	Provesti limnogeološka istraživanja jezerskih sedimenata.	Analizirani i interpretirani sedimenti iz jezgri; Dobiven 3D model jezerskih sedimenata	**1**	Vanjski suradnici											**300.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AD16	Izraditi osnovnu geološku kartu Parka.	Izrađen list Osnovne geološke karte NPPJ u mjerilu 1:50.000; Tumač za kartu	1	Vanjski suradnici											950.000,00
AD17	Detaljno kartirati karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom (ciljni stanišni tip 8210).	Podaci za GIS i detaljna karta rasprostranjenosti staništa; Protokol za praćenje na razini Parka; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici											150.000,00
	PRAĆENJE STANJA														
AD18	Uspostaviti i provoditi praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 8210 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici											90.000,00
AD19	Uspostaviti i provoditi praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 8310 na području ekološke mreže NP Plitvička jezera, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izglede za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici											150.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
AD20	Uspostaviti i provoditi praćenje fizikalno-kemijskih parametara vode i mikroklimatskih parametara u speleološkim objektima.	Protokol za praćenje na razini Parka; Godišnja izvješća o praćenju stanja s rezultatima mjerenja; Ažurirana interna baza podataka u GIS-u	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
AD21	Uspostaviti i provoditi redovito praćenje špiljskih staništa i podzemne faune beskralješnjaka u speleološkim objektima i izvorima.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o stanju staništa i podzemne faune u speleološkim objektima i izvorima	**1**	Vanjski suradnici											**100.000,00**
AD22	Nastaviti prema protokolu provoditi praćenje stanja vrsta šišmiša u speleološkim i nadzemnim objektima te potencijalnim ili utvrđenim skloništima na području ekološke mreže NP Plitvička jezera, s naglaskom na ciljne vrste.	Izvješća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki, rasprostranjenost, opis kvalitete i veličine staništa za vrstu, analizu izgleda za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja.	**1**	Vanjski suradnici											**240.000,00**
AD23	U sklopu redovnog nadzora i obilaska terena evidentirati lokalitete s divljim odlagalištima otpada.	Očevidnici o nadzoru; Terenski dnevnici i izvješća stručne službe; Uspostavljena i redovno ažurirana baza podataka o divljim odlagalištima otpada (uključujući i podatke o akcijama čišćenja)	**1**												**0,00**
AD24	Pratiti morfološke promjene sedrenih barijera.	Izvješće o morfološkim promjenama	**2**	Vanjski suradnici											**90.000,00**
AD25	Uspostaviti praćenje seizmičnosti šireg područja NPPJ-a.	Obrađeni podaci seizmološke postaje Plitvička jezera	**1**	Vanjski suradnici											**350.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	AKTIVNO OČUVANJE														
AD26	U suradnji sa zainteresiranim dionicima redovno organizirati akcije čišćenja lokaliteta onečišćenih otpadom te provoditi mjere sprječavanja njihovog ponovnog onečišćenja.	Broj organiziranih akcija čišćenja; Broj sudionika akcija čišćenja; Broj očišćenih lokaliteta; Broj i vrsta provedenih mjera sprječavanja ponovnog onečišćenja; Broj ponovljenih slučajeva odlaganja otpada	**1**	udruge; volonteri; komunalna poduzeća											**500.000,00**
AD27	Provođenje čišćenja speleoloških objekata koji zahtijevaju poznavanje speleoloških tehnika i specifičnih načina sakupljanja i odvoza otpada te potencijalno razminiravanje i prikupljanje ljudskih ostataka.	Broj očišćenih speleoloških objekata; Broj i vrsta provedenih mjera sprječavanja ponovnog onečišćenja	**1**	speleološke udruge, inicijativa "Čisto podzemlje"; vanjski suradnici											**300.000,00**
AD28	Izraditi potrebnu projektnu dokumentaciju te sanirati (ukloniti) ostatak stare asfaltirane ceste, starih betonskih blokova i zidova kod Milanovačkih slapova.	Izrađena projektna dokumentacija; Dobivene potrebne dozvole i uvjeti; Saniran lokalitet	**3**	Vanjski suradnici											**300.000,00**
AD29	Izraditi potrebnu projektnu dokumentaciju te sanirati napuštene kamenolome na području Parka.	Izrađena projektna dokumentacija; Dobivene potrebne dozvole i uvjeti; Sanirani lokaliteti	**3**	Vanjski suradnici											**500.000,00**
	UKUPNO:														**8.845.000,00**

3.2 Tema B. Očuvanje kulturne baštine

OPĆI CILJ

B. Očuvana kulturna baština zauzima važno mjesto u prezentaciji vrijednosti Parka te doprinosi očuvanju tradicije i izgradnji kulturnog identiteta područja.

POSEBNI CILJEVI

Podtema BA.
MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

BA. Materijalna kulturna baština je uglavnom istražena, obnovljena, održavana, prezentirana i korištena za potrebe upravljanja Parkom.

Pokazatelji

- Povećan udio poznatih potencijalno vrijednih arheoloških lokaliteta koji su istraženi, konzervirani i prezentirani
- Povećan broj obnovljenih objekata materijalne kulturne baštine koji se koriste za potrebe upravljanja Parkom, uključujući i za potrebe sustava posjećivanja
- Povećan udio obnovljenih objekata kulturne baštine u privatnom vlasništvu

Podtema BB.
NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

BB. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom i društvima koja njeguju nematerijalnu kulturnu baštinu, očuvana je i prezentirana tradicija i identitet područja, uključujući pjesme, plesove, običaje, gastronomiju, priče, legende, tradicionalne zanate i djelatnosti te druge elemente „ličkog načina života".

Pokazatelji

- Povećan broj sadržaja kojima se prezentira nematerijalna kulturna baština
- Povećan fundus istražene i zabilježene nematerijalne kulturne baštine
- Povećan udio lokalnog stanovništva uključenog u aktivnosti vezane uz očuvanje, prezentaciju i korištenje nematerijalne kulturne baštine u suvremenom kontekstu

Podtema BC.
KULTURNI KRAJOBRAZ

BC. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom, izravnim potporama i uključivanjem naselja s očuvanim tradicijskim kulturnim krajobrazom u sustav posjećivanja Parka, zaustavljen je trend njegovog nestajanja te stvoreno poticajno okruženje za njegovu revitalizaciju na cijelom području Parka.

Pokazatelji

- Narastao broj pokrenutih inicijativa, uspostavljenih programa i provedenih projekata za poticanje očuvanja i revitalizacije elemenata tradicijskog krajobraza

- Narastao broj naselja na području Parka u kojima lokalna zajednica u suradnji s Parkom aktivno radi na očuvanju krajobraza

- Narastao broj krajobrazno vrijednih domaćinstava i objekata u privatnom vlasništvu obnovljenih na način koji čuva njihove tradicijske elemente

3.2.1 **BA. Materijalna kulturna baština**

U prethodnom razdoblju, materijalna kulturna baština na području Parka nije bila prepoznata kao osobito važna za mandat JU-a, nisu postojale vizija, strategija i plan upravljanja ovom vrstom baštine, niti su se za to razvijali potrebni kapaciteti JU-a. Objekti kulturne baštine nalaze se u lošem stanju s tendencijom daljnjeg propadanja te je potrebno odrediti prioritete za očuvanje i stavljanje u funkciju pojedinih objekata. Postojeću materijalnu kulturnu baštinu potrebno je istražiti, valorizirati i staviti u funkciju. Dio objekata kulturne baštine moguće je uključiti u sustav posjećivanja, a ostali dio služit će potrebama JU-a. Pri tome uvijek treba pristupati cjelovito, sagledavajući obnavljane objekte materijalne kulturne baštine u njihovom širem kontekstu, kao prostore koji svoj puni kulturni značaj i održivost ostvaruju tek u sintezi s revitaliziranom, uz njih vezanom nematerijalnom baštinom. JU ima dovoljno financijskih sredstava za provođenje svih ovih aktivnosti, a u suradnji s drugim nadležnim institucijama sve ovo može se i provesti. Objektivna prepreka bržem postupanju su neriješeni vlasnički odnosi nad pojedinim objektima i zemljištima.

Detaljnija evaluacija po elementima materijalne kulturne baštine je kako slijedi.

Dvadesetak identificiranih arheoloških lokaliteta nije istraženo, tako da se ne raspolaže detaljnim informacijama o njima. Donekle je izuzetak gradina Krčingrad, gdje su tijekom nekoliko godina provođena istraživanja, no i ona su zaustavljena. Istraživanja ove zanimljive lokacije u samom srcu jezerske zone treba prioritetno nastaviti, a lokaciju interpretirati i prezentirati kao vrijedan arheološki lokalitet.

Vrijedne objekte moderne arhitekture također je potrebno obnoviti i staviti u funkciju te interpretirati kao vrijednu kulturnu baštinu. Restoran Kozjak koji je uklonjen nakon što se zbog dotrajalosti i nebrige urušio, sukladno preporuci struke, potrebno je u potpunosti rekonstruirati, i staviti u funkciju. Obnova i adaptacija Hotela Plitvice iz 1997. nije napravljena na sjevernom krilu hotela, kao ni na atraktivnoj terasi te su oni danas zapušteni i propadaju. U planu je potpuna obnova cijelog objekta, u skladu sa smjernicama konzervatora, i njegova transformacija u objekt najviše kategorije. Među lugarnicama, najbolje je sačuvana lugarnica Čorkova uvala, na kojoj je u tijeku rekonstrukcija i uređenje za novu namjenu u kojoj će biti istraživačka i nadzorna postaja te će služiti za provedbu specijalističkih edukacijskih programa. Lugarnica Prijeboj djelomično je urušena i propada te bi je trebalo također obnoviti. Treća lugarnica Poljanak, koja je izgorjela u Domovinskom ratu, također je bila arhitektonski vrijedna te se razmišlja i o njenoj rekonstrukciji. Ove dvije lugarnice neće biti u sustavu posjećivanja i koristit će se za potrebe Javne ustanove sukladno namjeni koja će se odrediti prilikom izrade projektnih zadataka.

Četiri stambene zgrade sa po četiri stana, arhitekta Lavoslava Horvata u Mukinjama, koje su registrirano kulturno dobro nacionalnog značaja također propadaju jer je dio stanova u privatnom vlasništvu vlasnika koji nisu u mogućnosti uložiti u potrebnu obnovu, a nije bilo zakonskog okvira kroz koji JU može samostalno inicirati i sufinancirati obnovu objekata koji nisu isključivo u njenom vlasništvu. Pozitivan primjer je zgrada bivšeg restorana društvene prehrane koja je obnovljena i koristi se kao uredski prostor JU.

Vila Izvor je zaštićeno kulturno dobro u vlasništvu RH. Trenutno je potpuno devastirana i prepuštena propadanju i nema zadovoljavajuću infrastrukturu (vodovod, odvodnja, pristupna cesta, električna energija i telekomunikacije). Objekt se nalazi na ekološki izrazito osjetljivoj lokaciji, iznad izvora potoka Plitvice te se njegova obnova i kasnije korištenje moraju tome prilagoditi. Stoga je objektu namijenjena funkcija znanstveno–edukacijskog centra s ograničenim i kontroliranim brojem posjetitelja.

Mala hidroelektrana na jezeru Burget, vrijedan primjer industrijske arhitekture prve polovice 20. stoljeća, još je jedan u nizu objekata koji propada i koji pod hitno treba obnoviti.

Među tradicijskim gospodarskim građevinama,

2002. i 2004. g. su obnovljene mlinica i pilana na vodeni pogon u selu Korana, čime je zaustavljeno njihovo propadanje, no od onda nije realizirana i ideja, organiziranih posjeta i prezentacije tih objekata kao kulturne baštine i uz njega vezanih elemenata nematerijalne baštine - tradicionalnih djelatnosti mlinarstva i piljenja trupaca. Radekin mlin na Velikom slapu, na jednoj od najposjećenijih atrakcija u Parku, zapušten je, urušava se i zahtijeva hitnu sanaciju, a potom i interpretaciju i uključenje u prezentaciju kulturne baštine. Tradicijska kuća s okućnicom (pekarija, štagalj, drvarnik, gumno) u Končarevom Kraju, koja je nakon obnove 1985. g. bila od strane stručne javnosti ocijenjena kao najuspješnija *in situ* muzejska prezentacija povijesnih i ruralnih vrednota u kontinentalnoj Hrvatskoj, nakon 1995. nije obnovljena i ne koristi se. Potrebno je kroz komunikaciju s privatnim vlasnicima ispitati mogućnost njene obnove i ponovnog uključivanja u kulturnu i posjetiteljsku ponudu Parka. I u ovim slučajevima, održivi projekti očuvanja i turističke valorizacije traže i očuvanje života vezanog uz objekt, života kroz koji i objekt nastavlja živjeti.

Osim navedenog, na prostoru Parka nalazi se i niz drugih elemenata graditeljske baštine (npr. obzidana javna vrela i bunari, dijelovi povijesnih cesta s mostićima i kamenim odbojnicima i dr.) koji zahtijevaju sustavniju i aktivniju brigu s ciljem očuvanja, a onda i interpretacije i prezentacije.

PODTEMA	BA. OČUVANJE MATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE
POSEBAN CILJ	BA. Materijalna kulturna baština je istražena, obnovljena, održavana, prezentirana i korištena za potrebe upravljanja Parkom.
POKAZATELJI	Povećan udio poznatih potencijalno vrijednih arheoloških lokaliteta koji su istraženi, konzervirani i prezentirani; Povećan broj obnovljenih objekata materijalne kulturne baštine koji se koriste za potrebe upravljanja Parkom, uključujući i za potrebe sustava posjećivanja; Povećan udio obnovljenih objekata kulturne baštine u privatnom vlasništvu.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	OBNOVA I REDOVNO ODRŽAVANJE OBJEKATA KULTURNE BAŠTINE (osim ugostiteljskih objekata)														
BA1	Riješiti imovinsko-pravni status objekata kulturne baštine kojima upravlja NPPJ, uključujući zgradu bivše pošte u Mukinjama, Lugarnice u Prijeboju, 4 Horvatove zgrade na Mukinjama te po mogućnosti provesti prijenos vlasništva s države na JU (npr. Mlin u Korani, Radekin Mlin).	Broj objekata kulturne baštine kojima je razriješen imovinsko pravni status	**2**	Ministarstvo državne imovine; vanjski stručnjak											**60.000,00**
BA2	Završiti obnovu lugarnice Čorkova uvala.	Utrošena sredstva; Obnovljena lugarnica privedena novoj namjeni	**2**	Vanjski suradnici											**6.500.000,00**
BA3	Definirati novu ugostiteljsko-prodajnu namjenu restorana Kozjak, napraviti projektnu dokumentaciju, ishoditi dozvole te u skladu s konzervatorskim uvjetima restaurirati objekt te ga privesti novoj namjeni.	Analiza opravdanosti drugih namjena; Izrađena dokumentacija; Obnovljen objekt	**2**	Vanjski stručnjaci i izvođači; MK											**7.000.000,00**
BA4	Sukladno utvrđenoj novoj namjeni, izraditi projekte, ishoditi dozvole i obnoviti objekt zaštićene kulturne baštine lugarnicu Prijeboj.	Utrošena sredstva; Obnovljena lugarnica privedena novoj namjeni	**3**	Vanjski stručnjaci; MK											**2.800.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
BA5	Sukladno utvrđenoj novoj namjeni, izraditi projekte, ishoditi dozvole i rekonstruirati lugarnicu Poljanak.	Utrošena sredstva; Obnovljena lugarnica privedena novoj namjeni	**2**	Vanjski stručnjaci											**2.300.000,00**
BA6	Obnoviti objekt Radekin mlin na Velikom slapu, razmotriti mogućnosti za uključivanje u sustav posjećivanja, te ga sukladno zaključcima privesti namjeni.	Izrađena dokumentacija za obnovu; Dovršeni konzervatorski radovi; Interpretacija u prostoru	**3**	Vanjski stručnjaci; MK											**400.000,00**
BA7	Obnoviti objekt nekadašnje hidroelektrane na Burgetu te ga prezentirati kao vrijednu kulturnu baštinu Parka.	Izrađeni konzervatorski elaborat i dokumentacija za obnovu; Dovršeni radovi obnove; Interpretacija u prostoru	**2**	Vanjski stručnjaci; MK											**900.000,00**
BA8	Izraditi projektnu dokumentaciju i obnoviti Vilu Izvor.	Obnovljen objekt i priveden namjeni (znanstveno – edukativna)	**2**	Vanjski stručnjaci; MK; MZOE											**50.000.000,00**
BA9	Prepustiti državi na upravljanje stanove u vlasništvu JU-a u zaštićenim objektima kulturne baštine u naselju Mukinje, a kako bi se omogućilo rješavanje pitanja ostvarivanja stanarskih prava trenutnih i prošlih stanara.	Država preuzela rješavanje pitanja stanarskih prava	**3**	Ministarstvo državne imovine											**0.00**
BA10	Poticati, kroz razvoj zajedničkih projekata ili na druge načine, obnovu najvrjednijih objekata kulturne baštine u privatnom vlasništvu na području Parka (vidi i aktivnosti u sklopu BC).	Identificirani najznačajniji objekti; Broj obnovljenih objekata	**3**	Vlasnici nekretnina; vanjski stručnjaci											**2.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
BA11	Identificirati, mapirati, obnoviti, označiti u prostoru i interpretirati bunare na području Parka.	Identificirani i mapirani bunari na području Parka; Odabrani objekti interpretirani	2	Vanjski stručnjaci											500.000,00
BA12	Pratiti stanje i redovno održavati objekte materijalne kulturne baštine.	Godišnje izvješće o provedenim radovima	2	Vanjski stručnjaci; vanjski izvođači											5.000.000,00
	ISTRAŽIVANJA														
BA13	Izraditi analizu postojećeg stanja evidentiranih, preventivno zaštićenih i zaštićenih objekata kulturne baštine na području Parka te odrediti prioritete za obnovu i otkup (prema kriterijima kulturne vrijednosti, hitnosti za obnovu, atraktivnosti za posjetitelje, te druge uporabne vrijednosti za JU).	Izrađena analiza Popis kriterija i prioritetnih objekata za otkup uključen je u Smjernice JU-a za otkup nekretnina (EA5)	2	Vanjski stručnjaci; MK											100.000,00
BA14	Nastaviti, intenzivirati i dovršiti započeto arheološko istraživanje i konzervaciju lokaliteta Krčingrad.	Plan istraživanja i konzervacije lokaliteta Krčingrad; Godišnja izvješća o istraživačko-konzervatorskim radovima	2	Vanjski stručnjaci; MK											5.300.000,00
BA15	Istražiti minimalno 3 arheološka lokaliteta na području Parka koja imaju najveći arheološki potencijal.	Analiza arheološkog potencijala 3 lokaliteta; Godišnja izvješća o istraživačko-konzervatorskim radovima	2	Vanjski stručnjaci; MK											4.000.000,00
	UKUPNO:														86.860.000,00

3.2.2 **BB. Nematerijalna kulturna baština**

Zahvaljujući još uvijek dijelom prisutnom tradicionalnom načinu života, te aktivnostima kulturno-umjetničkih društava, udruga i institucija, kao aktivnih čuvara i prenositelja baštine, brojni elementi nematerijalne kulturne baštine još uvijek su očuvani. Važno je međutim osvijestiti da se radi o vrlo osjetljivom i ugroženom elementu kulturne baštine, koji može nestati doslovno u razdoblju jednog životnog vijeka, s nestajanjem onih koji su nositelji običaja i načina života u koji je ta baština utkana. Trenutni demografski procesi na području Parka i šire regije (emigracija, starenje stanovništva i depopulacija) te napuštanje tradicionalnog načina života i tradicionalnih djelatnosti, ubrzano vode nestanku elemenata nematerijalne kulturne baštine u svakodnevnom životu.

Kvalitetna evidencija o kulturnoj baštini unutar granica Parka ne postoji te ju je potrebno izraditi. Kao temelj može poslužiti popis iz Prostornog plana područja posebnih obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera i Konzervatorska podloga koja je rađena za taj plan.

U prethodnom razdoblju JU se nije sustavnije i aktivnije bavio očuvanjem i revitalizacijom nematerijalne kulturne baštine, niti je za to razvijao kapacitete unutar JU-a. Najznačajniji način na koji je bio aktivan je angažiranje, i na taj način financijsko pomaganje, kulturno-umjetničkih društava za prezentaciju tradicionalnih pjesmi i plesa posjetiteljima tijekom ljetne sezone. U organizaciji Podružnice hotelijerstva i ugostiteljstva, surađuje se s desetak kulturno-umjetničkih društava s područja Slunja, Rakovice, Korenice i Otočca.

Uspostavljena suradnja te iskazani interes KUD-ova, odlična su osnova za njegovo intenziviranje i širenje i na druge zajedničke aktivnosti kojima bi se doprinosilo očuvanju i prezentaciji nematerijalne kulturne baštine. Preduvjet za takvo jačanje je razvoj kapaciteta unutar JU-a, odnosno osiguranje osobe koja bi bila zadužena za trajno osmišljavanje, razvoj i provedbu suradnje s KUD-ovima. Razvojem takvih kapaciteta, JU bi mogao djelovati i šire, kao koordinator suradnje KUD-ova, istraživača, nadležnih državnih tijela, lokalnog stanovništva, posjetitelja, a što je preduvjet za učinkovito i održivo djelovanje.

Značajni doprinos JU-a bila bi i uspostava prezentacijskog centra gdje bi se mogla izložiti i pokazati ova vrsta kulturne baštine, a neki tradicionalni zanati mogli bi se pokazivati i uživo. I u ugostiteljskim objektima i suvenirnicama moguće je u puno većoj mjeri nego je to trenutno slučaj prezentirati i plasirati lokalnu tradiciju, odnosno razne elemente nematerijalne baštine. Zaštićeni objekti tradicijske baštine koje je JU obnovio ili planira obnoviti, također su idealni prostori za prezentaciju nematerijalne kulturne baštine u njenom autentičnom okruženju. Za opremanje tih prostora, kao i za osiguravanje postava, važna pretpostavka je sakupljanje, otkup i arhiviranje građe i predmeta. Potpora istraživanju nematerijalne baštine također je nešto što JU trenutno ne čini, a u mogućnosti je. Uspostava suradnje s lokalnim stanovništvom vezano uz prezentaciju tradicionalnih načina života posjetiteljima Parka, također je način na koji JU može značajno doprinijeti jačem vrednovanju, očuvanju pa i revitalizaciji tradicije među lokalnim stanovništvom. Konačno, i osvješćivanjem vrijednosti i potencijala očuvane kulturne baštine među svojim djelatnicima, koji su ujedno i lokalni stanovnici, JU izravno doprinosi očuvanju tradicije na svom području.

PODTEMA	BB. OČUVANJE NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE
POSEBAN CILJ	BB. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom i društvima koja njeguju nematerijalnu kulturnu baštinu, očuvani su i prezentirani tradicija i identitet područja, uključujući pjesme, plesove, običaje, gastronomiju, priče, legende, tradicionalne zanate i djelatnosti i druge elemente „ličkog načina života“.
POKAZATELJI	Povećan broj sadržaja kojima se prezentira nematerijalna kulturna baština; Povećan fundus istražene i zabilježene nematerijalne kulturne baštine; Povećan udio lokalnog stanovništva uključenog u aktivnosti vezane uz očuvanje, prezentaciju i korištenje nematerijalne kulturne baštine u suvremenom kontekstu.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	IZRAVNA POTPORA OČUVANJU														
BB1	Uspostaviti Zbirku tradicijskih predmeta, alata, oruđa, zapisa te redovno prikupljati i otkupljivati te predmete od lokalnog stanovništva.	Uspostavljena Zbirka u jednom ili više objekata; Broj otkupljenih predmeta	**3**	MK; KUD-ovi; lokalna zajednica; Muzeji u regiji; vanjski stručnjaci											**450.000,00**
BB2	Uspostaviti Arhivu audio i video zapisa sjećanja, govora, običaja lokalnog stanovništva.	Arhiva uspostavljena u sklopu Knjižnice JUNPP-aJ; Broj sati arhivskog materijala;	**3**	MK; KUD-ovi; lokalna zajednica; muzeji u regiji; vanjski stručnjaci											**450.000,00**
BB3	Uspostaviti Arhivu starih fotografija i razglednica te ispitati mogućnost otkupa nekih privatnih zbirki.	Arhiva uspostavljena u sklopu Knjižnice JUNPPJ-a; Broj prikupljenih fotografija;	**3**	Vlasnici privatnih zbirki zainteresirani za prepoznatu donaciju ili prodaju											**270.000,00**
BB4	Sustavno popisati/evidentirati nematerijalnu kulturnu baštinu.	Popis kulturne baštine NPPJ-a	**3**	MK; KUD-ovi; lokalna zajednica; muzeji u regiji; vanjski stručnjaci											**200.000,00**
	NEIZRAVNA POTPORA OČUVANJU KROZ SURADNJU, EDUKACIJU I DR.														
BB5	Logistički podupirati manifestacije, okupljanja i smotre KUD-ova iz šire regije (Like, Korduna).	Broj manifestacija	**3**	KUD-ovi; lokalna zajednica											**590.000,00**
BB6	Podupirati aktivnosti lokalnih školskih KUD-ova, zadruga i udruga.	Broj ostvarenih suradnji;	**3**	lokalni školski KUD-ovi; zadruge; udruge											**590.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
BB7	Poticati, razvijati i provoditi edukacijske programe na teme tradicionalnih obrta, zanata, tehnika izrade tradicijskih proizvoda/ suvenira i sl.	Broj održanih programa; Broj sudionika po održanom programu	**3**												**320.000,00**
BB8	Nastaviti postojeću suradnju s kulturno-umjetničkim društvima i udrugama na prezentaciji nematerijalne kulturne baštine kroz ponudu Parka i u objektima JU-a.	Broj uključenih KUD-ova; Godišnji broj održanih programa	**3**												**4.000.000,00**
BB9	U suradnji s lokalnim stanovništvom razvijati jednodnevne i višednevne programe posjećivanja Parka utemeljene na prezentaciji očuvanih tradicijskih djelatnosti te ih uključiti u sustav posjećivanja Parka	Broj programa uključenih u ponudu Parka	**3**	Zainteresirano lokalno stanovništvo; KUD-ovi; obrtnici; OPG-ovi; proizvođači											**610.000,00**
BB10	U suradnji s lokalnim stanovništvom, KUD-ovima, obrtnicima, poduprijeti osmišljavanje i razvoj suvenira inspiriranih nematerijalnom kulturnom baštinom	Broj razvijenih suvenira uključenih u ponudu Parka	**3**	Vanjski stručnjaci; KUD-ovi; zadruge; udruge, školske zadruge; lokalni obrtnici/poduzetnici											**200.000,00**
BB11	Organizirati prezentacijsko-prodajne manifestacije tradicijskih zanata i proizvoda, uključujući sir, med, rakiju, proizvode od vune, drva i sl.	Broj prezentacijsko-prodajnih manifestacija; Broj izlagača	**3**	Zainteresirani lokalni OPG-ovi; obrtnici; proizvođači											**90.000,00**
BB12	Na web stranicu Parka (i kroz sve druge uspostavljene komunikacijske kanale), uključujući društvene mreže i *newslettere*) uvrstiti i redovno komunicirati informacije o kulturnoj baštini, o društvima i udrugama koje se bave njenim očuvanjem te aktualne novosti vezane uz događanja i manifestacije (s kalendarom događanja).	Godišnji broj objava	**3**	Svi partneri na podtemi, uključujući KUD-ove; zadruge; udruge; školske zadruge; lokalni obrtnici/ poduzetnici, itd.; vanjski marketinški stručnjaci											**100.000,00**
	UKUPNO:														**7.870.000,00**

3.2.3 **BC. Kulturni krajobraz**

Tradicijski kulturni krajobraz očuvan je tek u manjem dijelu naselja na području Parka. Očuvane izvorne matrice ličkih prostorno raštrkanih naselja, sa zaseocima koje čini po nekoliko okućnica, s tradicijskim prizemnicama na podrumu od kamena, gospodarskim objektima, dvorištima, živicama, ogradama, vrtovima, voćnjacima, obradivim površinama, šumskim krčevinama, livadama i pašnjacima sa stokom i košnicama, mogu se još vidjeti u dijelovima seoskih naselja Donji i Gornji Babin Potok, Končarev Kraj, Plitvički Ljeskovac, Homoljac, Vrelo Koreničko, Drakulić Rijeka i Korana.

„Modernizacija" objekata u 1970-im i 1980-im, kada kulturni krajobraz nije bio prepoznat kao vrijednost; ratom uzrokovana razaranja i raseljavanje u 1990-im; poslijeratna obnova u kojoj obnova u izvornom tradicijskom obliku nije bio prioritet; recentni demografski i gospodarski procesi izumiranja naselja, nestajanja tradicijske poljoprivrede i intenzivne turističke izgradnje – sve navedeno vodilo je raznim oblicima narušavanja tradicijskog krajobraza. Tipični ishodi navedenih procesa su: ili područja dominirana novom predimenzioniranom turističkom gradnjom, bez tradicijskih štala, šajera, dvorišta, vrtova, voćnjaka, a s dodacima (bazeni, dječja igrališta, sjenice) koji dodatno pojačavaju dojam turistificiranosti (npr. Jezerce, Plitvica Selo, Rastovača); ili naselja u kojima se još nije dogodio taj najnoviji proces modernizacije, ali su značajno naružena primjerima „modernizacije" iz 1980-ih ili poslijeratnom obnovom (npr. Čujića Krčevina, Kuselj, Kapela Koreničk, Rudanovac); ili zabačenija naselja, u kojima je očuvana izvornost, ali više nema stalnog života pa kultivirani krajobraz osvaja prirodna sukcesija, a napušteni objekti se urušavaju (npr. Sertić Poljana, Čorkova uvala, Uvalica). Takvo trenutno stanje i trendovi zahtijevaju hitno i sustavno djelovanje kojim bi se tradicijski krajobraz očuvao na područjima na kojima je još relativno očuvan, te u mjeri u kojoj je to moguće, obnovio svuda drugdje na području Parka.

JU u prethodnom razdoblju nije na sustavan način provodio aktivnosti s ciljem očuvanja i revitalizacije tradicijskog kulturnog krajobraza, i jer je širi zakonsko-institucionalni kontekst to više priječio nego poticao, i jer ni sam JU nije dovoljno prepoznao svoju ulogu u njegovom očuvanju.

Značajna poluga za očuvanje kulturnog krajobraza je prostorni plan. U prethodnom razdoblju JU nije imao mogućnost značajnije utjecati na odredbe Prostornog plana, te na taj način usmjeravati procese u prostoru u smjeru očuvanja i revitalizacije kulturnog krajobraza, kao jedne od vrijednosti Parka za čije očuvanje je odgovoran. Pokrenute izmjene i dopune PPPPO NPPJ-a prilika su da se ugrade odredbe kojima se zaustavljaju procesi kojima se kulturni krajobraz i dalje narušava, a podrže oni kojima bi se kulturni krajobraz čuvao i revitalizirao. Kako bi se ocijenilo stanje u prostoru, mogućnosti i potrebe, potrebno je bilo izraditi krajobraznu osnovu koja će osim ocjene zatečenog stanja dati i smjernice za očuvanje kulturnog krajobraza te može biti dobra podloga za izradu prostornog plana.

Sam Prostorni plan međutim nije i dovoljan za poticanje procesa u željenom smjeru. Za to je potrebno osigurati i niz poticajnih mjera, kao i suradnju svih ključnih dionika („kritične mase" lokalnog stanovništva, vlasnika nekretnina, konzervatora, JU-a, županije i lokalne samouprave, nadležnih Ministarstava), a u tome JU koji upravlja Parkom može i treba preuzeti ulogu inicijatora i koordinatora. Velika prilika za održivo očuvanje i revitalizaciju je prezentacija očuvanog tradicijskog krajobraza i njegovo uključivanje u sustav posjećivanja Parka. Poticanje tradicionalne gradnje i poljoprivrede najbolji je put za oživljavanje zapuštenih sela i poljoprivrednih površina, a time će neminovno stvoriti tradicijski krajobraz.

Različite zatečene situacije zahtijevaju različite ciljeve i mjere. Tamo gdje već postoje biofizički (očuvani kulturni krajobraz) i društveni (živa tradicija i lokalno stanovništvo zainteresirano za razvoj turističke ponude na svom području) preduvjeti za doživljaj posjetitelja opisan kao ROS klasa IV buduće ponude za posjetitelje Parka (vidi Temu CA), treba u suradnji s lokalnim stanovništvom osigurati i upravljačke preduvjete (uvjeti za posjećivanje, osmišljavanje i organizacija ponude

za posjetitelje) te ih uključiti u posjetiteljsku ponudu Parka. Uspjeh u toj zadaći u područjima gdje trenutno postoje najbolji preduvjeti, važan je i za ostala područja, jer će djelovati kao primjer koji će drugi potom lakše slijediti. U turistificiranim područjima treba poticati unošenje elemenata autentičnog života, a ne samo plasirati „komfor" bez izvornosti ili kičastu imitaciju autentičnih sadržaja. U mjestima gdje je očuvan kontinuitet tradicijskog života i djelatnosti, ali je neprimjernim modernizacijama narušen vizualni doživljaj, moguće je stanje popraviti kroz poticanje intervencije u eksterijere i interijere objekata. Konačno, u prostorima u kojima je očuvan krajobraz, ali se izgubio kontinuitet života, treba poticati povratak života kroz poticaj razvoju agroturističke djelatnosti koja može biti nova ekonomska osnova za život.

JU kroz takve aktivnosti istovremeno doprinosi ostvarenju svojih temeljnih ciljeva: osigurava očuvanje kulturnog krajobraza kao vrijednosti koju je obavezan čuvati; osigurava dodatnu kvalitetu i ponudu za posjetitelje Parka; te doprinosi kvaliteti života lokalnog stanovništva. Isto tako treba prepoznati da očuvanju tradicijskog krajobraza doprinose aktivnosti i iz mnogih drugih podtema ovog plana, u prvom redu unutar tema B i D.

PODTEMA	BC. OČUVANJE KULTURNOG KRAJOBRAZA
POSEBAN CILJ	BC. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom, izravnim potporama i uključivanjem naselja s očuvanim tradicijskim kulturnim krajobrazom u sustav posjećivanja Parka, zaustavljen je trend njegovog nestajanja te stvoreno poticajno okruženje za njegovu revitalizaciju na cijelom području Parka.
POKAZATELJI	Povećan broj pokrenutih inicijativa, uspostavljenih programa i provedenih projekata za poticanje očuvanja i revitalizacije elemenata tradicijskog krajobraza; Povećan broj naselja na području Parka u kojima lokalna zajednica u suradnji s Parkom aktivno radi na očuvanju krajobraza; Povećan broj krajobrazno vrijednih domaćinstava i objekata u privatnom vlasništvu obnovljenih na način koji čuva njihove tradicijske elemente.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	ANALIZE I ZAKONSKE PRETPOSTAVKE														
BC1	U suradnji s lokalnim stanovništvom i vlasnicima nekretnina, ažurirati ocjenu stanja, potreba i mogućnosti očuvanja i obnove kulturnog krajobraza po pojedinim naseljima na području Parka.	Studija stanja, potreba i mogućnosti očuvanja i obnove kulturnog krajobraza	**3**	Vanjski stručnjaci; lokalna zajednica; vlasnici nekretnina; MK											**200.000,00**
BC2	Među seoskim naseljima s relativno očuvanim i još uvijek živim kulturnim krajobrazom odrediti ona s najvećim potencijalom za uključivanje u sustav posjećivanja, uvažavajući i kriterij interesa lokalnih stanovnika zainteresiranih za viziju i suradnju.	Analiza mogućnosti očuvanja i revitalizacije s prijedlogom prioritetnih područja	**3**	Vanjski stručnjaci; lokalna zajednica; vlasnici nekretnina; MK											**100.000,00**
BC3	U suradnji s konzervatorima i strukom osmisliti, te kroz aktivno sudjelovanje u proceduri izmjena PPPPO-a predlagati i zagovarati detaljnu specifikaciju uvjeta gradnje na području Parka, zaštitu vizura i druge mjere radi zaštite krajobrazne vrijednosti i izvornosti područja.	Zaključci zajedničkog rada s konzervatorima i strukom; Prijedlozi JU-a za izmjene i dopune PPPPO-a	**3**	MK; HZPR; ; MZOE; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina; vanjski stručnjaci											**100.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
BC4	Izraditi krajobraznu osnovu za cijelo područje Parka.	Krajobrazna osnova	3	Vanjski stručnjaci											300.000,00
	POTICANJE OBNOVE I TURISTIČKE VALORIZACIJE														
BC5	Uspostaviti suradnju i izgraditi partnerstvo s lokalnim stanovništvom i vlasnicima nekretnina oko pozitivne vizije revitalizacije i turističke valorizacije očuvanog tradicijskog krajobraza.	Broj naselja u kojima su prezentiran i prodiskutirani nalazi i prijedlozi Studije izrađene pod BC1	3	Vanjski stručnjaci; MK; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											400.000,00
BC6	Izraditi projekte krajobraznog uređenja sela na području Parka i pomagati zajedničko ishođenje potrebnih dozvola (prioritetno za naselja određena pod BC2).	Broj naselja za koja je izrađen projekt krajobraznog uređenja	3	Vanjski stručnjaci; MK; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											800.000,00
BC7	Uspostaviti Program poticanja projekata obnove i turističke valorizacije tradicijskog kulturnog krajobraza.	Funkcionalan Program; Izvješće o provedenim javnim natječajima i projektima odabranim za sufinanciranje; Ukupna vrijednost provedenih projekata	3	Vanjski stručnjaci; MK; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											6.000.000,00
BC8	U suradnji s vlasnicima, obnoviti i prezentirati tradicijsku kuću s okućnicom u Končarevom Kraju.	Dogovorena i formalizirana suradnja s vlasnicima; Obnovljena kuća s okućnicom prezentirana u sklopu posjetiteljskog sustava.	3	Vlasnici; MK											400.000,00
BC9	Osmisliti i provoditi edukacijske programe vezane uz načine obnove ili izgradnje objekata na načine koji doprinose očuvanju kulturnog krajobraza.	Broj osmišljenih programa; Broj polaznika programa	3	Vanjski stručnjaci; MK; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											290.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
BC10	Kroz Program poticanja (BC7) osigurati pomoć u pripremi projekata.	Broj projekata kandidiranih za Program	3	Vanjski stručnjaci; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											520.000,00
BC11	Uvažavajući raspoloživost, vrijednost i potencijal za turističku valorizaciju, Identificirati prioritetne objekte i površine za otkup, naročito cjeline vrijedne tradicijske gradnje kao i njihovu buduću namjenu, uključujući i njihovo uklapanje u turističku ponudu Parka.	Godišnji popis objekata i površina za otkup, važnih prema kriteriju očuvanja kulturnog krajobraza, integriran u Popis prioriteta JU za otkup (vidi tema E)	3	Lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina; vanjski stručnjaci za procjenu vrijednosti; MK											160.000,00
BC12	Uključiti sela s očuvanim kulturnim krajobrazom u turističku ponudu Parka.	Broj naselja s razvijenom ponudom uključen u posjetiteljsku ponudu Parka	3	Lokalne zajednice u naseljima I vlasnici nekretnina											400.000,00
BC13	Povezati obnovu kulturnog nasljeđa s revitalizacijom travnjaka (Homoljačko polje, Krge). Prioritet pri obnovi koju potiče Park imaju ona domaćinstva koja doprinose revitalizaciji travnjaka.	Obnovljeno kulturno nasljeđe. Revitalizirani travnjaci.	3	Zainteresirani OPG-ovi											450.000,00
	SANACIJA NARUŠENOG KRAJOBRAZA														
BC14	Osigurati minimalnu narušenost krajobraza i vizura na području Parka.	Analiza narušenosti krajobraza s prijedlogom mjera; Broj provedenih mjera	3	Vanjski stručnjaci; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											450.000,00
	UKUPNO:														**10.570.000,00**

3.3 Tema C. Upravljanje posjećivanjem

OPĆI CILJ

C. Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka i posjetiteljima omogućuje nesmetan i potpun doživljaj, čime se na najbolji mogući način prezentira očuvana svjetska baština, ostvaruju prihodi potrebni za njeno očuvanje, izgrađuje podrška javnosti za očuvanje prirode te otvaraju mogućnosti za održivi razvoj lokalne zajednice.

POSEBNI CILJEVI

Podtema CA.
SUSTAV POSJEĆIVANJA

CA. Raznoliki programi posjećivanja na cijelom području Parka, prožeti s ponudom lokalnog stanovništva, te uspostavljena pravila ponašanja i prilagođena infrastruktura koja usmjeravajući posjetitelje čuva ekosustave i izvornu ljepotu krajobraza, omogućuju siguran posjet i prezentaciju vrijednosti Parka te nezaboravan doživljaj ljepote i vrijednosti očuvane prirode.

Pokazatelji

- Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka ni kvalitetu ciljnog doživljaja posjetitelja tj. utjecaji od posjećivanja se aktivnim upravljanjem održavaju ispod granica prihvatljivosti utvrđenih standardima, u zonama svih ROS klasa na području Parka[53]
- Broj i raznolikost programa na cijelom području Parka prilagođeni su potrebama prezentacije vrijednosti, interesima i mogućnostima posjetitelja te upravljanja dinamikom posjećivanja
- Posjetiteljska infrastruktura je sigurna za posjetitelje, prilagođena potrebama očuvanja jedinstvenih univerzalnih i drugih vrijednosti Parka te omogućuje željeni doživljaj
- Broj lokalnih ponuditelja ugostiteljskih i turističkih usluga (tradicijska domaćinstva, obrti i dr.) uključenih u ponudu Parka raste
- Udio posjetitelja s najvišom razinom zadovoljstva svim aspektima posjeta raste
- Udio posjetitelja koji na području Parka borave dulje od jednog dana raste, a raste i njihova prosječna duljina boravka
- Prihodi od posjećivanja su stabilni ili rastu

[53] Prilog 5.15.1 Opis ROS klasa.

Podtema CB.
UGOSTITELJSTVO I TRGOVINE

CB. Upravljanjem ugostiteljstvom (hotelima, kampovima, restoranima) i trgovinom na održivi način, kroz prepoznatljivu kvalitetu objekata, usluga i ponude temeljenih na tradiciji i izvornosti područja, Javna ustanova osigurava usklađenost tih djelatnosti s potrebama očuvanja, preduvjete za održivost i razvoj lokalne zajednice, prezentira vrijednosti Parka te osigurava dodatne prihode za njihovo očuvanje.

Pokazatelji

- Svi ugostiteljski objekti JU-a su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem jedinstvene univerzalne vrijednosti (JUV)
- Kvaliteta smještaja po objektima je profilirana u skladu s očekivanjima ciljnih tržišta posjetitelja
- Ugostiteljstvo JU-a je eko-certificirano i njegov ekološki otisak se smanjuje
- Raste broj sadržaja u ugostiteljskim objektima kojima se prezentiraju vrijednosti Parka (gastro ponuda, izložbe, događanja, uređenje i opremanje objekata i dr.)
- Raste broj i vrijednost otkupljenih lokalnih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljsku ponudu Parka
- Broj zaposlenih i produktivnost po zaposlenom su stabilni ili rastu
- Duljina sezone poslovanja i prosječna duljina boravka u hotelima i kampovima JU-a raste
- Najviša razina zadovoljstva gostiju kvalitetom usluga i ponude
- Prihodi od ugostiteljstva po objektu su stabilni ili rastu
- Svi postojeći objekti trgovina i suvenirnica su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem JUV-a
- Raste broj proizvoda u trgovinama i suvenirnicama kojima se prezentiraju vrijednosti Parka
- Vrijednost i udio lokalnih proizvoda u prometu trgovina i suvenirnica raste
- Ponuda je profilirana po objektima
- Najviša razina zadovoljstva posjetitelja kvalitetom usluga i ponude
- Potrošnja u suvenirnicama po posjetitelju raste
- Prihodi od trgovina i suvenirnica po objektu su stabilni ili rastu

Podtema CC.
INTERPRETACIJA I EDUKACIJA

CC. Posjetitelji kroz raznolike interpretacijske sadržaje i edukacijske programe produbljuju i obogaćuju svoj doživljaj jedinstvenih vrijednosti Parka, uviđaju značaj njihovog očuvanja te su inspirirani i motivirani vlastitim ponašanjem doprinijeti očuvanju prirode.

Pokazatelji

- Broj i raznolikost interpretacijskih sadržaja i edukacijskih programa raste
- Interpretacijski sadržaji u prostoru usklađeni su s potrebama uspostavljenih programa posjećivanja
- Ukupan broj sudionika edukacijskih programa raste
- Podrška posjetitelja očuvanju vrijednosti Parka raste
- Najviša razina zadovoljstva posjetitelja interpretacijskim i edukacijskim sadržajima i programima

Podtema CD.
MARKETING

CD. Park je prva održiva destinacija u Hrvatskoj, model za druga zaštićena područja i turističke destinacije u regiji, gdje se očuvana priroda, kulturna baština i lokalna zajednica isprepliću na održivi način.[54]

Pokazatelji

- Održivost Parka je certificirana kroz dobivanje i održavanje relevantnih svjetski prepoznatih certifikata na razini poslovanja ustanove, pojedinih ugostiteljskih objekata, destinacije i partnera unutar destinacije
- Ponuda Parka usklađena je s preferencijama ciljanih tržišta
- Udio izravne prodaje i prodaje preko partnera koji dijele iste vrijednosti u ukupnoj prodaji Parka raste
- Uspostavljeni su i redovno se koriste interni i vanjski kanali informiranja i komunikacije
- Udio hrvatskih posjetitelja u posjećivanju Parka raste
- Udio posjetitelja s internacionalnih primarnih ciljanih tržišta raste
- Uključenost lokalnog stanovništva i djelatnika Parka u marketinškim aktivnostima JU-a raste
- Raste broj certificiranih partnera unutar destinacije u ponudi Parka
- Udio posjetitelja koji boravi u destinaciji dulje od jednog dana i njihova prosječna duljina boravka raste
- Duljina sezone poslovanja i prosječna duljina boravka u destinaciji rastu

[54] Preuzeto iz Marketinške strategije: CD. „Become the first sustainable destination of Croatia, a model for other Parks in the region as well as for other tourism destinations; where nature, culture, and community are intertwined in a sustainable way".

3.3.1 **CA. Sustav posjećivanja**

Iznimna prirodna ljepota i atraktivnost za posjetitelje, povoljan geografski smještaj i položaj, prometna povezanost koja ju čini lako dostupnom velikom broju ljudi te iskustvo i tradicija u organiziranju posjećivanja kroz godine su od područja Nacionalnog parka Plitvička jezera stvorile svjetski poznatu turističku atrakciju. Prihvat posjetitelja se vrši preko ulaznih recepcija i parkirališta na kojima su dostupne potrebne informacije i ostale usluge (mjenjačnice, ugostiteljski objekti, trgovine i suvenirnice, sanitarni čvorovi). Uređena mreža staza i mostića omogućava siguran pristup i izniman doživljaj jedinstvene univerzalne vrijednosti ljepote prirodnog krajolika slapova i jezera, a bez uništavanja istih. Obilazak prostora Parka organiziran je kroz programe obilaska koji osim šetnje stazama i mostićima uključuju i korištenje panoramskih vozila i elektrobrodova. Svi posjetitelji su kupnjom ulaznice osigurani u slučaju ozljede. Za prihvat sve većeg broja posjetitelja Park raspolaže uhodanim timovima, s uspostavljenim procedurama, koje čine stručni radnici koji su uglavnom sa šireg područja Parka. Sve navedeno osiguralo je kroz godine veliku posjećenost iz koje proizlaze stabilni prihodi, a trenutna zakonska regulativa omogućava Parku samostalno raspolaganje prihodima za unaprjeđenje sustava.

Stalni brzi porast broja posjetitelja (s 927.661 posjetitelja u 2007., na 1.720.331 posjetitelja u 2017. godini), osim porasta prihoda, uzrokuje i sve više problema u sustavu prihvata posjetitelja. Poseban izazov predstavlja izrazita sezonalnost posjeta, s više od 90 % posjetitelja u razdoblju od 4 do 10 mjeseca i oko 60 % tijekom vršne ljetne sezone. Prije deset godina registriran je maksimum od 10.718 posjetitelja u danu, u 2017. je registrirano rekordnih 16.125 posjetitelja u danu, a u kolovozu je registrirano čak 7 dana s više od 14.000 posjetitelja u danu. Kapaciteti svih dijelova postojećeg sustava posjećivanja (parkirališta, ulaznih recepcija, staza, mostića, pristaništa i brodova, stajališta i panoramskih vozila) nedostatni su za vršna opterećenja tijekom ljetnih mjeseci.

Iako ne postoji organizirani sustav praćenja zadovoljstva posjetitelja, neupitno je da takvi uvjeti posjetiteljima značajno smanjuju zadovoljstvo posjetom. Osim toga, zbog gužvi dolazi i do silazaka posjetitelja sa staza, kao i parkiranja na zabranjenim mjestima.

S obzirom na sve veći broj posjetitelja, postojeći broj info punktova ne zadovoljava potrebe i ne omogućuje kvalitetno informiranje posjetitelja. Postojeći sustav tabli nije dostatan za kvalitetno usmjeravanje posjetitelja i upoznavanje s pravilima i ograničenjima kojih bi se trebali pridržavati. Tijekom obilaska Parka, posjetitelje je potrebno kvalitetnije informirati, što zahtijeva bolju edukaciju vodiča, kao i definiranje pravila i odnosa s turističkim agencijama. Potrebno je osmisliti posebne programe za ciljane grupe posjetitelja, različite dobi, mogućnosti i interesa.

Značajne prilike u razvoju i modernizaciji sustava posjećivanja, u prvom su redu uspostava sustava *online* rezervacije i prodaje ulaznica za točno vrijeme ulaza (dan i sat) što će omogućiti vremensku distribuciju posjetitelja, kontrolu i ograničavanje broja posjetitelja koji ulaze u sustav posjećivanja u nekom vremenskom intervalu te posljedično izbjegavanje zagušenja sustava brojem posjetitelja većim od kapaciteta sustava posjećivanja. Uz to, moguće je i kroz revidirane programe posjećivanja utjecati na ravnomjerniju distribuciju posjetitelja u prostoru. Suradnja s vanjskim dionicima, Javnim ustanovama u okolici (npr. Baraćeve špilje) i drugim institucijama koje imaju primjerene sadržaje za posjetitelje može pomoći ravnomjernoj vremenskoj distribuciji posjetitelja. Velika prilika za unaprjeđenje je i sadržajno obogaćenje programa, nuđenjem posjeta dijelovima Parka izvan jezerske zone te razvoj dodatnih interpretacijskih i drugih sadržaja. Novom marketinškom strategijom potrebno je privući posjetitelje zainteresirane za vrstu ponude kakvu JU želi nuditi, u skladu sa svojim mandatom Nacionalnog parka i Svjetske prirodne baštine. Boljim informiranjem potencijalnih posjetitelja može se značajno unaprijediti njihov doživljaj i zadovoljstvo, kao i njihovo bolje poštivanje pravila posjećivanja Parka. Obnova infrastrukture omogućit će bolje uvjete za kvalitetan

doživljaj posjetitelja i siguran posjet. Strateški razvoj sustava u smjeru izmještanja ulaza na rubne dijelove Parka te izmještanje tranzitnog prometa iz Parka, omogućit će puno veći prostor za organizaciju posjete Parku, koji će moći kombinirati jezersku zonu s dodatnim sadržajima u okolnom prostoru. Osiguravanje profesionalnih, motiviranih i zadovoljnih djelatnika postići će se uvođenjem vrednovanja rada kao osnove za nagrađivanje i profesionalno napredovanje. Osim kapaciteta za kvalitetno obavljanje svakodnevnih zadaća organizacije posjećivanja, potrebno je razviti kapacitete i za stalno praćenje kvalitete te stalnu modernizaciju i razvoj sustava.

Ustanovljene prijetnje u kvalitetnom razvoju i modernizaciji sustava posjećivanja su razvojne vizije koje bi davale prednost razvoju turizma i povećanju prihoda naštrb očuvanju vrijednosti i osiguranju preduvjeta za kvalitetno posjećivanje i prezentaciju vrijednosti, gubitak kvalitetnih kadrova potrebnih za funkcioniranje sustava uslijed prolongiranog statusa sezonskih radnika te privatizacija ili koncesioniranje dijelova JU-a.

Sve navedeno bilo je razlog da se pri izradi novog Plana upravljanja paralelno pristupi i izradi Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima (APUP) kao integralnog dijela PU-a. Stoga je dio koji se odnosi na posjećivanje detaljnije obrađen, s više aktivnosti i indikatora kako bi se pokušali riješiti višegodišnji problemi i manjkavosti ovog sustava. Sve navedeno je nužno da bi se posjećivanje odvijalo na način primjeren zaštićenom području, ali i na način koji posjetitelju omogućuje nova znanja i spoznaje o prirodnom fenomenu kao i načinima zaštite i upravljanja istima. Aktivnosti APUP-a su grupirane u više podtema kako bi se svi aspekti postojećih i budućih situacija/problema obuhvatili i u primjerenom roku riješili.

PODTEMA	CA. SUSTAV POSJEĆIVANJA
POSEBAN CILJ	CA. Raznoliki programi posjećivanja na cijelom području Parka, prožeti ponudom lokalnog stanovništva te uspostavljena pravila ponašanja i prilagođena infrastruktura koja, usmjeravajući posjetitelje, čuva ekosustav i izvornu ljepotu krajobraza, omogućuju siguran posjet i prezentaciju vrijednosti Parka te nezaboravan doživljaj ljepote i vrijednosti očuvane prirode.
POKAZATELJI	Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka ni kvalitetu ciljnog doživljaja posjetitelja tj. utjecaji od posjećivanja se aktivnim upravljanjem održavaju ispod granica prihvatljivosti utvrđenih standardima, u zonama svih ROS klasa na području Parka; Broj i raznolikost programa na cijelom području Parka prilagođen je potrebama prezentacije vrijednosti, interesima i mogućnostima posjetitelja te upravljanja dinamikom posjećivanja; Posjetiteljska infrastruktura je sigurna za posjetitelje, prilagođena potrebama očuvanja jedinstvene univerzalne i drugih vrijednosti Parka te omogućuje željeni doživljaj; Broj lokalnih ponuditelja turističkih usluga (tradicijska domaćinstva, obrti i dr.) uključenih u ponudu Parka raste; Najviša razina zadovoljstva posjetitelja svim aspektima posjeta; Udio posjetitelja koji na području Parka boravi dulje od jednog dana i njihova prosječna duljina boravka raste; Prihodi od posjećivanja su stabilni ili rastu.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	INFORMIRANJE POSJETITELJA (mogućnosti, pravila, zahtjeve, uvjete ...)														
CA1	U svim uspostavljenim digitalnim komunikacijskim kanalima osigurati ažurne informacije o pravilima ponašanja, specifičnim zahtjevima posjeta Parka.	Ažurirane informacije o programima posjećivanja na web stranicama, mobilnim aplikacijama i društvenim mrežama Parka; Programi posjećivanja opisani u *newsletterima* za ciljane skupine; e-brošura s opisima programa posjećivanja	**2**	vanjski suradnici; agencije											**100.000,00**
CA2	Izraditi i otisnuti te uz ulaznicu svakom posjetitelju dijeliti tiskanu brošuru s kartom ili dati informaciju o e-brošuri s osnovnim informacijama o Parku.	Broj brošura podijeljenih posjetiteljima; Broj posjeta na link i/ili e-brošuru; Broj komentara primljenih od posjetitelja	**2**	vanjski stručnjaci (dizajneri i sl.)											**2.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CA3	U realnom vremenu informirati posjetitelje o otežanim uvjetima posjećivanja Parka.	Pripremljeni standardni tekstovi za tipične otežane uvjete; Postavljena minimalno 4 e-panela s ažuriranim informacijama o uvjetima u Parku; Ažurirane informacije o uvjetima u Parku na vidnom mjestu (*pop-up* prozor) na web stranici Parka; Tiskana brošura koja će se dijeliti posjetiteljima u uvjetima dosegnutih maksimalnih prihvatnih kapaciteta (a koja uključuje sugestije za druge programe obilaska)	**2**												**300.000,00**
CA4	Do uspostave sustava prodaje ulaznica koji omogućava prodaju ograničenog broja ulaznica po satu i ulazu, kroz sve uspostavljene digitalne kanale komunikacije prema posjetiteljima komunicirati informaciju o mogućem ograničenju mogućnosti posjeta Parka.	Upozorenje na vidljivom mjestu na web stranicama, mobilnim aplikacijama i društvenim mrežama Parka; Informacija proslijeđena u *newsletterima* za ciljane skupine	**3**												**0,00**
CA5	Po uspostavi sustava prodaje ulaznica koji omogućava prodaju ograničenog broja ulaznica po satu i ulazu. Informirati javnost o ograničenjima s preporukama.	Upozorenje na vidljivom mjestu na web stranicama, mobilnim aplikacijama i društvenim mrežama Parka; Informacija proslijeđena u *newsletterima* za ciljane skupine	**2**	Mediji; sustav HTZ-a; Turističke agencije											**0,00**
CA6	Rasporediti dovoljan broj informatora na ulazima, parkiralištima i izdvojenim lokacijama na stazama.	Broj prisutnih informatora po ulazima, parkiralištima i info punktovima; Definiran skup standardnih odgovora na najčešće postavljana pitanja; Zadovoljstvo posjetitelja mogućnošću dobivanja informacija od djelatnika Parka	**3**	Sudionici volonterskog programa „Zeleni čuvar“											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	NADZOR POŠTIVANJA PRAVILA PONAŠANJA U POSJETITELJSKOM SUSTAVU														
CA7	Rasporediti dovoljan broj čuvara prirode JU-a, potrebnih za učinkovitu kontrolu poštivanja pravila u Parku, u skladu s brojem posjetitelja i sezonom te redovno izvještavati o pojavama nedopuštenog ponašanja.	Broj prisutnih čuvara prirode na pojedinim lokacijama; Broj evidentiranih pojava nedopuštenog ponašanja; Broj tragova nedopuštenog ponašanja; Zadovoljstvo posjetitelja raspoloživošću službenih osoba u Parku	**1**												**0,00**
CA8	U suradnji s PP Korenica i Općinom Plitvička Jezera osigurati učinkovito rješavanje problema ilegalnog parkiranja u Parku.	Prisutnost prometne policije i komunalnih redara u Parku; Broj pojava ilegalnog parkiranja na prometnicama u Parku	**3**	PP Korenica; komunalno redarstvo Općine PJ											**0,00**
CA9	Osigurati kontrolu nad ilegalnim ulascima u sustav posjećivanja jezerske zone.	Na 4 glavna poznata smjera ilegalnih ulazaka postavljene ograde i ploče s upozorenjem o zabrani ulaska bez ulaznice, s naznačenom predviđenom kaznom; Osigurana prisutnost nadzornika ili druge službene osobe na 4 glavna poznata smjera ilegalnih ulazaka; Godišnji broj prijava nadzornika vezano uz ulazak u Park bez ulaznice u opadanju	**3**												**40.000,00**
CA10	Po provedenoj prekategorizaciji cesta Čudin klanac – Plitvički Ljeskovac, i dalje u smjerovima Mirić Štropina – Jezerce, odnosno Liman draga – Bigina Poljana, uspostaviti kontrolu ulaza, s dozvolom prolaza samo vlasnicima nekretnina i stanovnicima u području kojim prolaze prometnice.	Realiziran projekt	**1**												**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	UPRAVLJANJE DISTRIBUCIJOM POSJETA PARKA														
CA11	Odrediti, te sukladno rezultatima praćenja, prilagođavati ograničenja na broj posjetitelja.	Utvrđeni satni kapaciteti ulaza; Praćene vrijednosti utvrđenih indikatora za ROS klase	**2**												**0,00**
CA12	Osigurati infrastrukturu i uspostaviti sustav prodaje e-ulaznica.	Uspostavljen sustav prodaje e-ulaznica sa satnim ograničenjem; Postavljeni sustavi registracije ulaza i izlaza posjetitelja iz posjetiteljskog sustava	**2**												**3.000.000,00**
CA13	Uspostaviti politiku cijena koja doprinosi ciljanoj prostorno-vremenskoj distribuciji posjetitelja u Parku i produženju sezone.	Godišnje revidiran cjenik s različitim cijenama na dnevnoj, sezonskoj i promotivnoj bazi i rasporedom razdoblja promotivnih cijena	**3**												**0,00**
	RAZVOJ PROGRAMA POSJEĆIVANJA														
CA14	Napraviti reviziju programa posjećivanja kojom se osigurava jednosmjernost kretanja unutar jezerske zone.	Uspostavljena jednosmjernost kretanja po mreži staza	**3**												**0,00**
CA15	Definirati skupove nuđenih programa po sezonama.	Utvrđeni programi po sezonama, vremenskim uvjetima, s procedurama i zaduženjima. Osigurana signalizacija koja se, ovisno o sezoni, montira na osnovnu signalizaciju, radi sezonalnog modificiranja programa.	**3**	MZOE											**0,00**
CA16	Osmisliti i uspostaviti programe koji zadovoljavaju specifične potrebe i mogućnosti vođenih grupa posjetitelja.	Utvrđeni programi prilagođeni vođenim grupama; Udio agencijskih gostiju koji koristi programe; Zadovoljstvo agencijskih posjetitelja posjetom Parku	**3**	Udruge agencija; glavne partnerske agencije											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CA17	Definirati programe za posjetitelje s posebnim potrebama.	Utvrđeni programi prilagođeni posjetiteljima s poteškoćama u kretanju, sa sezonskim inačicama; Broj posjetitelja koji koriste programe; Zadovoljstvo posjetitelja posjetom Parku	**2**	Društva ili udruge koje okupljaju ovu kategoriju posjetitelja											**0,00**
CA18	Razvoj novih programa po izmještanju ulaza.	Osmišljeni novi poludnevni programi (s okvirno 4 – 10 km pješačkog obilaska u trajanju od 3 do 5 sati)	**2**												**0,00**
CA19	Sukladno zahtjevima iz opisa ROS klase I i unutar za to predviđenih područja, razvijati nove programe posjećivanja.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelje; Broj posjetitelja po programu	**3**												**0.00**
CA20	Sukladno zahtjevima iz opisa ROS klase II i unutar za to predviđenih područja, razvijati nove programe posjećivanja.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelje; Broj posjetitelja po programu	**3**												**0,00**
CA21	Razvijati i uključivati u sustav posjećivanja nove programe u područjima ROS klase III, u rubnim područjima jezerske zone.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelje; Broj posjetitelja po programu	**3**												**0,00**
CA22	Nakon što se (kroz aktivnosti u temama B, C i D) za to osiguraju potrebni preduvjeti, razvijati i uključivati u sustav posjećivanja nove programe u planom određenim područjima ROS klase IV.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelje; Broj posjetitelja po programu	**2**												**0,00**
CA23	Izrada Studije za razvoj zajedničkih programa za posjetitelje u okviru projekta izgradnje i opremanja posjetiteljskog centra Baraćeve špilje.	Izrađena Studija	**1**	JU Baraćeve špilje; vanjski suradnik											**75.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CA24	Sufinanciranje projekta izgradnje i opremanja posjetiteljskog centra Baraćeve špilje.	Uplaćen predviđeni iznos sufinanciranja	1	JU Baraćeve špilje											5.000.000,00
	SIGURNOST POSJETITELJA														
CA25	U suradnji s nadležnim institucijama, identificirati standarde sigurnosti relevantne za posjetiteljsku infrastrukturu u Parku te redovno verificirati njihovu zadovoljenost u NPPJ.	Ocjena nadležnih institucija vezano uz zadovoljenost standarda sigurnost na aktivnim stazama u Parku s preporukama za njeno usklađivanje sa standardima	2	MZOE; HGSS; nadležne inspekcije											0,00
CA26	Unutar sustava posjećivanja trajno provoditi sve preporučene mjere osiguravanja sigurnosti posjetitelja, te po potrebi uvoditi dodatne mjere.	Godišnja izvješća o provedenim mjerama osiguravanja sigurnosti unutar sustava posjećivanja; Sva mjesta na kojima postoji mogućnost pada s fatalnim posljedicama su ograđena i označena sukladno standardima sigurnosti; Na mjestima gdje su se uspostavile posebno rizične divlje staze, uklonjeni su tragovi tih staza i postavljene su ograde sa znakom upozorenja; Broj intervencija spašavanja	3	MZOE; HGSS; vanjski suradnici - gradnja potrebne infrastrukture; nadležne inspekcije											150.000,00
CA27	U sklopu redovnog održavanja cesta i infrastrukture Parka pratiti pojavu ugroza erozije (odrona, siparišta, lavina) te po potrebi, a radi sigurnosti ljudi, provoditi sanacije.	Terenski dnevnici i izvješća djelatnika Parka; Ažurirana baza podataka o evidentiranim pojavama ugroza od erozije i provedenim sanacijama	1	vanjski suradnici											500.000,00
CA28	Uspostaviti redovni pregled sustava posjećivanja radi identifikacije rizika za posjetitelje (rizična stabla i stijenska masa) te sukladno ustanovljenim potrebama provoditi mjere osiguravanja sigurnosti.	Provedeni radovi i izvješće o provedenim mjerama uklanjanja stijenske mase; Provedeni radovi i izvješća o provedenim mjerama uklanjanja rizičnih stabala	1	vanjski suradnici osposobljeni za potrebne radove; HGSS											2.200.000,00
CA29	Označiti sve staze prema razini zahtjevnosti obilaska.	Sve staze su označene prema razini zahtjevnosti obilaska	2												50.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	POSJETITELJSKA INFRASTRUKTURA - ODRŽAVANJE i RAZVOJ														
CA30	Redovno održavati i unaprjeđivati posjetiteljsku infrastrukturu (staze, mostiće, uređena mjesta za predah i doživljaj prirode, vidikovce, signalizaciju, informativne ploče i dr.) unutar sustava posjećivanja, uključujući i u uslužnim i pristupnim zonama.	Duljina održavanih staza i mostića (na godišnjoj razini); Količine različitih vrsta utrošenog materijala za održavanje; Broj postavljenih i zamijenjenih tabli; Broj i lokacije uređenih mjesta za predah i doživljaj prirode; Zadovoljstvo posjetitelja posjetiteljskom infrastrukturom; Rezultati praćenja učinkovitosti sustava signalizacije	**2**												**3.000.000.,00**
CA31	Radi smanjivanja unosa alohtonog materijala u jezera, redovno održavati protuerozijske zapreke.	Izvješća o provedbi redovnog održavanja protuerozijskih zapreka; Količina utrošenog materijala za posipanje staza	**1**												**50.000,00**
CA32	Nadograditi infrastrukturu na način koji destimulira ili onemogućava nedopuštena ponašanja.	Izvješće o poduzetim mjerama; Broj saniranih mjesta; Pojave novih divljih staza	**2**												**10.000,00**
CA33	Prikladno označiti sve ulaze na područje Parka na glavnim pristupnim prometnicama.	Znakovi ulaza u NP na svim glavnim pristupnim prometnicama;	**2**	Hrvatske ceste;, 4 JLS-a; vanjski suradnici (projektanti, izgradnja)											**500.000,00**
CA34	U suradnji s Općinom Plitvička Jezera, osigurati uređenje postojećih pet službenih autobusnih stajališta na D429, na potezu Prijeboj/Jezerce, Mukinje, Ulaz 1, Ulaz 2, selo Korana.	Autobusna stajališta uređena i opremljena	**3**	Općina PJ; HC; Komunalac d.o.o.											**100.000,00**
CA35	Riješiti imovinsko-pravne odnose, te ukloniti dva zapuštena sanitarna čvora na lokaciji Ulaz 1-stari kamp te na njihovo mjesto postaviti kontejnerske sanitarne čvorove kapaciteta koji odgovara potrebama privremenog parkirališta na U1.	Lokacija sanirana; Kontejnerski sanitarni čvorovi u funkciji, kapaciteta koji osigurava poštivanje ROS standarda; Vrijeme čekanja za WC	**2**												**1.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CA36	Osigurati dovoljne kapacitete sanitarnih čvorova na privremenim parkiralištima Ulaza 2–Hladovina.	Ishođene potrebne dozvole; Postavljeni dodatni kontejnerski sanitarni čvorovi, kapaciteta koji osigurava poštivanje ROS standarda; Vrijeme čekanja za WC	2	Vanjski suradnici (projektanti, izgradnja)											300.000,00
CA37	Redovno pratiti ispravnost, te održavati i obnavljati septičke jame korištene za prikupljanje otpadnih voda sanitarnih čvorova na krajnjim točkama posjećivanja u užoj jezerskoj zoni.	Izvješće o redovnoj kontroli, održavanju i pražnjenju septičkih jama unutar sustava posjećivanja	1	Ispitivanja vanjski suradnici											200.000,00
CA38	Do uspostave službenih parkirališta na lokacijama novih ulaza održavati postojeće površine koje se koriste kao privremena parkirališta na Ulazu 1 i Ulazu 2.	Godišnje izvješće o provedenim aktivnostima održavanja	2												210.000,00
CA39	Unaprijediti organizaciju i poboljšati uvjete čekanja na pristaništima elektrobrodova i stanicama panoramskih vozila.	Projekti uređenja i organizacije kretanja posjetitelja na stajalištima i pristaništima; Realizirani projekti uređenja ostalih stajališta; Zadovoljstvo posjetitelja uvjetima čekanja	3	MZOE; Lučka uprava Sisak											300.000,00
CA40	Obnova postojećeg dijela staze od Kozjačke drage do Velikog slapa povrh kanjona Donjih jezera te projektiranje i izgradnja novog dijela staze od P3 do postojeće rampe i odvojka ceste za Plitvica Selo.	Izrađen projekt obnove i izgradnje; Obnovljena staza i stepenice; Staza je uključena u programe obilaska	2	Vanjski suradnici											500.000,00
CA41	Osmisliti i izgraditi posjetiteljsku infrastrukturu kojom se rješava dvosmjernost dijela staze prema Velikom slapu.	Izrađen projekt obnove i izgradnje; Staza je izgrađena i uključena u programe obilaska	2	Vanjski suradnici											1.500.000,00
CA42	Ispitati mogućnosti izgradnje pontonskog mosta na liniji P1-P2 te po pozitivnom mišljenju pristupiti realizaciji projekta.	Izrađena studija i projektna dokumentacija; Izgrađen ponton	3	Vanjski suradnici											3.500.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CA43	Urediti staze u novim područjima sustava posjećivanja sukladno ROS klasama I, II i IV i upravljačkoj zonaciji.	Izrađeni projekti uređenja staza; Staze su uređene i uključene u programe obilaska	2	MZOE											300.000,00
CA44	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi dozvole te obnoviti postojeće objekte na Ulazu 1.	Izrađena dokumentacija/ ishodovane dozvole; Obnovljeni objekti	2												6.500.000,00
CA45	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi dozvole te obnoviti postojeće objekte na Ulazu 2.	Izrađena dokumentacija/ ishodovane dozvole; Obnovljeni objekti	2												6.500.000,00
CA46	Po izgradnji novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, postojeće Ulaze 1 i 2 prilagoditi novim potrebama prihvata posjetitelja.	Izrađeni projekti i izvedeni radovi	3	Vanjski suradnici											10.000.000,00
CA47	Odrediti točnu lokaciju i osigurati vlasništvo nad zemljištem, izraditi projekte i ishoditi dozvole, te izgraditi info centre izvan granica Parka u naseljima Vrhovine, Saborsko i Korenica.	Osigurano vlasništvo JU-a nad zemljištem na određenoj lokaciji info punktova; Izrađeni projekti i ishođene dozvole; Izgrađeni objekti i stavljeni u funkciju	3												3.000.000,00
CA48	Nabava drvene građe za potrebe održavanja, izgradnje i unapređivanja posjetiteljskog sustava.	Nabavljena dostatna količina građe za izgradnju i održavanje staza, mostića, vidikovaca i tabli (signalizacija, edukacijske i interpretacijske table i sl.)	2	Vanjski suradnici											2.200.000,00
	TRANSPORT POSJETITELJA														
CA49	Trajno nastojati smanjiti ili potpuno ukloniti negativan utjecaj od panoramskih vozila (buka i emisija plinova).	Izvješće o analizi mogućnosti zamjene dizel pogona elektropogonom	2	Ispitivanja i analize vanjskih suradnika											100.000,00
CA50	Sukladno potrebama jačati transportne kapacitete potrebne za osiguravanje usluge prijevoza posjetitelja vezano uz nove nuđene programe za posjetitelje na području Parka (u prvom redu za grupne posjete područjima ROS klase IV).	Osigurani kapaciteti u skladu s brojem posjetitelja na novim programima; Broj posjetitelja prevezen novim transportnim kapacitetima na novim programima	2												10.000.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CA51	Osigurati transportne kapacitete dostatne za prijevoz posjetitelja od novih ulaza do ishodišnih točaka posjeta.	Osigurana povezanost ulaza s ishodišnim točkama	3												60.000.000,00
	PRAĆENJE STANJA														
CA52	Uspostaviti te redovno provoditi praćenje vrijednosti indikatora društvenih i upravljačkih uvjeta za sve ROS klase te po potrebi davati preporuke za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje vrijednosti ROS indikatora; Godišnje izvješće o zadovoljenosti ROS standarda	3	Lokalno stanovništvo u ROS klasi IV											0,00
CA53	Uspostaviti trajni program praćenja karakteristika, doživljaja i zadovoljstva posjetitelja te temeljem rezultata davati preporuke za unaprjeđenje upravljanja posjećivanjem.	Protokol za praćenje; Godišnja izvješća o praćenju s analizama trendova i preporukama za unaprjeđenje upravljanja posjećivanjem; Broj revidiranih programa posjećivanja prema preporukama,	2	Volonteri Parka											0,00
CA54	Uspostaviti trajno praćenje stanja cjelokupne posjetiteljske infrastrukture i tragova nedopuštenog ponašanja.	Protokol za praćenje; Ažurirana baza podataka s izdanim zahtjevima za održavanje i poduzetim aktivnostima održavanja i obnove posjetiteljske infrastrukture	3												0,00
CA55	Redovno pratiti učinkovitost sustava signalizacije te davati preporuke za njegovo unaprjeđenje.	Protokol za praćenje; Izvješća o praćenju s preporukama za unaprjeđenje	3												0,00
	PRIMJENJENA ISTRAŽIVANJA ZA POTREBE UPRAVLJANJA POSJEĆIVANJEM														
CA56	Po potrebi, osmišljavati i provoditi ciljana istraživanja vezana uz posjećivanje, njegove utjecaje i učinke, te davati preporuke za unaprjeđenje upravljanja.	Izvješće o istraživanju s preporukama	3	Vanjski stručnjaci											200.000,00
	UKUPNO:														**123.38.5.000,00**

3.3.2 **CB. Ugostiteljstvo i trgovine**

Hoteli, kampovi i restorani

Postojeći objekti, kadrovski potencijali, tradicija i iskustvo u djelatnosti ugostiteljstva i hotelijerstva značajna su snaga i resurs JU-a. Kontrola JU-a nad najvećim hotelima i ugostiteljskim objektima na području Parka omogućava mu i da kontrolira potencijalne negativne učinke i da ih koristi kao kanale za dodatnu prezentaciju i plasman vrijednosti i proizvoda područja. S druge strane, to je i vrlo zahtjevna tema, u kojoj postoji potreba za nizom razvojnih projekata kojima bi se podigla kvaliteta ponude, učinkovitost i djelotvornost upravljanja, te doprinos ostvarenju ciljeva Parka i JU-a.

Poslovanje Podružnice hotelijerstva i ugostiteljstva, sa svim njenim kapacitetima (vidi Opis područja) izrazito je značajno i za uspješno organiziranje posjećivanja Parka i za održivost života stanovništva u cijelom području. Lokacije objekata, uz samu jezersku zonu (tri hotela, dva restorana i 5 MPO-a), pa čak i po punktovima unutar nje (3 MPO-a) čini ih važnim sastavnim dijelom sustava posjećivanja, koji posjetiteljima omogućava predah i okrjepu tijekom obilaska tog posjetiteljima najatraktivnijeg dijela Parka. Podružnica s više od 300 stalno zaposlenih djelatnika i 300 sezonskih djelatnika, čini više od 50 % radnih mjesta u JU-u, što ju čini značajnim faktorom gospodarske i demografske stabilnosti područja.

Postoji veliki broj mogućnosti za bolje poslovanje podružnice, koji u proteklom razdoblju poslijeratne obnove nisu kapitalizirani, zbog niza vanjskih i unutarnjih faktora, a koji su zajedno rezultirali nedostatkom stabilnosti, kompetencija i vizije u upravljanju, potrebnih za činjenje razvojnog iskoraka.

Svi objekti zahtijevaju i fizičku obnovu, razvoj i profiliranje ponude, kako radi jačanja njihove uloge u prezentaciji i interpretaciji vrijednosti Parka, tako i radi osiguranja bolje tržišne prepoznatljivosti, vrijednosti i profitabilnijeg poslovanja. Lokacija hotela uz jezersku zonu, kao i njihova izvorna arhitektonska kvaliteta, posebno u slučaju Hotela Plitvice, predodređuju ih za smještajne objekte visoke i najviše kategorije. Obnovu hotela potrebno je iskoristiti i za značajno unaprjeđenje njihove okolišne učinkovitosti, od trenutnog stanja gdje se kao energent koristi mazut, prema korištenju tehnologija i praksi koje će objekte učiniti primjerima najbolje prakse u okolišnoj učinkovitosti.

Značajni iskoraci su potrebni i mogući i u razvoju i profiliranju ponude. Gastro ponuda temeljena na tradiciji i lokalno proizvedenim visoko kvalitetnim proizvodima doprinosi kvaliteti, prepoznatljivosti i tržišnoj vrijednosti ugostiteljske ponude, a pri tome, kroz kreiranje tržišta za lokalne proizvode, doprinosi i oživljavanju lokalne proizvodnje i tradicije, te očuvanju i prezentaciji gastro baštine, kao značajnog segmenta nematerijalne kulturne baštine područja Parka. Ugostiteljski objekti trebaju u puno većoj mjeri biti korišteni i kao prostori u kojima se odvijaju programi i sadržaji za posjetitelje, kojima se prezentiraju vrijednosti Parka, i kroz stalne interpretativne sadržaje, promjenjive postave i organizirane programe. Razvoj dodatne ponude doprinijet će i produženju sezone, a time i boljem poslovanju. Raspolaganje vlastitim ugostiteljskim kapacitetima daje JU-u i veće mogućnosti za kreiranje posebnih vrsta edukacijskih sadržaja za segment posjetitelja koji prepoznaje i vrednuje takvu vrstu ponude. Razvijana ponuda po objektima će se uskladiti s određenim profilom objekta i njegovom tržišnom nišom.

Educirana radna snaga, kao i duga tradicija ugostiteljske djelatnosti veliki su postojeći kapital. Za željeni iskorak u kvaliteti potrebno je još intenzivnije i sustavnije ulaganje u razvoj kapaciteta, zapošljavanje i kontinuirani razvoj kvalitetne radne snage te osiguravanje uvjeta za njihovo zadržavanje.

Unatoč brzom rastu smještajnih i restoranskih kapaciteta na području i u okolici Parka, objekti kojima upravlja JU još uvijek predstavljaju daleko najveći ugostiteljski kapacitet pod jedinstvenom upravom. To JU-u daje mogućnost značajnije utjecati na smjer i dinamiku razvoja cijele destinacije, i kao predvodnik u osmišljavanju i razvoju

željene vrste ponude utemeljene na tradiciji i izvornosti područja, i kao jezgra oko koje se kroz umrežavanje u širem području stvara prepoznatljiva destinacija za takvu vrstu ponude.

Kroz evaluaciju je prepoznato i više razloga zbog kojih je nužno ugostiteljstvo u vlasništvu JU-a zadržati pod njegovim upravljanjem. Kako je prethodno opisano, ugostiteljstvo ima veliki značaj, i za ispunjenje misije Parka i JU-a, i za razvoj okolnog područja. JU ima i financijsku snagu, a kroz ovaj Plan upravljanja i jasnu viziju, i za rješavanje trenutnih slabosti i za provođenje opisanog razvojnog iskoraka. S druge strane, iskustva iz svijeta ukazuju da su koncesijski modeli upravljanja povezani s rizicima, koji, s obzirom na značaj segmenta ugostiteljstva za ukupno funkcioniranje Parka, naprosto nisu prihvatljivi.

Trgovine i suvenirnice

Objekti trgovina i suvenirnica su dobro pozicionirani i pokrivaju sve glavne uslužne zone za posjetitelje Parka, ali su prostorno uglavnom izrazito skučeni. Također, kao posljedica dugog razdoblja bez sustavnog ulaganja, objekti suvenirnica su u relativno lošem stanju, vizualno neatraktivni, sa zastarjelim interijerima i namještajem.

U postojećoj ponudi su predstavljene sve standardne vrste suvenira, no postoji i značajan prostor za unaprjeđenje vezan uz kvalitetu, raznolikost i profiliranje ponude za kupce različitih preferencija.

Ponudu suvenira JU osigurava kroz otvoreno prikupljanje ponuda i komisionu prodaju odobrenih suvenira, koji su zadovoljili kriterije kvalitete, među kojima i onaj osnovni da na neki način prezentiraju motiv Plitvičkih jezera i Like. Odabrani komisioni model prodaje osigurava da ponuditelji imaju izravan interes u osmišljavanju i nuđenju posjetiteljima što atraktivnije ponude, jer isključivo o tome, bez ikakvog posredovanja JU-a, ovisi i njihov profit.

Udio lokalno proizvedenih proizvoda je trenutno vrlo mali (ispod 5 %), unatoč želji JU da on bude veći, jer trenutno nema razvijene lokalne proizvodnje suvenira.

Osim u kvaliteti ponude i uređenju i podizanju atraktivnosti interijera samih prostora suvenirnica, značajni iskorak u kvaliteti moguć je i potreban u organizaciji i prezentaciji nuđenih predmeta, te profiliranju ponude u pojedinim objektima za posjetitelje različitih preferencija.

Djelatnici svojom ljubaznošću i angažmanom oko kupaca uspijevaju donekle kompenzirati navedene nedostatke. Svojedobni eksperiment s davanjem trgovina u koncesiju završio je s nizom neplaćanja, stečajem koncesionara, problemima s opskrbom na području Parka.

Prosječna potrošnja po posjetitelju od oko 11 kuna na suvenire ukazuje na trenutno nedovoljno iskorišten potencijal suvenirnica i trgovina u NPPJ-u.

JU upravlja i trgovinama, kroz koje nudi robu široke potrošnje, a koje su osobito značajne za stanovništvo unutar Parka. Navedene trgovine, zahvaljujući svom položaju, kao i prepoznatljivosti koju imaju zbog pripadnosti Parku i JU-u, predstavljaju i veliki potencijal za vidljiv i učinkovit plasman lokalno proizvedenih, visoko kvalitetnih, brendiranih proizvoda, s šireg područja Parka.

PODTEMA	CB. UGOSTITELJSTVO I TRGOVINE
POSEBAN CILJ	CB. Upravljanjem ugostiteljstvom (hotelima, kampovima, restoranima) i trgovinom na održivi način, kroz prepoznatljivu kvalitetu objekata, usluga i ponude temeljene na tradiciji i izvornosti područja, Javna ustanova osigurava usklađenost tih djelatnosti s potrebama očuvanja, preduvjete za održivost i razvoj lokalne zajednice, prezentira vrijednosti Parka te osigurava dodatne prihode za njihovo očuvanje.
POKAZATELJI za dio Ugostiteljstvo	Svi ugostiteljski objekti JU su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem JUV-a; Kvaliteta smještaja po objektima je profilirana u skladu s očekivanjima ciljnih tržišta posjetitelja; Ugostiteljstvo JU-a je eko-certificirano i njegov ekološki otisak se smanjuje; Raste broj sadržaja u ugostiteljskim objektima kojima se prezentiraju vrijednosti Parka (gastro ponuda, izložbe, događanja, uređenje i opremanje objekata i dr.); Raste broj i vrijednost otkupljenih lokalnih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljsku ponudu Parka; Broj zaposlenih i produktivnost po zaposlenom su stabilni ili rastu; Duljina sezone poslovanja i prosječna duljina boravka u hotelima i kampovima JU-a rastu; Najviša razina zadovoljstva gostiju kvalitetom usluga i ponude; Prihodi od ugostiteljstva po objektu su stabilni ili rastu.
POKAZATELJI za dio Trgovine	Svi postojeći objekti trgovina i suvenirnica su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem JUV-a; Raste broj proizvoda u trgovinama i suvenirnicama kojima se prezentiraju vrijednosti Parka; Vrijednost i udio lokalnih proizvoda u prometu trgovina i suvenirnica raste; Ponuda je profilirana po objektima; Najviša razina zadovoljstva posjetitelja kvalitetom usluga i ponude; Potrošnja u suvenirnicama po posjetitelju raste; Prihodi od trgovina i suvenirnica po objektu su stabilni ili rastu.

AKTIVNOSTI ZA DIO UGOSTITELJSTVO

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	RAZVOJNE STUDIJE I PLANOVI														
CB1	Izraditi studiju kojom će se nastavno, na ovim Planom utvrđene specifičnosti i karakter ponude i ciljane skupine posjetitelja, te kroz analizu opravdanosti planiranih investicija u obnovu i razvoj hotela, kampova i ugostiteljskih objekata JU-a, za svaki od objekata odrediti detaljni profil i specifičnosti ponude.	Identificirane mogućnosti alternativnih profila ponude; Izrađena komparativna studija opravdanosti investicija; Detaljni profil i specifičnosti ponude za svaki pojedini objekt	**1**	Vanjski stručnjaci;; MZOE; Ministarstvo turizma											**300.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB2	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja za Hotel Jezero, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci;; MZOE; Ministarstvo turizma											50.000,00
CB3	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja za Hotel Bellevue, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci;; MZOE; Ministarstvo turizma											50.000,00
CB4	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja za Hotel Grabovac, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci;; MZOE; Ministarstvo turizma											50.000,00
CB5	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije uređenja sportsko-rekreativnih sadržaja i povećanja čvrstih smještajnih kapaciteta u kampu Korana, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci;; MZOE; Ministarstvo turizma											50.000,00
CB6	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije uređenja, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude kampa Borje.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci;; MZOE; Ministarstvo turizma											50.000,00
CB7	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja restorana Poljana, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci;; MZOE											50.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB8	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja ugostiteljskog objekta Vučnica.	Izrađen projektni zadatak	**1**	Vanjski stručnjaci											**50.000,00**
CB9	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja ugostiteljskog objekta Kupalište.	Izrađen projektni zadatak	**1**	Vanjski stručnjaci											**50.000,00**
CB10	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja ugostiteljskog objekta Kozjačka Draga.	Izrađen projektni zadatak	**1**	Vanjski stručnjaci											**50.000,00**
CB11	Ispitati mogućnosti za razvoj kongresnog turizma radi boljeg iskorištenja postojećih kapaciteta i podizanja rentabilnosti hotela izvan sezone te sukladno tome prilagoditi ponudu i marketinške aktivnosti.	Analiza mogućnosti Ponuda hotela uključuje i kongresni turizam; Broj realiziranih kongresnih događaja; Realizirani prihodi	**1**	Vanjski stručnjaci;; MZOE; Ministarstvo turizma											**50.000,00**
CB12	Izraditi projektnu dokumentaciju za kapacitete i lokacije kongresnih prostora.	Ponuda za korištenje kongresnih kapaciteta Ciljane skupine: konferencije, manifestacije; Izrađen projekt; Ishođene dozvole i suglasnosti; Povećani prihodi; produžena "sezona"; duži boravak gostiju	**1**	Vanjski stručnjaci; Ministarstvo turizma											**250.000,00**
CB13	Razraditi detaljne višegodišnje planove razvoja pojedinih ugostiteljskih objekata u skladu s njihovom definiranom specifičnom ponudom.	Planovi razvoja po objektima	**1**	Vanjski stručnjaci											**450.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB14	Redovno revidirati godišnje planove rada sukladno višegodišnjim planovima razvoja i preporukama za unaprjeđenje temeljem rezultata praćenja.	Godišnji planovi rada, po objektima	1												0,00
	PRAĆENJE														
CB15	Osmisliti i trajno provoditi praćenje zadovoljstva posjetitelja pruženim ugostiteljskim uslugama po objektima te sukladno rezultatima davati preporuke za unaprjeđenje.	Protokoli za praćenje; Rezultati praćenja; Preporuke za unaprjeđenje	1	Vanjski stručnjaci											400.000,00
	ODRŽAVANJE, OBNOVA, IZGRADNJA I UNAPRIJEĐENJE KVALITETE OBJEKATA														
CB16	Izabrati najprikladniji ekostandard za objekte JU-a te kroz projektnu dokumentaciju za obnovu objekata osigurati ispunjenje traženih kriterija.	Izabran ekostandard; Certificirani objekti	1	Vanjski stručnjaci											200.000,00
CB17	Izgraditi vanjsku hidrantsku mrežu i požarni put oko hotela Jezero.	Izgrađena vanjska hidrantska mreža; Izgrađen požarni put	1	Vanjski izvođači											1.230.000,00
CB18	Definirati specifičnosti ponude za Boutique hotel Plitvice kao hotel visoke kategorije, izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti Hotel Plitvice.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole i suglasnosti; Hotel je obnovljen (kao hotel visoke kategorije)	1	Vanjski stručnjaci i izvođači; MK; Ministarstvo turizma											103.000.000,00
CB19	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude, izraditi projekt kompletnog uređenja Hotela Jezero ishoditi potrebne dozvole te obnoviti Hotel Jezero.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Hotel je obnovljen	1	Vanjski stručnjaci i izvođači; Ministarstvo turizma											200.000.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB20	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude za Hotel Bellevue, izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi sve potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti Hotel Bellevue.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole i suglasnosti; Hotel je obnovljen (kao hotel visoke kategorije)	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači; Ministarstvo turizma											**85.000.000,00**
CB21	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi dozvole i suglasnosti i urediti teniske terene (Hotel Jezero).	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; uređeni teniski tereni; proširena ponuda za posjetitelje	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači; Ministarstvo turizma											**950.000,00**
CB22	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude za Hotel Grabovac izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi sve potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti hotel Grabovac.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Hotel je obnovljen	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači; Ministarstvo turizma											**90.000.000,00**
CB23	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude za kamp Korana, izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole, izgraditi sportsko-rekreativnu zonu te povećati smještajne kapacitete u čvrstim objektima unutar kampa Korana.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Povećani smještajni kapaciteti (izgrađeni bungalovi) Kamp je obnovljen	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači; Ministarstvo turizma											**58.000.000,00**
CB24	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi dozvole i suglasnosti te obnoviti i nadograditi infrastrukturu u AC Korana.	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; unaprjeđena infrastruktura kampa	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači; Ministarstvo turizma											**4.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB25	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude za kamp Borje izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole te urediti kamp.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Kamp je obnovljen	**2**	Vanjski stručnjaci i izvođači; Ministarstvo turizma											**2.000,000,00**
CB26	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude za restoran Poljana, izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole te obnoviti restoran Poljana.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Restoran je obnovljen	**2**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**21.000.000,00**
CB27	Ishoditi potrebne dozvole te izraditi i provesti projekte hortikulturnog uređenja platoa Kozjačka draga i natkrivenog prostora/nadstrešnice za cca 100 mjesta.	Ishođene dozvole; Projekt hortikulturnog uređenja; Izrađen natkriveni prostor	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**1.500.000,00**
CB28	Ishoditi sve potrebne dozvole te dovršiti obnovu i staviti u funkciju *buffet* Labudovac.	Ishođene dozvole; *Buffet* Labudovac je obnovljen i u funkciji	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**2.500.000,00**
CB29	Ishoditi sve potrebne dozvole te obnoviti i staviti u funkciju *café* bar Rapajinka.	Ishođene dozvole; *Café* bar Rapajinka je obnovljen i u funkciji	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**900.000,00**
CB30	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude za *café* bar Flora, izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole te obnoviti objekt.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Objekt je obnovljen	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**3.500.000,00**
CB31	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti ugostiteljski objekt Vučnica.	Izrađen projekt; Pribavljene dozvole i suglasnosti; Ugostiteljski objekt je obnovljen	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**6.900.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB32	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti ugostiteljski objekt Kupalište.	Izrađen projekt; Pribavljene dozvole i suglasnosti; Ugostiteljski objekt je obnovljen	**2**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**3.000.000,00**
CB33	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti ugostiteljski objekt Kozjačka Draga.	Izrađen projekt; Pribavljene dozvole i suglasnosti; Ugostiteljski objekt je obnovljen	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**5.700.000,00**
CB34	Obnoviti interijere i staviti u funkciju obnovljene ugostiteljske objekte na Ulazu 2 (pečenjara Hladovina, *bistro* Hladovina).	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Obnovljeni objekti	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**3.600.000,00**
CB35	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi sve potrebne dozvole te obnoviti objekt Okrugljak u Jezercu, s dvojnom namjenom trgovine i *bistroa*.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Objekt je obnovljen	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**4.100.000,00**
CB36	Izmjestiti praonicu rublja, pripremnicu mesa i centralnu slastičarnu u novu gospodarsku zonu Prijeboj.	Izmješteni objekti	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**0,00**
CB37	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te izgraditi, opremiti, staviti u funkciju te redovito održavati i nadopunjavati sadržajem multimedijsko-kongresni centar.	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; u funkciju stavljen multimedijsko-kongresni centar; unaprjeđen sadržaj za posjetitelje	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**7.550.000,00**
	UNAPRJEĐENJE KVALITETE I RAZNOLIKOSTI PONUDE TE ISPLATIVOSTI POSLOVANJA														

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB38	Trajno razvijati sadržaj i kvalitetu ugostiteljske ponude kojom se prezentiraju i tematiziraju vrijednosti Parka.	Ponuda dodatnih programa i sadržaja; Broj provedenih programa po objektima; Broj sudionika po programima; Zadovoljstvo sudionika održanim programom/ sadržajem	**1**	Vanjski stručnjaci											**2.250.000,00**
CB39	Logistički podupirati provedbu Programa edukacije i interpretacije (PEI) JU-a te prilagođavati ugostiteljsku ponudu tematskim ili sezonskim manifestacijama i sadržajima.	Broj provedenih sadržaja PEI po objektima; Broj i opis realizirane ugostiteljske ponude u pratnji sadržaja PEI; Zadovoljstvo posjetitelja posebnom ponudom; Prihodi od posebne ponude	**1**	Vanjski stručnjaci											**450.000,00**
CB40	U ugostiteljsku ponudu Parka uvrštavati visoko kvalitetne, certificirane lokalne proizvode „s pričom“.	Broj i količina proizvoda uključenih u ugostiteljsku ponudu; Zadovoljstvo posjetitelja ponudom; Realizirani prihodi	**1**												**0,00**
CB41	Osmisliti i brendirati proizvode ugostiteljstva koje je moguće plasirati kroz suvenirnice i trgovine.	Broj i opis osmišljenih proizvoda; Broj plasiranih proizvoda; Uspješnost plasmana po proizvodu	**2**												**0,00**
CB42	Ispitati mogućnost sadnje tradicijskih voćnjaka, vrtova i cvjetnjaka u okruženju Hotela Grabovac (ili kampova) kao dio dodatne prezentacijske ponude za goste.	Analiza mogućnosti s prijedlogom razvoja ponude	**2**	Vanjski stručnjaci											**100.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB43	Nabaviti namirnice za poslovanje ugostiteljskih objekata.	Osigurane dovoljne količine namirnica za potrebe ugostiteljstva; U nabavi namirnica korištene metode za primjenu Zelene nabave; Namirnice plasirane kroz ponudu u objektima u svrhu ostvarivanja prihoda	1	Vanjski stručnjaci											0,00
	UKUPNO:														609.330.000,00

AKTIVNOSTI ZA DIO TRGOVINE I SUVENIRNICE															
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	OBJEKTI – PROFILIRANJE I UPRAVLJANJE														
CB44	Profilirati suvenirnice na način da sve zajedno ponudom pokrivaju preferencije cijelog spektra posjetitelja, a da svaka zasebno ima uži profil koji odgovara preferencijama jednog segmenta posjetitelja.	Suvenirnice profilirane sukladno odabranim profilima	3	Vanjski stručnjaci											1.000.000,00
CB45	U svim objektima trajno osigurati profesionalnu uslugu savjetovanja oko organizacije, prezentacije, izlaganja nuđene robe.	Godišnje izvješće o pruženim uslugama organizacije prodajno-izložbenih prostora suvenirnica i trgovina	3	Vanjski stručnjaci											200.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	OBNOVA I ODRŽAVANJE STARIH OBJEKATA														
CB46	U okviru svih marketa, urediti dio prodajnog prostora kao kutak za suvenire.	Novouređeni dijelovi u funkciji	**3**	Vanjski stručnjaci											**100.000,00**
CB47	U svim marketima uspostaviti kutak s lokalnim proizvodima (uključujući sir, med, džemove, rakije (šljiva, kruška, jabuka) i sl.) koji se nude i degustiraju u ugostiteljskim objektima Parka.	Vrijednost lokalnih proizvoda plasiranih kroz posebni kutak u marketima ima trend stalnog rasta	**3**	Proizvođači proizvoda; vanjski stručnjaci											**100.000,00**
CB48	Urediti mjesta s vanjskom prodajom sladoleda na način koji će ih bolje krajobrazno uklopiti i stilski uskladiti sa susjednim objektima.	Postojeća prodajna mjesta „obučena“ u drvene kućice stilski usklađene sa susjednim objektima	**3**	Vanjski stručnjaci											**100.000,00**
CB49	Obnoviti interijer suvenirnice Slap na U1 u prostoru proširenom i na susjedni skladišni prostor, te osigurati dodatni potrebni prodajni prostor u okviru otvorenih štandova za prodaju u prostoru ispred suvenirnice.	Obnovljeni objekt u funkciji	**3**												**200.000,00**
CB50	Obnoviti interijer suvenirnice Hladovina na U2, uključujući i funkcionalnu reorganizaciju cijelog prostora.	Obnovljeni objekt u funkciji	**3**	Vanjski stručnjaci											**1.500.000,00**
CB51	Osuvremeniti interijer suvenirnice Kozjačka draga, u skladu s rješenjima za interijer primijenjenim u suvenirnicama na U1 i U2.	Obnovljeni objekt u funkciji	**3**	Vanjski stručnjaci											**500.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB52	Redovno održavati objekte i povremeno osuvremeniti interijere s ciljem održavanja visoke razine inovativnosti, atraktivnosti i funkcionalnosti.	Svi objekti u 10-godišnjem razdoblju prošli kroz barem jedno osuvremenjivanje interijera.	3	Vanjski stručnjaci											2.000.000,00
	NOVI OBJEKTI														
CB53	U okviru novih posjetiteljskih centara projektom predvidjeti, a po izgradnji i urediti prostor za suvenirnicu potrebnog kapaciteta i funkcionalnosti.	Funkcionalne, profilirane suvenirnice u okviru novih posjetiteljskih centara	3												0,00
CB54	U okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, prilikom određivanja budućih namjena, predvidjeti, a po izgradnji i urediti izložbeno prodajne prostore „etno sela“, u kojima će se prezentirati lokalna tradicija i zanati, te kušati i prodavati njihovi proizvodi. (npr. izrada predmeta od vune, izrada predmeta od drva, proizvodnja rakija, proizvodnja meda, proizvodnja sira, itd.)	Osigurani funkcionalni prostori predviđene namjene u okviru novoizgrađenih ulaza	3	Vanjski stručnjaci											20.000.000,00
CB55	U okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, prilikom određivanja budućih namjena, predvidjeti, a po izgradnji i urediti dovoljni prostor za otvorene štandove na kojima će lokalni proizvođači prodavati svoje brendirane tradicijske proizvode.	Osigurani funkcionalni prostori predviđene namjene u okviru novoizgrađenih ulaza	3	Vanjski stručnjaci											450.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB56	U okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, prilikom određivanja budućih namjena, predvidjeti, a po izgradnji i urediti prodajne galerije za izlaganje i prodaju umjetnina inspiriranih prirodnim i kulturnim vrijednosti Parka (fotografije, platna, skulpture, i dr.).	Osigurani funkcionalni prostori predviđene namjene u okviru novoizgrađenih ulaza	**3**	Vanjski stručnjaci											**4.000.000,00**
	PONUDA														
CB57	Kroz studijska putovanja u zaštićena područja u glavnim ciljnim emitivnim tržištima, identificirati spektar prikladne ponude suvenira za ciljane grupe posjetitelja te dati prijedlog za razvoj ponude suvenira u Parku.	Izvješće sa studijskog putovanja, s prijedlogom za razvoj ponude suvenira u Parku.	**3**												**200.000,00**
CB58	Kroz proaktivnu suradnju s potencijalnim ponuditeljima trajno nastojati osiguravati što bogatiju i kvalitetniju ponudu suvenira, kojima se prezentira i interpretira prirodna i kulturna baština Parka, sukladno i prijedlogu razvoja ponude temeljenom na istraživanju ponude na ciljanim emitivnim tržištima.	Istraživanje zadovoljstva posjetitelja ponudom suvenira pokazuje visoku razinu zadovoljstva.	**3**	Vanjski stručnjaci; zainteresirani potencijalni proizvođači/ ponuditelji suvenira											**500.000,00**
CB59	Kroz intenziviranje suradnje s lokalnim zadrugama, udrugama i proizvođačima trajno raditi na povećavanju vrijednosti i udjela lokalnih proizvoda u prometu trgovina i suvenirnica.	Udio lokalnih proizvoda u prometu ima stalni uzlazni trend	**3**	Vanjski stručnjaci; potencijalni lokalni proizvođači/ ponuditelji suvenira											**500.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CB60	Osmisliti i izraditi seriju suvenira Parka za prodaju i distribuciju kroz edukacijske programe Parka.	Broj dostupnih suvenira	3	Vanjski stručnjaci											400.000,00
CB61	Obogatiti ponudu opremom potrebnom za siguran posjet Parku (kabanice, kišobrani, navlačne jednostavne dereze, kape za zaštitu od sunca, toplije trenirke, obuća i sl.), naročito nakon što se osiguraju dovoljne prodajne površine u okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja.	Istraživanje zadovoljstva posjetitelja ponudom priručne opreme pokazuje visoku razinu zadovoljstva.	3												0,00
CB62	Nabaviti robu široke potrošnje.	Osiguran širok asortiman roba zbog većeg izbora, zadovoljnijih kupaca i povećane dobiti	2	Vanjski stručnjaci											0,00
CB63	Nabaviti suvenire.	Osiguran izbor za razne skupine posjetitelja različite platežne moći; Uvršteni autohtoni suveniri od lokalnih proizvođača uz edukativni karakter (prikaz tradicije i kulture kraja)	1	Vanjski stručnjaci											0,00
	PRAĆENJE I TRAJNO UNAPRJEĐIVANJE														
CB64	Redovno ispitivati zadovoljstvo posjetitelja ponudom suvenira te temeljem rezultata davati preporuke za unaprjeđenje ponude.	Protokol za ispitivanje zadovoljstva posjetitelja; Izvješća o zadovoljstvu posjetitelja s preporukama za unaprjeđenje	3	Vanjski stručnjaci											200.000,00
	UKUPNO:														**31.950.000,00**

3.3.3 **CC. Interpretacija i edukacija**

Javna ustanova trenutno provodi brojne aktivnosti raznih oblika interpretacije i edukacije, no postoji potreba i mogućnosti za značajna unaprjeđenja vezano uz učestalost, opseg, raznolikost te kvalitetu i sustavnost u pristupu ovoj važnoj zadaći. Kao ključna slabost, prepoznat je nedostatak izrađenog programa provođenja edukacije i interpretacije koji je nužan za sustavni rad i ostvarenje odgojno-obrazovne uloge Parka.

Postoje vodiči, informativni materijali u vidu tematskih letaka te turističke karte, dok su prirodne i kulturne vrijednosti na popularan način prezentirane na web stranici i društvenim mrežama Parka. Unaprjeđenje je moguće kroz razvoj specijalističkih vodiča za širi skup tema i interesa posjetitelja, razvoj tematskih monografija kao i razvoj mobilnih platformi s informacijama i interpretacijom, koje su postale standard u posjećivanju nekog područja.

Interpretacija u prostoru postoji u najužoj zoni posjećivanja uz jezera u obliku ploča s osnovnim informacijama o pojedinom jezeru i uz planinarske staze, u formi poučno-interpretacijskih ploča vezano uz šumske ekosustave. Ostaje prostora za unaprjeđenje postojećih i razvoj dodatnih interpretacijskih sadržaja, te uspostavu poučnih staza i u rubnim područjima najposjećenije jezerske zone kao i drugdje u Parku, vezano uz sve prirodne vrijednosti te materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu.

JU već ima u ponudi turistička vođenja kao i mogućnost stručnog vođenja kojima se interpretiraju vrijednosti Parka, no unaprjeđenja su moguća i kroz razvoj dodatnih kapaciteta za vođenje i kroz sustavni razvoj i standardizaciju ponude nuđenih vođenih tura. Tema koja zahtijeva veću pažnju je osiguravanje kvalitete vođenja koje se nudi posjetiteljima, i od strane JU-a, ali posebno od strane vanjskih vodiča, gdje trenutno ne postoji nikakva kontrola kvalitete i gdje je kvaliteta nuđenog vođenja i interpretacije često ispod minimalne razine kvalitete koju Park želi osigurati svojim posjetiteljima. Razvoj „Vodiča za vodiče“, programi edukacije za vodiče, certificiranost vodiča kao preduvjet za koncesijsko odobrenje za vođenje u Parku, neke su od trenutno neiskorištenih mogućnosti.

Različite edukacijske aktivnosti za osnovne škole i djecu predškolske dobi se provode i dobro su prihvaćene, no nema cjelovitog edukacijskog programa, sustavno razvijenog za sve teme za koje je Park idealno okruženje.

Značajno jačanje interpretacijsko-edukacijskih aktivnosti JU-a ostvarit će se kroz planiranu uspostavu nekoliko prezentacijskih centara, počevši s prezentacijskim centrom Medveđak, koji će dominantno prezentirati prirodne vrijednosti Parka. Osim tih kapitalnih objekata, značajna trenutno neiskorištena mogućnost predstavlja i razvoj prikladnih interpretacijskih sadržaja i postava u okviru drugih, u prvom redu ugostiteljskih objekata kojima upravlja JU.

JU već redovno kroz stručna vođenja, prezentacije i edukacijske aktivnosti obilježava važne datume u zaštiti prirode poput Svjetskog dana šuma, Svjetskog dana voda, Dana planeta Zemlje, Dana biološke raznolikosti, Europskog dana parkova te Međunarodne noći šišmiša. Unaprjeđenje je moguće kroz širenje skupa tema organiziranih manifestacija i kampanja na teme kojima se ciljano doprinosi ostvarenju nekih od ciljeva očuvanja ili prepoznavanju i prezentaciji nekih od vrijednosti i posebnosti Parka. JU aktivno sudjeluje u provođenju volonterskih programa u zaštićenim područjima s programom Zeleni čuvar putem kojega volonteri obavljaju dio poslova čuvara prirode i vrijedna su pomoć u posjetiteljskom sustavu tijekom ljetnih mjeseci. Na godišnjoj razini održavaju se volonterske akcije čišćenja divljih odlagališta otpada unutar Parka te se na taj način podiže svijest, kako lokalne zajednice tako i svih ostalih, o neminovnom negativnom utjecaju čovjeka na okoliš i prirodu.

JU ima značajno iskustvo i kapacitete u trenutnim djelatnicima i u Službi zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja NP-a i u Službi prihvata, vođenja, informiranja, prijevoza posjetitelja i internog transporta, no potrebna unaprjeđenja i razvoj programa interpretacije i

edukacije zahtijevat će i značajno daljnje jačanje tih kapaciteta, uključujući i mrežu vanjskih suradnika educiranih za ulogu interpretatora i edukatora na razvijenim sadržajima. Jačanje ukupnih kapaciteta može se osigurati i kroz unaprjeđenje suradnje između službi, kao i kroz uspostavu programa sustavne edukacije zaposlenika. Organizirane edukacijske „šetnje“ dijelom planinarskih staza u kojima su sudjelovali zaposlenici bile su jako dobro prihvaćene i primjer su inicijative koju treba jačati i razvijati.

Konačno, u analizi stanja prepoznato je i da planirani razvoj interpretacijsko-edukacijske ponude, osim što će značajno doprinositi kvaliteti doživljaja posjetitelja i ispunjenju važne obveze Parka za prezentacijom i edukacijom, predstavlja i izvor dodatnog prihoda za Park, kao i prostor za zapošljavanje mladih visokoobrazovanih osoba, koje bi značajno jačale i ukupne kapacitete JU-a.

PODTEMA	CC. INTERPRETACIJA I EDUKACIJA
POSEBAN CILJ	CC. Posjetitelji kroz raznolike interpretacijske sadržaje i edukacijske programe produbljuju i obogaćuju svoj doživljaj jedinstvenih vrijednosti Parka, uviđaju značaj njihovog očuvanja te su inspirirani i motivirani vlastitim ponašanjem doprinijeti očuvanju prirode.
POKAZATELJI	- Broj i raznolikost interpretacijskih sadržaja i edukacijskih programa raste; - Interpretacijski sadržaji u prostoru usklađeni su s potrebama uspostavljenih programa posjećivanja; - Ukupan broj sudionika edukacijskih programa raste; - Podrška posjetitelja očuvanju vrijednosti Parka raste; - Najviša razina zadovoljstva posjetitelja interpretacijskim i edukacijskim sadržajima i programima.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	SUSTAVNI PRISTUP RAZVOJU EDUKACIJE I INTERPRETACIJE														
CC1	Ustanoviti i kontinuirano razvijati sustav edukacije i interpretacije, pratiti njegovu uspješnost te ga temeljem rezultata praćenja i novih spoznaja kontinuirano nadopunjavati i unaprjeđivati.	Sadržaj programa edukacije i interpretacije (PEI) Preporuke za unaprjeđenje temeljem rezultata evaluacijskih upitnika sudionika edukacijskih sadržaja	1	Javne ustanove u zaštiti prirode; druge organizacije i udruge											0,00
CC2	U sklopu sustava edukacije i interpretacije osigurati i razvijati sadržaje prilagođene djeci s teškoćama i osobama s invaliditetom.	Broj dostupnih prilagođenih sadržaja. Preporuke za unaprjeđenje temeljem rezultata evaluacijskih upitnika sudionika edukacijskih i interpretacijskih sadržaja	2	Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; udruge; drugi vanjski suradnici											0,00
CC3	Analizirati primjere najbolje prakse za edukaciju i interpretaciju u zaštićenim područjima te identificirati mogućnosti njihove primjene u NPPJ.	Pregled primjera dobre prakse; Uspostavljena baza literature; Izvješća i preporuke	1	Javne ustanove u zaštiti prirode; druge organizacije i udruge; zaštićena područja											0,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	TISKANI MATERIJALI, WEB I MOBILNE APLIKACIJE (za prodaju i/ili distribuciju kroz edukacijske programe Parka)														
CC4	Uspostaviti te kontinuirano razvijati seriju monografija o vrijednostima Parka, u tiskanom i digitalnom obliku.	Definiran dizajn, format i oprema serije; Broj izdanih monografija; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	**2**	Vanjski suradnici											**850.000,00**
CC5	Uspostaviti te kontinuirano razvijati seriju foto-monografija o vrijednostima Parka, u tiskanom i digitalnom obliku.	Definiran dizajn, format i oprema serije; Broj izdanih monografija; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	**3**	Vanjski suradnici											**550.000,00**
CC6	Uspostaviti te kontinuirano razvijati seriju prirodoslovnih vodiča kroz Park na razne teme i za razne dobne/ interesne skupine.	Definiran dizajn, format i oprema serije; Broj izdanih vodiča; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	**1**	Vanjski suradnici											**1.080.000,00**
CC7	Izrađivati publikacije o kulturnoj baštini plitvičkog kraja (vodiči, slikovnice, priče, pjesmarice, kuharice, snimke, zbirke i dr.).	Broj izrađenih publikacija; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	**2**	Vanjski suradnici											**600.000,00**
CC8	Izrađivati edukacijske materijale za djecu (slikovnice, bojanke, radne bilježnice, društvene igre i dr.), koji interpretiraju vrijednosti Parka.	Broj izrađenih materijala; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	**1**	Vanjski suradnici											**500.000,00**
CC9	Izraditi priručnik za vodiče (javne ustanove i vanjske) posjetiteljskih grupa.	Broj distribuiranih priručnika	**1**	Vanjski suradnici											**20.000,00**
CC10	Uspostaviti platformu i razvijati mobilne aplikacije Parka.	Broj razvijenih aplikacija; Broj korisnika aplikacija	**1**	Vanjski suradnici											**970.000,00**
CC11	Definirati i izraditi poklon pakete za sudionike pojedinih edukacijskih programa.	Definirani paketi po programima Broj distribuiranih paketa	**2**	Vanjski suradnici											**300.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	POUČNE STAZE I INTERPRETACIJSKI SADRŽAJI U PROSTORU														
CC12	Upotpuniti postojeće planinarske staze ROS klase II interpretacijskim sadržajima.	Izabrani lokaliteti za interpretaciju; Broj i opis postavljenih/ prilagođenih sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	**1**	Vanjski suradnici											**120.000,00**
CC13	Osmisliti i postaviti edukacijsko-interpretacijske sadržaje na izabrane geološki zanimljive lokalitete te ih po potrebi prilagođavati.	Izabrani lokaliteti za interpretaciju; Broj i opis postavljenih/ prilagođenih sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	**2**	Vanjski suradnici											**40.000,00**
CC14	U rubnom dijelu jezerske zone (potencijalni lokaliteti Rječica i Stubica) osmisliti i urediti kraće poučne staze kojima se interpretiraju sadržaji vezani uz vodene i šumske ekosustave te obnoviti poučnu dendrološku stazu uz desnu obalu Kozjaka.	Projekti uređenja staza; Opis postavljenih staza i sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	**2**	Vanjski suradnici											**80.000,00**
CC15	Osmisliti i uspostaviti interpretacijske sadržaje za djecu, na lokalitetima klase V: ugostiteljske zone uz klasu III (Kupalište, Kozjačka draga, Labudovac), u kampovima te uz hotele.	Izabrani lokaliteti za interpretaciju; Broj i opis postavljenih/ prilagođenih sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	**1**	Vanjski suradnici											**2.000.000,00**
CC16	Interpretirati u prostoru konzervirani objekt nekadašnje hidroelektrane na Burgetu.	Opis postavljenog sadržaja	**3**	Vanjski suradnici; HEP; Ministarstvo kulture,											**30.000,00**
CC17	Na lokalitetu Krčingrad, nakon konzervacije lokaliteta, osmisliti interpretaciju kojom će se ispričati priča o povijesti naseljenosti područja.	Opis postavljenog sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	**2**	Vanjski suradnici; Ministarstvo kulture;											**180.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CC18	Interpretirati u prostoru konzervirani Radekin mlin na Velikom slapu.	Opis postavljenog sadržaja	1	Vanjski suradnici											30.000,00
CC19	Po završenim istraživanjima i konzervaciji interpretirati u prostoru arheološke objekte na području Parka.	Opis postavljenog sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	2	Vanjski suradnici; Ministarstvo kulture;											200.000,00
CC20	Interpretirati u prostoru povijest pojedinog naselja.	Interpretacija u prostoru	1	Lokalne zajednice u naseljima; JLS											350.000,00
CC21	Osmisliti i postaviti edukacijsko-interpretacijske sadržaje o tradicijskoj poljoprivredi.	Opis postavljenog sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	2	Vanjski suradnici											100.000,00
	EDUKACIJSKI PROGRAMI: VOĐENE TURE, PREDAVANJA, RADIONICE, TEČAJEVI – ZA POSJETITELJE														
CC22	Razvijati i provoditi edukacijske programe o očuvanju vodenih ekosustava, procesu osedravanja te vezanim prioritetnim vrstama i staništima, za razne dobne/ interesne skupine.	Broj i vrsta dostupnih programa po dobnim/ interesnim skupinama; Broj održanih programa, po vrsti i dobnoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; MZOE											380.000,00
CC23	Razvijati i provoditi edukacijske programe o vrijednostima, funkciji i važnosti očuvanja šumskih ekosustava, za razne dobne/ interesne skupine.	Broj i vrsta dostupnih programa po dobnim/ interesnim skupinama; Broj održanih programa, po vrsti i dobnoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; MZOE											180.000,00
CC24	Razvijati i provoditi edukacijske programe o travnjacima i cretovima na području Parka, uz njih vezanim prioritetnim vrstama te problematici njihovog očuvanja, za razne dobne/ interesne skupine.	Broj i vrsta dostupnih programa po dobnim/ interesnim skupinama; Broj održanih programa, po vrsti i dobnoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; MZOE											180.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CC25	Razvijati i provoditi edukacijske programe o kršu, uz njega vezanim prioritetnim vrstama i staništima te problematici njihovog očuvanja, za razne dobne/ interesne skupine.	Broj i vrsta dostupnih programa po dobnim/ interesnim skupinama; Broj održanih programa, po vrsti i dobnoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; MZOE											180.000,00
CC26	Razvijati i provoditi edukacijske programe o ekologiji drugih izabranih vrsta i staništa te problematici očuvanja bioraznolikosti Parka, za razne dobne/ interesne skupine.	Broj i vrsta dostupnih programa po dobnim/ interesnim skupinama; Broj održanih programa, po vrsti i dobnoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	2	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; MZOE											180.000,00
CC27	Razvijati i provoditi edukacijske programe o kulturnoj baštini, povijesti i tradiciji šireg područja Parka, za razne dobne/interesne skupine.	Broj i vrsta dostupnih programa po dobnim/ interesnim skupinama; Broj održanih programa, po vrsti i dobnoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	2	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; vanjski stručnjaci											180.000,00
CC28	Poticati, razvijati i provoditi druge edukacijske programe za ciljane grupe posjetitelja (npr. tečajevi fotografije u prirodi, likovne radionice, tečajevi o ljekovitom bilju, gastro radionice i dr.).	Broj i vrsta dostupnih programa: Broj održanih programa, po vrsti i sadržaju; Broj sudionika po programu	3	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije											180.000,00
CC29	Poticati suradnju sa sveučilištima i veleučilištima na razvoju edukacijskih programa za studente (terenska nastava i sl.) o temama vezanim uz upravljanje Parkom.	Popis sveučilišta i veleučilišta s kojima je uspostavljena suradnja; Broj i opis realiziranih edukacijskih programa za studente	2												0,00
CC30	Provoditi volonterski program Zeleni čuvar i prema potrebi i mogućnostima razvijati nove volonterske programe.	Broj provedenih programa; Broj sudionika po programu	1												310.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CC31	Omogućiti povoljnije uvjete posjeta za škole i druge interesne i dobne skupine koje sudjeluju u edukacijskim programima.	Definirani povoljniji uvjeti posjeta za sudionike edukacijskih programa; Broj sudionika programa godišnje	1												0,00
	PREZENTACIJSKI CENTRI I POSTAVI														
CC32	Analizirati mogućnosti i potrebe te odrediti ciljeve, lokacije (uključujući i u sklopu novih ulaza Prijeboj i Čatrnja), sadržaje (vezane uz očuvanje prirode i kulturne baštine) i kapacitete posjetiteljskih centara.	Program razvoja prezentacijskih centara	1												0,00
CC33	Osmisliti i izraditi cjeloviti postav prezentacijskog centra Medveđak, pratiti njegovu uspješnost te ga temeljem rezultata praćenja nadopunjavati i unaprjeđivati.	Projekt postava prezentacijskog centra; Postav centra je izrađen i u funkciji; Povratne informacije o zadovoljstvu posjetitelja postavljenim sadržajima	1	Vanjski suradnici											10.000.000,00
CC34	Osmisliti cjeloviti postav prezentacijskih centara u sklopu novih ulaza Prijeboj i Čatrnja.	Projekti postava	2	Vanjski suradnici											300.000,00
CC35	Osmisliti i trajno unaprjeđivati interpretacijske postave i sadržaje u ugostiteljskim objektima JU-a.	Broj interpretacijskih sadržaja po ugostiteljskim objektima JU Zadovoljstvo posjetitelja sadržajima	1	Vanjski suradnici											500.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	DOGAĐANJA, KAMPANJE														
CC36	Nastaviti obilježavati značajne datume u zaštiti prirode.	Broj održanih događanja godišnje; Broj sudionika po događanju	**1**	Vanjski suradnici; škole i druge obrazovne institucije; sektor zaštite prirode; Ministarstvo kulture; Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO											**200.000,00**
CC37	Obilježavati obljetnice proglašenja NPPJ i upisa na UNESCO-v Popis svjetske baštine.	Obilježene obljetnice	**1**	Vanjski suradnici											**700.000,00**
CC38	Nastaviti održavanje Dana mladih čuvara prirode.	Održan Dan mladih čuvara prirode; Broj učenika koji su sudjelovali u aktivnosti	**1**	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije											**100.000,00**
CC39	Razvijati i provoditi događanja i kampanje vezane uz razne ugroze vrijednosti parka (divlja odlagališta otpada, invazivne vrste i sl.).	Broj provedenih događanja i kampanja; Broj sudionika na događanjima i kampanjama	**1**	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; MZOE; poduzeća za zbrinjavanje otpada											**50.000,00**
CC40	U suradnji s KUD-ovima i udrugama organizirati manifestaciju Tjedan kulturne baštine u NPPJ.	Broj uključenih KUD-ova i udruga; Broj sudionika događanja	**2**	Vanjski suradnici; etnolozi; arheolozi; konzervatori; arhitekti											**2.000.000,00**
CC41	Organizirati umjetničke kolonije na temu vrijednosti Plitvičkih jezera.	Broj organiziranih događanja; Broj sudionika po događanju	**3**	Vanjski suradnici											**600.000,00**
CC42	Organizirati filmski festival na temu zaštite prirode.	Broj organiziranih događanja; Broj sudionika po događanju	**3**	Vanjski suradnici											**2.800.000,00**
	UKUPNO:														**27.020.000,00**

3.3.4 **CD. Marketing**

Plitvička jezera ugostila su 1.700.000 putnika u 2017. godini; od toga je 40 % posjetitelja posjetilo Park u srpnju i kolovozu. Brojke se penju do 16.000 posjetitelja dnevno tijekom ljeta, s razdobljem najveće posjećenosti od 11 sati prijepodne do 15 sati poslijepodne. Prema istraživanju u okviru Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP), 96,4 % putnika u 2016. godini bili su stranci s prosječnom duljinom boravka od 1,5 dana. Tri glavna tržišta su Njemačka, Italija i Nizozemska uz znatan porast na azijskom tržištu. Posjet je usmjeren na glavnu atrakciju, Veliki slap, i u prosjeku traje 2 sata. Takva posjećenost predstavlja težak izazov, osobito tijekom glavne sezone, a postala je izazov i za putnike koji u sve većem broju povratnih informacija iskustvo posjeta opisuju kao neugodno. Te su površine i vrlo osjetljive na utjecaj posjetitelja, koji može imati štetne posljedice, što nije značajno samo iz perspektive zaštite prirode već i iz perspektive novčanih gubitaka za Park i državu.

Nacionalni park Plitvička jezera ima sva obilježja prenapučenog odredišta. Očiti pokazatelji uključuju: pogoršano iskustvo posjetitelja, prenapučenu infrastrukturu i utjecaj na prirodu. Nacionalni park Plitvička jezera jedna je od glavnih atrakcija Hrvatske. Smješten je dovoljno blizu poznatim turističkim odredištima Hrvatske i nalazi se na putu između Zagreba i obale, što ga čini popularnim odredištem za „usputno zaustavljanje". Park nudi mnogo atrakcija, a regija u cjelini može privući posjetitelje za višednevne boravke. Ipak, većina posjetitelja u parku provodi manje od pola dana, a osim od novca za ulaznicu, Park i zajednica ostvaruju mali prihod. Također, posjećenost je izrazito sezonska i najveća je u razdoblju od lipnja do rujna.

Izazovi: glavna atrakcija Parka su Donja i Gornja jezera. Te su površine vrlo osjetljive na utjecaj posjetitelja, koji može imati štetne posljedice, što nije značajno samo iz perspektive zaštite prirode već i iz perspektive novčanih gubitaka za Park i državu.

Prilike se očituju kroz nekoliko elemenata koji su definirani i kao ciljevi marketinga: očuvanje Parka uz ostvarivanje novčanog prometa od turizma, privlačenje posjetitelja koji su više u skladu s prirodom i kulturom te bi željeli provesti više vremena u regiji, promjena percepcije područja iz usputnog odredišta u odredište za dugotrajniji boravak, ostvarivanje veće održivosti u ponudi proizvoda i usluga, a to znači poboljšanje kvalitete, iskustva, angažmana osoblja i podrška zajednice u očuvanju jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka te angažman okolne zajednice u svrhu proširenja turističke ponude i njezina usklađivanja s prioritetima Parka.

Vremenski paralelno te funkcionalno i sadržajno usklađeno s izradom ovog Plana, izrađena je i cjelovita Marketinška strategija NP Plitvička jezera, u kojoj se detaljno i sustavno evaluira trenutno stanje i trendovi, postavljaju ciljevi te daju smjernice za standardne sastavnice marketinga: proizvod, politiku cijena, kanale prodaje i promociju. Kao glavni planski dokument koji usmjerava i propisuje ciljeve i aktivnosti JU-a vezane uz marketing u narednom razdoblju, planovi Strategije pobrojani su unutar aktivnosti u Planu upravljanja te je ona u skladu s vizijom, misijom i ciljevima Plana Upravljanja. Pod podtemom „Marketing" preneseni su osnovni zaključci i smjernice vezano uz sastavnice „promocija", „politika cijena" i „kanali prodaje". Osnovni zaključci i smjernice vezano uz sastavnicu „proizvod" integrirani su u druge relevantne teme PU-a, uključujući u CA, CB, CC te DB, u čijoj provedbi je također potrebno kao detaljniji dokument koristiti i cjelovitu Marketinšku strategiju. U nastavku se daje sažeti opis po osnovnim sastavnicama marketinga, s naglaskom na recentne trendove potaknute prvenstveno preliminarnim preporukama iz procesa pripreme Marketinške strategije.

POLITIKA CIJENA (PRICING): Cijene su diferencirane po dobnim skupinama, po sezonama u tri sezone, a od 2018. i prema dijelu dana (različite cijene do 16 sati i nakon 16 sati). Također, kroz godinu se uvodi i promotivna cijena vezane uz važne datume Parka i zaštite prirode te dva puta godišnje (u travnju i listopadu) promotivna cijena koja za cilj ima promociju Parka među hrvatskim stanovništvom. Odluka o cijenama donosi se na razini Upravnog vijeća ustanove dok hoteli

odluke o cijenama ugostiteljskih usluga donose unutar svojih organizacijskih jedinica. Radi promocije turističke ponude kompatibilne s ponudom Parka u široj destinaciji oko Plitvičkih jezera 2018. godine definirana je zajednička cijena ulaznice u 9 destinacija u okolici Parka što je prvi korak u daljnjim planovima i razvojima povezanih proizvoda Nacionalnog parka s dodatnim ponudama u njegovoj okolici.

KANALI PRODAJE (PLACEMENT): Nacionalni park Plitvička jezera trenutno radi s 360 agencija. Recentno se više radi i na izravnoj prodaji kroz web stranicu parka i odjel prodaje, s već vidljivim rezultatima. Otežavajuća okolnost u radu prodaje je nepostojanje cjelovitog informacijskog sustava koji zadovoljava potrebe suvremene prodaje.

PROMOCIJA (PROMOTION): Nacionalni park Plitvička jezera ne treba klasičnu promociju budući da i HTZ, i TZ-ovi i županijski i lokalni, iz šireg okruženja, te turoperatori daju Parku dovoljno publiciteta. Kako svi oni targetiraju masovno tržište *mass market*, u dijelu B2B (*business to business*) promocije, recentnije se biraju teme sajmova usmjerene na prirodi temeljenom i pustolovnom turizmu. U medijima, Park se oglašava samo u časopisima posvećenim održivosti i očuvanju prirode.

U dijelu B2C (*business to consumer)* promocija, recentno je uspostavljena nova web stranica Parka (www.np-plitvicka-jezera.hr) koja ima jasnu funkciju educiranja i prodaje. Jasno je vidljiv tzv. „*call to action*" vezan za rezervaciju hotela i kampova, nove ponude povezane sa sezonom, te aktivni blog s informacijama o događanjima u Parku. Važna recentna novost su i uvedena upozorenja o vremenskim uvjetima, čekanjima u Parku i dr. Uspostavljeni su *Facebook* i *Instagram* profili na kojima se aktivno radi kako bi se povećao broj pratitelja na obje platforme. Razrađeni su *newsletteri* koji u ovom trenutku služe za internu komunikaciju sa zaposlenicima Javne Ustanove, a plan je proširiti ih i na komunikaciju s partnerskim agencijama i lokalnom zajednicom.

PROIZVODI (PRODUCTS): Trenutno, Park nudi sljedeće proizvode već detaljnije opisane u drugim dijelovima Plana – ulaznice u Park odnosno osam programa obilaska jezera, uslugu turističkog i stručnog vođenja, ugostiteljsku ponudu u hotelima, kampovima, restoranima i malim ugostiteljskim objektima, te prodaju robe u trgovinama i suvenirnicama, turističko vođenje, a u razvoju je i stručno vođenje. Od 2018. krenulo se u povezivanje s okolnim područjima s ciljem stvaranja povezanih proizvoda izvan Parka kako bi se ponuda Parka proširila te produljio boravak posjetitelja u okolici.

Ciljevi Strategije su očuvati Park uz ostvarivanje novčanog prometa od turizma, privući posjetitelje koji su više u skladu s prirodom i kulturom te bi željeli provesti više vremena u regiji; promijeniti percepciju područja iz usputnog odredišta u odredište za dugotrajniji boravak, ostvariti veću održivost u ponudi proizvoda i usluga, a to znači poboljšati kvalitetu, iskustvo, angažman osoblja i podršku zajednice u očuvanju jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka te angažirati okolne zajednice u svrhu proširenja turističke ponude i njezina usklađivanja s prioritetima Parka. Turistička ponuda koja je izravno povezana s Parkom tvorit će projekt *Plitvice Experiences*. Za ponude iz šire okoline preporučuje se njihovo uključivanje u regionalni pristup pod nadzorom regionalne organizacije za upravljanje odredištima.

Očekivani rezultati su sljedeći:

1. Zaokret u broju turista tijekom sezone:

1.1. produljiti datume predsezone i posezone

1.2. distribuirati posjećenost tijekom godine

1.3. privući veći broj posjetitelja iz Hrvatske

2. Promjena u strukturi posjetitelja.

3. Povećan promet putem:

3.1. produljene sezone za smještaj i restorane

3.2. produljene sezone za ulaznice

3.3. pakiranja i povezanih proizvoda

3.4. povećanog prihoda od smještaja putnika koji obilaze regiju

4. Smanjeni utjecaj na Park:

4.1. upravljanjem posjetiteljima

4.2. boljim odnosima sa zajednicom.

PODTEMA	CD. MARKETING
POSEBAN CILJ	CD. Park je prva održiva destinacija u Hrvatskoj, model za druga zaštićena područja i turističke destinacije u regiji, gdje se očuvana priroda, kulturna baština i lokalna zajednica isprepliću na održivi način.
POKAZATELJI	- Održivost Parka je certificirana kroz dobivanje i održavanje relevantnih svjetski prepoznatih certifikata na razini poslovanja Ustanove, pojedinih ugostiteljskih objekata, destinacije i partnera unutar destinacije; - Ponuda Parka usklađena je s preferencijama ciljanih tržišta; - Udio izravne prodaje i prodaje preko partnera koji dijele iste vrijednosti u ukupnoj prodaji Parka raste; - Uspostavljeni su i redovno se koriste interni i vanjski kanali informiranja i komunikacije; - Udio hrvatskih posjetitelja u posjećivanju Parka raste; - Udio posjetitelja s internacionalnih primarnih ciljanih tržišta raste; - Uključenost lokalnog stanovništva i djelatnika Parka u marketinškim aktivnostima JU-a raste; - Raste broj certificiranih partnera unutar destinacije u ponudi Parka; - Udio posjetitelja koji boravi u destinaciji dulje od jednog dana raste kao i njihova prosječna duljina boravka.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	MARKETING – okvirne aktivnosti kroz koje se provodi Marketinška strategija i Godišnji marketinški planovi NPPJ														
CD1	Na godišnjoj razini izrađivati marketinške planove utemeljene na Marketinškoj strategiji, a prilagođene stanju na tržištu i potrebama upravljanja Parkom.	Izrađeni Godišnji planovi	**1**												**0,00**
CD2	Upravljati diferencijacijom cijena proizvoda u ponudi Parka prema programima posjećivanja, sezoni, vremenu u danu, veličini grupa, vrsti posjetitelja, grupama proizvoda, promotivnim aktivnostima i dr., a sukladno stanju na tržištu i potrebama upravljanja posjećivanjem na području Parka i u destinaciji.	Glavni godišnji cjenik proizvoda u ponudi Parka odgovara potrebama upravljanja; Dodatno kreirani promotivni cjenici vezani uz promotivne aktivnosti kroz godinu	**1**												**0,00**
CD3	Uspostaviti sustav upravljanja odnosa s klijentima (*Customer Relationship Management* – CRM).	Uspostavljen je funkcionalan sustav	**1**	Vanjski suradnici											**600.000,00**
CD4	Uspostaviti i unaprjeđivati cjeloviti sustav za izravnu *online* prodaju proizvoda u ponudi Parka.	Uspostavljen je funkcionalan sustav	**1**	Vanjski suradnici											**1.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CD5	Definirati kriterije suradnje s turističkim agencijama i turoperatorima usklađene s ciljevima upravljanja Parkom.	Definirani kriteriji komuniciraju se potencijalnim partnerskim agencijama i koriste u odabiru	**1**												**0,00**
CD6	Provoditi i trajno prilagođavati promotivni *mix* za *business to business* (B2B) segment, uključujući sajmove, blogere, medije, FAM *trips*, *newslettere* prema željenim tržištima, kataloge i dr.	Godišnje izvješće o promotivnim B2B aktivnostima, sajmovima s analizom rezultata i preporukama za sljedeće razdoblje	**1**												**17.000.000,00**
CD7	Provoditi i trajno prilagođavati promotivni *mix za business to consumer* (B2C) segment, uključujući direktni mailing, društvene mreže, web stranica i dr.	Godišnje izvješće o promotivnim B2C aktivnostima, sajmovima s analizom rezultata i preporukama za sljedeće razdoblje	**1**												**500.000,00**
CD8	Uspostaviti i provoditi sve kanale komunikacije *online* marketing strategije razrađene u Marketinškoj strategiji Parka.	Godišnje izvješće o provedenim aktivnostima, s analizom rezultata i preporukama za sljedeće razdoblje	**1**												**500.000,00**
CD9	Kroz uspostavljene kanale (NL, *pop-up*, web stranica, *Facebook* grupa i dr.) redovno pružati sve potrebne informacije i komunicirati sa svim dionicima uključujući djelatnike JU-a, turističke zajednice, lokalne zajednice, partnerske agencije, ponuditelje usluga u destinaciji, Parkove Hrvatske i dr.	Redovno održavane baze kontakata; Broj primatelja informacija po vrstama dionika; Broj pročitanih *mailova* po vrstama dionika; Učestalost objavljenih sadržaja po kanalima	**1**												**100.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
CD10	Certificirati poslovanje ustanove, pojedine ugostiteljske objekte i destinaciju te postaviti okvir za certifikaciju partnera unutar destinacije sukladno relevantnim svjetski prepoznatim certifikatima.	Dobiveni certifikati; Periodička izvješća	1	Vanjski suradnici											500.000,00
CD11	Izraditi projektnu dokumentaciju, scenarij, izvršiti snimanje Nacionalnog parka u više tehnika (360°, dron) kroz četiri godišnja doba te napraviti post-produkciju snimljenih materijala.	Izrađen projekt i scenarij; snimljen Park kroz četiri godišnja doba; izvršena produkcija materijala; materijal dostupan za korištenje trećim osobama uz naknadu	1	Vanjski suradnici											2.500.000,00
	UKUPNO:														22.700.000,00

3.4 Tema D. Podrška održivom razvoju lokalne zajednice

OPĆI CILJ

D. Lokalna zajednica je glavni partner Javne ustanove u upravljanju Parkom i očuvanju njegovih vrijednosti, prepoznaje Park kao važan dio svog identiteta, a svoj razvoj temelji na održivom korištenju prilika koje očuvanost područja svjetske baštine pruža.

POSEBNI CILJEVI

Podtema DA.
OŽIVLJAVANJE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

DA. U Parku i njegovom okruženju oživljena je poljoprivredna proizvodnja lokalnih, visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih proizvoda, koja doprinosi očuvanju bioraznolikosti i identiteta područja, prepoznatljivosti ponude Parka i ekonomskim prilikama lokalne zajednice.

Pokazatelji

- Raste broj lokalnih poljoprivrednih proizvođača s kojima Park surađuje
- Raste udio oživljenog tradicijskog poljoprivrednog krajobraza u Parku
- Raste broj revitaliziranih tradicijskih sorti i pasmina
- Raste broj, količina i ukupna vrijednost visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih poljoprivrednih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljstvo, trgovine i suvenirnice JU-a

Podtema DB.
RAZVOJ I UMREŽAVANJE EKOTURISTIČKE PONUDE

DB. Kroz suradnju svih dionika u razvoju i umrežavanju raznolike ekoturističke ponude, koja je usklađena s potrebama očuvanja vrijednosti Parka i dobrobiti lokalne zajednice, Park i šire okolno područje postali su svjetski prepoznata cjelogodišnja ekoturistička destinacija za višednevni boravak.

Pokazatelji

- Raste kvaliteta i raznolikost ekoturističke ponude (uključujući, na prirodi utemeljenog, seoskog, gastronomskog, kulturnog i pustolovnog turizma) u Parku i širem okolnom području
- Raste broj ponuditelja ekoturističkih usluga u lokalnoj zajednici koji zadovoljavaju standarde kvalitete potrebne za suradnju s Parkom
- Zaustavljen je i smanjuje se negativni utjecaj turističkog razvoja na očuvanje vrijednosti Parka
- Prosječna duljina boravka u Parku i širem okolnom području raste
- Produljuje se trajanje sezone u Parku i širem okolnom području

3.4.1 **DA. Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje**

Kako je već pojašnjeno u kontekstu više drugih tema ovog Plana, očuvanje tradicijske poljoprivredne proizvodnje jedini je način za očuvanje mnogih vrijednosti Parka. Nestajanjem poljoprivrednih djelatnosti, nestaju travnjaci i sva njihova bioraznolikost, kao i njima obilježen kulturni krajobraz. Nestaje sva bioraznolikost starih sorti i pasmina. Nestaje i važan dio identiteta i nematerijalne kulturne baštine područja. Područje slabi gospodarski i demografski jer nestaje značajan izvor zapošljavanja, izumiru naselja čiji smisao postojanja je bilo poljoprivredno korištenje okolnog prostora, nestaje sigurnost koju daje sposobnost proizvodnje vlastite hrane. Zbog svega toga, očuvanje i oživljavanje tradicijske poljoprivredne proizvodnje važna je zadaća JU-a koji skrbi za očuvanje svih navedenih vrijednosti.

Osnovni razlog nestajanja tradicijske poljoprivredne proizvodnje njena je nekonkurentnost na tržištima dominiranim proizvodima visokoproduktivne industrijske poljoprivrede. Taj razlog se međutim gubi u kontekstu današnje tzv. „ekonomije doživljaja“, ukoliko se proizvodnja plasira na lokalnom turističkom tržištu koje traži i vrednuje – spremno je platiti višu cijenu brendirane, tradicijske, visokokvalitetne proizvode. Nuđenjem proizvoda „s pričom“, i sama destinacija osigurava gostu dodatni doživljaj i tako dobiva na kvaliteti, atraktivnosti, prepoznatljivosti i vrijednosti. Nacionalni park, koji godišnje posjeti 1,7 milijuna gostiju iz cijelog svijeta, koji su došli po doživljaj, predstavlja idealno „poslovno okruženje“ za oživljavanje tradicionalne poljoprivredne proizvodnje.

Osim takvog idealnog tržišta za svoje proizvode, područje Parka, a i šire okolno područje, ima i niz drugih prednosti koje čine odlične temelje za uspješno oživljavanje tradicionalne poljoprivredne proizvodnje. Ima očuvani prirodni okoliš i „zdravo“ poljoprivredno zemljište, značajan dio koji je unutar Natura 2000 mreže (više od 50 % Like), a primjetan je i trend relativno brzog rasta certificiranih ekoloških proizvođača. Još uvijek je očuvan dio žive poljoprivredne proizvodnje. Samo u 4 JLS-a na čijem području je Park, još uvijek ima više od 2.800 goveda, 8.500 ovaca i 3.000 košnica. Lička tradicijska poljoprivreda daje veliki broj već prepoznatljivih proizvoda kao što su lički krumpir, sir škripavac, basa, med, šljivovica, lička janjetina, lička slanina, čvarci, kobasice, kiselina, štrudle i uštipci. Tradicionalno je područje starih pasmina buše i ličke pramenke. Tradicija bavljenja turizmom dobar je temelj za razvoj agroturističke ponude. Konačno, proces revitalizacije već je i pokrenut kroz recentne inicijative edukacije, umrežavanja, brendiranja i općenito poticanja održivog integralnog ruralnog razvoja kroz LAG Lika Klaster Destination.

Dug je međutim i popis trenutnih prepreka željenom oživljavanju poljoprivrede. OPG-ovi imaju svoju proizvodnju organiziranu na relativno malim i rascjepkanim proizvodnim površinama (LAG Lika prosjek je oko 10 ha po OPG-u, na 14 parcela). Ukupni volumen proizvodnje je mali, s još manjim dijelom koji se prerađuje u finalni proizvod više dodane vrijednosti, između ostalog i zbog zastarjele i nedostatne mehanizacije i opreme (hladnjača, sušara i dr.). Otkup proizvoda je nesiguran, s nepoznatim kupcem, cijenom i drugim uvjetima. Proizvodnja je rascjepkana na puno nepovezanih, neorganiziranih proizvođača, a proizvodi mahom nisu brendirani i neujednačene su kvalitete. Takvi proizvodi nisu cjenovno konkurentni na trenutnom tržištu, što opet rezultira nedostatkom financijskih sredstava za pokretanje i razvoj proizvodnje. Prosječna dob stanovništva i nositelja OPG-a je visoka (više od 40 % starije od 65 g., ispod 10 % mlađe od 40 g.), loše obrazovne strukture, a dugotrajni trend depopulacije, deagrarizacije, emigracije mladog, radno aktivnog stanovništva nije lako ni zaustaviti ni preokrenuti. Prepreka za plasman proizvoda unutar Parka bio je zakonski okvir javne nabave čiji je JU obveznik, a koji nije davao prednost lokalnoj proizvodnji, kao ni praksa nabave grupe proizvoda kojom se praktički isključivalo manje ponuditelje.

Osnovna prilika je plasman cjelokupne proizvodnje kroz brendiranu, visokokvalitetnu turističku ponudu u Parku, u prvom redu onu kojom upravlja JU, ali i kroz druge ugostitelje koji će slijediti potražnju tržišta za doživljajem i kvalitetom.

Prostora za razvoj ima, jer trenutna potražnja značajno nadilazi ponudu, i u količini (barem tijekom glavne sezone) i raznolikosti. Osim toga, proizvodi se mogu plasirati i kroz prezentacijsko-prodajne manifestacije u Parku i šire, te kroz razvoj agroturističke ponude i tzv. prodaju „na pragu". Certificiranjem tradicijskih proizvoda (kontrolirano geografsko porijeklo, Lika Quality i drugi zahtjevi kvalitete) osigurala bi se njihova tržišna prepoznatljivost, kao i mogućnost uvažavanja njihove posebnosti u okviru procedura javne nabave. Organiziranjem proizvođača može se osigurati dovoljne količine proizvoda zajamčene kvalitete. JU, sa svojim sektorom ugostiteljstva i središnjom pozicijom u kretanju posjetitelja, može biti ključan pokretač procesa, koji može osigurati vrlo važnu sigurnost i definiranost uvjeta otkupa. Ohrabrujuća okolnost je i postojeći interes među lokalnim stanovništvom, te uz to vezan potencijal za relativno brzo širenje poljoprivredne proizvodnje, i većim količinama i većim brojem jačih proizvođača.

Prijetnja željenom scenariju je nastavak trenutnih dominantnih trendova depopulacije, emigracije, starenja i deagrarizacije, kao i postupno zamiranje interesa za poljoprivredu, zbog percepcije mogućnosti lakše i brže zarade kroz turizam. Sa strane JU-a, glavna prijetnja njenom potencijalu za provedbu planirane uloge bila bi privatizacija ili davanje u koncesiju ugostiteljstva iz JU-a, jer, bez obzira na pokušaj da se dio obveza specificira ugovorom, koncesionaru bi u fokusu uvijek bilo podizanje profitabilnosti ugostiteljstva, a ne korištenje ugostiteljstva za ispunjenje uvodno navedenih ciljeva očuvanja vrijednosti parka i njihove prezentacije posjetiteljima Parka.

PODTEMA	DA. OŽIVLJAVANJE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE
POSEBAN CILJ	DA. U Parku i njegovom okruženju oživljena je poljoprivredna proizvodnja lokalnih, visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih proizvoda koja doprinosi očuvanju bioraznolikosti i identiteta područja, prepoznatljivosti ponude Parka i ekonomskim prilikama lokalne zajednice.
POKAZATELJI	Raste broj lokalnih poljoprivrednih proizvođača s kojima Park surađuje; Raste udio oživljenog tradicijskog poljoprivrednog krajobraza u Parku; Raste broj revitaliziranih tradicijskih sorti i pasmina; Raste broj, količina i ukupna vrijednost visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih poljoprivrednih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljstvo, trgovine i suvenirnice JU-a.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	IZRAVNO POTICANJE														
DA1	Temeljem kriterija važnosti za očuvanje bioraznolikosti odrediti prioritetne površine za poticanje poljoprivredne proizvodnje.	Utvrđeni kriteriji za vrednovanje važnosti za bioraznolikost; Utvrđene prioritetne površine	**1**	Vanjski stručnjaci											**30.000,00**
DA2	Pratiti načine i intenzitet bavljenja poljoprivredom na području Parka, uspostaviti suradnju s LAG-om Lika i Klasterom na održavanju i korištenju baze podataka poljoprivrednih proizvođača te identificirati gospodarstva potencijalno zainteresirana za uzgoj tradicijskih sorti i pasmina (lička buša, lička pramenka, lički krumpir, stare sorte voća i povrća), kao i ekološku proizvodnju.	Provedeni intervjui; Popisi broja grla stoke, pasmina, način korištenja travnjaka u uspostavljenoj bazi podataka; Broj proizvođača koji uzgaja tradicijske sorte i pasmine; Broj ekoloških proizvođača; Ukupne proizvedene količine pokazuju trend stalnog rasta	**1**	Vlasnici poljoprivrednog zemljišta; obiteljska gospodarstva (OPG-ovi); LAG Lika; Klaster Lika Destination											**100.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
DA3	Istražiti mogućnosti poticanja i potpore konkurentnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje koja podržava očuvanje bioraznolikosti (kroz primjerice očuvanje tradicijskih krajobraza i doprirodnih staništa, očuvanje i revitalizaciju tradicijskih sorti i pasmina, unaprjeđenje tržišne prepoznatljivosti brendiranih tradicijskih proizvoda, i sl.) od strane JU-a, kroz sufinanciranje, nabavu potrebne opreme i drugo.	Izvješće o analizi mogućnosti i modela kojima JU može poticati poljoprivrednu proizvodnju koja podržava očuvanje prirode	1	MZOE; MPS; vanjski suradnici											100.000,00
DA4	Kroz Program poticanja surađivati s lokalnim proizvođačima i udruženjima na razvoju i provedbi projekata za pokretanje i razvoj poljoprivredne proizvodnje koja podržava očuvanje bioraznolikosti.	Broj uključenih proizvođača; Broj raznih vrsta poljoprivredne proizvodnje obuhvaćene suradnjom; Ukupna vrijednost projekata podržanih kroz Program poticanja	1	LAG Lika; Klaster Lika Destination; APPRRR; MZOE; Ministarstvo financija; JLS; zainteresirani OPG-ovi; vanjski stručnjaci											3.800.000,00
DA5	Kroz Program poticanja, pomagati projekte razvoja brendiranih, visoko kvalitetnih, tradicijskih poljoprivrednih proizvoda s dodanom vrijednošću koji bi bili konkurentni na lokalnom turističkom tržištu.	Ukupna vrijednost projekata; Broj proizvoda razvijenima projektima	1	Vanjski stručnjaci; LAG Lika; Klaster Lika Destination; JLS, zainteresirani OPG-ovi											1.800.000,00
DA6	Izraditi i provoditi program revitalizacije buše kroz korištenje u upravljanju travnjacima.	Izrađen Program; Broj grla na travnjacima Parka	1	Vanjski stručnjaci; LAG Lika; Klaster Lika Destination; JLS; zainteresirani OPG-ovi											450.000,00
DA7	Izraditi i provoditi program revitalizacije ličke pramenke kroz korištenje u upravljanju travnjacima.	Izrađen Program; Broj grla na travnjacima Parka	1	Vanjski stručnjaci; LAG Lika; Klaster Lika Destination; JLS; zainteresirani OPG-ovi											450.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
DA8	Poticati tradicijski način korištenja zemljišta (košnja i ispaša) s poticajima za lokalno stanovništvo.	Površina tradicijski korištenih (košnja i ispaša) travnjačkih površina; Broj uključenih OPG-ova	**1**	Vanjski stručnjaci; LAG Lika; Klaster Lika Destination; APPRRR; MZOE; Ministarstvo financija; JLS; zainteresirani OPG-ovi											**450.000,00**
	PRISTUP TRŽIŠTU / OTKUP														
DA9	Temeljem kriterija važnosti za očuvanje bioraznolikosti i izvornih sorti i pasmina te kriterija potreba i mogućnosti JU-a za plasman kroz ugostiteljstvo i prodaju suvenira, izraditi i ažurirati katalog odgovarajućih proizvoda koje je JU zainteresiran otkupljivati.	Utvrđeni kriteriji; Katalog proizvoda za koje JU ima dugoročni interes za otkup	**1**	LAG Lika; Klaster Lika Destination; JLS; zainteresirani OPG-ovi; Vanjski stručnjaci											**150.000,00**
DA10	U suradnji s lokalnim proizvođačima i udruženjima poticati udruživanje malih poljoprivrednih proizvođača I uspostavu standarda I sustava kontrole kvalitete, radi osiguravanja dovoljnih količina proizvoda zajamčene kvalitete.	Broj proizvođača koji proizvode u skladu s istim standardima kvalitete; Ukupne količine proizvoda zajamčene kvalitete u skladu sa standardom	**1**	LAG Lika; Klaster Lika Destination; JLS; zainteresirani OPG; vanjski stručnjaci											**500.000,00**
DA11	U suradnji s Klasterom Lika Destination i LAG-om Lika razviti kriterije i brend poljoprivrednih proizvoda koji podržavaju očuvanje bioraznolikosti („*Lika quality green*", proizvodi iz nacionalnog parka, proizvodi iz Natura 2000 područja).	Broj certificiranih *Lika green quality* proizvoda; Ukupni godišnji promet certificiranih *Lika green quality* proizvoda	**1**	LAG Lika, Klaster Lika Destination; JLS; zainteresirani OPG-ovi; vanjski stručnjaci											**500.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
DA12	Razviti i primjenjivati modele za otkup visoko kvalitetnih i brendiranih proizvoda lokalnih proizvođača, vodeći računa o osiguravanju višegodišnjeg otkupa radi povećanja sigurnosti nabave i plasmana.	Izvješće o analizi mogućnosti otkupa brendiranih proizvoda lokalnih proizvođača s prijedlogom optimalnog modela; Otkupljene količine i vrijednost proizvoda pokazuju trend stalnog rasta	1	Vanjski stručnjaci; Klaster Lika Destination; LAG Lika; JLS; zainteresirani OPG-ovi											300.000,00
DA13	Osigurati mogućnost prodaje tradicijskih poljoprivrednih proizvoda na manifestacijama u organizaciji Parka.	Ukupan promet tradicijskih poljoprivrednih proizvoda prodan bilo na manifestacijama bilo na stalnim prodajnim štandovima u okviru uslužnih zona Parka	1	Klaster Lika Destination; LAG Lika; zainteresirani OPG-ovi											200.000,00
DA14	Promovirati gospodarstva i iznajmljivače koji prodaju ili koriste brendirane poljoprivredne proizvode odnosno održavaju tradicijsku gradnju, okućnice i vrtove.	Broj gospodarstava uključenih u programe posjećivanja parka u područjima ROS klase IV	1	Zainteresirani OPG-ovi i iznajmljivači											300.000,00
	INFORMIRANJE, ISTRAŽIVANJE I EDUKACIJA														
DA15	Kontaktirati potencijalno zainteresirane pojedince i OPG-ove za bavljenje tradicionalnom poljoprivredom na području Parka putem javnih skupova, izravnih kontakata, obilaska sela, itd.	Broj provedenih informativnih sadržaja; Broj kontaktiranih OPG-ova i drugih zainteresiranih potencijalnih proizvođača	1	LAG Lika; Klaster Lika Destination; JLS; zainteresirani OPG-ovi; vanjski stručnjaci											300.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
DA16	Poticati, razvijati i provoditi istraživanja i edukacijske programe vezane uz poljoprivrednu proizvodnju koja podržava očuvanje bioraznolikosti, tradicijske sorte i pasmine, preradu poljoprivrednih proizvoda u proizvode s dodanom vrijednošću, uređivanje i održavanje tradicijskih vrtova i okućnica i drugo.	Broj održanih programa Broj sudionika po održanom programu	**1**	Vanjski stručnjaci; Klaster Lika Destination; MPS; Hrvatska poljoprivredno-šumarska savjetodavna služba (HPŠSS)											**1.450.000,00**
DA17	Redovno informirati lokalno stanovništvo o mogućnostima korištenja potpora za poljoprivrednu proizvodnju.	Uspostavljena redovna komunikacija *newsletterom*; Redovno ažurirani sadržaj na web stranici Parka	**2**	LAG Lika; MPS; HPŠSS											**100.000,00**
DA18	Informirati vlasnike i korisnike poljoprivrednog zemljišta te ovlaštenike upravljanja o obavezi uklanjanja i sprječavanja širenja ambrozije i drugih alohtonih invazivnih vrsta na području Parka.	Broj provedenih informativnih sadržaja; Broj sudionika	**1**	LAG Lika; MPS; HPŠSS											**100.000,00**
DA19	Organizirati natjecanje za najljepši vrt i okućnicu na području Parka i rubnim naseljima.	Broj sudionika natjecanja godišnje	**1**	JLS; Klaster Lika Destination; MPS; HPŠSS; zainteresirani sudionici											**500.000,00**
DA20	Staviti u funkciju i redovito održavati poljoprivredne površine u vlasništvu Parka.	Poljoprivredne površine stavljene u funkciju i redovito se održavaju	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**3.000.000,00**
	UKUPNO:														**14.580.000,00**

3.4.2 **DB. Razvoj i umrežavanja ekoturističke ponude**

Trenutno je područje Parka i njegova uža okolica dominantno izletnička destinacija u koju posjetitelji dolaze vidjeti jezera i potom nastavljaju negdje drugdje. Osim posjeta Parku, koji je svjetski poznata destinacija, u području nema dovoljno atraktivne, raznolike, bogate ponude dodatnih sadržaja i doživljaja koji bi zadržali posjetitelja. Od ukupnog broja posjetitelja Parka, manje od 30 % ih i prenoći na području 4 JLS-a unutar kojih je smješten Park, a i tada s prosjekom od 1,5 noćenja (1,1 u hotelima i 1,7 u kampovima i privatnom smještaju).

Zabrinjavajući je i trenutni siloviti trend[55] izgradnje novih smještajnih kapaciteta, koji izvorni prirodni ili tradicijski kulturni krajobraz pretvara u izrazito turistificirani prostor neprimjeren zaštićenom području, i to često na najvrjednijim i najosjetljivijim lokalitetima, bez osigurane vodoopskrbe i odvodnje. Pri tome taj „razvoj" previđa da, s obzirom na navedene podatke o broju posjetitelja koji noće te prosječnoj duljini boravka, trenutno registrirani kapaciteti već zadovoljavaju potrebe za smještajem u najvišoj sezoni. To znači da dio kapaciteta neće biti popunjen čak ni tijekom vršne sezone.[56] Drugim riječima, daljnji rast, osim što degradira prostor i vrijednosti područja, smanjuje i profitabilnost svima koji pružaju usluge smještaja! S druge strane, razvoj dovoljno atraktivne dodatne turističke ponude, i na području Parka i u okolnom prostoru, osigurao bi da veći broj posjetitelja dulje ostaje unutar destinacije, a to bi osiguralo veću popunjenost i veću profitabilnost poslovanja i s manjim brojem dnevnih posjetitelja Parka kao glavne atrakcije i razloga posjeta destinacije.[57] Ova činjenica međutim nije još dovoljno prepoznata, interes za dodatnim građenjem ne jenjava, trend razvoja nove turističke ponude ni približno ga ne prati. Situaciji ne pomaže ni činjenica da ne postoji zajednička vizija razvoja destinacije, već se „razvoj" naprosto događa, bez prethodne, pa čak ni elementarne, analize.

Zajednička vizija bi trebala biti maksimiziranje prihoda lokalne ekonomije od gosta, razvojem i širenjem ponude doživljaja, temeljene na osviještenoj i očuvanoj, inovativno korištenoj baštini, a ne samo razvoj smještaja i rast broja gostiju. Lokalni stanovnici su nositelji takvog razvoja, čuvari i korisnici baštine. Takav višesektorski razvoj, čiji dio je i tradicijska poljoprivreda i sve druge djelatnosti kojima se čuvaju i promiču vrijednosti područja, omogućava očuvanje baštine i identiteta, višu zaposlenost i mogućnost zapošljavanja, veću kvalitetu života lokalnog stanovništva, demografsku stabilnost i oporavak, dugoročnu održivost, zadržavanje i povećanje kapitala u području, veću otpornost na šokove na turističkom tržištu, višu razinu lokalne samoodrživosti i sigurnosti. Kvaliteta destinacije, kvaliteta života i razvojne prilike lokalnog stanovništva rastu.

Pretpostavke za preusmjeravanje razvoja u održivijem smjeru, koji na pametniji način koristi vrijednost Parka kojeg je u 2017. godini posjetilo 1,72 milijuna posjetitelja (što je 10 % svih turista u RH u toj godini), postoje. Područje ima dugu tradiciju bavljenja turizmom i veliki broj trenutnih pružatelja turističkih usluga već se trudi oko unaprjeđenja vlastite ponude, uglavnom uređenjem objekta i njegove okolice, i objekti su, u odnosu

[55] Okvirno po 500 novih kreveta u privatnom smještaju godišnje, kroz zadnje četiri godine, samo u Općini Plitvička Jezera. Za usporedbu, 3 hotela na Velikoj poljani kojima upravlja JU zajedno imaju oko 700 kreveta. Okvirno je navedeni rast ekvivalentan jednom novom hotelu Jezero svake godine.

[56] Izrazita sezonalnost, s više od 40 % posjetitelja u dva ljetna mjeseca, dodatno pogoršava situaciju, jer izvan kratke sezone, veliki dio smještajnih kapaciteta zjapi prazan.

[57] Za ilustraciju, ukoliko samo 28 % posjetitelja noći, i to u prosjeku 1,5 dana, da bi se popunili kapaciteti koji su trenutno oko 6500 kreveta u čvrstim objektima na području općina Plitvička Jezera i Rakovica (s uračunatim kampovima, oko 9000), Park treba dnevno posjetiti oko 15.500 posjetitelja, što je već značajno više od 12.000, što je procijenjeni maksimalni broj posjetitelja koji u jednom danu može posjetiti trenutni sustav posjećivanja jezerske zone, a bez da se naruše postavljeni standardi kvalitete. Kad bi se udio onih koji noće povećao na 50 %, za popuniti kapacitete potrebno je svega oko 8500 posjetitelja. Kad bi se uz to i srednje trajanje boravka produžilo na 3 noćenja, bilo bi ih potrebno svega 4500.

na RH prosjek, relativno visoke kvalitete. Iako ih je još uvijek puno manje od željenog, izvan granica Parka se javlja i sve više ponuditelja dodatne ponude jahanja, vožnji biciklom i slično. Još uvijek je najveći dio Parka, a i okolnog područja, nenarušen, i moguće ga je takvim i očuvati. Na području samog Parka, postoje naselja u kojima se još uvijek, u suradnji s lokalnim stanovništvom, može osigurati turistička ponuda i preduvjeti za doživljaj izvorne tradicije. I u turistificiranim područjima, moguće je, opet kroz suradnju, poduzeti mjere kojima će se posjetitelju osigurati preduvjeti za doživljaj autentične tradicije i vrijednosti. I u široj destinaciji, koja obuhvaća cijelu Liku i dio Korduna, već postoji kritična masa atrakcija i turističke ponude, koja bi umrežavanjem, zajedničkom promocijom i *cross*-marketingom, mogla biti dovoljan razlog za višednevni ostanak. Osim Plitvičkih jezera, tu su još Gacka, Lika, Velebit, Plješivica, Cerovačke i Baraćeve špilje, Pećinski park Grabovača, atraktivna krška polja očuvanog krajobraza, razna kulturna baština, kao i brzo razvijajuća ponuda raznih oblika pustolovnog turizma u prirodi.

Jača promocija vizije razvoja ekodestinacije, kao najbolje opcije za turistički razvoj regije, bolja koordiniranost svih dionika oko te vizije, poticanje daljnjeg razvoja ponude pustolovnog, agro, gastro, kulturnog, eko-turizma, koja atraktivnost temelji na ponudi autentičnog doživljaja svih vrijednosti područja, korištenje Plitvičkih jezera kao glavnog atraktora, a pri tome učinkovito zaustavljanje daljnjeg rasta smještajnih kapaciteta i turistifikacije područja – sve to doprinijelo bi bržem razvoju šireg područja u smjeru prepoznatljive eko-turističke destinacije. JU u tome treba preuzeti ulogu predvodnika, jer takav razvoj doprinosi i ostvarenju njegovog mandata: očuvanja i osiguravanja preduvjeta za doživljaj vrijednosti područja.

PODTEMA	DB. RAZVOJ I UMREŽAVANJE EKOTURISTIČKE PONUDE
POSEBAN CILJ	DB. Kroz suradnju svih dionika u razvoju i umrežavanju raznolike ekoturističke ponude, koja je usklađena s potrebama očuvanja vrijednosti Parka i dobrobiti lokalne zajednice, Park i šire okolno područje postali su svjetski prepoznata cjelogodišnja ekoturistička destinacija za višednevni boravak.
POKAZATELJI	Raste kvaliteta i raznolikost ekoturističke ponude (uključujući na prirodi utemeljenog, seoskog, gastronomskog, kulturnog i pustolovnog turizma) u Parku i širem okolnom području; Raste broj ponuditelja ekoturističkih usluga u lokalnoj zajednici koji zadovoljavaju standarde kvalitete potrebne za suradnju s Parkom; Zaustavljen je i smanjuje se negativni utjecaj turističkog razvoja na očuvanje vrijednosti Parka; Prosječna duljina boravka u Parku i širem okolnom području raste; Produljuje se trajanje sezone u Parku i širem okolnom području.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	USPOSTAVA SURADNJE S KLJUČNIM DIONICIMA, USKLAĐIVANJE VIZIJA I PLANOVA RAZVOJA														
DB1	Redovno održavati koordinacijske sastanke s predstavnicima lokalnih i regionalnih TZ-a, udruga i drugih JU-a za upravljanje ZP-om, radi razvoja i usklađivanja marketinških i razvojnih strategija	Zapisnik sa sastanka – minimalno 3 puta godišnje	**1**	Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; MT											**100.000,00**
DB2	Ustanoviti Suradničko vijeće za razvoj i umrežavanje ekoturističke ponude šireg područja.	Razvijena i umrežena ekoturistička ponuda šireg područja Plitvičkih Jezera (destinacija Lika)	**1**	Klaster Lika Destination; udruge; L/ŽTZ; JLS; županije, M;											**0,00**
DB3	Izraditi zajedničku Strategiju razvoja turizma u široj regiji.	Izrađena Strategija	**2**	Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; MT; vanjski stručnjaci											**700.000,00**
DB4	Razviti zajednički marketinški brend regije Plitvičkih jezera za šire područje (destinacija Lika).	Usklađene marketinško–promotivne aktivnosti ŽTZ-a, TZ JLS-a u širem području i JU NPPJ	**2**	Klaster Lika Destination; DMO; L/ŽTZ; JLS; županije; MT											**1.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	RAZVOJ UMREŽENE TURISTIČKE PONUDE														
DB5	Utvrditi minimalne standarde kvalitete za uključivanje u zajedničku turističku ponudu.	Standardi kvalitete usvojeni od strane Suradničkog vijeća	**1**	Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; MT; vanjski stručnjaci											**50.000,00**
DB6	Surađivati na razvojnim projektima raznih vrsta turističke ponude u široj regiji, uključujući i cikloturističku ponudu, *trekking* ponudu, razne vrste turističke ponude doživljaja prirode, gastro ponude i dr.	Broj raznih oblika kompatibilne turističke ponude oko kojih je ostvarena uspješna suradnja kroz zajednički razvojni projekt/program	**1**	Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; zainteresirani privatni pružatelji turističkih usluga (ZPPTU); vanjski stručnjaci											**1.000.000,00**
DB7	Poticati i predvoditi u *cross*-marketingu kao jednom od glavnih načina suradnje i izgradnje zajedničke ekoturističke destinacije.	Broj ponuditelja turističkih usluga koji su umreženi u zajedničku *cross*-marketingiranu ponudu	**1**	Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; ZPPTU											**500.000,00**
	PROMOCIJA UMREŽENE TURISTIČKE PONUDE DESTINACIJE														
DB8	Izraditi turističku tiskanu i digitalnu kartu šireg područja, te mobilnu aplikaciju s označenim glavnim turističkim atrakcijama i ponudom.	Redovno izdavana karta; Trajno ažurirana digitalna karta s uključenom ponudom; Izrađena mobilna aplikacija	**1**	Vanjski stručnjaci; Klaster Lika Destination L/ŽTZ; JLS; županije; MT											**200.000,00**
DB9	Osmišljavati, dogovarati, organizirati i promovirati programe za višednevni boravak u NPPJ-u.	Broj osmišljenih jednodnevnih i poludnevnih modula koji se kombiniraju u višednevni program	**1**	Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; ZPPTU; vanjski suradnici											**1.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
DB10	Osmišljavati, dogovarati, organizirati i promovirati programe za višednevni boravak u širem području.	Broj osmišljenih jednodnevnih i poludnevnih modula koji se kombiniraju u višednevni program	**1**	Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; ZPPTU; vanjski suradnici											**1.000.000,00**
DB11	Izraditi i osigurati dovoljne količine informativnih materijala o parku i ponudi u široj regiji za lokalne iznajmljivače.	Broj podijeljenih materijala	**1**												**500.000,00**
	POTICANJE RAZVOJA TURISTIČKE PONUDE NA PODRUČJU PARKA U SMJERU EKO-TURISTIČKE PONUDE														
DB12	Poticati, razvijati i provoditi istraživanja, razvojne projekte o selektivnim oblicima turizma kompatibilnim s ponudom Parka (uključujući seoskom, agro, eko, pustolovnom, na prirodi temeljenom, gastro turizmu).	Provedena istraživanja i kreirani kvalitetni projekti o selektivnim oblicima turizma, kompatibilnim s ponudom Parka.	**1**	Vanjski stručnjaci; Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; MT											**1.000.000,00**
DB13	Poticati, razvijati i provoditi edukacijske programe (predavanja, studijska putovanja I sl.) o selektivnim oblicima turizma kompatibilnim s ponudom Parka (uključujući seoskom, agro, eko, pustolovnom, na prirodi temeljenom, gastro turizmu).	Broj održanih programa; Broj sudionika po održanom programu	**1**	Vanjski stručnjaci; Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; MT											**1.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
DB14	Uspostaviti i trajno provoditi Program JUNPPJ-a za razvoj, poticanje i potporu projekata lokalnog stanovništva koji doprinose javnom interesu Parka kroz razvoj inovativne ekoturističke ponude.	Funkcionalan Program poticanja, s definiranim ciljevima, prioritetima, vrstama potpore, kriterijima odabira projekata i određivanja maksimalnih iznosa potpore; Izvješće o provedenim javnim natječajima i projektima odabranim za sufinanciranje; Ukupna vrijednost provedenih projekata	**1**	MZOE; MT, Klaster Lika Destination; L/ŽTZ; JLS; županije; ZPPTU; vanjski stručnjaci											**1.900.000,00**
DB15	Uključiti lokalne iznajmljivače u programe praćenja i istraživanja navika, interesa i zadovoljstva posjetitelja, kao jedan od zahtjeva za davanje koncesijskog odobrenja.	Godišnji broj prikupljenih odgovora na anketne upitnike	**1**	ZPPTU											**100.000,00**
	UKUPNO:														**10.050.000,00**

3.5 Tema E. Razvoj kapaciteta i upravljanje Javnom ustanovom

OPĆI CILJ

E. Javna ustanova raspolaže svim potrebnim pravnim, organizacijskim, ljudskim i materijalnim kapacitetima, resursima i ovlastima za upravljanje Parkom te ih koristi za trajno unaprjeđenje svih segmenata upravljanja i organizacijske kulture, gradeći pri tom suradnju s dionicima te svoju ulogu u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.

POSEBNI CILJEVI

Podtema EA.
OSIGURAVANJE PRAVNOG I PLANSKOG OKVIRA POTREBNOG ZA UPRAVLJANJE

EA. Interni akti JU-a usklađeni su sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom, a relevantni vanjski propisi i planovi omogućuju njihovu provedbu.

Pokazatelji

- Svi obvezni interni pravni akti i planovi JU-a su u skladu sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom
- Svi glavni poslovni procesi i procedure JU-a regulirani su odgovarajućim internim aktima (protokoli, smjernice, programi i sl.)
- Nema uočenih neusklađenosti odredbi vanjskih propisa i planova s potrebama upravljanja Parkom

Podtema EB.
RAZVOJ INSTITUCIONALNIH I LJUDSKIH KAPACITETA I KOMPETENCIJA

EB. Trajnim unapređivanjem kompetencija djelatnika i organizacije radnih procesa, upravljanjem znanjem i informacijama te razvojem organizacijske kulture osigurani su institucionalni i individualni kapaciteti potrebni za učinkovito i djelotvorno upravljanje Parkom i afirmaciju Ustanove u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.

Pokazatelji

- Kapaciteti ljudskih resursa u skladu su s potrebama upravljanja i ustrojem JU-a
- Kompetencije djelatnika kontinuirano se razvijaju sukladno ustanovljenim potrebama i prioritetima
- Sva postojeća znanja i informacije relevantne za upravljanje Parkom pohranjene su, na tematski i problemski organiziran način, u informacijske sustave JU-a te su dostupni djelatnicima
- Informacijski sustavi JU-a kontinuirano se nadopunjuju informacijama i znanjima koja nastaju kao rezultat aktivnosti upravljanja

- Donesene odluke, planovi i prakse upravljanja utemeljeni su na najboljem postojećem znanju

- Organizacijska kultura JU-a (koja uključuje dijeljenje zajedničke vizije, ustanovljene prihvaćene norme ponašanja, učinkovitu komunikaciju, vođenje i suradnju, organizacijsko učenje i dr.) doprinosi motiviranosti i djelotvornosti djelatnika u obavljanju njihovih zadaća

- JU je u stručnim krugovima prepoznat kao primjer dobrog upravitelja zaštićenim područjem, a njegovi djelatnici aktivno sudjeluju u nacionalnim i međunarodnim razmjenama iskustava i projektima kao relevantni stručnjaci za svoja područja

Podtema EC.
UPRAVLJANJE IMOVINOM

EC. Korištenjem prava prvokupa za otkup nekretnina na području Parka, premještanjem ulaza i pratećih objekata na granice Parka, stavljanjem u funkciju svih nekretnina u svom vlasništvu te racionalnom nabavom i raspolaganjem opremom, Javna ustanova osigurava pretpostavke i materijalne resurse i kapacitete za postizanje ciljeva upravljanja.

Pokazatelji

- Na otkupljenim površinama zemljišta provode se aktivne mjere u svrhu postizanja ciljeva upravljanja

- Smanjen je negativan utjecaj izgradnje u Parku na očuvanje vrijednosti Parka

- Sve nekretnine u vlasništvu JU-a stavljene su u funkciju upravljanja Parkom

- Na granicama Parka izgrađena su 2 nova ulaza sa svim planiranim sadržajima za posjetitelje

- Uspostavljeni su planirani posjetiteljski centri

- Uspostavljen je sustav održavanja i raspolaganja opremom JU-a

- Sve ustrojstvene jedinice raspolažu dobro održavanom opremom potrebnom za učinkovito i sigurno obavljanje svojih zadaća

Podtema ED.
INFRASTRUKTURA

ED. Suradnjom s dionicima i zagovaranjem kod nadležnih institucija osigurana je odgovarajuća prometna i komunalna infrastruktura koja nema negativnih utjecaja na vrijednosti Parka, a omogućuje uvjete potrebne za održivi razvoj lokalne zajednice i upravljanje Parkom.

Pokazatelji

- Sav tranzitni promet izmješten je iz Parka
- Park upravlja svim prometnicama koje prolaze kroz zone stroge zaštite ili su značajne za sustav posjećivanja JU-a
- Svi postojeći vodozahvati na području Parka zamijenjeni su drugim rješenjima pronađenim izvan granica Parka
- Svi objekti u Parku imaju infrastrukturu koja sprječava negativan utjecaj njihovih otpadnih voda na vrijednosti Parka
- Smanjen je negativan utjecaj naselja u Parku na očuvanje vrijednosti Parka

3.5.1 **EA. Osiguravanje pravnog i planskog okvira potrebnog za upravljanje**

Javna ustanova ima izrađene sve osnovne interne akte, ali neki ključni među njima, kao npr. Pravilnik o zaštiti i očuvanju ili Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu, nisu ažurirani pa tako ni usklađeni sa zakonskim obavezama, ni s potrebama upravljanja Parkom. Primjerice, postojeći Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu ne predviđa neke kadrove koji su potrebni za učinkovitiju provedbu nekih prioritetnih projekata Parka (npr. arhitekt ili voditelj projekata za kapitalne projekte obnove ugostiteljskih objekata i sl.).

Nadalje, značajan broj poslovnih procesa JU-a trenutno nije reguliran nekim internim aktom, što za posljedicu ima ili nemogućnost postupanja ili nekonzistentno postupanje temeljeno na *ad hoc* odlukama trenutnog rukovodstva, što dugoročno smanjuje učinkovitost upravljanja. To uključuje niz područja značajnih za učinkovito djelovanje JU-a, uključujući npr. izdavanje koncesijskih odobrenja, davanje donacija i sponzorstva JU, otkup nekretnina, izgradnju, obnovu i održavanje posjetiteljske infrastrukture, stručno obrazovanje i usavršavanje djelatnika, postupanje u slučaju nesreća i dr. Od 2018. godine JU ima i obavezu izdavanja uvjeta zaštite prirode za dio zahvata na svom području, što je značajna zadaća koja također zahtijeva interne akte koji će osigurati konzistentno postupanje JU-a u skladu s potrebama upravljanja.

Bez jasnih uputa koje bi bile propisane u relevantnim internim aktima, i trenutna praksa sklapanja ugovornih odnosa s drugim stranama često previđa stavke značajne za učinkovito upravljanje. Primjer su ugovori s turističkim agencijama, koji do nedavno nisu uključivali stavke koje bi agencije obvezivale na ponašanje sukladno pravilima koje im propisuje JU, te da ukoliko opetovano krše ta pravila, gube status partnera.

JU je često onemogućen u postupanju i zbog nedovršenosti i nedorečenosti relevantnog zakonskog okvira. Jedan od dugovječnijih primjera koji je trenutno u fazi konačnog razrješenja je situacija vezana uz Program zaštite, njege i obnove šuma. Drugi dugovječni problem koji je nedavno djelomično riješen bio je zakonski okvir javne nabave koji nije dopuštao nabavu isključivo lokalno proizvedenih proizvoda, proizvedenih na način kojim se doprinosi i ciljevima upravljanja Parkom. Također je problem nedorečeni zakonski okvir i praksa vezana uz mogućnost JU-a da financijski i na druge načine podupire privatne inicijative koje doprinose javnom dobru i ciljevima očuvanja i prezentacije vrijednosti Parka (npr. kulturnog krajobraza, uz njega vezanih polupriprodnih staništa, tradicije i sl.).

JU je redovno uključen, kroz davanje prijedloga i sugestija, u izradu sektorskih zakonskih rješenja i planova ili nekih njoj relevantnih planova i propisa drugih sektora, no rezultati često nisu zadovoljavajući. Najaktualniji primjer je Prostorni plan područja posebnih obilježja (PPPPO) za NPPJ donesen 2014. g., koji je jedan od temeljnih akata koji propisuje mjere za unaprjeđenje i zaštitu prirode, okoliša, kulturnih dobara i drugih vrijednosti područja te uvjete provedbe svih zahvata u prostoru planiranih na području za koje se ne donosi urbanistički plan uređenja, a koji je donesen ne uvažavajući sugestije, zahtjeve i primjedbe ni JU-a. U tijeku su izmjene i dopune PPPPO-a, u koje je JU aktivno uključen, kao jedan od inicijatora procedure. Drugi primjer je Prostorni plan uređenja Općine Plitvička Jezera, u kojem je također, uz samu granicu Parka, i to na mjestu na kojem je granica oko 300 metara udaljena od najuže jezerske zone, planirana turistička izgradnja velikog kapaciteta (hotel, turističko naselje i autokamp na ukupnoj površini od 10 ha).

Neke obveze proizlaze i iz statusa UNESCO svjetske baštine. Primjer je Plan upravljanja rizicima od katastrofa, za koje je UNESCO nedavno donio smjernice za izradu te podnošenje periodičkih izvješća o stanju svjetske baštine svakih šest godina. Plan upravljanja rizicima od katastrofa nije još izrađen pa ne postoje ni posebno ustrojeni kapaciteti unutar ustanove za postupanje u slučaju mogućih katastrofa.

JU, u suradnji s nadležnim državnim institucijama, u prvom redu Policijom, Hitnom pomoći te HGSS-om, redovno surađuje na procjeni rizika (u prvom redu vezano uz sigurnost posjetitelja) te osigurava potrebne timove i upravljačke aktivnosti kojima se rizici prate i drže unutar granica prihvatljivosti.

PODTEMA	EA. PRAVNI I PLANSKI OKVIR POTREBAN ZA UPRAVLJANJE
POSEBAN CILJ	EA. Interni akti JU-a usklađeni su sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom, a relevantni vanjski propisi i planovi omogućuju njihovu provedbu.
POKAZATELJI	- Svi obvezni interni pravni akti i planovi JU-a su u skladu sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom; - Svi glavni poslovni procesi i procedure JU-a regulirani su odgovarajućim internim aktima (protokoli, smjernice, programi i sl.); - Nema uočenih neusklađenosti odredbi vanjskih propisa i planova s potrebama upravljanja Parkom.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	PRAVNI AKTI I PLANOVI (INTERNI I VANJSKI)														
EA1	Izraditi i usvojiti Pravilnik o zaštiti i očuvanju.	Konačni nacrt Pravilnika potvrđen od svih službi JU; Usvojen Pravilnik o zaštiti i očuvanju; Prikupljene primjedbe na Pravilnik temeljem iskustva njegove provedbe	**1**	MZOE;											**0,00**
EA2	Izraditi, usvojiti i ažurirati sve pravilnike vezane uz ustroj, načine rada i prava djelatnika JU-a (Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada, Pravilnik o plaćama i naknadama JU-a, Pravilnik o radu, Pravilnik o stručnom obrazovanju i usavršavanju djelatnika, Kolektivni ugovor i dr.), u skladu s organizacijskim, stručnim i potrebama ljudskih potencijala za provedbu Plana upravljanja te važećim propisima.	Pravilnik, sistematizacija i vezani dokumenti su međusobno usklađeni, u skladu s propisima i odgovaraju potrebama upravljanja	**1**	MZOE; vanjski suradnici											**150.000,00**
EA3	Izraditi i usvojiti Pravilnik o donacijama i sponzorstvima.	Usvojen Pravilnik	**1**	MZOE											**0,00**
EA4	Izraditi i usvojiti Pravilnik o zaštiti osobnih podataka i uskladiti poslovanje s Općom uredbom o zaštiti podataka.	Usvojen Pravilnik	**1**	MZOE											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EA5	Izraditi i usvojiti Smjernice o otkupu nekretnina (objekata i zemljišta) na području Parka, s kriterijima, procedurama, prioritetima i cjenovnim razredima, utemeljen na potrebama upravljanja radi postizanja ciljeva očuvanja.	Smjernice su izrađene i odluke o otkupu su temeljem istih obrazložene; Cjenovni razredi sukladno procijenjenoj vrijednosti; Popis prioritetnih površina za otkup, po tipovima; Popis prioritetnih objekata za otkup, po tipovima	**1**	MZOE;; vanjski suradnici (procjenitelji)											**100.000,00**
EA6	Izraditi i usvojiti Smjernice i standarde za izgradnju, obnovu i održavanje posjetiteljske infrastrukture, a radi očuvanja prirodnih vrijednosti, minimalnog narušavanja krajobraza te ih redovno ažurirati temeljem rezultata istraživanja i novih spoznaja.	Smjernice i standardi za izgradnju, obnovu i održavanje posjetiteljske infrastrukture su izrađeni i prema potrebi ažurirani; Obaveza provedbe smjernica i standarda ugrađena je u Pravilnik o zaštiti i očuvanju	**1**	MZOE;											**0,00**
EA7	Izraditi i usvojiti Protokol JU-a za postupanje u slučaju nezgoda i drugih izvanrednih situacija (uključujući one koje zahtijevaju evakuaciju posjetitelja).	Protokol je izrađen i provodi se	**1**	MZOE; HGSS; Hitna medicinska pomoć (HMP); MUP											**0,00**
EA8	Izraditi i usvojiti Protokol za postupanje djelatnika JU-a u slučajevima nepoštivanja pravila ponašanja u Parku od strane posjetitelja.	Protokol je izrađen i provodi se	**1**	MZOE (inspekcija); Policija MUP; komunalni redari											**0,00**
EA9	Izraditi i usvojiti Program zaštite, njege i obnove šuma (šume u Državnom i privatnom vlasništvu).	Izrađen i usvojen Program zaštite, njege i obnove šuma; Broj aktivnosti iz Programa ugrađenih u godišnje programe	**1**	Vanjski suradnici											**0,00**
EA10	Redovno ažurirati Procjenu ugroženosti od požara i plan zaštite od požara.	Procjena i plan ažurirani sukladno zakonskim obavezama	**1**	Vanjski suradnici											**100.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EA11	Izraditi i usvojiti Plan upravljanja rizicima od katastrofa za Park, sukladno smjernicama UNESCO-a za upravljanje rizicima na područjima svjetske baštine.	Izrađen Plan	**2**	Vanjski suradnici											**130.000,00**
EA12	Na godišnjoj razini raditi procjene stanja i potreba za održavanjem, servisiranjem i nabavom opreme po ustrojstvenim jedinicama.	Godišnji program uključuje potrebe za održavanjem, servisiranjem i nabavom opreme; Plan nabave uključuje potrebe za održavanjem, servisiranjem i nabavom opreme; Financijski plan uključuje potrebe za održavanjem, servisiranjem i nabavom opreme	**1**												**0,00**
EA13	U ugovore s agencijama trajno integrirati odredbe odgovornosti za poštivanje pravila ponašanja u Parku.	Navedene stavke integrirane u ugovore s agencijama; Broj otkazanih ugovora temeljem opetovanih kršenja ugovornih obaveza	**2**	UHPA; glavne partnerske agencije											**0,00**
EA14	Uspostaviti standardnu proceduru, o njoj informirati zainteresiranu javnost, te sukladno tome i kriterijima propisanim u Pravilniku o zaštiti i očuvanju NPPJ-a izdavati koncesijska odobrenja za ispašu stoke (krava i ovaca) na području Parka.	Ukupan broj zaprimljenih zahtjeva za koncesijska odobrenja; Broj zaprimljenih zahtjeva koji su u skladu s odredbama definiranim u Pravilniku; Broj izdanih odluka o koncesijskom odobrenju; Izvješća o praćenju realizacije koncesijskih odobrenja; Ukupna površina i broj grla na ispaši u Parku godišnje	**2**	Zainteresirani vlasnici stada											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EA15	Uspostaviti standardnu proceduru, o njoj informirati zainteresiranu javnost, te sukladno tome i kriterijima propisanim u Pravilniku o zaštiti i očuvanju NPPJ-a izdavati koncesijska odobrenja za pčelinju pašu na području Parka.	Ukupan broj zaprimljenih zahtjeva za koncesijska odobrenja; Broj zaprimljenih zahtjeva koji su u skladu s odredbama definiranim u Pravilniku; Broj izdanih odluka o koncesijskom odobrenju; Izvješća o praćenju realizacije koncesijskih odobrenja; Ukupan broj košnica, po lokalitetima, godišnje	**2**	Zainteresirani pčelari; povjerenik pašnog reda)											**0,00**
EA16	Kroz izdavanje uvjeta zaštite prirode pri obnovi objekata u kojima su zabilježene kolonije šišmiša, uvjetovati prilagodbu načina obnove krovišta potrebama šišmiša.	Izdani uvjeti zaštite prirode; Broj obnovljenih objekata prilagođenih za skloništa šišmiša	**2**	Vanjski suradnici;; MZOE											**0,00**
EA17	Aktivno sudjelovati u procesu izmjena i dopuna PPPPO-a NPPJ-a te predložiti i zagovarati izmjene potrebne za postizanje ciljeva plana upravljanja.	Predložene izmjene PPPPO-a od strane JU-a; Usvojeni prijedlozi JU-a za izmjene PPPPO-a	**1**	MZOE;; HZPR; 4 JLS; MGIPU; lokalne udruge											**0,00**
EA18	Aktivno sudjelovati u procesima izrade lokalnih i regionalnih prostornih i razvojnih planova u širem području Parka te predlagati i zagovarati rješenja kojima se doprinosi postizanju ciljeva plana upravljanja.	Službeni prijedlozi JU-a; Usvojeni prijedlozi JU-a	**2**	4 JLS-a											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EA19	Inicirati proceduru usklađenja granica Parka donesenih Odlukom o izmjeni granica NPPJ-a iz 1997. g. sa stvarnim stanjem na terenu.	Granica na terenu usklađena s tekstom odluke o izmjeni granice NP-a	**2**	MZOE;; vanjski suradnici											**100.000,00**
EA20	Zagovarati u MZOE-u i drugim nadležnim institucijama da se omogući povećanje *buffer* zone zabrane lova oko Parka s 300 na 1000 m.	Broj poslanih zahtjeva, iniciranih sastanaka i sl; Povećana *buffer* zona zabrane lova (kroz izmjene Zakona o lovstvu)	**3**	MZOE; lovačka društva; druge nadležne institucije											**0,00**
EA21	U suradnji s nadležnim institucijama osigurati implementaciju ograničenja brzine na svim prometnicama kroz park (radi sigurnosti prometa, zaštite velikih zvijeri i ostalih životinjskih vrsta).	Zahtjev je predan nadležnim institucijama; Uspostavljena su ograničenja brzine i postavljena potrebna prometna signalizacija; Smanjeno je korištenje prometnica kroz Park za tranzitni promet	**2**	Hrvatske ceste; županijske i lokalne ceste											**0,00**
EA22	Uključivati se u procese izrade zakonskih akata vezanih uz zaštitu prirode i upravljanje Parkom.	Popis procesa u kojima je JU sudjelovao; Službeni prijedlozi JU-a	**2**	MZOE;											**0,00**
EA23	Uključivati se u procese izrade planskih dokumenata vezanih uz upravljanje vrstama i zaštitu prirode na nacionalnoj razini te po njihovom donošenju uskladiti vezane aktivnosti JU-a.	Broj radionica i sastanaka na kojima su sudjelovali djelatnici Parka; Broj vezanih aktivnosti ugrađenih u godišnje programe	**3**	MZOE;											**0,00**
EA24	U suradnji s MZOE-om pronaći pravni okvir i model koji omogućava JU-u da financijski podupire privatne inicijative koje doprinose javnom dobru i ciljevima očuvanja i prezentacije vrijednosti Parka (npr. kulturnog krajobraza, uz njega vezanih poluprirodnih staništa, tradicije i sl.).	Ustanovljen odgovarajući pravni okvir i model potpore; Broj i financijski iznosi izdanih potpora; Uspostavljen sustav nadzora korištenja potpora;	**1**	MZOE; lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EA25	Unaprjeđivati modele osiguranja JU-a za slučajeve nesreća prilikom posjećivanja.	Identificirani modeli prilagođeni programima posjećivanja; Implementirani modeli osiguranja	1												0,00
EA26	Podnositi periodička izvješća „Dobro svjetske baštine“ UNESCO-u.	Izrađena i podnesena periodička izvješća	1	MZOE;											0,00
EA27	Izraditi Plan upravljanja za plansko razdoblje 2029. – 2038.	Odabrani izrađivač; Broj radionica ili sastanaka; Izrađen i usvojen Plan upravljanja	1	MZOE;; Vanjski suradnici											1.500.000,00
EA28	Izraditi scenarij razvoja funkcionalne regije NP Plitvička jezera.	Izrađene demografske projekcije za tri prostorne razine: naselja Parka, JLS Parka i šire funkcionalno područje za 2031., 2041.; Izrađeni scenariji razvoja funkcionalne regije NPPJ-a na tri prostorne razine: naselja Parka, JLS Parka i šire funkcionalno područje	1	Vanjski suradnici											190.000,00
EA29	Osigurati sve potrebne kapacitete za provedbu protupožarne zaštite sukladno Procjeni ugroženosti od požara i planu zaštite od požara.	Godišnje izvješće o provedbi protupožarne zaštite	1												10.000.000,00
EA30	Osigurati sve potrebne kapacitete za provedbu Plana upravljanja rizicima od katastrofa.	Uspostavljen sustav sukladno Planu	2												500.000,00
	UKUPNO:														12.870.000,00

3.5.2 **EB. Razvoj institucionalnih i ljudskih kapaciteta i kompetencija**

NP Plitvička jezera najstariji je nacionalni park u RH, s gotovo 70 godina iskustva u upravljanju zaštićenim područjem, koje se prenosi generacijama njegovih djelatnika, te akumulira i u njihovom individualnom iskustvu i kompetencijama, i u kompetencijama organizacije u smislu uspostavljenih sustava, radnih procesa i baza znanja. Kroz svoju dugu tradiciju, Park je često bio predvodnik u mnogim područjima značajnim za upravljanje, od znanstvenih istraživanja (uključujući ekologiju vodenih ekosustava i proces sedrenja, ekologiju velikih zvijeri, ekologiju šumskih ekosustava i dr.), preko organizacije posjećivanja (s posjetiteljskim sustavom razvijenim 1960/70-ih, koji i dalje u mnogim svojim aspektima predstavlja najbolju svjetsku praksu), do visoko kvalitetne ugostiteljske ponude utemeljene na tradiciji (Hotel Plitvice kao prvi poslijeratni hotel najviše kategorije u Hrvatskoj, nacionalni restoran „Lička kuća“ i dr.). Zahvaljujući, između ostalog, i tome, Park je kao jedan od prvih, još 1979. uvršten na UNESCO-ov Popis svjetske baštine, te među prvima, još 1976. dobio i Diplomu Europe od strane EUROPARC federacije.

S druge strane, kao najveći i najposjećeniji Park u RH, i zadaće i izazovi upravljanja koji se postavljaju pred JU zahtijevaju njen daljnji razvoj i jačanje kapaciteta (i na institucionalnoj i na individualnoj razini), u mnogim njenim elementima gdje trenutno stanje ili ne zadovoljava potrebe učinkovitog upravljanja ili ga naprosto nije moguće unaprijediti.

Trenutni ustroj nije optimalan, i u smislu organizacije postojećih kapaciteta i radnih procesa, i u smislu nedostajućih stručnih i kadrovskih kapaciteta. JU-u nedostaju kapaciteti za učinkovito upravljanje ili samo pokretanje aktivnosti u velikom broju važnih područja. Posebno se ističu nedostaci kapaciteta za provedbu kapitalnih razvojnih projekata obnove i razvoja nove ugostiteljske i posjetiteljske infrastrukture te za osiguravanje učinkovitog nadzora, u kontekstu upravljanja posjećivanjem (u uvjetima kad je više od 10.000 posjetitelja u danu standardna situacija) i vezano uz brojne druge pritiske (ilegalni vodozahvati, ispuštanje otpadnih voda, gradnja, krivolov...).

Nedostaju i kapaciteti za aktivnije bavljenje istraživanjem i prezentacijom kulturne baštine, za intenzivniju suradnju s lokalnom zajednicom kao partnerom u brojnim aktivnostima u kojima je ona nužna za postizanje ciljeva upravljanja te za aktivnije istraživanje, praćenje, zaštitu i prezentaciju velikog dijela prirodnih vrijednosti kojima se s trenutnim kapacitetima ne stiže dovoljno baviti (npr. travnjaci, fauna vodenih ekosustava, ptice i dr.). Značajni su nedostaci kapaciteta i za praćenje, upravljanje i daljnji razvoj sustava posjećivanja, za cijelo izrazito važno područje interpretacije i edukacije (s kapitalnim projektom uspostave posjetiteljskog centra koji je također jedan od dugovječnijih prioritetnih, a još uvijek neostvarenih projekata), za sustavno upravljanje ljudskim potencijalima, za upravljanje bazama informacija i znanja, za kontrolu i internu reviziju, za pripremu i provedbu projekata financiranih iz EU fondova i dr.

Komunikacija i suradnja među ustrojstvenim jedinicama postoji, no mogla bi se značajno unaprijediti. Zbog manjkave suradnje i komunikacije, kao i nedovoljne specifikacije odgovornosti i obveza pojedinih ustrojstvenih jedinica i radnih mjesta, učinkovitost ukupnog djelovanja JU-a je umanjena sindromom „ničijeg posla“. Kao suprotnost tome, više bi se trebao koristiti projektni način rada, u smislu da se razne ustrojstvene jedinice ili pojedini djelatnici iz njih ustroje kao timovi koji zajedno rade na provedbi nekog projekta s jasno postavljenim ciljevima i indikatorima izvršenja. Ovakav način rada naročito je potreban u provedbi razvojnih projekata.

Značajan negativan utjecaj na ukupnu učinkovitost JU-a ima i često mijenjanje rukovodstva, ne samo jer onemogućava dugoročno planiranje i djelovanje na razini organizacije, već i zbog kreiranja atmosfere u kojoj i pojedini djelatnici i ustrojstvene jedinice gube motivaciju za dugoročnije nastojanje, jer imaju iskustvo u kojem su takva njihova nastojanja bila više puta prekidana *ad hoc* promjenama prioriteta koje donosi novo rukovodstvo.

Poticajnijoj radnoj atmosferi i višoj ukupnoj

učinkovitosti doprinijelo bi i uvođenje sustavnog ocjenjivanja, vrednovanja, nagrađivanja i napredovanja djelatnika; uspostava komunikacijskih kanala kojima djelatnici mogu davati svoje primjedbe, pritužbe, sugestije za unaprjeđenje radnih procesa te uspostava transparentnih kriterija i procedura za zapošljavanje novih djelatnika.

JU ima široku mrežu vanjskih suradnika (s kojima surađuje na znanstvenim i stručnim istraživanjima, kroz stručne prakse, volontere i sl.), no i tu je moguć daljnji razvoj i širenje područja djelovanja u kojima vanjski suradnici imaju istaknutiju ulogu (npr. mreža suradnika za vođenje edukacijskih i interpretacijskih sadržaja u ponudi Parka, institucionaliziranje suradnje s Hrvatskim vodama i dr.).

Brojni djelatnici JU-a nastavljaju trajno razvijati svoje kompetencije kroz formalne i neformalne programe stručnog ili akademskog osposobljavanja. Veliki iskorak u kreiranju poticajnijeg okruženja bilo bi uvođenje sustava procjena potrebnih kompetencija i planiranja njihovog razvoja, kao redovne godišnje aktivnosti, u svim ustrojstvenim jedinicama. Prepoznavanje važnosti trajnog stručnog usavršavanja i u kontekstu ocjenjivanja, vrednovanja, nagrađivanja i napredovanja djelatnika, bilo bi dodatni poticaj bržem razvoju kompetencija i općenito, kreiranju atmosfere u kojoj se stručnost cijeni i uvažava.

Važna infrastruktura za razvoj institucionalnih i individualnih kompetencija, te općenito, za učinkoviti rad JU-a utemeljen na najboljim dostupnim znanjima i informacijama, je i sustav koji sve prikupljene informacije i znanja organizira, pohranjuje i koristi na optimalan način. JU ima uspostavljene temelje takvog sustava (postojeća knjižnica, uspostavljena GIS baza osnovnih podataka, baza ortofoto snimaka, arhiva i dr.), no potrebne su značajne nadogradnje. Napredak je moguće postići u smislu bolje organizacije informacija koja omogućava lakše korištenje po pojedinim segmentima upravljanja, bolje dostupnosti i uspostavljene prakse korištenja raspoloživih znanja i informacija te osiguravanja višeg stupnja potpunosti informacija i veće discipline u arhiviranju informacija koje se prikupljaju kroz svakodnevni rad i razne projekte.

Važan instrument za razvoj kompetencija i izvrsnosti je i sudjelovanje u radu raznih stručnih organizacija, jer ono omogućuje razmjenu iskustava i znanja te mogućnost usporedbe s drugima, što može djelovati poticajno ukoliko se radi o forumima koji okupljaju najbolje. Parku s UNESCO statusom, s tradicijom i veličinom mjerenom brojem djelatnika, spektrom upravljačkih aktivnosti i djelatnosti te od posjećivanja ostvarenim prihodima – prirodno pripada uloga predvodnika i centra izvrsnosti najprije u Hrvatskoj, a zatim i u europskim i svjetskim okvirima.

PODTEMA	EB. RAZVOJ INSTITUCIONALNIH I LJUDSKIH KAPACITETA I KOMPETENCIJA
POSEBAN CILJ	EB. Trajnim unapređivanjem kompetencija djelatnika i organizacije radnih procesa, upravljanjem znanjem i informacijama te razvojem organizacijske kulture osigurani su institucionalni i individualni kapaciteti potrebni za učinkovito i djelotvorno upravljanje Parkom i afirmaciju ustanove u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.
POKAZATELJI	- Kapaciteti ljudskih resursa u skladu su s potrebama upravljanja i ustrojem JU-a; - Kompetencije djelatnika kontinuirano se razvijaju sukladno ustanovljenim potrebama i prioritetima; - Sva postojeća znanja i informacije relevantne za upravljanje Parkom pohranjene su, na tematski i problemski organiziran način, u informacijske sustave JU-a te dostupne djelatnicima; - Informacijski sustavi JU-a kontinuirano se nadopunjuju informacijama i znanjima koja nastaju kao rezultat aktivnosti upravljanja; - Donesene odluke, planovi i prakse upravljanja utemeljeni su na najboljem postojećem znanju; - Organizacijska kultura JU-a (koja uključuje dijeljenje zajedničke vizije, ustanovljene prihvaćene norme ponašanja, učinkovitu komunikaciju, vođenje i suradnju, organizacijsko učenje i dr.) doprinosi motiviranosti i djelotvornosti djelatnika u obavljanju njihovih zadaća; - JU je u stručnim krugovima prepoznat kao primjer dobrog upravitelja zaštićenim područjem, a njegovi djelatnici aktivno sudjeluju u nacionalnim i međunarodnim razmjenama iskustava i projektima kao relevantni stručnjaci za svoja područja.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	ORGANIZACIJA RADA, UPRAVLJANJE LJUDSKIM POTENCIJALIMA I RAZVOJ ORGANIZACIJSKE KULTURE														
EB1	Preustrojiti rad postojećih, uspostaviti rad novih ustrojstvenih jedinica te osigurati dovoljan broj djelatnika s potrebnim kvalifikacijama i kompetencijama, sukladno novom Pravilniku o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada JU-a i vezanim dokumentima.	Udio uspostavljenih ustrojstvenih jedinica predviđenih novim Pravilnikom; Broj zaposlenih po ustrojstvenoj jedinici (u odnosu na broj predviđenih radnih mjesta); Godišnji proračun za provedbu aktivnosti plana upravljanja, po ustrojstvenoj jedinici	**1**												**0,00**
EB2	Po potrebi, ovisno o zahtjevima posla, organizirati projektne jedinice ili radne skupine za provedbu pojedinih aktivnosti i/ili projekata.	Broj ostvarenih suradnji na provedbi aktivnosti i/ili projekata; Broj organiziranih projektnih jedinica ili radnih skupina	**1**												**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EB3	Uspostaviti i provoditi sustav ocjenjivanja, vrednovanja, nagrađivanja i napredovanja djelatnika Javne ustanove.	Uspostavljen sustav; Godišnje praćenje rezultata	**1**												**0,00**
EB4	Uspostaviti i provoditi kriterije i procedure pri zapošljavanju novih djelatnika, uključujući vrste i načine testiranja i sl.	Provode se utvrđeni kriteriji i procedure	**1**												**0,00**
EB5	Uspostaviti mrežu suradnika za vođenje edukacijskih i interpretacijskih sadržaja u ponudi Parka.	Mreža suradnika je uspostavljena i aktivna; Broj aktivnih suradnika	**2**												**100.000,00**
EB6	Razvijati kulturu komunikacije i suradnje unutar i između ustrojstvenih jedinica JU-a.	Uspostavljen sustav internog informiranja zaposlenika JU-a; Redovni kolegiji Ravnatelja s voditeljima službi; Redovni kolegiji unutar službi/ ustrojstvenih jedinica; Broj organiziranih događanja izgradnje timova (*team building*)	**1**												**3.000.000,00**
EB7	Provedbom programa informiranja i edukacije zaposlenika JU-a o vrijednostima Parka razvijati njihov osjećaj pripadnosti području i privrženosti viziji JU-a o očuvanju njegovih vrijednosti.	Broj provedenih programa; Broj sudionika programa (po ustrojstvenim jedinicama); Rezultati godišnjeg istraživanja stavova djelatnika pokazuju povećanje prepoznavanja vrijednosti područja i privrženosti viziji JU-a	**1**												**0,00**
EB8	Jednom godišnje provoditi anonimna anketna istraživanja stavova djelatnika (zadovoljstvo i opažanja vezano uz ključne aspekte organizacije rada i organizacijske kulture).	Udio anketiranih djelatnika; Rezultati anketa	**2**												**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EB9	Uspostaviti metodološki okvir za praćenje društvenog i ekonomskog utjecaja te sukladno tome redovno pratiti i izvještavati o utjecaju Parka i upravljačkih politika Javne ustanove na održivi razvoj lokalne zajednice.	Godišnja izvješća o društvenom utjecaju JU-a (uključujući i ekonomski i okolišni utjecaj)	**2**												**0,00**
EB10	U Podružnici hotelijerstva i ugostiteljstva uvesti i trajno administrirati međunarodne standarde kvalitete poslovanja (uključujući i standarde usluge i kvalitetu posluživanja).	Godišnja izvješća o poslovanju; Izvješće o reviziji provedbe standarda (*audit*)	**1**												**0,00**
EB11	Provoditi akreditaciju, redovite nadzore i reakreditacije laboratorija prema normi ISO HR17025.	Laboratorij je akreditiran; Provedeni godišnji nadzori; Provedene reakreditacije laboratorija	**2**	Hrvatska akreditacijska agencija											**275.000,00**
EB12	Pri razvoju edukacijskih programa za školsku djecu tražiti preporuke Ministarstva znanosti i obrazovanja.	Broj programa s preporukom Ministarstva znanosti i obrazovanja	**3**	Ministarstvo znanosti i obrazovanja											**0,00**
EB13	Unutar Službe čuvara prirode uspostaviti i provoditi nadzor prema zonama odgovornosti.	Uspostavljen nadzor prema zonama odgovornosti; Nadzor se obavlja prema zonama odgovornosti	**1**												**0,00**
EB14	Implementirati jedinstveni funkcionalan računovodstveni sustav te ga povezati s računovodstvenim sustavom profitnih dijelova ustanove.	Uspostavljen funkcionalan sustav	**1**												**0,00**
EB15	Uspostaviti Službu kontrolinga.	Uspostavljena Služba kontrolinga	**2**												**0,00**
EB16	Redovno provoditi internu reviziju Javne ustanove.	Izvješća interne revizije	**1**												**0,00**
EB17	Dograditi funkcionalnosti IT rješenja za izvještavanje i praćenje poslovanja JU-a, sukladno potrebama upravljanja pojedinih ustrojstvenih jedinica.	IT rješenja odgovaraju potrebama upravljanja svih ustrojstvenih jedinica	**1**												**1.500.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EB18	Promovirati i podupirati suradnju s lokalnom zajednicom i organizacijama civilnog društva na njihovom uključivanju u provedbu aktivnosti kojima se doprinosi ciljevima upravljanja Parkom.	Broj ostvarenih projekata/ suradnji; Broj organizacija/suradnika JU-a; Ostvareni oblici javnog upravljanja (eng. *governance*)	**1**	Lokalno stanovništvo; organizacije civilnog društva; 4 JLS											**0,00**
	RAZVOJ KOMPETENCIJA, INSTITUCIONALIZIRANJE SURADNJE I ČLANSTVA														
EB19	Na godišnjoj razini raditi procjene potreba za stručnim usavršavanjem (razvojem kompetencija) djelatnika pojedinih ustrojstvenih jedinica te sukladno tome planirati i provoditi stručno usavršavanje, uključujući sudjelovanje na formalnim i neformalnim vanjskim edukacijama, studijska putovanja, organizaciju edukacija unutar JU-a (s vlastitim ili vanjskim predavačima) i dr.	Godišnje procjene potreba i planovi stručnog usavršavanja djelatnika, po ustrojstvenim jedinicama; Godišnji broj djelatnika koji su prošli stručno usavršavanje, po ustrojstvenim jedinicama; Popis provedenih internih i vanjskih edukacijskih programa, s brojem polaznika iz JU-a; Rezultati praćenja napretka djelatnika u razvoju potrebnih kompetencija	**1**	MZOE; razne partnerske institucije (druga zaštićena područja, stručna udruženja itd.)											**10.000.000,00**
EB20	Uz stručni rad, poticati i znanstveni rad, školovanje i usavršavanje djelatnika u njihovim područjima rada.	Broj znanstveno aktivnih djelatnika u protekloj godini (objavljen znanstveni rad, izlaganje na znanstvenom skupu, obranjeni magistarski radovi, doktorske disertacije i sl.); Broj izlaganja na stručnim i znanstvenim skupovima	**2**	Akademska zajednica											**2.000.000,00**
EB21	Osmisliti i provoditi programe obuke pomoćnih edukatora (vanjskih suradnika) i vodiča Javne ustanove.	Osmišljeni programi; Broj sudionika po održanom programu; Broj certificiranih edukatora	**1**												**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EB22	Osmisliti i provoditi programe obuke turističkih vodiča iz turističkih agencija koje dovode posjetitelje u Park, za vođenje prema standardnim programima obilaska u ponudi Parka.	Osmišljeni programi; Broj sudionika po održanom programu; Broj certificiranih vodiča	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
EB23	Nastaviti suradnju sa srednjim školama u organizaciji stručne prakse i nastave uz mogućnost stipendiranja učenika.	Broj i sadržaj uspostavljenih programa suradnje; Broj škola s kojima je uspostavljena suradnja; Broj uspostavljenih suradnji/ broj polaznika programa; Broj stipendiranih učenika; Broj stipendiranih učenika koji su zaposleni u JU	**2**												**4.000.000,00**
EB24	Poticati suradnju sa sveučilištima i veleučilištima na razvoju istraživačkih projekata, uključujući izradu seminarskih, diplomskih, magistarskih i doktorskih radova, na temama od interesa za upravljanje Parkom.	Broj ostvarenih projekata; Broj objavljenih radova	**2**												**0,00**
EB25	Dogovoriti suradnju i razmjenu podataka s bazom podataka *Flora Croatica Database* (FCD).	Potpisan sporazum; Broj ostvarenih suradnji godišnje	**2**	PMF; MZOE											**0,00**
EB26	Dogovoriti i trajno provoditi suradnju i razmjenu podataka između Javne ustanove i DGU-a.	Potpisan sporazum; Broj ostvarenih suradnji godišnje	**2**	MZOE; DGU											**0,00**
EB27	Institucionalizirati i provoditi suradnju s ključnim dionicima na osiguravanju sigurnosti posjećivanja i poštivanja utvrđenih pravila ponašanja.	Potpisani sporazumi o suradnji kojima su definirani dugoročni odnosi, prava i obveze; Broj spasilačkih timova nadležnih službi na raspolaganju za intervenciju u Parku odgovara standardima sigurnosti	**1**	Policija, Hitna pomoć; HGSS; JLS – komunalni redari											**5.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EB28	Učlaniti se, razmjenjivati iskustva, te na druge načine aktivno sudjelovati u radu stručnih organizacija.	Popis članstava; Popis aktivnosti suradnje u sklopu raznih udruženja (konferencije, zajednički projekti i sl.)	**2**												**400.000,00**
EB29	Organizirati stručne i znanstvene skupove na odabrane teme relevantne za upravljanje Parkom.	Broj i teme organiziranih skupova; Broj sudionika po događanju	**2**												**2.000.000,00**
EB30	Uspostaviti trajnu suradnju s Hrvatskim vodama u upravljanju vodama na području NP Plitvička jezera.	Izrađen i usvojen Akcijski plan usklađivanja ciljeva zaštite voda i vodenih ekosustava Usklađeni Planovi upravljanja između dviju institucija	**2**	HV											**10.000,00**
EB31	Uspostaviti suradnju i razmjenu iskustava sa zaštićenim područjima u Hrvatskoj i regiji u svrhu poboljšanja upravljanja zaštićenom baštinom.	Broj suradničkih inicijativa; Vrsta suradničkih inicijativa	**2**	Zaštićena područja u RH i regiji, MZOE											**500.000,00**
EB32	Podržati lokalne inicijative u provođenju istraživanja i prezentaciji prirodne i kulturne baštine.	Broj suradničkih inicijativa; Vrsta suradničkih inicijativa	**2**	Lokalne udruge, društva											**500.000,00**
	BAZE PODATAKA														
EB33	Uspostaviti funkcionalnu knjižnicu kroz koju se upravlja cjelokupnim knjižnim fondom JU-a te ju redovno dopunjavati (recentnom stručnom literaturom, svim izvješćima o provedbi aktivnosti upravljanja i dr.) i unaprjeđivati (digitalizacijom odabranih sadržaja, uspostavom foto, video i audio arhive i sl.).	Uspostavljena funkcionalna knjižnica; Broj novih naslova u knjižnici godišnje; Broj registriranih posudbi godišnje	**1**												**500.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EB34	Provesti digitalizaciju izvještaja svih projektnih aktivnosti provedenih do sada i omogućiti njihovu javnu dostupnost.	Uspostavljena digitalna baza podataka s izvještajima projektnih aktivnosti; Baza podataka je javno dostupna	**1**												**0,00**
EB35	Uspostaviti i redovno ažurirati tematske baze podataka NPPJ, u kojima će se objediniti, organizirati i artikulirati sve postojeće informacije o temi (opisi obilježja, rezultati praćenja stanja, evaluacije stanja, rezultati analiza, prostorni prikazi, poveznice na izvješća o provedenim aktivnostima i sl.).	Određene su teme baza i koordinatori uspostave/ administratori baza po temama; Udio obilježja/vrijednosti Parka obuhvaćenih nekom od tematskih baza; Ustanovljene su procedure za redovno ažuriranje baza; Baza je dostupna djelatnicima JU-a, sukladno potrebama	**1**												**500.000,00**
EB36	Uspostaviti i redovno ažurirati Integralnu GIS bazu NPPJ-a s prostornim podacima i rezultatima praćenja stanja prirodnih obilježja (staništa, vrste, hidrologija, geologija, pedologija i dr.), kulturnom baštinom (objekti, arheološki lokaliteti, krajobraz i dr.), postojećim i planiranim načinima korištenja (naselja, prometnice, poljoprivreda i dr.) i drugim relevantnim podacima (razni kartografski prikazi područja, georeferencirana fotodokumentacija, nekretnine u vlasništvu Parka i dr.).	Određen je glavni administrator baze; Baza je uspostavljena i redovno se ažurira podacima iz tematskih baza; Baza je dostupna djelatnicima JU-a, sukladno potrebama	**1**												**2.000.000,00**
EB37	Uspostaviti i po potrebi ažurirati bazu podataka o ključnim dionicima, s kontaktima, područjima suradnje, interesima i sl.	Uspostavljena i ažurirana baza te određen administrator	**1**												**0,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EB38	Uspostaviti i redovno ažurirati bazu podataka nekretnina (objekti i zemljišta) u vlasništvu i/ili kojima upravlja JU, s trenutnim i planiranim načinom korištenja, pravnim statusom i drugim relevantnim podacima.	Uspostavljena i ažurirana baza te određen administrator	**1**												**0,00**
EB39	Uspostaviti i redovno ažurirati bazu podataka o izdanim koncesijskim odobrenjima.	Baza podataka o izdanim koncesijskim odobrenjima; Broj provedenih nadzora i ponovno potvrđenih istih koncesijskih odobrenja za različita razdoblja; Broj otkazanih ugovora/ koncesijskih odobrenja temeljem opetovanih kršenja ugovornih obaveza	**1**												**0,00**
EB40	Digitalizirati arhivu JU-a.	Digitalizirana arhiva JU-a	**1**	Vanjski suradnici											**1.000.000,00**
EB41	Izvršiti ortofoto snimanja odabranih dijelova Parka	Izrađene ortofoto snimke	**1**												**1.000.000,00**
	UKUPNO:														**34.485.000,00**

3.5.3 **EC. Upravljanje imovinom**

JU upravlja značajnom imovinom, uključujući brojne i vrijedne nekretnine na području Parka i izvan njega, raznoliku i brojnu opremu (od opreme za istraživanje i praćenje prirodnih vrijednosti, preko uredske, ugostiteljske i trgovačke opreme, do brodova i „vlakića" u sustavu posjećivanja), te značajnim financijskim sredstvima. Trenutni ljudski kapaciteti JU-a nisu dostatni za kvalitetno i učinkovito upravljanje svom tom imovinom.

JU ne raspolaže cjelovitom bazom podataka nekretnina koje su u njenom vlasništvu, ni ažurnim opisom njihovog stanja, prethodne namjene, procjenom njihovog značaja za upravljanje Parkom, te sukladno tome određenom budućom namjenom i upravljačkim prioritetima. Postojeći kapaciteti nisu bili dovoljni ni za provedbu prioritetnih projekata obnove ugostiteljskih objekata ni dugo planirani potrebni razvoj posjetiteljske infrastrukture (u prvom redu posjetiteljski centar te novi glavni ulazi) pa ne čudi da su brojne druge nekretnine u vlasništvu JU-a stajale zanemarene, neiskorištene i bile prepuštene propadanju, uključujući tu i mnoge objekte registrirane kulturne baštine. Pozitivan primjer upravljanja vrijednom nekretninom s potencijalom za korištenje za potrebe upravljanja je recentno pokrenuta obnova registriranog kulturnog dobra lugarnice Čorkova uvala.

Dodatni problem je nesređeni pravni status velikog broja nekretnina, uključujući ne samo neke dugo nekorištene objekte, već i objekte koji se aktivno koriste i koji su ključni za upravljanje Parkom, kao što su objekti u sklopu posjetiteljske infrastrukture, ugostiteljski objekti te stanovi potrebni JU-u za smještaj njegovih djelatnika.

Osiguravanje stambenog fonda za smještaj djelatnika JU-a – naročito u uvjetima kad su cijene nekretnina na širem području Parka, zbog razvoja djelatnosti turističkog iznajmljivanja, značajno narasle – nužan je preduvjet za mogućnost osiguravanja potrebnog stručnog kadra JU-a, i zbog toga zahtijeva pažnju na sustavniji i dugoročniji način nego je trenutno slučaj. Stambeni fond potreban za smještaj djelatnika JU-a jedna je od najprikladnijih i prioritetnih namjena za značajan dio trenutno neiskorištenih objekata u vlasništvu JU-a, nakon njihove obnove.

Iako je otkup nekretnina koje su trenutno u privatnom vlasništvu, a koje su značajne za postizanje ciljeva upravljanja, značajan instrument koji JU prema zakonu ima na raspolaganju s pravom prvokupa, te ih je zbog svoje povoljne financijske situacije već duže razdoblje u mogućnosti koristiti, ta mogućnost počela se koristiti tek nekoliko posljednjih godina. Loše upravljanje nekretninama koje već ima u vlasništvu korišteno je pri tome kao argument protiv kupovine dodatnih nekretnina. Posljedica izostanka pravovremenog korištenja prava prvokupa za posljedicu ima da su predmetne nekretnine kupili novi privatni vlasnici, koji ih ne planiraju koristiti na prijašnji tradicionalan način, što je promjena koja je najčešće protivna interesima upravljanja Parka.

Zakonom propisana mogućnost raspolaganja najvećim dijelom vlastitih prihoda značajna je za učinkoviti rad JU-a i upravljanje Parkom. Činjenica da se financijska imovina JU-a već niz godina akumulira,[58] a da istovremeno značajan broj nužno potrebnih razvojnih projekata ostaje neostvaren, jasan je indikator nedostatnih kapaciteta JU-a u prethodnom razdoblju za implementaciju kapitalnih razvojnih projekata.

Javna ustanova, zahvaljujući povoljnoj financijskoj situaciji, u mogućnosti je redovno, sukladno Planovima nabave, nabavljati novu i obnavljati staru opremu potrebnu za upravljanje Parkom. Osnovni problem u nabavi potrebne opreme u prethodnom razdoblju nije bila nemogućnost nabave, već nedostatni kapaciteti za realizaciju projekata planiranih nabava i uspostava sustava sačinjenih od nabavljane nove opreme.

[58] S okvirnih 10 milijuna € godišnje, i ukupnim prenesenim viškom prihoda i primitaka raspoloživim u sljedećem razdoblju, u 2017. u iznosu od 234 milijuna kuna.

PODTEMA	EC. UPRAVLJANJE IMOVINOM
POSEBAN CILJ	EC. Korištenjem prava prvokupa za otkup nekretnina na području Parka, premještanjem ulaza i pratećih objekata na granice Parka, stavljanjem u funkciju svih nekretnina u svom vlasništvu te racionalnom nabavom i raspolaganjem opremom, Javna ustanova osigurava pretpostavke i materijalne resurse i kapacitete za postizanje ciljeva upravljanja.
POKAZATELJI	- Na području Parka smanjuje se udio objekata i zemljišta u privatnom vlasništvu; - Smanjen je negativan utjecaj izgradnje u Parku na očuvanje vrijednosti Parka; - Sve nekretnine u vlasništvu JU-a stavljene su u funkciju upravljanja Parkom; - Na granicama Parka izgrađena su 2 nova ulaza sa svim planiranim sadržajima za posjetitelje; - Uspostavljeni su planirani posjetiteljski centri; - Uspostavljen je sustav održavanja i raspolaganja opremom JU-a; - Sve ustrojstvene jedinice raspolažu dobro održavanom opremom potrebnom za učinkovito i sigurno obavljanje svojih zadaća.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	OPREMA I VOZILA														
EC1	Redovno, sukladno godišnjim planovima, provoditi nabavu, održavanje i servisiranje opreme, po ustrojstvenim jedinicama.	Realiziranost godišnjih planova	1												70.000.000,00
EC2	Redovno, sukladno godišnjim planovima, provoditi nabavu, održavanje i servisiranje vozila, po ustrojstvenim jedinicama.	Realiziranost godišnjih planova	1												20.000.000,00
	NEKRETNINE (osim ugostiteljskih objekata, ulaza i kulturne baštine)														
EC3	Za potrebe uspostave baze podataka nekretnina izraditi popis nekretnina u vlasništvu JU-a, s opisom njihovog stanja, prethodne namjene i značaja za upravljanje Parkom te sukladno tome odrediti način njihovog budućeg korištenja i prioritete (uključujući i korištenje za upravne objekte, nadzorne postaje, stanove za smještaj djelatnika, objekte u funkciji posjećivanja i dr.).	Izrađen popis nekretnina u vlasništvu JU-a, koji se redovno ažurira, s određenom budućom namjenom i prioritetima	1												0,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EC4	Projektirati, ishoditi dozvole i suglasnosti, izgraditi i opremiti Gospodarsku zonu Prijeboj	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; Gospodarska zona stavljena u funkciju; gospodarske djelatnosti izmještene izvan prostora Parka	1	Vanjski stručnjaci i izvođači											63.000.000,00
EC5	Urediti pravni status svih postojećih objekata JU-a.	Svi postojeći objekti imaju sve potrebne dozvole	1	Vanjski suradnici											1.000.000,00
EC6	U suradnji s Vladom RH riješiti status stanova na Mukinjama u vlasništvu JU-a.	Riješeni imovinsko-pravni odnosi nad stanovima u vlasništvu JU-a	2	Vlada RH; Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje u Zagrebu											0,00
EC7	Projektirati, ishoditi dozvole i suglasnosti i izgraditi stanove za zaposlenike Parka (najam)	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; izgrađeni stanovi za potrebe stanovanja zaposlenika Parka	1	Vanjski stručnjaci i izvođači											40.000.000,00
EC8	U suradnji s lokalnom samoupravom i DGU-om provesti katastarsku izmjeru i uređivanje zemljišnih knjiga, prema utvrđenim prioritetima za upravljanje.	Uspostavljene suradnje; Utvrđeni prioriteti; Provedena katastarska izmjera i uređivanje zemljišnih knjiga	2	Lokalna samouprava; DGU											6.000.000,00
EC9	Prema utvrđenim prioritetima na godišnjoj razini planirati i provoditi obnovu, prenamjenu, sanaciju ili uklanjanje nekretnina u vlasništvu JU-a na području Parka, uključujući i radi osiguravanja smještaja za djelatnike JU-a.	Utrošena sredstva; Evidencija obnovljenih, saniranih, uklonjenih objekata i objekata koji se ne koriste; Broj stanova u vlasništvu JU-a na raspolaganju za smještaj djelatnika	1	MZOE; vanjski suradnici											10.000.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EC10	U obnovljenoj lugarnici Čorkova uvala uspostaviti istraživačku i nadzornu postaju koja će se moći koristiti i za provedbu specijalističkih edukacijskih programa, a bez usluga za individualne posjetitelje.	Čorkova uvala stavljena u funkciju prema planiranoj namjeni	**1**												**200.000,00**
EC11	Prema utvrđenim prioritetima planirati i provoditi obnovu, prenamjenu, sanaciju, rušenje ili prodaju nekretnina u vlasništvu JU-a izvan područja Parka.	Utrošena sredstva; Evidencija nekretnina s riješenim statusom i nekretnina u vlasništvu JU-a koje se ne koriste	**2**												**1.000.000,00**
EC12	Izraditi projektni zadatak, projektnu dokumentaciju te obnoviti i urediti Robni centar u Korenici.	Izrađen projektni zadatak, izrađen projekt; Robni centar obnovljen i stavljen u funkciju	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**3.000.000,00**
EC13	Sukladno kriterijima i prioritetima utvrđenim u Smjernicama o otkupu nekretnina na području Parka otkupljivati objekte i građevinsko zemljište u Parku, uključujući i objekte kulturne baštine.	Utrošena sredstva; Broj otkupljenih objekata kulturne baštine; Broj otkupljenih objekata unutar vrijednih krajobraznih cjelina; Broj drugih otkupljenih objekata; Broj i površina otkupljenog građevinskog zemljišta	**1**												**100.000.000,00**
EC14	Sukladno kriterijima i prioritetima utvrđenim u Smjernicama o otkupu nekretnina na području Parka otkupljivati negrađevinsko zemljište (travnjaci, šuma, poljoprivredno zemljište) na području Parka.	Utrošena sredstva; Broj i površina otkupljenog zemljišta, po tipovima staništa	**1**												**50.000.000,00**
EC15	Redovno održavati i obnavljati objekte koji se koriste kao upravne zgrade JU-a, a po potrebi planirati i proširenje na dodatne objekte (obnovom i prenamjenom postojećih ili izgradnjom novih izvan Parka).	Utrošena sredstva za održavanje; Ocjena stanja, potrebnih kapaciteta i mogućnosti organizacije prostora; Površina uredskog/ laboratorijskog prostora po djelatniku JU-a	**1**												**4.000.000,00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EC16	Odrediti lokacije te uspostaviti nadzorne postaje na području Parka, maksimalno koristeći postojeće objekte.	Utrošena sredstva; Lokacije uspostavljenih nadzornih postaja; Udio nadzornih postaja uspostavljen u postojećim objektima	1												1.000.000,00
EC17	Obnoviti, staviti u funkciju/ korištenje te redovno održavati Športsko-rekreativni centar u Mukinjama.	Obnovljen ŠRC; ŠRC se koristi za potrebe lokalnog stanovništva i JU-a; Broj korisnika (pojedinci i udruge)	1	Vanjski suradnici; sportske udruge; lokalna zajednica											38.000.000,00
EC18	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole te izgraditi i opremiti prezentacijski centar Medvedak.	Ishođene dozvole; Izgrađen i opremljen prezentacijski centar	1	Vanjski suradnici											45.000.000,00
EC19	Sanirati ruševni objekt stare trgovine u Plitvica Selu te na njegovom mjestu u zadanim gabaritima izgraditi objekt u formi stare ličke kuće s okućnicom, za potrebe posjećivanja i edukacije i interpretacije.	Izrađeni projekti i ishođene dozvole; Sanirana površina; Izgrađen objekt	1												2.500.000,00
EC20	Odrediti točnu lokaciju i osigurati vlasništvo nad zemljištem, izraditi projekte i ishoditi dozvole te izgraditi novi glavni ulaz Prijeboj.	Osigurano vlasništvo JU-a nad zemljištem na određenoj lokaciji budućeg ulaza Izrađeni projekti i ishođene dozvole Faza 1 izgradnje: parkirališta, sanitarni čvorovi, prostor za prihvat posjetitelja i prodaju karata, polazna stanica Parkovskog prijevoza posjetitelja Faza 2 izgradnje: objekti ugostiteljske, interpretacijsko-prezentacijske, prodajne funkcije	1	MZOE; Ured za graditeljstvo (UZG); vanjski suradnici											60.000.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
EC21	Odrediti točnu lokaciju i osigurati vlasništvo nad zemljištem, izraditi projekte i ishoditi dozvole te izgraditi novi glavni ulaz Čatrnja.	Osigurano vlasništvo JU-a nad zemljištem na određenoj lokaciji budućeg ulaza Izrađeni projekti i ishođene dozvole Faza 1 izgradnje: parkirališta, sanitarni čvorovi, prostor za prihvat posjetitelja i prodaju karata, polazna stanica Parkovskog prijevoza posjetitelja Faza 2 izgradnje: objekti ugostiteljske, interpretacijsko-prezentacijske, prodajne funkcije	1	MZOE; UZG; vanjski suradnici											40.000.000,00
	UKUPNO:														554.700.000,00

3.5.4 **ED. Infrastruktura**

Neadekvatnost infrastrukture – komunalne i prometne – trajni je problem Parka od njegovog proglašenja do danas.

Do 1970-ih je samim srcem parka, preko Kozjačke barijere, prolazila glavna prometnica koja je spajala kontinentalnu RH, u jednom smjeru s Dalmacijom, preko Prijeboja i Korenice, te u drugom smjeru sa srednjim Jadranom, cestom uz sama jezera, preko Plitvičkog Ljeskovca i Otočca. Tek 1970-ih je promet izmješten na tada izgrađene obilaznice, današnju D429 i D52, ali ni te dvije ceste ne predstavljaju zadovoljavajuće rješenje jer su i dalje u zoni utjecaja na osjetljivi plitvički vodeni ekosustav. Uz to cesta D429 presijeca dvije zone prihvata posjetitelja uz Ulaz 1 i Ulaz 2, te općenito prolazi uz samu najužu jezersku zonu, čime značajno sužava mogućnosti organizacije posjećivanja, u tom posjetiteljima najatraktivnijem i zato najposjećenijem, dijelu Parka. I cesta D42 iz smjera Plaškog, Saborskog, na Poljanak i Čatrnju, koja ima status državne ceste otvorene za promet svim kategorijama vozila, ne odgovara suvremenim potrebama ni sigurnosno, a također, prolaskom kroz Park, ograničava mogućnosti njenog korištenja kao turističke ceste u kontekstu posjećivanja. Ceste D429 i D42 u procesu su izrade dokumentacije za izgradnju alternativnih prometnica koje bi zaobilazile područje Parka. Za D52, koja prolazi slivnim područjem izvorišne zone jezera,[59] u planu je izgradnja zatvorenog sustava oborinskih voda uz cestu, a rizik od onečišćenja značajno bi se smanjio i zabranom prijevoza opasnog i teškog tereta, kako je to svojedobno napravljeno za cestu D429 na dionici Grabovac-Prijeboj.[60]

Druge prometnice na području Parka na kojima još uvijek postoji mogućnost prometovanja, a prolaze najosjetljivijom zonom, uključuju: prometnice od Jezerca preko Mirić Štropine na Plitvički Ljeskovac, od Plitvičkog Ljeskovca do Čudinog klanca, od Plitvičkog Ljeskovca do Bigine Poljane te od Poljanka do Plitvica Sela (na dionici od mosta preko potoka Plitvica do skretanja za Plitvica Selo). Kako u području kroz koje prolaze prve tri prometnice ima vrlo malo stanovnika, rješenje za smanjivanje pritiska i rizika od prometa je njihova prekategorizacija iz javnih prometnica u ceste pod upravljanjem JU-a, na kojima bi prometovanje bilo dopušteno samo JU-u u sklopu upravljanja Parkom te malom broju stanovnika i vlasnika nekretnina u spomenutom području. Za posljednju prometnicu, koja vodi od Poljanka do naselja Plitvica Selo i Bigine poljane – u kojima postoji i veći broj stanovnika, a u recentnom razdoblju je dopušten i razvoj turističke ponude – rješenje je osiguravanje alternativnog spoja preko obilaznice koja bi prije mosta preko potoka Plitvica skretala dalje od jezerskog područja, i tako oslobodila taj prostor za dodatne mogućnosti organizacije posjećivanja.

Područje Parka ima tek djelomično riješenu odvodnju otpadnih voda kanalizacijskom mrežom (za dio područja od Jezerca, Mukinja, hotela JU-a do Rastovače), a otpadne vode iz mreže ispuštaju se nepročišćene u vrtaču kod Rastovače, kao privremeno rješenje već gotovo 50 godina. Sam sustav je u proteklom razdoblju znao biti u kvaru (prepumpna stanica kod Kozjačkog mosta) što je rezultiralo povremenim značajnijim onečišćenjem voda Donjih jezera. Većina naselja izvan je tog sustava i otpadne vode skuplja u sabirne jame (i/ili gnojišta uz gospodarske građevine), koje često nisu nepropusne kakve bi trebale biti, što je najveći problem u naseljima u najužoj jezerskoj zoni (npr. Plitvički Ljeskovac, Plitvica Selo). Zabilježeni su i slučajevi ilegalnog ispuštanja otpadnih voda iz sabirnih jama u prirodu, umjesto pražnjenja u skladu s Pravilnikom nadležnog komunalnog poduzeća (u Plitvica Selu). U kontekstu nepostojećeg sustava odvodnje otpadnih voda i problem nove gradnje na području Parka dobiva dodatnu negativnu dimenziju, jer osim što mijenja krajobraz stvara i dodatni

[59] Vode s Homoljačkog i Brezovačkog polja kroz krško podzemlje teku prema izvoru Crne rijeke brzinom 2,1 - 10,7 cm/s, što je 1,8 - 9,2 km u danu, odnosno u jednom danu onečišćenje s tih polja dospijeva do izvora Plitvičkih jezera.

[60] Hrvatske Ceste sudjelovale su kao dionik u izradi ovog Plana i izravno su informirale sudionike procesa vezano uz spomenute planove.

pritisak i rizik od onečišćenja osjetljivog krškog podzemlja i vodenih ekosustava fekalnim vodama. Projekt Aglomeracija Plitvička jezera kojim bi se jedinstvenim sustavom riješile otpadne vode na potezu od Korenice do Rakovice, u visokoj je fazi pripremljenosti. Preostali izazov vezano uz projekt je njegova isplativost, jer mala prostorna gustoća korisnika poskupljuje i izgradnju i operativnu upotrebu sustava po jediničnom korisniku. Koncem 2018. godine u funkciju je stavljen privremeni mobilni pročistač otpadnih voda kod ispusta u Rastovači koji bi uz redovniju kontrolu tehničke ispravnosti i poštivanja procedura legalnog pražnjenja sabirnih jama od strane nadležnih službi trebao doprinijeti smanjenju problema s otpadnim vodama u NPPJ-u.

Značajan pritisak na ekosustave u Parku predstavljaju i vodozahvati na njegovom području, naročito obzirom na dva značajna postojeća trenda: s jedne strane klimatske promjene i prirodne trendove smanjenja protoka; s druge strane rastuće potrebe za vodom u domaćinstvima i ugostiteljskoj djelatnosti u širem području Parka, a koja se snabdijeva iz tih vodozahvata, i to s vršnom potrošnjom upravo u razdoblju kad su prirodni protoci najniži. Osim glavnog vodozahvata na Kozjaku, možda još akutniji problem predstavlja zahvaćanje vode iz manjih vodotoka (npr. potok Plitvica), i prijetnja novih vodozahvata u Vrelu Koreničkom i Rudanovcu (Vreljske bare).

Trenutno se alternativni vodozahvati izvan područja Parka nedovoljno istražuju, između ostaloga i zato jer nema dovoljnog pritiska u smjeru iznalaženja alternativnih rješenja. Postojeći zahvati još uvijek ne izazivaju očite katastrofalne posljedice za prirodne vrijednosti, a ne postoji uspostavljeni cjeloviti sustav dugoročnog praćenja koji bi dovoljno argumentirano i uvjerljivo upozorio na negativne utjecaje i trendove. Nadalje, relevantnim dionicima nedovoljno je uvjerljivo objašnjena neodrživost postojećih rješenja, s obzirom na postojeće trendove pada protoka i porasta potrošnje, činjenicu da prelazak na novo rješenje zahtijeva vrijeme te posljedičnu potrebu trenutnog pokretanja inicijativa, a da bi se na vrijeme spriječilo puno ozbiljnije probleme u obliku neprihvatljivih utjecaja na prirodne vrijednosti i/ili nemogućnost zadovoljenja potreba stanovništva i gospodarstva. Lokalna zajednica, iako je djelomično već suočena s problemima u vodoopskrbi i svjesna razvojnih ograničenja koje to predstavlja, nema dovoljnu zagovaračku snagu pokrenuti takve procese.

S druge strane, u sektoru voda, koji je zakonom predviđeni nositelj svih relevantnih aktivnosti i inicijativa, zakonska odredba o zabrani vodozahvata u nacionalnom parku nedovoljno se shvaća kao obvezujuća u smislu obveze poduzimanja svih raspoloživih mjera. Još uvijek kriterij ekonomske isplativosti, koji preferira postojeće vodozahvate jer su najbliži naseljima i stoga najjeftinije rješenje, totalno dominira nad kriterijem ekološke prihvatljivosti. Konačno, postoji standardna barijera vezana uz svaku novu inicijativu, u smislu potrebnih resursa i inicijative, koji uvijek postoje u ograničenim količinama, i raspoređuju se u smjeru koji se uspije nametnuti kao najznačajniji.

Godinama se nisu poduzimale ni mjere popravka vodoopskrbnog sustava kojima bi se problem barem ublažio, jer bi se npr. smanjivanjem gubitaka u mreži, smanjili potrebni kapaciteti vodozahvata (procjena i do 50 % smanjenja). Interes za to nije postojao jer je cijena obnove sustava veća od financijskog gubitka zbog gubitaka u mreži, a to je tako jer se zahvaćena voda ne plaća (i ne vrednuje) pa je svejedno koliko je se izgubi unutar sustava. Određene interventne mjere u svrhu smanjenja gubitaka u postojećem vodoopskrbnom sustavu poduzete su tijekom 2018. godine dok bi se dugoročne mjere smanjenja gubitaka i izmještanja vodozahvata iz područja Parka trebale dobiti kroz izradu Koncepcijskog rješenja vodoopskrbnog sustava Plitvička jezera, čija je izrada nedavno pokrenuta.

Istraživanja alternativnih rješenja su postojala pa su obustavljena. Stav stručnjaka je da bi se intenzivnijim istraživanjem u okolnom području sigurno našle prihvatljivije alternative, odnosno proširio spektar mogućih rješenja.

Infrastruktura potrebna JU-u, kao što su sustavi za mobilnu telefoniju i informatičku tehnologiju, nije na zadovoljavajućoj razini, kao što nije ni postojeća izvedba visokonaponske mreže koja prolazi područjem Parka.

Opskrba energentima nije riješena sukladno visokim ekološkim standardima i standardima energetske učinkovitosti.

PODTEMA	ED. KOMUNALNA I PROMETNA INFRASTRUKTURA
POSEBAN CILJ	ED. Kroz suradnju s dionicima i zagovaranjem kod nadležnih institucija osigurana je odgovarajuća prometna i komunalna infrastruktura koja nema negativnih utjecaja na jedinstvenu univerzalnu vrijednost i druge vrijednosti Parka, a omogućuje uvjete potrebne za održivi razvoj lokalne zajednice i upravljanje Parkom.
POKAZATELJI	- Sav tranzitni promet izmješten je iz Parka; - Park upravlja svim prometnicama koje prolaze kroz zone stroge zaštite ili su značajne za sustav posjećivanja JU; - Svi postojeći vodozahvati na području Parka zamijenjeni su alternativnim rješenjima pronađenim izvan granica Parka; - Svi objekti u Parku imaju infrastrukturu koja sprječava negativan utjecaj njihovih otpadnih voda na vrijednosti Parka; - Smanjen je negativan utjecaj naselja u Parku na očuvanje vrijednosti Parka.

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
	INFRASTRUKTURA														
ED1	Poticati Hrvatske vode i druge nadležne institucije na žurno pokretanje projekta i kvalitetno rješavanje problema odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području Parka te se aktivno uključiti u te procese.	Broj inicijativa JU-a; Pokrenuti projekti; Uspostavljen odgovarajući sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda	**1**	Hrvatske vode; MZOE; komunalna poduzeća; načelnici općina											**0,00**
ED2	Sufinancirati rad mobilnog pročistača otpadnih voda i sanaciju kanalizacijskog sustava.	Postavljen mobilni pročistač; Saniran i sustav	**1**	Vanjski suradnici											**4.500.000,00**
ED3	Sufinancirati (kroz razvoj projekata ili na druge moguće načine) sanaciju točkastih izvora onečišćenja (septičke jame, gnojnice i sl.) poljoprivrednih gospodarstava na području Parka.	Broj pokrenutih projekata sanacije; Broj saniranih točkastih izvora onečišćenja	**2**	Načelnici općina; poljoprivredna gospodarstva; komunalna poduzeća; sanitarna inspekcija; Poljoprivredna savjetodavna služba; APPRRR; vanjski suradnici											**1.000.000.00**

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
ED4	Poticati Hrvatske vode i druge nadležne institucije na žurno pronalaženje alternativnih izvora vode za vodoopskrbu, saniranje gubitaka u vodoopskrbnoj mreži i izmještanje svih vodozahvata (crpljenje vode) izvan granica Parka te se aktivno uključiti u te procese.	Broj pokrenutih suradničkih inicijativa; Identificirani alternativni izvori vode, izvan granica Parka, u skladu s potrebama očuvanja prirodnih vrijednosti; Izmješteni vodozahvati iz Parka	1	Hrvatske vode; MZOE; komunalna poduzeća; načelnici općina											0,00
ED5	Sufinancirati saniranje vodoopskrbne mreže radi smanjenja gubitaka vode.	Sanirani gubitci mreže	1	Vanjski suradnici											1.500.000,00
ED6	Podnijeti službeni zahtjev Hrvatskim cestama za izmještanje i zabranu prijevoza opasnog i teškog tereta s prometnice D52 koja prolazi slivnim područjem i izgradnju zatvorenog sustava oborinskih voda uz cestu te uspostaviti suradnju na rješavanju tog pitanja.	Poslan je zahtjev; Uvedena je zabrana prijevoza teškog i opasnog tereta prometnicom D52; Izgrađen je zatvoreni sustav oborinskih voda uz cestu	1	Hrvatske ceste; JLS; MZOE; MPPI											0,00
ED7	Uspostaviti suradnju s Hrvatskim cestama te poticati pokretanje izgradnje obilaznice koja će zamijeniti trenutne državne ceste D1, D429, D42 te obilaznicu nerazvrstane ceste Poljanak – Plitvica Selo kako bi se zaobišao dio ceste i most iznad Velikog slapa.	Broj pokrenutih suradničkih inicijativa; Izgrađene zaobilaznice	1	Hrvatske ceste; JLS; MZOE; MPPI											0,00
ED8	Po izmještanju ceste i mosta iznad Velikog slapa prenamijeniti postojeću prometnicu u stazu posjetiteljskog sustava	Prometnica prilagođena za posjećivanje i uvrštena u program posjećivanja.	2												500.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
ED9	U suradnji s JLS-ima poslati Hrvatskim cestama zahtjev s obrazloženjem za prekategorizaciju lokalnih prometnica (P. Ljeskovac – Bigina Poljana – Plitvica Selo i P. Ljeskovac – Mirić Štropina – Prijeboj) u interne prometnice Parka te po preuzimanju upravljanja preuzeti i njihovo održavanje.	Poslan je zahtjev; Prometnice su prekategorizirane; Park upravlja prometnicama	1	Hrvatske ceste; JLS; MZOE; MPPI											1.000.000,00
ED10	Ispitati tehničke mogućnosti te sukladno predloženim rješenjima uklopiti u okoliš i tehnički unaprijediti te po potrebi izmjestiti prepumpnu stanicu na lokaciji Kozjački mostovi – Milanovačka barijera.	Izrađena projektna dokumentacija; Dobivene potrebne dozvole i uvjeti; Uklopljena i unaprijeđena prepumpna stanica	2												500.000,00
ED11	Izmjestiti mobilnu naftnu stanicu iz naselja Mukinje u gospodarski centar u Prijeboju.	Određena lokacija za premještanje; Premještena mobilna naftna stanica na novu lokaciju	1	Vanjski suradnici											100.000,00
ED12	Procijeniti rizike te po potrebi sanirati lokaciju stare benzinske stanice na D429.	Ocjena potrebe za sanacijom; Po potrebi, sanirana lokacija	2												1.000.000,00
ED13	Uspostaviti suradnju s nadležnim institucijama vezano uz ukopavanje kablova i izmještanje visokonaponske mreže (ili ako je moguće ukopavanje).	Uspostavljena suradnja; Dužina ukopanih kablova	2	HEP											0,00
ED14	U suradnji s nadležnim institucijama osigurati da lokacije i kapaciteti antena i baznih stanica za mobilnu telefoniju zadovoljavaju kriterije potreba sigurnosti ljudi te utjecaja na prirodu i krajobraz.	Lokacije postojećih i planiranih antena i baznih stanica zadovoljavaju tražene kriterije	2	MZOE; vanjski suradnici											0,00
ED15	Snimiti postojeće stanje, izraditi projektnu dokumentaciju i izvršiti radove na nadogradnji i unaprjeđenju IT infrastrukture Parka	Snimljeno postojeće stanje, izrađen projekt; Unaprijeđena funkcionalnost IT infrastrukture	1	Vanjski stručnjaci i izvođači											3.000.000,00

KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
ED16	Izraditi projektnu dokumentaciju i uspostaviti cjelovito rješenje sustava upravljanja radnim procesima (*software*).	Izrađen projekt; Implementiran cjelovit sustav upravljanja radnim procesima	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**4.200.000,00**
ED17	Izraditi projektnu dokumentaciju, obnoviti prometnu površinu i parkiralište na Mukinjama te izgraditi parkiralište na Borju.	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; Obnovljene postojeće prometne površine i parkirališta; Stavljeno u funkciju novo parkiralište	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**4.000.000,00**
ED18	Projektirati, ishoditi dozvole i suglasnosti i izgraditi nove te zamijeniti postojeće energane u cilju poboljšanja energetske učinkovitosti i opskrbe ekološko prihvatljivim izvorima energije.	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; Zamijenjene postojeće i izgrađene nove energane; Izvršena opskrba Parka energetski prihvatljivim izvorima energije	**1**	Vanjski stručnjaci i izvođači											**15.000.000,00**
ED19	Zbrinuti posebne vrste otpada.	Količina zbrinutog otpada po vrsti otpada (bio otpad, laboratorijski, tehnički...)	**1**	Vanjski suradnici											**9.660.000,00**
ED20	Na prometnice gdje stradavaju životinje postaviti sustav upozorenja vozačima.	Postavljen sustav; Smanjen broj stradavanja životinja	**1**	Vanjski suradnici											**200.000,00**
ED21	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi dopuštenja te izgraditi prilaznu rampu i pristanište (privezište) za male čamce na Prošćanskom jezeru	Izrađena projektna dokumentacija; Ishođena dopuštenja; Izgrađena prilazna rampa i privezište	**2**	Vanjski suradnici											**50.000,00**
	UKUPNO:														**46.210.000,00**

3.6 Upravljačka zonacija

Upravljačka zonacija rađena je sukladno Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže koje predviđaju 3 glavne zone, u rasponu od zone gdje nije prisutan gotovo nikakav ljudski utjecaj pa do zone u kojoj prirodni prostor može biti znatno izmijenjen ljudskim utjecajem. Redoslijed zona ne implicira vrijednost područja, već odražava potrebe za upravljanjem zaštićenim područjem u svrhu očuvanja specifične bioraznolikosti i georaznolikosti. Upravljačka zonacija je izrađena na temelju dostupnih prostornih i drugih relevantnih podataka o zonama rasprostranjenosti vrsta i stanišnih tipova za područja ekološke mreže Natura 2000 te njihovim ekološkim zahtjevima, podataka o drugim značajnim vrstama i staništima, kulturnim vrijednostima, geolokalitetima, podataka o postojećoj i planiranoj infrastrukturi, naseljima, načinima korištenja zemljišta itd., a sve u koordiniranoj suradnji svih službi i djelatnika Javne ustanove na zajedničkim radionicama.

Sukladno obilježjima područja i potrebama upravljanja, unutar Parka su utvrđene sve 3 glavne zone, uz dodatnu podjelu na podzone (tablica 4). Sukladno nacionalnim i međunarodnim standardima za kategoriju nacionalnih parkova, najveći udio površine Parka od 80,7 % je unutar Zone stroge zaštite (Zona I), 17,1 % je unutar Zone usmjerene zaštite (Zona II), najmanji udio od oko 2,2 % je u Zoni korištenja (Zona III).

Tablica 4. Upravljačke zone i podzone NP Plitvička jezera

Zona		Podzona		Površina (ha)	Udio u površini Parka u %
I	**Zona stroge zaštite**	IA	Bez posjećivanja	3 986,9	13,4
		IB	S ograničenim posjećivanjem	19 934,8	67,3
		Ukupno Zona I		**23 921,7**	**80,7**
II	**Zona usmjerene zaštite**	IIA	Vodeni ekosustavi	278,3	0,9
		IIB	Travnjaci i cretovi	4 384,5	14,8
		IIIC	Kulturni krajobraz	405	1,4
		Ukupno Zona II		**5 067,8**	**17,1**
III	**Zona korištenja**	IIIA	Područja naselja	375,6	1,3
		IIIB	Prometnice	115,3	0,4
		IIIC	Izgrađena područja s uslugama za posjetitelje	79,3	0,3
		IIID	Staze, putevi i pristaništa kojima upravlja JU	71,1	0,2
		Ukupno Zona III		**641,3**	**2,2**
Sveukupno				**29 630,8**	**100,0**

U nastavku je detaljniji opis upravljačkih zona i podzona, s ciljevima upravljanja u pojedinoj zoni, geografskim/prostornim opisom smještaja te glavnim prirodnim vrijednostima, uključujući ciljne vrste i staništa ekološke mreže. Slika 56 prikazuje prostiranje zona unutar Parka. Slika 57, slika 58 i slika 59 prikazuju rasprostranjenost podzona svake od zona unutar Parka.

Opće smjernice

- Za sve planove, programe i zahvate koji mogu imati značajan utjecaj na ciljeve očuvanja I cjelovitost područja Ekološke mreže potrebno je provesti postupak ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu prema Zakonu o zaštiti prirode.
- Za sve zahvate na području Nacionalnog parka potrebno je ishoditi dopuštenje s uvjetima zaštite prirode od nadležnog ministarstva prema Zakonu o zaštiti prirode.
- Spriječiti unos i širenje stranih i invazivnih stranih vrsta te genetski modificiranih organizama.
- Sve dopuštene djelatnosti u Nacionalnom parku poput održivog turizma i ekstenzivne poljoprivredne proizvodnje planirati na način i u obimu koji ne ugrožava prirodne vrijednosti područja, odnosno u skladu s dopuštenim aktivnostima u zoni usmjerene zaštite i u zoni korištenja te uz poštivanje odredbi Zakona o zaštiti prirode.
- Nove staze za posjetitelje planirati po već postojećim putevima (šumskim stazama i cestama, makadamima, lokalnim pješačkim stazama, i slično) te samo u iznimnim situacijama po novoj trasi s potrebnim dozvolama, uvjetima i dopuštenjima.
- U održavanju i obnovi putova i staza treba se rukovoditi načelom obnove povijesnog stanja tj. korištenjem drva, autohtonog kamena i sličnih materijala gdje god je to moguće.
- Ne planiranirati otvaranje biciklističkih staza unutar Parka, već biciklistički promet omogućiti isključivo na prometnicama na kojima je dozvoljen javni promet.

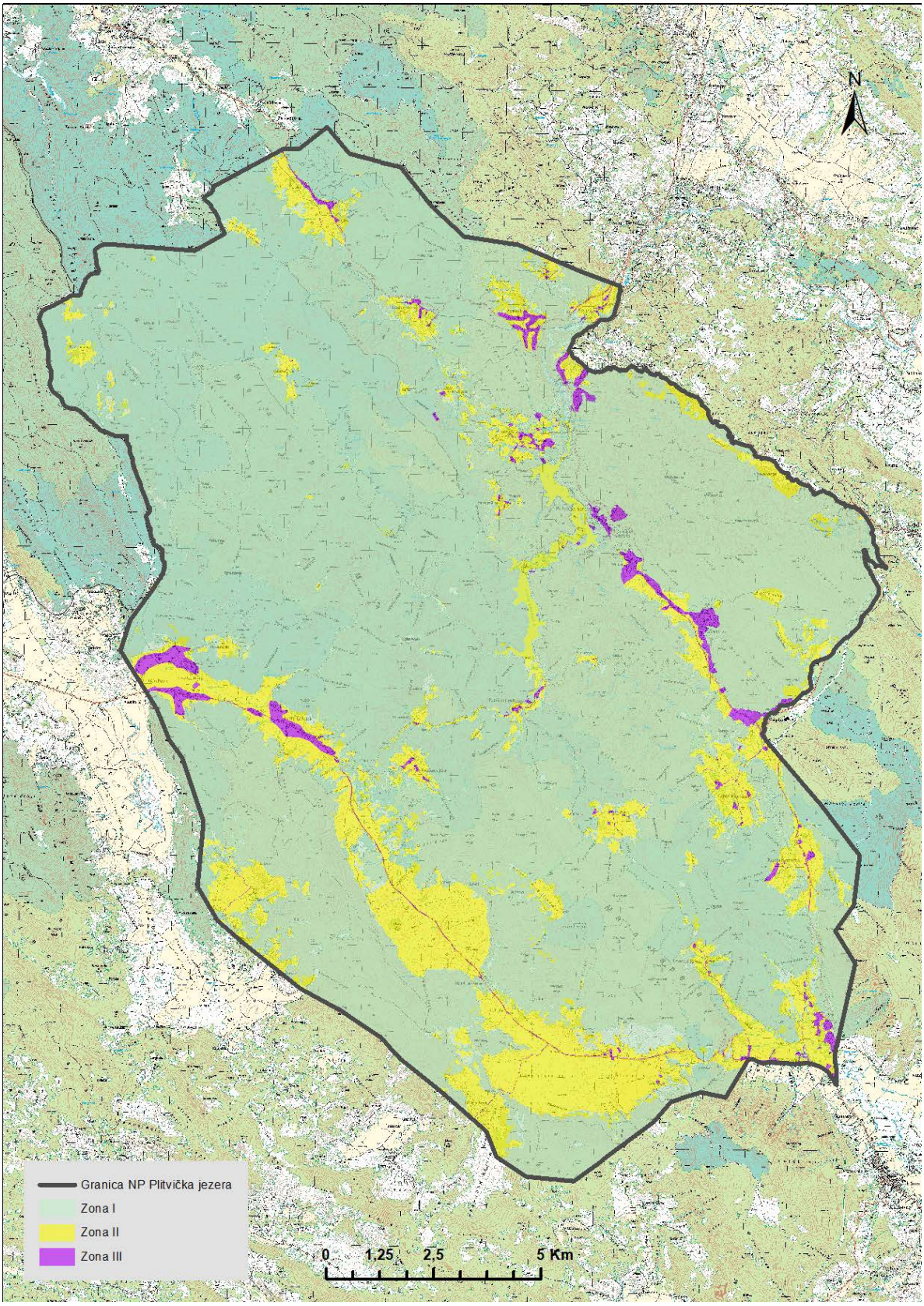

Slika 56. Upravljačke zone NP Plitvička jezera.

3.6.1 **ZONA I Zona stroge zaštite**

Zona stroge zaštite obuhvaća područja prirodnih ekosustava u kojima obilježja i stanje očuvanosti staništa nisu izmijenjeni utjecajem čovjeka te za njihovo očuvanje nije potrebno provoditi aktivne mjere upravljanja. Ovdje su uključena i područja ekosustava u kojima obilježja i stanje očuvanosti staništa jesu izmijenjeni, ali se prepuštaju prirodnom razvoju, a za njihov oporavak također nije potrebno provoditi aktivne mjere upravljanja nego ih je dovoljno izuzeti od daljnjeg ljudskog utjecaja.

Cilj upravljanja u ovoj zoni je očuvanje prirodnih procesa i prirodnosti ekosustava.

Ova zona površinski zauzima najveći udio u površini Parka (80,73 %), što je u skladu s nacionalnim i međunarodnim standardima za kategoriju nacionalnih parkova.

Zona stroge zaštite na području Nacionalnog parka Plitvička jezera podijeljena je na dvije podzone (slika 57).

Opće smjernice I zone stroge zaštite

- nisu dopuštene nikakve aktivnosti osim istraživanja, praćenja i nadzora
- nisu dopuštene nikakve intervencije u prostoru
- iznimno, dopuštene su intervencije u hitnim situacijama (npr. lokaliziranje požara, uklanjanje invazivnih stranih vrsta, saniranje šteta nastalih zbog ekstremnih događaja poput onečišćenja, havarija i sl.)
- dopušteno je ograničeno i usmjereno posjećivanje vrlo niskog intenziteta, pod nadzorom i vođenjem Javne ustanove, uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima bez posebne posjetiteljske infrastrukture iznimno, dopuštene su intervencije u hitnim situacijama (npr. lokaliziranje požara, uklanjanje invazivnih stranih vrsta, saniranje šteta nastalih zbog ekstremnih događaja poput onečišćenja, havarija i sl.).
- provoditi jaču kontrolu poštivanja pravila ponašanja

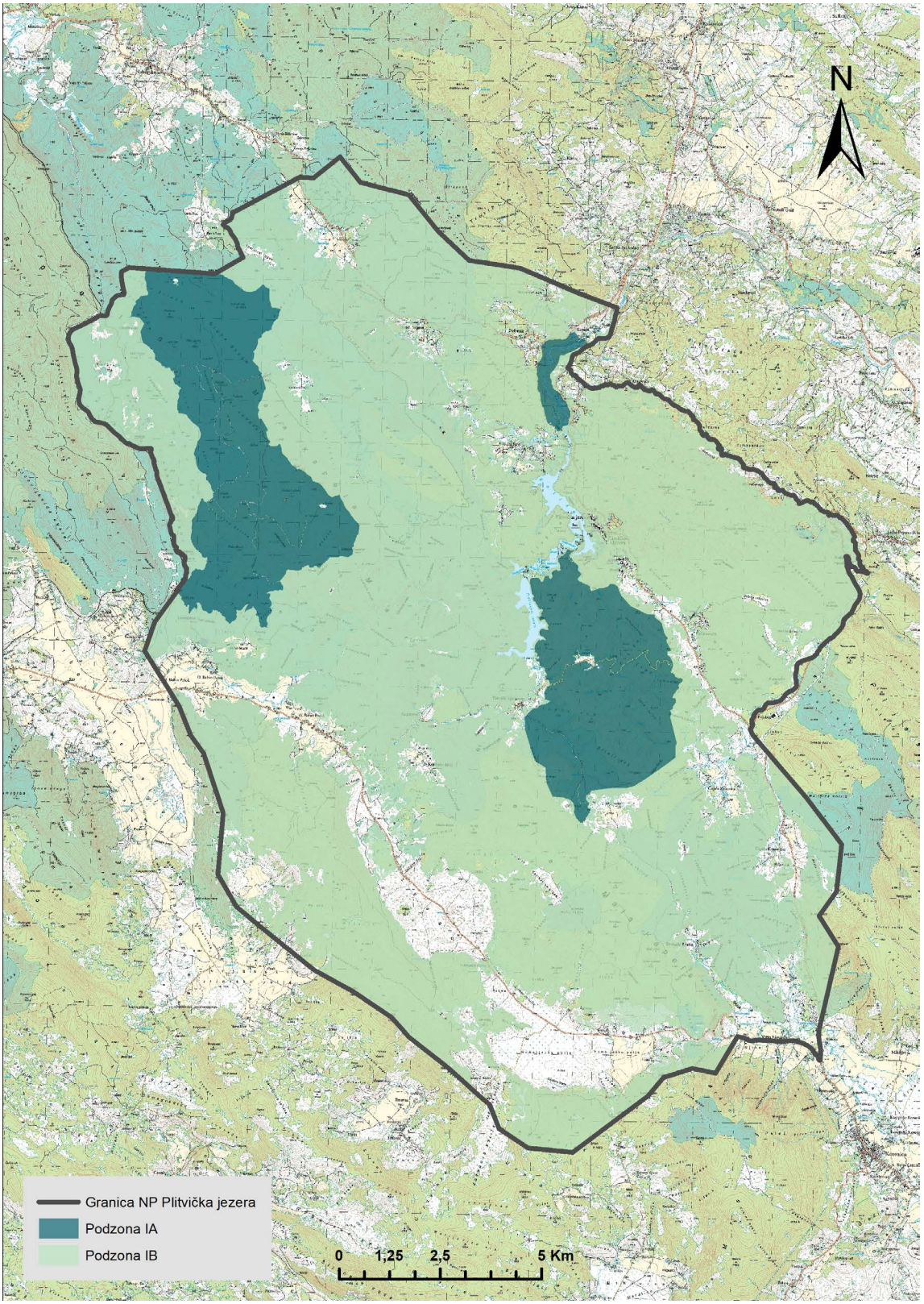

Slika 57. Podzone Zone I.[61]

[61] Napomena: Točkasti sadržaji nisu prikazani, ali su opisani u tekstualnom opisu.

Smjernice podzone IA

- nisu dopuštene nikakve aktivnosti osim istraživanja, praćenja i nadzora
- nisu dopuštene nikakve intervencije u prostoru
- iznimno, dopuštene su intervencije u hitnim situacijama (npr. lokaliziranje požara, uklanjanje invazivnih stranih vrsta, saniranje šteta nastalih zbog ekstremnih događaja poput onečišćenja, havarija i sl.)
- provoditi jaču kontrolu poštivanja pravila ponašanja.

Podzona IA Bez posjećivanja

Podzonu IA čine najbolje očuvana prirodna staništa u Parku (bukovo-jelove šume, lokaliteti rasprostranjenosti gospine papučice, špilje i jame, kanjon rijeke Korane i sl.) i geobaština, koji ne zahtijevaju provedbu aktivnih mjera upravljanja već se prepuštaju prirodnom razvoju. Izuzetak je kanjon Korane gdje je stanje narušeno, ali se očekuje da će se strožom zaštitom i izuzimanjem od daljnjeg ljudskog utjecaja osigurati uvjeti za postupno vraćanje u izvorno stanje. Pristup ovoj podzoni ograničen je isključivo na znanstvena istraživanja, praćenje stanja i nadzor.

Podzona IA (13,46 % površine Parka) uključuje 3 veće prostorne cjeline: područje oko Rječice i Crne Rijeke, područje šumskih ekosustava u sjeverozapadnom dijelu Parka, uključujući Čorkovu uvalu i kanjon Korane nizvodno od Sastavaka do naselja Korana; te manje (točkaste) lokalitete: sve špilje i jame (osim staze koja prolazi kroz osvijetljeni ulazni dio špilje Šupljare koja je u podzoni IIID), lokaliteti na kojima je prisutna gospina papučica (*Cypripedium calceolus*) (posebno na lokalitetima Prošćansko jezero i Burgeti na kojima je već prisutna ugroza uslijed posjećivanja). Uz njih, u ovu zonu su uključene i Baraćeve špilje koje se nalaze izvan granica Parka, ali unutar područja ekološke mreže Natura 2000 kao jedna od špilja zatvorenih za javnost, te njima upravlja JU NPPJ.

Podzona IB S ograničenim posjećivanjem

Podzonu IB čine područja prirodnih, uglavnom šumskih staništa koja za svoje očuvanje ne zahtijevaju provedbu aktivnih mjera upravljanja, a osim znanstvenih istraživanja, praćenja stanja i nadzora dopušteno je ograničeno i usmjereno posjećivanje vrlo niskog intenziteta, pod nadzorom i vođenjem Javne ustanove, uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima.

Podzona IB pokriva najveću površinu Parka (67,28 %), a zauzima šumovito područje zapadno (sjeverozapadne padine Male Kapele - Preka Kosa i Razdolje, Stubica) i sjeverozapadno od Kozjaka (Drage, Križi, Plitvički klanac te istočno od Kozjaka (Medvjeđak); područje istočno od Prošćanskog jezera (Prošćanski vrh, Mala Kapela od Seliškog vrha do Vrela Koreničkog, dio Visibabe i Borik); vrhove i drage između Uvalice i Rudanovca, Kosa južno od Homoljačkog polja; Selište, Bačinovac i Kosa zapadno od Brezovca te Stajinu i Krivu dragu.

Smjernice podzone IB

- nisu dopuštene nikakve aktivnosti ni intervencije u prostoru osim istraživanja, praćenja i nadzora
- dopušteno je ograničeno i usmjereno posjećivanje vrlo niskog intenziteta, pod nadzorom i vođenjem Javne ustanove, uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima bez posebne posjetiteljske infrastrukture
- iznimno dopuštene su intervencije u hitnim situacijama (npr. lokaliziranje požara, uklanjanje invazivnih stranih vrsta, saniranje šteta nastalih zbog ekstremnih događaja poput onečišćenja, havarija i sl.).

3.6.2 **ZONA II Zona usmjerene zaštite**

Zona usmjerene zaštite općenito obuhvaća doprirodne ekosustave, geolokalitete i područja kulturnih krajobraza koji u svrhu dugoročnog očuvanja zahtijevaju provedbu aktivnih upravljačkih mjera održavanja ili obnove. Ova zona obuhvaća područja u kojima je prisutnost ljudi, u prošlosti ili danas, dovela do promjena u ekosustavima pa je radi očuvanja njihove bioraznolikosti potrebno provoditi određene aktivne mjere upravljanja. To su u prvom redu poluprirodni ekosustavi, koji su nastali kao posljedica tradicijskih oblika korištenja zemljišta, te bi bez takvih utjecaja čovjeka postupno prirodnim procesima prešli u primarni prirodni oblik i nestali. Uz njih su u ovu podzonu uključeni i neki dijelovi prirodnih ekosustava, čiji postanak ne ovisi o čovjeku, ali u kojima su ljudi na području Parka, kroz prošlost i/ili danas, različitim oblicima korištenja utjecali na njihovo današnje stanje te je radi očuvanja njihove bioraznolikosti potrebno provoditi određene mjere održavanja ili restauracije, ili pak osigurati provedbu primjerenih uvjeta zaštite prirode prilikom postojećih oblika korištenja.

Cilj upravljanja u ovoj zoni je očuvati i/ili unaprijediti stanje bioraznolikosti, georaznolikosti, kulturne baštine i kulturnog krajobraza.

Zona usmjerene zaštite na prostoru Nacionalnog parka Plitvička jezera zauzima 17,12 % površine i podijeljena je u 3 podzone (slika 58), usmjerene na očuvanje/unaprjeđenje određenog ekosustava, geolokaliteta ili kulturno-povijesnih lokaliteta i kulturnog krajobraza.

Opće smjernice II zone usmjerene zaštite

- U ovoj zoni su dopuštena, znanstvena istraživanja i praćenje stanja prirodnih vrijednosti te nadzor područja od strane javne ustanove, kao i provođenje aktivnih mjera usmjerenih na očuvanje i poboljšanje stanja ekosustava, geolokaliteta i kulturne baštine.

- U ovoj zoni mogu biti dopuštene poljoprivredne aktivnosti koje se odvijaju u skladu s ciljevima očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja uz poštivanje propisanih mjera očuvanja.

- Dopušteno je posjećivanje uz poštivanje posebnih propisa Javne ustanove i njima propisanih odgovarajućih uvjeta ovisno o ciljevima zaštite.

- Radi smanjenja pritiska na prirodne i kulturne vrijednosti moguće je uspostavljanje minimalnih interpretativnih i edukativnih sadržaja te pristupnih staza koje ne zahtijevaju uređivanje, osim aktivnosti u svrhu održavanja sigurnosti posjetitelja (ograda, sječa opasnih stabala uz stazu i sl.).

- Intervencije u prostoru su dopuštene isključivo ukoliko su u svrhu provođenja aktivnih mjera usmjerenih na očuvanje i poboljšanje stanja ekosustava, geolokaliteta, kulturno-povijesnih lokaliteta i kulturnog krajobraza, te postavljanja/održavanja minimalnih edukativnih i interpretativnih sadržaja.

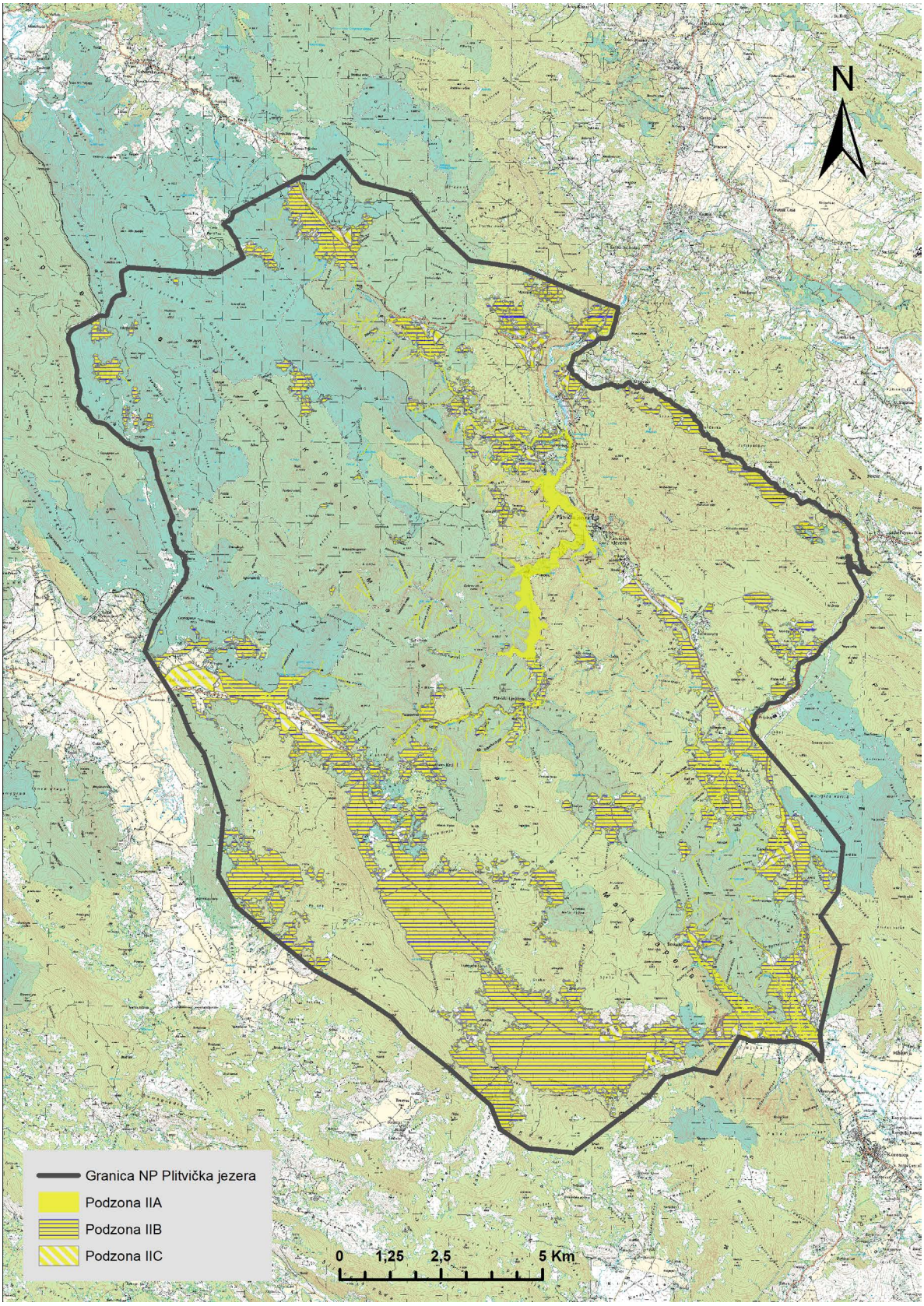

Slika 58. Podzone Zone II.

Smjernice podzone IIA

- Dopušteno je provođenje aktivnih mjera upravljanja usmjerenih na održavanje vodenih ekosustava radi sprječavanja eutrofikacije, sukcesije i sl., a moguća je i restauracija pojedinih značajnije izmijenjenih dijelova staništa zbog očuvanja pojedinih vrsta (npr. potočna pastrva) koja zahtijeva značajnije intervencije u prostoru (npr. rušenje brana).

- Dopušteno je ograničeno i usmjereno posjećivanje uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima.

Podzona IIA Vodeni ekosustavi

Aktivne mjere upravljanja u ovoj podzoni (0,94 % površine Parka) usmjerene su na očuvanje vodenih ekosustava i ključnih procesa (primjerice osedravanje) od kojih su pojedini izmijenjeni antropogenim utjecajima (pregrade, brane, nasipavanja i sl.). Odnose se na planirana i potencijalna održavanja staništa radi sprječavanja sukcesije/eutrofikacije i sl., a moguća je i restauracija pojedinih značajnije izmijenjenih dijelova staništa (npr. restauracija staništa potočne pastrve). Osim toga, u ovoj podzoni je potrebno osigurati poštivanje svih zakonskih odredbi i propisanih uvjeta zaštite prirode za korištenje vodotoka za vodoopskrbu.

Podzona IIA uključuje cijeli jezerski sustav, aktivne sedrene barijere, većinu stalnih i povremenih vodotoka[62] te manje (točkaste) lokalitete vodenih staništa: lokve, bunare i zamočvarene lokalitete.

[62] Stalni vodotoci su na kartografskom prikazu iscrtani temeljem LIDAR snimke, a povremeni vodotoci su digitalizirani s HOK 5000, uključujući tampon zonu od 1,5 m sa svake strane vodotoka.

Podzona IIB Travnjaci i cretovi

Podzona IIB (14,80 % površine Parka) uključuje travnjake i cretove te područja važna za očuvanje uz njih vezanih Natura 2000 ciljnih vrsta, kao i šumske čistine[63] i rubna područja šuma uz šumske puteve i ceste kao i sve površine unutar zone IB koje su u naravi šume (šume nastale progresivnom sukcesijom) a koje se u katastru vode kao kulture livade, pašnjak i sl. Uz njih, u ovu zonu su uključeni i suhi kontinentalni travnjaci (6210) oko Baraćevih špilja koje se nalaze izvan granica Parka, ali unutar područja ekološke mreže Natura 2000 HR5000020 Nacionalni park Plitvička jezera te njome upravlja JUNPPJ.

IIC Kulturni krajobraz

Podzona IIC (1,38 % površine Parka) obuhvaća tradicionalni antropogeno uvjetovani krajobraz oko naselja s vrijednim prirodnim i doprirodnim staništima (vrtovi, okućnice, livade i pašnjaci te druge manje poljoprivredne površine).

[63] Na kartografskom prikazu šumske čistine su, radi lakšeg prikaza površina, označene unutar krugova promjera 50 m.

Smjernice podzone IIB

- Dopušteno je provođenje aktivnih mjera upravljanja usmjerenih na održavanje travnjaka i cretova radi očuvanja bioraznolikosti (npr. zaustavljanjem sukcesije i sl.)., a moguća je i restauracija značajnije izmijenjenih dijelova ili cijelih staništa zbog očuvanja ciljnih i drugih značajnih biljnih i životinjskih vrsta.
- Dopuštene su poljoprivredne aktivnosti u svrhu očuvanja travnjaka i uz njih vezane bioraznolikosti.
- Dopušteno je ograničeno i usmjereno posjećivanje uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima.

Smjernice podzone IIC

- Dopušteno je provođenje aktivnih mjera upravljanja usmjerenih na održavanje prirodnih I doprirodnih staništa radi očuvanja bioraznolikosti tj. očuvanja tradicionalnog kulturnog krajobraza (npr. zaustavljanjem sukcesije pašarenjem, košnjom i slično), a moguća je i restauracija značajnije izmijenjenih dijelova ili cijelih staništa zbog očuvanja ciljnih i drugih značajnih biljnih i životinjskih vrsta.
- Dopuštene su poljoprivredne aktivnosti koje se odvijaju u skladu s ciljevima očuvanja zaštićenog područja.
- Unutar ove podzone prvenstveno je potrebno, u suradnji s vlasnicima i korisnicima zemljišta, osigurati uspostavu poželjnih načina korištenja i izbjegavanje načina korištenja kojima se narušava krajobraz.
- Dopušteno je ograničeno i usmjereno posjećivanje.

3.6.3 **ZONA III Zona korištenja**

Zona korištenja obuhvaća područja Parka u kojima je priroda značajno izmijenjena prisutnošću određenog stupnja korištenja te područja koja su izdvojena kao najprikladniji lokaliteti za različite dopuštene oblike korištenja visokog intenziteta, a sve u skladu s ciljevima zaštite područja, kao svojevrstan kompromis između zaštite prirode i korištenja.

Cilj upravljanja u ovoj zoni je održivost prisutnog i planiranog korištenja prostora u skladu s ciljevima upravljanja zaštićenim područjem.

Ova zona zauzima 2,15 % površine Parka i obuhvaća:

- naselja
- prometnice
- staze za posjetitelje
- prostor s uslugama za posjetitelje

te je sukladno tome podijeljena u 4 podzone (slika 59) sa specifičnim smjernicama za pojedinu podzonu.

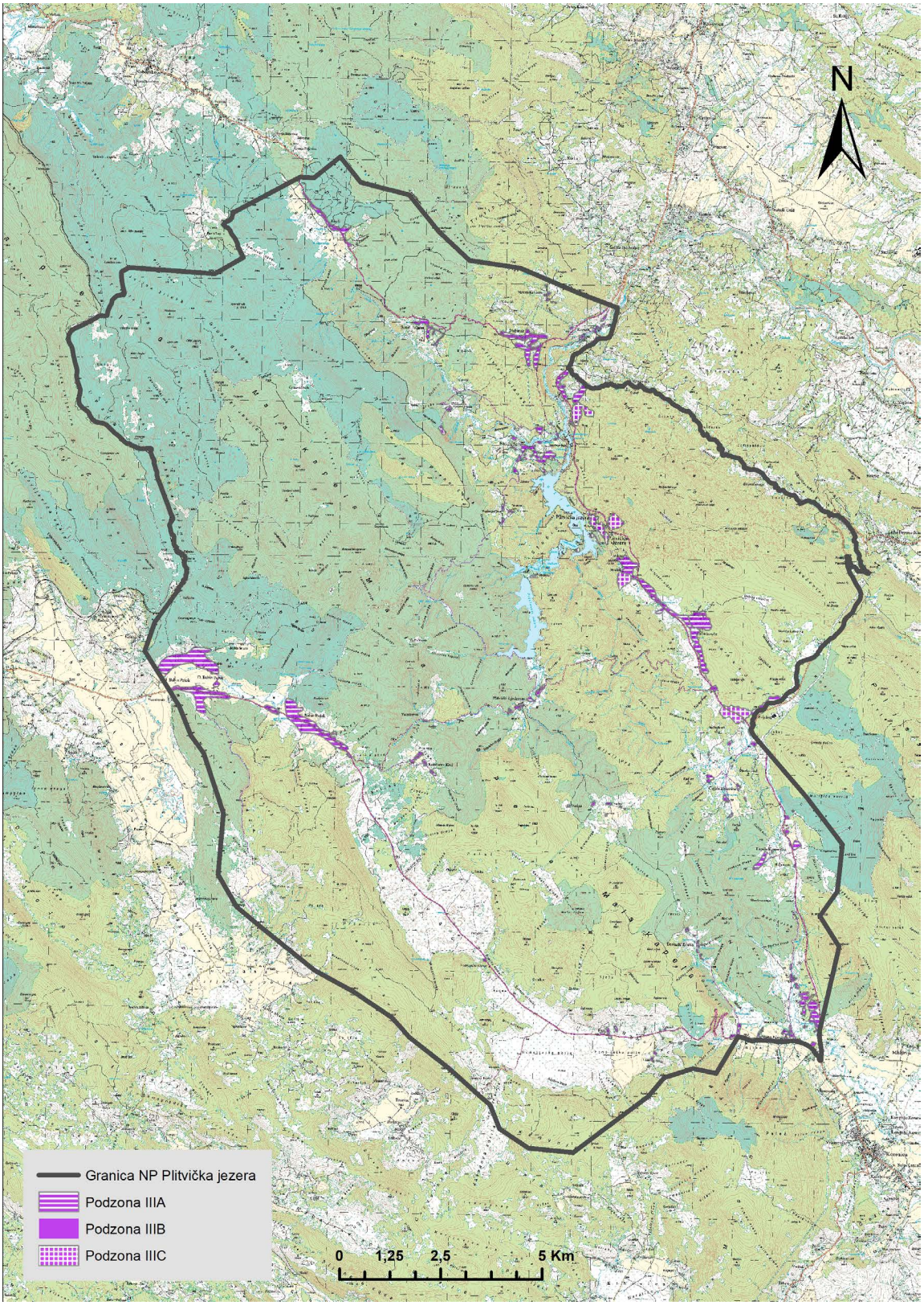

Slika 59. Podzone Zone III[64].

[64] Podzona IIID zbog mjerila nije prikazana na karti, ali je opisana u tekstualnom dijelu.

Smjernice podzone IIIA

- Unutar ove podzone prvenstveno je potrebno osigurati poštivanje svih zakonskih odredbi i propisanih uvjeta zaštite prirode kojima se sprječavaju negativni utjecaji naselja i gradnje na ekosustave i krajobraz Parka (npr. adekvatna vodoopskrba i zbrinjavanje otpadnih voda iz naselja, stupanj izgrađenosti i sl.).

- Sva naselja i naseljene dijelove u neposrednoj blizini obala i rijeka planirati s osobitim oprezom, vodeći računa o tome da se isključi stanovanje, a osobito ugostiteljsko-turistička namjena prostora, izuzev one uspostavljene pod upravljanjem Javne ustanove, udaljenih minimum 200 metara od obale rijeke, jezera ili slapa.

Smjernice podzone IIIB

- Unutar ove podzone prvenstveno je potrebno osigurati održavanje, stupanj korištenja, prometna pravila i infrastrukturu kojima se minimaliziraju negativni utjecaji i rizici prometa za očuvanje prirodnih vrijednosti Parka.

- Dopušteno je održavanje prometnica i sječa opasnih stabala koja svojim padom mogu dosegnuti prometnicu (30 - 50 m od ruba ceste) i drugih zahvata u svrhu sigurnosti prometa.

- Prioritetno osigurati najučinkovitiju odvodnju i postupak čišćenja oborinskih voda s prometnica, prvenstveno na prometnicama koje se nalaze u slivnom području Plitvičkih jezera.

Podzona IIIA Naselja

Podzona IIIA obuhvaća sva naselja unutar Parka uključujući i manje ceste unutar naselja.

Popis naselja i njihovih dijelova, podjela u određene kategorije sa smjernicama za planiranje korištenja, uređenje i zaštitu prostora za prostorni plan posebnih obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera nalaze se u stručnoj podlozi za izmjene i dopune PPPPO NP Plitvička jezera.

Podzona IIIB Glavne prometnice

Podzona IIIB uključuje sve državne, županijske i općinske prometnice u Parku. Podzona obuhvaća sve državne i županijske ceste u širini od 12 m, te lokalne u širini od 8 m.

Podzona IIIC Izgrađena područja s uslugama za posjetitelje

Podzona IIIC uključuje sva izgrađena područja s uslugama za posjetitelje kojima upravlja Javna ustanova, uključujući hotele, restorane, male parkovske objekte, postojeće i nove ulaze, prezentacijske centre, suvenirnice, trgovine, sanitarne čvorove, ceste po kojoj voze panoramska vozila, asfaltirane dijelove postojećih parkirališta i prostora unutar njih, skijalište te izgrađena područja izvan naselja za potrebe JU-a (zgrada šumarije Čorkova uvala, kompleks zgrada Vila Izvor, Znanstveno-stručni centar dr. Ivo Pevalek te ostale objekte koji su funkciji upravljanja Parkom).

Ova podzona obuhvaća svu posjetiteljsku infrastrukturu na području jezerskog sustava, Velike Poljane, Rastovače (Ulaz 1), Hladovine (Ulaz 2), skijališta Mukinje, planiranog ulaza na Prijeboju, Vile Izvor te restoran i Kamp Borje.

Smjernice podzone IIIC

- Unutar ove podzone prvenstveno treba osigurati najvišu moguću razinu energetske i okolišne učinkovitosti kojom se minimalizira negativan utjecaj na ekosustave i krajobraz.
- Nakon izgradnje i stavljanja u funkciju novih ulaza u Park privremena parkirališta na ulazima 1 i 2 potrebno je sanirati.
- Vila Izvor zbog svog osjetljivog smještaja može biti isključivo znanstveno-edukacijske namjene.

Podzona IIID Staze, putevi i pristaništa kojima upravlja JU

Podzona IIID obuhvaća postojeće pješačke staze unutar jezerskog sustava (22 km) i planinarske staze (37 km) te planirane nove staze uz povremena proširenja na mjestima za predah i doživljaj prirode koje zahtijevaju određeno održavanje i manje interpretativne sadržaje, nerazvrstane ceste i makadamske te druge lokalne ceste kojima upravlja, koristi se i koje održava Javna ustanova, pristaništa brodova (tri), planirani pontonski most i plovne puteve na jezeru Kozjak.

U ovoj podzoni nalazi se još uvijek prostorno nedefinirana trasa nove posjetiteljske staze koja će osigurati jednosmjernost pri obilasku Velikog slapa kao i planirana nova edukativna staza uz donji tok Rječice.

Smjernice podzone IIID

- Unutar ove podzone prvenstveno treba osigurati prikladan stupanj korištenja, pravila ponašanja te načine izgradnje i održavanja staza i pristaništa, na način da se izbjegne negativan utjecaj na ekosustave i krajobraz.
- Osigurati najvišu moguću razinu energetske i okolišne učinkovitosti kojom se minimalizira negativan utjecaj na ekosustave i krajobraz.
- Dopuštene su aktivnosti u svrhu održavanja sigurnosti posjetitelja (postavljanje ograda, uklanjanje stabala i stijenske mase uz stazu).
- Moguće je uspostavljanje novih planiranih pješačkih staza unutar poligona podzone IIID.

4. LITERATURA

- Alegro, A.; Šegota, V. 2009. *Mahovi tresetari i njihova staništa u Hrvatskoj*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.
- Alegro, A. i sur. 2010*. Botanički važna područja Hrvatske*. Prirodoslovno-matematički fakultet. Školska knjiga. Zagreb
- Alegro, A. i dr. 2014. *Contribution to the bryophyte flora of Croatia III. Plitvička jezera National Park and adjacent areas*. Studia botanica hungarica 45. 49-65.
- Alegro, A. i dr. 2016. *Flora i vegetacija mahovina i vaskularnih biljaka sedrenih barijera Plitvičkih jezera* (projekt- Izvješće za 2016. g.). HBoD. Zagreb.
- Alegro, A.; Šegota, V. 2018. *Flora i vegetacija mahovina i vaskularnih biljaka sedrenih barijera Plitvičkih jezera - Izvješće za 2016. i 2017. g.* Hrvatsko botaničko društvo. Zagreb. 130 str.
- Babinka, S. 2007. *Multi-Tracer Study of Karst Waters and Lake Sediments in Croatia and Bosnia Herzegovina: Plitvice Lakes National Park and Bihać Area*. Doktorski rad. Universität Bonn. Bonn. 136 str.
- Barešić, J. 2009. *Primjena izotopnih i geokemijskih metoda u praćenju globalnih i lokalnih promjena u ekološkom sustavu Plitvičkih jezera*. Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilište u Zagrebu, Institut «Ruđer Bošković», Zavod za eksperimentalnu fiziku, Laboratorij za mjerenje niskih aktivnosti. Zagreb. 164 str.
- Barešić, J.; Horvatinčić, N. 2011. Istraživanje vode i recentnog sedimenta na Plitvičkim jezerima. *Znanstveno-stručni skup Nacionalnog parka Plitvička jezera povodom 60 godina od osnivanja i 30 godina od upisa na UNESCO-vu Listu svjetske kulturne i prirodne baštine, Plitvička Jezera, 15. – 16. listopada 2009:* Zbornik radova. Ur. Šutić, Branislav. Javna ustanova „Nacionalni park Plitvička jezera". Plitvička Jezera. 264–274.
- Baumgartner, J. 1938. *Bryophyten* – u: Degen, A. (ur.): Flora Velebitica, 3. Verlag d. Ungar. Akad. Wiss. Budimpešta. 595 str.
- Belančić, A. i dr. 2008. *Crvena knjiga vretenaca Hrvatske*. Ministarstvo kulture, Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.
- Bielen, A. i sur. 2018. Narativni izvještaj projekta; „*Kako će klimatske promjene utjecati na širenje račje kuge? - Prilagodba smjernica za zaštitu zavičajnih vrsta slatkovodnih rakova u kontekstu klimatskih promjena*", Prehrambeno-biotehnički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Biološki odsjek, Sveučilište u Zagrebu, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.
- Bonacci, O. 2013. *Zabrinjavajući hidrološki trendovi na slivu Plitvičkih jezera*. Hrvatske vode, 21 (2013), 84, 137-146.
- Brozinčević, A. i dr. 2013. *Changes in dynamic of fluctuation in water level of Kozjak and Prošćansko lakes and possible influences.* Zbornik radova s 3. Međunarodne konferencije o vodama. Zagreb. 136–140.
- Buj, I. i sur. 2018. *Očuvanje prirodne baštine Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Hrvatsko ihtiološko društvo. Zagreb. 82 str.
- Chafetz, H. S.; Srdoč D.; Horvatinčić, N. 1994. *Early diagenesis of Plitvice Lakes waterfall and barrier travertine deposits*. Geographic physique et Quaternaire 48, 247-255.
- Clark, R. N.; Stankey, G. H. (1979). *The Recreation Opportunity Spectrum: A Framework for Planning, Management and Research*. USDA Forest Service Research Paper PNW-98
- Cole, D., N.; Stankey, G. H. 1997. *Historical development of limits of acceptable change: Conceptual clarifications and possible extensions. In Proceedings – Limits of Acceptable Change and Related Planning Processes: Progress and Future Directions*. General Technical Report INT - GTR – 371. 5–9.
- Direktiva o očuvanju divljih ptica (Council Directive 79/409/EEC; 2009/147/EC)
- Direktiva o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (Council Directive 92/43/EEC)
- Eagles, P. F.J. i dr. 2002. *Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management*. IUCN. Gland – Cambridge.

- Emeis, K. – C. i dr. 1987. *Travertine formation in Plitvice National Park, Yugoslavia: chemical versus biological control*. Sedimentology 34, 595–609.
- Europska komisija. 2013. *Interpretation Manual of European Union Habitats - EUR28*. http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/Int_Manual_EU28.pdf
- Franković, M. 2008. *Studija važnih područja za očuvanje vrsta vretenaca (Odonata) navedenih na dodatku II EU Direktive o staništima za 2008. godinu*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.
- Fras, F. J. 1988. *Topografija Karlovačke vojne krajine - Mjestopis iz 1835. godine*, Biblioteka » Ličke župe«. Gospić. 274. str.
- Golubić, S. i dr. 2008. *Travertines and calcareous tufa deposits: an insight into diagenesis*. Geologia Croatica, 61/2-3, 363-378. Zagreb.
- Graefe, A., R.; Kuss, F., R.; Vaske, J., J. 1990. *Visitor Impact Management: The Planning Framework*. National Parks and Conservation Association. Washington, DC.
- Ham, S. S. 2013. *Interpretation Making a Difference on Purpose*. Fulcrum Publishing, Golden, Colorado.
- Hamidović, D. 2008. *Zaštita dugonogog šišmiša za zaštitu krškog staništa u Hrvatskoj. Završno izvješće*. Hrvatsko biospeleološko društvo. Zagreb.
- Horvat, I. 1932. *Građa za briogeografiju Hrvatske*. Acta Bot. Croat. 7, 73–127.
- Horvatinčić, N. i dr. 2000. *Interglacial growth of tufa in Croatia*. Quaternary Research 53, Seattle, Washington (SAD). 185–195.
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu: *Informacijski sustav zaštite prirode – Katastar speleoloških objekata* Republike Hrvatske. Dostupno na http://natura2000.dzzp.hr/speleo/
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu 2018. *Stručna podloga zaštite prirode za potrebe izrade Izmjena i dopuna Prostornog plana područja posebnih obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera.* Zagreb.
- Hudina, T.; Katanović, I. 2016. *Monitoring livadnog procjepka* (*Chouardia litardierei*) *na području nacionalnog parka Plitvička jezera.* Konačni izvještaj. Udruga BIOM. Zagreb. 85 str.
- Ivanuš, M. 2013. *Arhitektura i prostorno planiranje u Nacionalnom parku Plitvička jezera od 1881. do kraja 20. stoljeća*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 382 str.
- IVUMC (Interagency Visitor Use Management Council) 2016. *Visitor Use Management Framework: A Guide to Providing Sustainable Outdoor Recreation*. https://visitorusemanagement.nps.gov/VUM/Framework
- Izvješća*: Hidrološki radovi mjerenja protoka u svrhu utvrđivanja gubitaka na području NP Plitvička jezera u 2015. / 2016. / 2017. godini*. 2015., 2016. i 2017. DHMZ. Zagreb.
- Izvještaj misije UNESCO u NPPJ, siječanj 2017.
- JUNPPJ 2018. a. Marketinška strategija.
- JUNPPJ 2018. b. *Studija i Akcijski plan upravljanja posjećivanjem.*
- JU NP Plitvička jezera i Agriconsulting. 2007. *Plan upravljanja NP Plitvička jezera*. Plitvička Jezera.
- Javna ustanova NP PJ (2018.) Službene statistike o posjećivanju NP PJ.
- Kempe, S. i dr. 1985. *Carbonate chemistry and the formation of Plitvice Lakes*. Mitt. Geol.-Pal. Inst. Univ. Hamburg, SCOPE/UNEP Sonderbd., 58. 351—383.
- Kerovec, M. i sur. 2007. *Procjena ekološkog stanja akvatorija Plitvičkih jezera*, Znanstveno stručni elaborat, Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

- Kipson, M.; Cvitanović, H.; Pušić, A. 2015. *Monitoring (praćenje stanja) šišmiša u Nacionalnom prku Plitvička jezera.* Završno izvješće. Hrvatsko biospeleolško društvo. Zagreb.
- Kipson, M.; Cvitanović, H.; Pušić, A. 2016. *Monitoring (praćenje stanja) šišmiša u Nacionalnom prku Plitvička jezera*. Završno izvješće. Hrvatsko biospeleolško društvo. Zagreb.
- Kipson, M.; Cvitanović, H.; Karolina, K. 2017. *Monitoring (praćenje stanja) šišmiša u Nacionalnom prku Plitvička jezera*. Završno izvješće. Hrvatsko biospeleolško društvo. Zagreb.
- Kletečki, E. i sur. 2018. *Istraživanje herpetofaune Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Završno izvješće. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.
- Kohl, J. M.; McCool, S. F. 2016. *The future has other plans: planning holistically to conserve natural and cultural heritage*, Golden, CO : Fulcrum Publishing, Applied Communication Series, Sam H. Ham, Editor.
- Kralj, J.; Tvrtković, N.; Hrašovec, B. 2006. *Utjecaj načina upravljanja šumama na bogatstvo i raznolikost faune na području NP Plitvička jezera i Šumarije Vrhovine te preporuke za razradu strategije upravljanja šumama Nacionalnog parka*. Završna studija. JU Nacionalni park Plitvička jezera. 111. str.
- Kralj, J. i dr. 2009. *Rasprostranjenost i brojnost kosaca (Crex crex) u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Zavod za ornitologiju HAZU. Zagreb.
- Kralj, J. i dr. 2011. *Rasprostranjenost i brojnost kosca (Crex crex) u Nacionalnom parku Plitvička jezera.* Zbornik radova. Javna ustanova „Nacionalni park Plitvička jezera".
- Kranjčev, R. 2003. *Orhideje NP Plitvička jezera i prijedlozi za zaštitu njihovih staništa*. Elaborat. Koprivnica.
- Krapinec, K. 2014. *Šumske koke NP Plitvička jezera – rasprostranjenost i utjecaj turističkih aktivnosti*. Završno izvješće projekta.
- Krga, M. 1992. *Flora Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvički bilten. Časopis za upoznavanje i uređenje Plitvičkih jezera 5. 27-66.
- Kučinić, M. 2003. *Inventarizacija leptira i tulara (Insecta: Lepidoptera, Trichoptera) na području NP Plitvička jezera*. Izvještaj za 2002. godinu. Zologijski zavod. Prirodoslovno-matematički fakultet. Zagreb.
- Kučinić, M.; Pehnec, M. 2007. *Inventariranje faune leptira (Insecta: Lepidoptera) Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Biološki odsjek PMF Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 78 str.
- Kučinić, M. i sur. 2017. *Biodiversity and abundance of caddisflies (Insecta, Trichptera) in the Plitvice Lakes National Park* - The 6th ˝Aquatic Biodiversity˝ International Conference. Sibiu, Rumunjska.
- Leiner, S.; Pevalek - Kozlina, B. 2004./2005. *Ekološko stanje, struktura populacije i prijedlozi za ustaljenje autohtone ihtiofaune Plitvičkih jezera*. Zagreb. 2004./2005.
- Leung, Y.-F. i dr. 2018. *Tourism and Visitor Management in Protected Areas: Guidelines for sustainability*. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 27.
- Lukač, G. 2001. *Bogatstvo i raznolikost ornitofaune Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Studija s popisom zabilježenih vrsta i povijesnim pregledom istraživanja. Starigrad-Paklenica.
- Lukač, G. 2002. *Ptice dupljašice kao bioindikatori šumskih ekosustava Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Starigrad-Paklenica.
- Lukač, G. 2002. *Ptice pjevice Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Starigrad-Paklenica.
- Maguire, I. i sur. 2017. *Istraživanje i nadzor populacija vrsti Astacus astacus i Austropotamobius torrentium u novoutvrđenim okolnostima prisutnosti račje kuge u Nacionalnom parku Plitvička jezera.* Hrvatsko biološko društvo. Zagreb.
- Manning, R. E. 2011. *Studies in outdoor recreation: search and research for satisfaction*. Oregon State University Press. Corvallis.

- Manning, R.; Anderson, L. E. 2012. *Managing outdoor recreation: Case studies in the National Parks*. Guttenberg Press Limited, Tarxien.
- Matoničkin, I. i dr. 1971. *Limnološka istraživanja Plitvičkih jezera*. Acta biologica VII/1. Izdavački zavod Jugoslavenske akademije – Zagreb. 1-88.
- McCool, S.; Cole, D. N. 1997. *Proceedings – Limits of Acceptable Changes and Related Planning Processes: Progress and Future Direction*. USDA Forest Service General Technical Report INT-371.
- McCool, S.; Lime, David, W. 2001. *Tourism carrying capacity: Tempting fantasy or useful reality?* Journal of Sustainable Tourism, 9(5). 372-88.
- McCool, S. F.; Mosey, N., R. 2008. *Tourism, Recreation and Sustainability: Linking Culture & Environment* (2nd edition), CAB International, MPG Books Ltd. Bodmin.
- McCool, S. F.; Bosak K. 2016. *Reframing sustainable tourism*. Springer Environmental Challenges and Solutions serie, Vol. 2.
- Meaški, H. 2011. *Model zaštite krških vodnih resursa na primjeru Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 210 str.
- Mešić, A. i dr. 2015. *Bioraznolikost gljiva šumskih staništa u NP Plitvička jezera*. Završno izvješće projekta. Hrvatsko mikološko društvo. Zagreb. 48 str.
- Mešić, A. i dr. 2015. *Završni izvještaj o provedenom projektu „Bioraznolikot gljiva šumskih staništa u NP Plitvička jezera"*. Hrvatsko mikološko društvo. Zagreb.
- Mihoci, I.; Galov, M.; Šašić, M. 2017. *Monitoring močvarnog plavca Phengaris alcon alcon na području Rudanovačkih bara, Nacionalni park Plitvička jezera*. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb. 56 str.
- Mikulić, K. i dr. 2015. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jezera.* Udruga Biom, Zagreb.
- Mikulić, K. i dr. 2015. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jezera (Program 1, Program 2 i Program 3)*. Izvještaj za 2015. Udruga BIOM. Zagreb. 34 str.
- Ministarstvo zaštite okoliša i energetike i Hrvatska agencija za okoliš i prirodu. 2018. *Smjernice za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže*. UNDP, Hrvatska.
- Movčan, J. 2000. *Dugoročna vizija suvremene organizacije sustava posjećivanja NP PJ*. Zbornik radova sa Znanstvenog simpozija o zaštiti Plitvičkih jezera „50 godina Nacionalnog parka Plitvička jezera"; HAZU – razred za prirodne znanosti i Društvo za zaštitu Plitvičkih jezera – Zagreb, Zagreb.
- Mrakovčić, M.; Leiner, Srećko i sur. 2017. *Ekološke značajke, struktura ihtiopopulacija i prijedlozi za ustaljenje autohtone ihtiofaune Plitvičkih jezera.* Godišnje izvješće. Hrvatsko ihtiološko društvo i Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.
- Nacionalna klasifikacija staništa ver 4. u Pravilniku o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima (NN 88/14)
- National Park Service. 1997. *VERP: The Visitor Experience and Resource Protection Framework – A Handbook for Planners and Managers*, Denver Service Center. Denver.
- Odluka o osnivanju Javnog poduzeća Uprava Nacionalnog parka „Plitvička jezera" (NN 14/92)
- Odluka o visini naknade, načinu isplate kao i prihvatljivim troškovima za korištenje naknade zbog zaštićenih prirodnih područja (NN 102/15)
- *Održivo korištenje i zaštita vodnih resursa na području Plitvičkih jezera*. Izvještaj projekta. Geotehnički fakultet, Varaždin; Joanneum Research Institute, Graz; JUNPPJ. Voditelj projekta Božidar Biondić. 130 str.
- *Operativne smjernice za implementaciju Konvencije o svjetskoj baštini*, Centar za svjetsku baštinu, 2015.

- Pavlinić, I.; Đaković, M. 2009. *Znanstvena analiza dvanaest vrsta šišmiša s Dodatka II Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore za potrebe prijedloga potencijalnih Natura 2000 područja za šišmiše*. Završni izvještaj. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.
- Pevalek, I. 1938. *Biodinamika Plitvičkih jezera i njena zaštita*. Nacionalni park Plitvička jezera. Plitvička Jezera.
- Poje, D. 1989. *Pregled klimatskih karakteristika Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvički bilten br. 2. Plitvička Jezera. 87–99 str.
- Polšak, A. 1959. *Geološko istraživanje okolice Plitvičkih jezera*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 63, (1956), 367-373.
- Polšak, A. 1960. *Prilog poznavanju hidroloških odnosa okolice Plitvičkih jezera*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 64. 315-320.
- Popijač, A.; Sivec, I. 2009*. Diversity and distribution of stoneflies in the area of Plitvice Lakes National Park and along the Mediterranean river Cetina (Croatia)*. Aquatic Insects, 31: sup1, 731-742.
- *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: stanovništvo prema starosti i spolu, po naseljima*. www.dzs.hr
- Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (NN 15/14)
- Pravilnik o ciljevima očuvanja i osnovnim mjerama za očuvanje ciljnih Natura 2000 stanišnih tipova na području NP Plitvička jezera - u izradi
- Pravilnik o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima (NN 88/14)
- Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/13, 73/16)
- Pravilnik o unutarnjem redu u NPPJ (NN 36/96)
- Prica, Č. 1974. *Crna kraljica: bajke i legende o Plitvičkim jezerima*. Školska knjiga. Zagreb. 85 str.
- Radović, D. i dr. 2005. *Nacionalna ekološka mreža - važna područja za ptice u Hrvatskoj*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.
- Registar kulturnih dobara RH. https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=31 (20. 12. 2018.)
- Roglić, J. 1974. *Morfološke posebnosti Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvička jezera — čovjek i priroda, Nacionalni park Plitvice. Zagreb. 5-22.
- Rubinić, J. i dr. 2008. *Doprinos poznavanju hidrologije Plitvičkih jezera - dinamika kolebanja razine jezera i značajne promjene*. Zbornik radova Savjetovanje: Hidrološka mjerenja i obrada podataka. Rijeka. 207–230.
- Shafer, E. L., Jr. 1969. *The Average Camper Who Doesn't Exist*. USDA Forest Service Research Paper NE-142. Upper Darby.
- Sironić, A. i dr. 2017. *Changes in the geochemical parameters of karst lakes over the past three decades – The case of Plitvice Lakes, Croatia*. Applied Geochemistry 78. 12-22.
- Srdoč, D. i dr. 1985. *Procesi taloženja kalcita u krškim vodama s posebnim osvrtom na Plitvička jezera*. Krš Jugoslavije 11/4-6, JAZU. Zagreb.
- Stančić, Z.; Žganec, K.; Gottstein, S. 2010. *Marshland vegetation of Plitvice Lakes National Park (Croatia).* Candollea 65.
- Stankey, G. H. i dr. 1985. *The Limits of Acceptable Change (LAC) System for Wilderness Planning*. USDA Forest Service General Technical Report INT-176
- *State of conservation of the World Heritage property „Plitvice Lakes National Park", CLASS: 018-04/16-12/04, REGNO: 517-07-2-1-1-16-2, Zagreb, 6 May 2016*
- *State of conservation of the World Heritage property „Plitvice Lakes National Park", CLASS: 018-04/16-12/04, REGNO: 517-07-2-1-1-17-28, 31 January 2017*

- *State of conservation of the World Heritage property „Plitvice Lakes National Park", CLASS: 018-01/17-01/91, REGNO: 517-07-2-1-1-18-5, 30 January 2018*

- Stoizner, C. 1870. *Nachtrag zu Flora von Slavonien II*. – Verh. zool.-bot. Ges. Wien 10. 1009–1013.

- Šarić, I. i sur. 2016. *Monitoring (praćenje stanja) i kontrola širenja signalnog raka (Pacifastacus leniusculus) u rijeci Korani*. Udruga Biom. Zagreb

- Šarić J., L. i sur. 2016. *Istraživanje saproksilnih NATURA 2000 kornjaša na području Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Hrvatsko ekološko društvo. Zagreb. Šašić, M. 2007. *Akcijski plan zaštite vrsta roda Maculinea u Nacionalnom parku „Plitvička jezera".* Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.

- Šašić Kljajo, M. 2009. *Znanstvena analiza vrsta noćnih i danjih leptira s Dodatka II Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore za potrebe izrade prijedloga potencijalnih NATURA 2000 područja.* Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

- Šašić, M., Mihoci, I., Kučinić, M. 2015. *Crvena knjiga danjih leptira Hrvatske*. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode. Državni zavod za zaštitu prirode. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.

- Šegulja, N. 1992. Das *Crepido conyzifoliae-Molinietum altissimae* Ass. Nov. am Südwestrand des Nationalparks »Plitvička jezera« (Kroatien.) Acta bot. Croat. 51. 95–102.

- Šegulja, N. 2005. *Vegetacija travnjaka, cretišta i močvarnih staništa Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Natura Croatica, Vol. 14, Suppl. 2. 1–194.

- Šegulja, N. i Krga. M. 1990. *Ligularia sibirica* (L) Casseinenume Art der Yufoslawishen flora. Acta. Croatica 49. Zagreb.

- Šegulja, N. i Krga. M. 1990. *Prvo nalazište zlatne jezičnice u Hrvatskoj i Jugoslaviji otkkriveno ljeti 1989*. Unutar Nacionalnog parka Plitvička jezera. Ekološki glasnik 7-8.

- Šegulja, N. i Krga. M. 1990. *Trajne plohe travnjačke vegetacije na području Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvički bilten No 3 – 4. Korenica.

- Špoljarić. I. 2010. *Ekologija i rasprostranjenost deseteronožnih rakova (Crustacea, Decapoda, Astacidae) na području Nacionalnog parka plitvička jezera.* Magistarski rad. Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Zagreb.

- Špoljarić, I.; Belančić, A. 2007. *Mala mješinka (Utricularia minor L.) – Rasprostranjenost i ugroženost populacije u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. 2. Hrvatski botanički kongres. Zagreb.

- Štrbenac, A. i sur. 2010. *Plan upravljanja vukom u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2010. do 2015.*

- Šumarski fakultet u Zagrebu. 2008. *Znanstvena analiza kornjaša s popisa iz Dodatka II Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore s prijedlogom važnih područja za očuvanje vrste u RH*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

- Tkalčec, Z. i dr. 2008. *Crvena knjiga gljiva Hrvatske*. Ministarstvo kulture. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

- Topić, J.; Vukelić, J. 2009. *Priručnik za određivanje kopnenih staništa u Hrvatskoj prema Direktivi o staništima EU.* Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

- Tortić, M., David A. 1981. *Skeletocutis jelcii nov*. sp. (*Polyporaceae*). – Bull. Soc. Linn. Lyon. 50: 217–219.

- Tutiš, V. 2006. *Sove i grabljivice Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Znanstvena studija. Zavod za ornitologiju HAZU. Zagreb.

- Tutiš, V. 2013. *Monitoring Scheme for the Ural Owl Strix uralensis in Croatia*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

- Tutiš, V. i dr. 2013. *Crvena knjiga ptica Hrvatske*. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

- Tvrtković, N. i dr. 2004. *Inventarizacija šišmiša NP Plitvička jezera i prijedlozi za njihovu zaštitu*. Završni izvještaj za Nacionalni park Plitvička jezera. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.
- UNESCO WHC Report on the mission to Plitvice Lakes National Park, Croatia from 17 to 19 January 2017
- UNESCO WHC 40 COM 7B.95, 2016
- UNESCO WHC 41 COM 7B.3, 2017
- UNESCO WHC 42 COM 7B.74, 2018
- Uredba o ekološkoj mreži (NN 124/13 i 125/15)
- Uredba o standardu kakvoće voda (NN 73/13, 151/14, 78/15, 61/16)
- *Utjecaj klimatskih promjena i stanja u okolišu na biološko inducirano taloženje sedre i sedimentacijske procese u Plitvičkim jezerima.* Izvještaj projekta. (Voditelj projekta Horvatinčić, N.) 2014. Institut Ruđer Bošković, Zavod za eksperimentalnu fiziku, Laboratorij za mjerenje niskih radioaktivnosti. Zagreb. 98.
- Vidaković, P. 2000. Pedeset godina gospodarenja i turističkog razvoja NP PJ. *Zbornik radova sa Znanstvenog simpozija o zaštiti Plitvičkih jezera „50 godina Nacionalnog parka Plitvička jezera"*; HAZU – razred za prirodne znanosti i Društvo za zaštitu Plitvičkih jezera – Zagreb, Zagreb.
- Vilenica, M. i dr. 2014. *The mayfly fauna (Insecta, Ephemeroptera) of the Plitvice Lakes National Park*. Croatia. Nat. Croat, Vol. 23, No2. 349-363.
- Vukelić, J. 2008. *Šumska staništa i šumske zajednice u Hrvatskoj*. Nacionalna ekološka mreža. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb
- Vukelić, J.; Šapić, I. 2013. *Fitocenološke značajke i vegetacijska karta šumskih ekosustava Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera nacionalnim parkom (NN29/49, 13/97)
- Zakon o regionalnom razvoju (NN 147/14)
- Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, NN 15/18)
- Zec, M. i dr. 2016. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jezra (Program 1, Program 2 i Program 3*). Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.
- Zec, M. i dr. 2017. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jeezra (Program 1, Program 2 i Program 3).* Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.
- Zec, M. i dr. 2016. *Monitoring izabranih vrsta sova u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.
- Zec, M. i dr. 2017. *Monitoring izabranih vrsta sova u Nacionalnom parku Plitvička jezera.* Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.
- *Znanstveno-stručni skup Nacionalnog parka Plitvička jezera povodom 60 godina od osnivanja i 30 godina od upisa na UNESCO-vu Listu svjetske kulturne i prirodne baštine, Plitvička Jezera, 15.–16. listopada 2009.*: zbornik radova, 2011. Ur. Šutić, Branislav. Javna ustanova "Nacionalni park Plitvička jezera". Plitvička Jezera.
- http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja
- http://natura2000.dzzp.hr/reportpublish/reportproxy.aspx?paramSITECODE=HR5000020 (16. 12. 2018.)

5. PRILOZI

5.1 Popis institucija, udruženja i drugih pravnih subjekata uključenih u izradu Plana i načini uključivanja

R. br.	Naziv	Intervjui i konzultacije	Radionice			Poslan preliminarni nacrt PU
			1.	2.	3.	
1.	Agencija za odgoj i obrazovanje					X
2.	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju					X
3.	Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu					X
4.	Arheološki muzej, Zagreb					X
5.	Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu					X
6.	Astronomsko društvo Korenica					X
7.	Biota j.d.o.o					X
8.	Bioteka					X
9.	Državna geodetska uprava (DGU), Odjel prostornih podataka i servisa					X
10.	Državni hidrometeorološki zavod (DHMZ)					X
11.	Elektroprojekt d.o.o.					X
12.	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za arheologiju					X
13.	Foto atelje Jug					X
14.	Gacko pučko otvoreno učilište			X		
15.	Geo log d.o.o.					X
16.	Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za geomatiku				X	X
17.	Geodetski zavod Rijeka					X
18.	Geofizički zavod Andrija Mohorovičić					X
19.	Geotehnički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za hidrotehniku				X	X
20.	Geotehnički fakultet Varaždin				X	X
21.	Građevinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Katedra za hidrotehniku				X	X
22.	HEP Elektrolika Gospić		X	X	X	X
23.	HGSS Stanica Gospić	X				X
24.	Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (HAOP)	X	X	X	X	X
25.	Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Zavod za ornitologiju					X
26.	Hrvatska komora inženjera šumarstva i drvne tehnologije (HKŠIDT)					X
27.	Hrvatske ceste, Poslovna jedinica Zadar, Tehnička ispostava Gospić			X		X

R. br.	Naziv	Intervjui i konzultacije	Radionice			Poslan preliminarni nacrt PU
			1.	2.	3.	
28.	Hrvatske ceste, Poslovna jedinica Zagreb, Tehnička ispostava Karlovac			X		X
29.	Hrvatske ceste, Sektor za razvoj i strateško planiranje			X	X	X
30.	Hrvatske vode, Glavni vodnogospodarski laboratorij					X
31	Hrvatske vode, Služba za podršku pripremi i provedbi EU projekata			X		X
32.	Hrvatske vode, Vodnogospodarska ispostava „Lika, Podvelebitsko primorje i Otoci“		X			
33.	Hrvatski geološki institut (HGI), Zagreb				X	X
34.	Hrvatski geološki institut, Zavod za hidrogeologiju i inženjersku geologiju					X
35.	Hrvatski planinarski savez					X
36.	Hrvatski planinarski savez, Komisija za speleologiju					X
37.	Hrvatski prirodoslovni muzej (HPM)				X	X
38.	Hrvatski restauratorski zavod			X		X
39.	Hrvatski savez udruga osoba s tjelesnim invaliditetom (HSUTI)					X
40.	Hrvatski speleološki savez					X
41.	Hrvatski šumarski institut					X
42.	Hrvatski zavod za prostorni razvoj	X	X	X		
43.	Hrvatsko biološko društvo					X
44.	Hrvatsko biospeleološko društvo					X
45.	Hrvatsko ihtiološko društvo					X
46.	Hrvatsko mikološko društvo					X
47.	Hrvatsko kulturno umjetničko društvo (HKUD) Korenica		X		X	
48.	HVIDR-a Plitvička Jezera	X	X	X		
49.	HVIDR-a Saborsko	X		X		
50.	Institut za etnologiju i folkloristiku					X
51.	Institut Ruđer Bošković (IRB), Šibenik					X
52.	Institut Ruđer Bošković (IRB), Zagreb				X	X
53.	JU NP Krka					X
54.	JU NP Mljet					X
55.	JU NP Paklenica					X
56.	JU Rakovica - Baraćeve špilje		X	X	X	
57.	JU za upravljanje ZPV Karlovačke županije „Natura viva“		X	X	X	
58.	JU za upravljanje ZPV Ličko-senjske županije i LSŽ - Upravni odjel za prostorno uređenje, građenje i zaštitu okoliša		X	X		
59.	Karlovačka županija, Upravni odjel za graditeljstvo i okoliš		X		X	
60.	Komunalac Korenica		X	X		
61.	Konzervatorski odjel u Gospiću za područje LSŽ		X	X		
62.	Konzervatorski odjel u Karlovcu za područje KŽ		X	X		
63.	KUD Izvor Rakovica		X	X	X	
64.	KUD Lađevčani			X		

R. br.	Naziv	Intervjui i konzultacije	Radionice			Poslan preliminarni nacrt PU
			1.	2.	3.	
65.	LAG Frankopan		X			
66.	LAG Lika	X	X			X
67.	Likaceste d.o.o					X
68.	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, Sektor za prostorno uređenje	X			X	X
69.	Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Zagrebu			X		
70.	Ministarstvo kulture, Služba za inspekcijske poslove zaštite kulturne baštine			X		
71.	Ministarstvo kulture, Služba za UNESCO					X
72.	Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Karlovcu		X	X	X	X
73.	Ministarstvo poljoprivrede, Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije		X	X		X
74.	Ministarstvo turizma		X	X	X	
75.	Ministarstvo unutarnjih poslova					X
76.	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike; Služba inspekcijskog nadzora u Gospiću		X	X		
77.	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike; Uprava za zaštitu prirode	X	X	X		X
78.	Oikon d.o.o.					X
79.	Općina Plitvička Jezera	X	X	X	X	
80.	Općina Rakovica	X	X	X	X	
81.	Općina Saborsko	X	X	X	X	
82.	Općina Vrhovine	X		X		
83.	OPG Čubrić					X
84.	OPG Glumac				X	X
85.	OPG Krga				X	X
86.	OPG Mažar				X	X
87.	OPG Vujičić				X	X
88.	Osnovna škola Plitvička Jezera		X			
89.	Outward Bound Croatia					X
90.	Planinarsko društvo Plaške glave					X
91.	Područni ured za katastar Gospić, Ispostava za katastar nekretnina Korenica					X
92.	Povjerenici hrvatskog pčelarskog saveza, PU „Slap“ Plitvička Jezera					X
93.	Prehrambeno-biotehnološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu					X
94.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu (PMF), Biološki odsjek				X	X
95.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu (PMF), Geofizički odsjek				X	X
96.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu (PMF), Geografski odsjek				X	X
97.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu PMF), Geološki odsjek				X	X

R. br.	Naziv	Intervjui i konzultacije	Radionice			Poslan preliminarni nacrt PU
			1.	2.	3.	
98.	Pučko otvoreno učilište Slunj					X
99.	Razvojna agencija Ličko-senjske županije LIRA	X	X	X		
100.	Roman Ozimec					X
101.	Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (RGNF)					X
102.	Savjetodavna služba - Karlovačka županija		X			X
103.	Savjetodavna služba - Ličko-senjska županija		X			X
104.	SMAK - kreativni kolektiv					X
105.	Spelekom Rakovica		X			
106.	Šafarek produkcija					X
107.	Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu				X	X
108.	TravAbled - World Without Barriers					X
109.	Turistička zajednica Grada Slunja				X	
110.	Turistička zajednica Karlovačke županije		X	X	X	
111.	Turistička zajednica Ličko-senjske županije	X	X	X		
112.	Turistička zajednica Općine Plitvička Jezera	X	X	X	X	
113.	Turistička zajednica Općine Rakovica	X	X	X	X	
114.	Turistička zajednica Općine Vrhovine	X		X		
115.	UNESCO					X
116.	Udruga BIOM					X
117.	Udruga branitelja iz Domovinskog rata JU NPPJ				X	
118.	Udruga branitelja Domovinskog rata Općine Plitvička Jezera	X		X	X	
119.	Udruga hrvatskih branitelja Domovinskog rata Općine Rakovica	X	X		X	
120.	Udruga hrvatskih putničkih agencija		X	X		
121.	Udruga Hyla					X
122.	Udruga Rudopolje moje			X		
123.	Udruga slijepih Ličko-senjske županije					X
124.	Udruga studenata biologije - BIUS					X
125.	Udruga studenata biotehnologije Sveučilišta u Rijeci					X
126.	Udruga turističkih vodiča Like					X
127.	Udruga za zaštitu i razvoj prirodne i kulturne baštine Karlovca		X			X
128.	Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za biologiju				X	X
129.	Vodovod Korenica		X	X	X	
130.	WWF Adria				X	X
131.	Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske – SOIH					X
132.	Zavičajna udruga Kordunaša Zagreb			X		
133.	Zavod za javno zdravstvo LSŽ					X
134.	Zelena akcija		X	X		
135.	Zeleni servis d.o.o.					X
136.	Ženska akcija Saborsko			X		

5.2 Popis ciljnih vrsta ptica za područje ekološke mreže HR1000020 NP Plitvička jezera

Porodica	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Status vrste (G-gnjezdarica, P-preletnica, Z-zimovalica)
Strigidae	*Aegolius funereus*	planinski ćuk	**G**
Alcedinidae	*Alcedo atthis*	vodomar	**G**
Strigidae	*Asio flammeus*	sova močvarica	**G**
Phasianidae	*Bonasa bonasia*	lještarka	**G**
Strigidae	*Bubo bubo*	ušara	**G**
Accipitridae	*Circus pygargus*	eja livadarka	**G**
Rallidae	*Crex crex*	kosac	**G**
Picidae	*Dendrocopus leucotos*	planinski djetlić	**G**
Picidae	*Dryocopus martius*	crna žuna	**G**
Falconidae	*Falco peregrinus*	sivi sokol	**G**
Muscicapidae	*Ficedula albicollis*	bjelovrata muharica	**G**
Muscicapidae	*Ficedula parva*	mala muharica	**G**
Strigidae	*Glaucidium passerinum*	mali ćuk	**G**
Laniidae	*Lanius collurio*	rusi svračak	**G**
Laniidae	*Lanius minor*	sivi svračak	**G**
Alaudidae	*Lullula arborea*	ševa krunica	**G**
Accipitridae	*Pernis apivorus*	škanjac osaš	**G**
Picidae	*Picoides tridactylus*	troprsti djetlić	**G**
Picidae	*Picus canus*	siva žuna	**G**
Strigidae	*Strix uralensis*	jastrebača	**G**
Sylviidae	*Sylvia nisoria*	pjegava grmuša	**G**

5.3 Popis ciljnih vrsta za područje ekološke mreže HR5000020 NP Plitvička jezera

Red/porodica	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
Apiaceae	*Apium repens*	puzavi celer
Decapoda	*Austropotamobius torrentium**	potočni rak
Chiroptera	*Barbastella barbastellus*	širokouhi mračnjak
Carnivora	*Canis lupus**	vuk
Liliaceae	*Chouardia litardierei*	livadni procjepak
Odonata	*Coenagrion ornatum*	istočna vodendjevojčica
Orchidaceae	*Cypripedium calceolus*	gospina papučica
Hypnales	*Drepanocladus (Hematocaulis) vernicosus*	-
Lepidoptera	*Euphydryas aurinia*	močvarna riđa
Lepidoptera	*Euplagia quadripunctaria**	danja medonjica
Asteraceae	*Ligularia sibirica*	sibirska jezičnjača
Carnivora	*Lutra lutra*	vidra
Carnivora	*Lynx lynx*	ris
Chiroptera	*Miniopterus schreibersii*	dugokrili pršnjak
Coleoptera	*Morimus funerus*	velika četveropjega cvilidreta
Chiroptera	*Myotis bechsteinii*	velikouhi šišmiš
Chiroptera	*Myotis capaccinii*	dugonogi šišmiš
Chiroptera	*Myotis myotis*	veliki šišmiš
Coleoptera	*Osmoderma eremita**	mirišljavi samotar
Chiroptera	*Rhinolophus euryale*	južni potkovnjak
Chiroptera	*Rhinolophus ferrumequinum*	veliki potkovnjak
Coleoptera	*Rosalia alpina**	alpinska strizibuba
Carnivora	*Ursus arctos**	medvjed
Buxbaumiales	*Buxbaumia viridis*	-
Dicranaceae	*Dicranium viride*	-
Cypriniformes	*Cobitis bilineata*	dvoprugasti vijun
Cypriniformes	*Sabanejewia larvata*	talijanski zlatni vijun

* prioritetna vrsta

5.4 Popis staništa NP Plitvička jezera[65]

NKS kod i ime (I. razina)	NKS kod i ime (II. razina)	NKS kod i ime (III. razina)	NKS kod i ime (IV. razina)	NKS kod i ime (V. razina)
A. Površinske kopnene vode i močvarna staništa	A.1. Stajaćice	A.1.1. Stalne stajaćice	A.1.1.1. Stalne stajaćice	A.1.1.1.2. Mezotrofne vode
				A.1.1.1.4. Oligotrofno-mezotrofne vode bogate vapnencem
		A.1.2. Povremene stajaćice	A.1.2.1. Povremene stajaćice	
	A.2.Tekućice	A.2.3. Stalni vodotoci		
		A.2.5. Vodopadi	A.2.5.1.Vodopadi	A.2.5.1.2.Biogeni vodopadi
	A.3. Hidrofitska staništa slatkih voda	A.3.1. Submerzna vegetacija parožina	A.3.1.1. Submerzna vegetacija parožina	A.3.1.1.1. Sastojine parožina roda Chara
		A.3.3. Zakorijenjena vodenjarska vegetacija	A.3.3.2. Zakorijenjene submerzne zajednice voda tekućica	
		A.3.5. Sedrotvorne riječne zajednice		
		A.3.6. Sedrotvorna vegetacija na slapovima		
	A.4. Obrasle obale površinskih kopnenih voda i močvarna staništa	A.4.1. Tršćaci, rogozici, visoki šiljevi i visoki šaševi	A.4.1.1. Tršćaci i rogozici	
B. Neobrasle i slabo obrasle kopnene površine	B.1. Neobrasle i slabo obrasle stijene	B.1.3. Alpsko-karpatsko-balkanske vapnenačke stijene		

[65] Prema: Pravilnik o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima (NN 88/14).

NKS kod i ime (I. razina)	NKS kod i ime (II. razina)	NKS kod i ime (III. razina)	NKS kod i ime (IV. razina)	NKS kod i ime (V. razina)
C. Travnjaci, cretovi i visoke zeleni	C.1. Cretovi	C.1.1. Bazofilni cretovi (niski cretovi)		
		C.1.2. Acidofilni cretovi (prijelazni i nadignuti cretovi)		
	C.2. Higrofilni i mezofilni travnjaci	C.2.2. Vlažne livade Srednje Europe	C.2.2.2. Trajno vlažne livade Srednje Europe	C.2.2.2.1. Srednjoeuropske livade obične beskoljenke
			C.2.2.4. Periodički vlažne livade	
		C.2.3. Mezofilne livade Srednje Europe	C.2.3.1. Umjereno vlažne livade	
			C.2.3.2. Mezofilne livade košanice Srednje Europe	
		C.2.4. Vlažni, nitrofilni travnjaci i pašnjaci	C.2.4.1. Nitrofilni pašnjaci i livade-košanice nizinskog vegetacijskog pojasa	
		C.2.5. Vlažne livade submediteranske vegetacijske zone	C.2.5.1. Ilirsko-submediteranske livade riječnih dolina	
	C.3. Suhi travnjaci	C.3.3. Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	C.3.3.1. Brdske livade uspravnog ovsika na karbonatnoj podlozi	
		C.3.4. Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače	C.3.4.1. Zapadnoeuropske vrištine	
			C.3.4.2. Travnjaci trave tvrdače	C.3.4.2.1. Travnjak trave tvrdače
		C.3.5. Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci		
	C.5. Visoke zeleni	C.5.2.Šumske čistine	C.5.2.1. Zajednice šumskih čistina	
		C.5.4. Nizinske zajednice visokih zeleni		
D. Šikare	D.1. Kontinentalne šikare	D.1.1. Vrbici na sprudovima	D.1.1.1. Vrbici šljunkovitih i pjeskovitih riječnih sprudova	D.1.1.1.5. Vrbici rakite

NKS kod i ime (I. razina)	NKS kod i ime (II. razina)	NKS kod i ime (III. razina)	NKS kod i ime (IV. razina)	NKS kod i ime (V. razina)
E. Šume	E.2. Poplavne šume hrasta lužnjaka, crne johe i poljskog jasena	E.2.1. Poplavne šume crne johe i poljskog jasena	E.2.1.6. Šuma crne johe s dugoklasim šašem	
	E.3. Šume listopadnih hrastova izvan dohvata poplava	E.3.1. Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume	E.3.1.5. Šuma hrasta kitnjaka i običnog graba	
		E.3.4. Srednjoeuropske termofilne hrastove šume	E.3.4.1 Termofilna šuma hrasta kitnjaka s crnim grahorom	
		E.3.5. Primorske, termofilne šume i šikare medunca	E.3.5.4. Šuma i šikara crnoga graba s jesenskom šašikom	
	E.4. Brdske bukove šume	E.4.1. Srednjoeuropske neutrofilne do slaboacidofilne, mezofilne bukove šume		
		E.4.4. Šume bukve i plemenitih listača uvala i klanaca		
		E.4.5. Mezofilne i neutrofilne čiste bukove šume	E.4.5.1. Šuma bukve s velikom mrtvom koprivom	
		E.4.6. Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	E.4.6.1. Šuma bukve i crnoga graba	
	E.5. Bukovo-jelove šume	E.5.2. Dinarske bukovo-jelove šume	E.5.2.1. Dinarska bukovo-jelova šuma s mišjim uhom (tipična subasocijacija)	
			E.5.2.2. Dinarska bukovo-jelova šuma s mišjim uhom (subasocijacija s bijelim šašem)	
	E.7. Kontinentalne crnogorične šume	E.7.3. Smrekove šume	E.7.3.5. Šuma smreke s crnim kukurijekom na dolomitu	
		E.7.4. Šume običnog i crnog bora na dolomitima	E.7.4.1. Šuma običnog bora s crnim kukurijekom na dolomitima	
			E.7.4.2. Šuma crnog graba s proljetnom crnjušom	
	E.9. Antropogene šumske sastojine	E.9.2. Nasadi četinjača	E.9.2.1. Nasadi obične smreke	
			E.9.2.2. Nasadi crnog bora	
			E.9.2.3. Nasadi običnog bora	

NKS kod i ime (I. razina)	NKS kod i ime (II. razina)	NKS kod i ime (III. razina)	NKS kod i ime (IV. razina)	NKS kod i ime (V. razina)
H. Podzemlje	H.1. Kraške špilje i jame	H.1.1. Kopnena kraška špiljska staništa		
I. Kultivirane nešumske površine i staništa s korovnom i ruderalnom vegetacijom	I.2. Mozaične kultivirane površine	I.2.1. Mozaici kultiviranih površina		
	I.8. Neproizvodne kultivirane zelene površine	I.8.1. Javne neproizvodne kultivirane zelene površine	I.8.1.8. Zelene površine za sport i rekreaciju	I.8.1.8.1. Travnati sportski tereni za igre s loptom
J. Izgrađena i industrijska staništa	J.1. Sela			
	J.2. Gradovi			
		J.2.3. Ostale urbane površine		
	J.3. Ostale izgrađene negospodarske površine			
	J.4. Gospodarske površine	J.4.3. Površinski kopovi	J.4.3.1. Aktivni površinski kopovi	J.4.3.1.1. Kamenolomi
		J.4.4. Infrastrukturne površine	J.4.4.1. Površine za pružni promet	

5.5 Popis šumskih zajednica NP Plitvička jezera [66]

- **Šikare barske ive** *(Salicetum cinereae)*
- **Šume crne johe** *(Alnetum glutinosae s.l.)*
- **Šuma hrasta kitnjaka i običnog graba s biskupskom kapicom i dlakavim šašem (As. Epimedio-Carpinetum betuli caricetosum pilosae (Horvat 1938, Borhidi 1963)**
- **Šuma bukve s velikom mrtvom koprivom** (*Lamio orvalae- Fagetum*), (Ht.1938) Borhidi 1963
- **Bukove šume s kukurijekom** *Helleboro nigri – Fagetum*, Zukrigl 1973
- **Šuma bukve i jele** (*Omphalodo-Fagetum*), (Tregubov 1957) Marinček et al., 1993
- **Šuma bukve s crnim grabom** *(Ostryo-Fagetum M.Vraber ex Trinajstić)*
- **Šuma gorskog javora i običnog jasena** *(Aceri-Fraxinetum s.l.)*
- **Šuma i šikara crnog graba s jesenskom šašikom** (*Seslerio autumnalis Ostryetum*), Ht. et H-ić in Ht. 1950 (alt. *Seslerio-Ostryetum carpinifoliae,* prema Vukeliću)
- **Termofilna šuma hrasta kitnjaka s crnim grahorom** (*Lathyro nigri-Quercetum petreae*)
- **Šuma običnog bora s crnim kukurijekom** (*Helleboro nigri-Pinetum sylvestris*), Ht. 1958
- **Šuma crnog graba s proljetnom crnjušom** (*Erico herbaceae-Ostyetum carpinifoliae*), Ht.(1938. 1956)
- **Šuma smreke s kukurijekom na dolomitu** (*Helleboro nigri-Piceetum*), (Trinajstić i Pelcer, 2005.)

[66] Prema: Vukelić, J.; Šapić, I. 2013. *Fitocenološke značajke i vegetacijska karta šumskih ekosustava Nacionalnog parka Plitvička jezera.* Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

5.6 Popis strogo zaštićenih vrsta sisavaca zabilježenih na području NPPJ-a

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS		
				UGROŽENOST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi/EU zakonodavstvo
Carnivora	Canidae	*Canis lupus*	vuk		SZ	BE2, DS4
	Felidae	*Lynx lynx*	ris	CR	SZ	DS4
		Felis silvestris	divlja mačka		SZ	BE2, DS4
	Mustelidae	*Lutra lutra*	vidra	DD	SZ	BE2, DS4
	Ursidae	*Ursus arctos*	smeđi medvjed		SZ	BE2, DS4
Chiroptera	Rhinolopidae	*Rhinolophus euryale*	južni potkovnjak	VU	SZ	BE2, DS4
		Rhinolophus ferrumequinum	veliki potkovnjak		SZ	BE2, DS4
		Rhinolophus hipposideros	mali potkovnjak		SZ	BE2, DS4
	Vespertilionidae	*Barbastella barbastellus*	širokouhi mračnjak	DD	SZ	BE2, DS4
		Eptesicus serotinus	kasni noćnjak		SZ	BE2, DS4
		Miniopterus schreibersii	dugokrili pršnjak	EN	SZ	BE2, DS4
		Myotis alcathoe	mali brkati šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Myotis bechsteinii	velikouhi šišmiš	VU	SZ	BE2, DS4
		Myotis brandtii	Brandtov šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Myotis blythiI	oštrouhi šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Myotis capaccinii	dugonogi šišmiš	EN	SZ	BE2, DS4
		Myotis daubentonii	riječni šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Myotis emarginatus	riđi šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Myotis myotis	veliki šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Myotis mystacinus	brkati šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Myotis naterreri	resasti šišmiš		SZ	BE2, DS4
		Nyctalus leisleri	mali večernjak		SZ	BE2, DS4
		Nyctalus noctula	rani večernjak		SZ	BE2, DS4
		Pipistrellus pipistrellus	patuljasti šišmiš		SZ	DS4
		Plecotus auritus	smeđi dugoušan		SZ	BE2, DS4
		Plecotus austriacus	sivi dugoušan	EN	SZ	BE2, DS4
		Plecotus macrobullaris	gorski dugoušan	DD	SZ	BE2, DS4
Rodentia	Castoridae	*Castor fiber*	dabar		SZ	DS4

Opis kratica:	
BE2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
CR	Kategorija ugroženosti: kritično ugrožena
EN	Kategorija ugroženosti: ugrožena
VU	Kategorija ugroženosti: osjetljiva
DD	Kategorija ugroženosti: nedovoljno poznata
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

5.7 Popis strogo zaštićenih vrsta vodozemaca zabilježenih na području NPPJ-a

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS			Endem
				UGROŽENOST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi/EU zakonodavstvo	
Anura	Bombinatoridae	*Bombina variegata*	žuti mukač		SZ	BE2, DS4	
		Bufo viridis	zelena krastača		SZ	BE2, DS4	
	Hylidae	*Hyla arborea*	gatalinka		SZ	BE2, DS4	
		Rana dalmatina	šumska smeđa žaba		SZ	BE2, DS4	
Caudata	Salamandridae	*Salamandra atra*	crni daždevnjak	DD	SZ	BE2, DS4	DA
		Triturus carnifex	veliki vodenjak		SZ	BE2, DS4	DA

Opis kratica:	
BE2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
DD	Kategorija ugroženosti: nedovoljno poznata
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

5.8 Popis strogo zaštićenih vrsta gmazova zabilježenih na području NPPJ-a

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS			Endem
				UGROŽENOST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi/EU zakonodavstvo	
Chelonii	Emydidae	*Emys orbicularis*	barska kornjača		SZ	BE2, DS4	
Squamata	Lacertidae	*Podarcis muralis*	zidna gušterica		SZ	BE2, DS4	
		Lacerta viridis	obični zelembać		SZ	BE2, DS4	
		Lacerta agilis	livadna gušterica		SZ	BE2, DS4	
		Zootoca vivipara	živorodna gušterica	DD	SZ	BE2, DS4	
		Iberolacerta horvathi	velebitska gušterica		SZ	BE2, DS4	DA
	Colubridae	*Zamenis longissimus*	bjelica		SZ	BE2, DS4	
		Natrix tessellata	ribarica		SZ	BE2, DS4	
		Coronella austriaca	smukulja		SZ	BE2, DS4	
	Viperidae	*Vipera ammodytes*	poskok		SZ	BE2, DS4	

Opis kratica:	
BE2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
DD	Kategorija ugroženosti: nedovoljno poznata
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

5.9 Popis strogo zaštićenih vrsta leptira zabilježenih na području NPPJ-a

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS		
				UGROŽENOST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi/EU zakonodavstvo
Lepidoptera	Lycaenidae	*Phengaris alcon alcon*	močvarni plavac	CR	SZ	
		Phengaris alcon rebeli	gorski plavac	VU	SZ	
		Phengaris arion	veliki plavac	VU	SZ	BE2, DS4
	Nymphalidae	*Euphydryas aurinia*	močvarna riđa		SZ	BE2
	Papilionidae	*Papilio machaon*	obični lastin rep		SZ	
		Parnassius apollo	apolon	VU	SZ	BE2, DS4
		Parnassius mnemosyne	crni apolon		SZ	BE2, DS4
		Zerynthia polyxena	uskršnji leptir		SZ	BE2, DS4

Opis kratica:	
BE2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
CR	Kategorija ugroženosti: kritično ugrožena
VU	Kategorija ugroženosti: osjetljiva
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

5.10 Popis zaštićene materijalne kulturne baštine na području NP Plitvička jezera[67]

1. Tradicijska okućnica, Plitvica Selo 81
2. Arheološko nalazište Gradina Kozjak
3. Četiri stambene zgrade na Mukinjama
4. Hidrocentrala na jezeru Burget
5. Hotel „Plitvice“
6. Kompleks zgrada Vila Izvor
7. Restoran „Kozjak“
8. Zgrada restorana društvene prehrane
9. Zgrada bivšeg poštanskog ureda na Mukinjama
10. Ruralni ansambl, Plitvički Ljeskovac 22 (Stipanov mlin)
11. Zgrada lugarnice Prijeboj
12. Zgrada lugarnice Čorkova uvala
13. Crkva Uspenja Presvete Bogorodice u Vrelu Koreničkom
14. Mlinica na vodeni pogon u Korani
15. Pilana na vodeni pogon u Korani

[67] Registar kulturnih dobara RH. https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=31.

5.11 **Zone staništa Natura 2000**

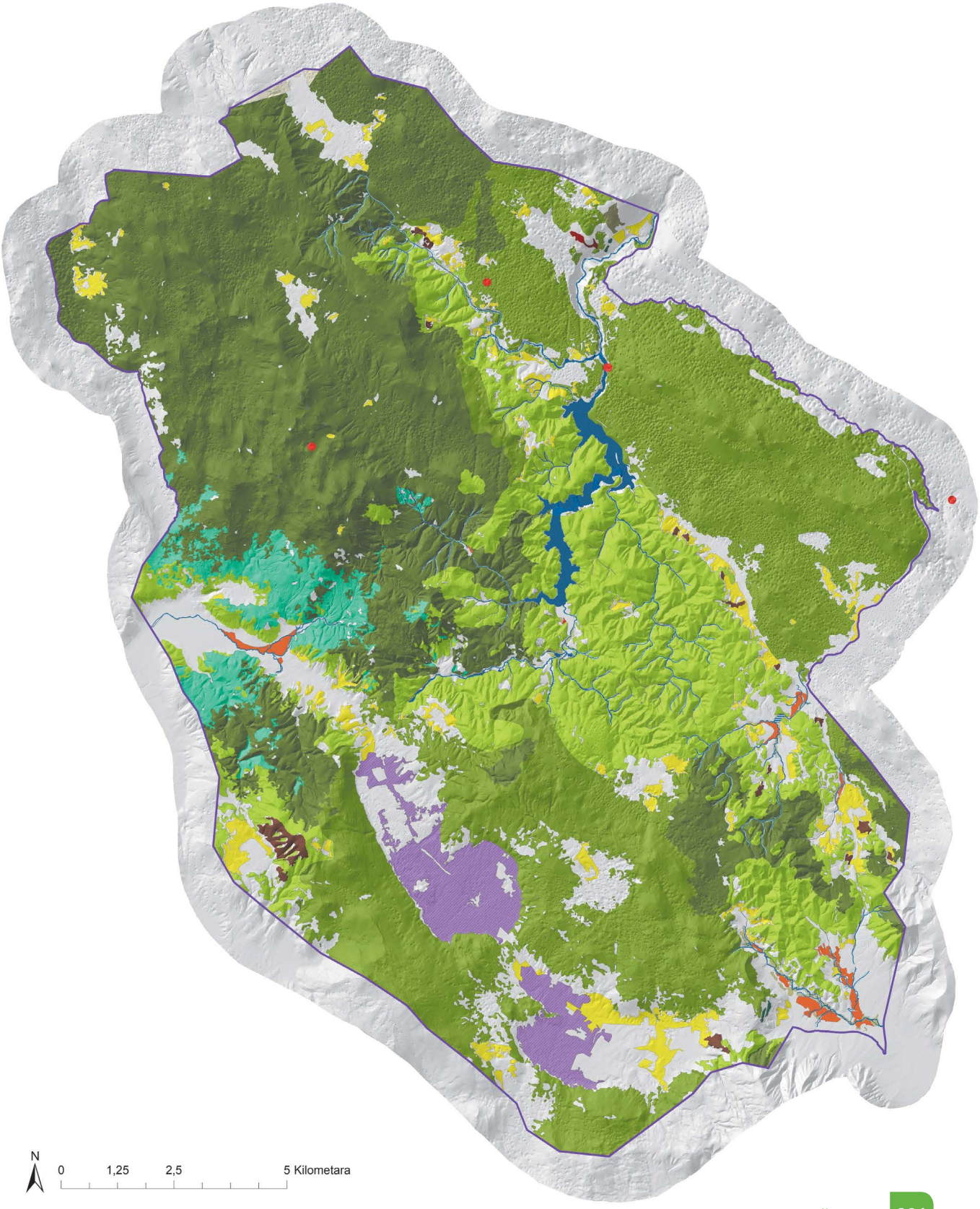

Granica Nacionalnog Parka Plitvička jezera
Špilje i jame zatvorene za javnost 8310
Vodni tokovi s vegetacijom Ranunculion fluitantis i Callitricho-Batrachion 3260
Prijelazni cretovi 7140
Sedrene barijere krških rijeka Dinarida 32A0
Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae) 3140
Travnjaci tvrdače 6230 u kompleksu sa europskim suhim vrištinama 4030
Europske suhe vrištine 4030 u kompleksu sa travnjaci tvrdače 6230
Sastojine Juniperus communis na kiseloj ili bazičnoj podlozi 5130
Suhi kontinentalni travnjaci (Festuco-Brometalia) (*važni lokaliteti za kaćune) 6210
Travnjaci beskoljenke (Molinion caeruleae) 6410
Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (Convolvulion sepii, Filipendulion, Senecion fluviatilis) 6430
Bazofilni cretovi 7230
Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 91E0
Ilirske hrastovo-grabove šume (Erythronio-Carpinion) 91L0
Dinarske borove šume na dolomitu (Genisto januensis-Pinetum) 91R0
Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom 8210
Šume velikih nagiba i klanaca Tilio-Acerion 9180
Šuma hrasta kitnjaka s crnom graholikom i jesenskom šašikom 91M0
Šuma hrasta kitnjaka s crnom graholikom i jesenskom šaši kom 9410
Ilirske bukove šume (Aremonio-Fagion) 91K0
Podzona
Helleboro nigri-Fagetum sylvaticae
Lamio orvale-Fagetum sylvaticae
Omphalodo-Fagetum sylvaticae
Ostryo-Fagetum

5.12 **Ostale kategorije zaštite u NPPJ-u**

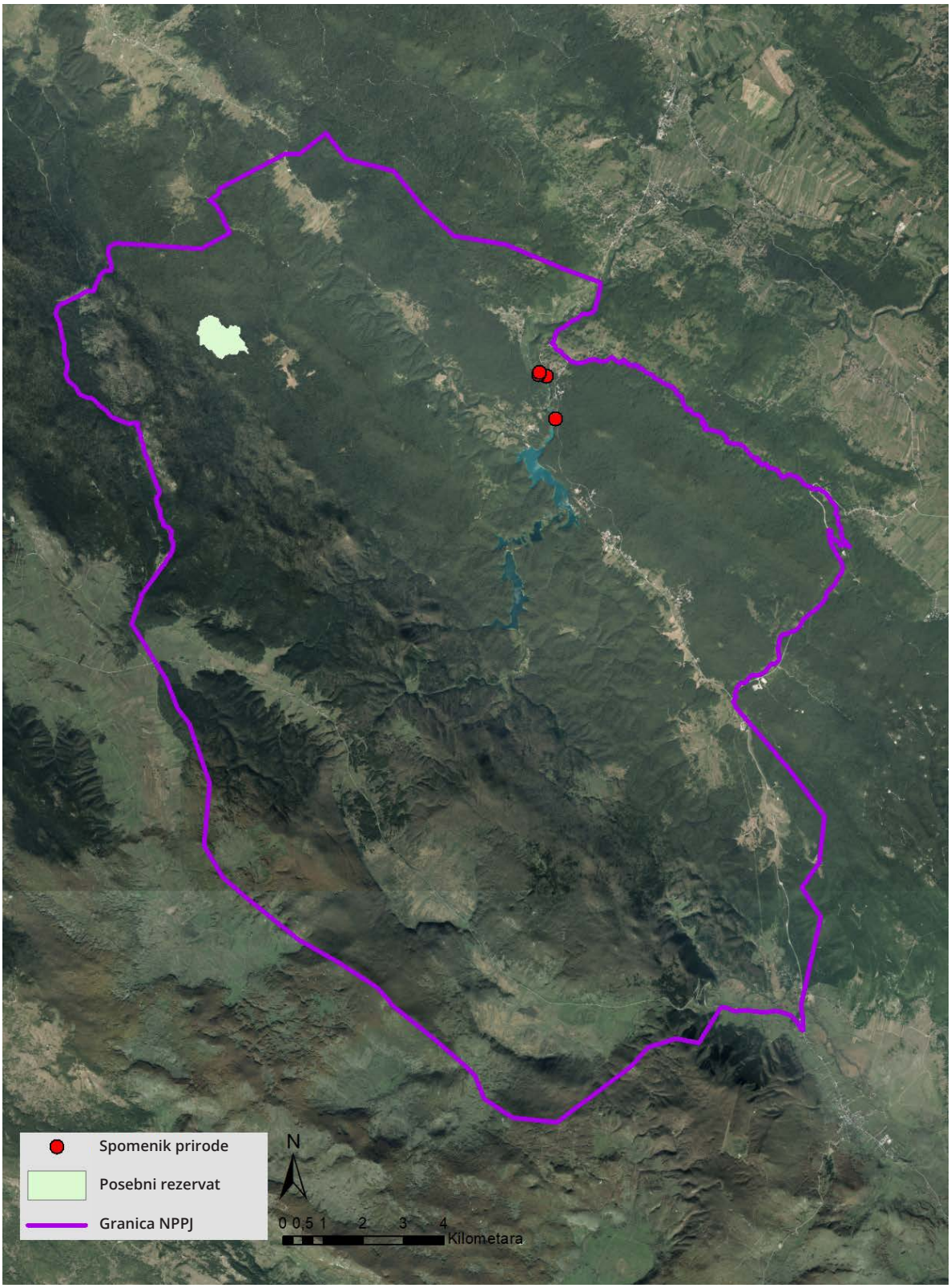

5.13 **Staze za posjetitelje u jezerskoj zoni NPPJ-a**

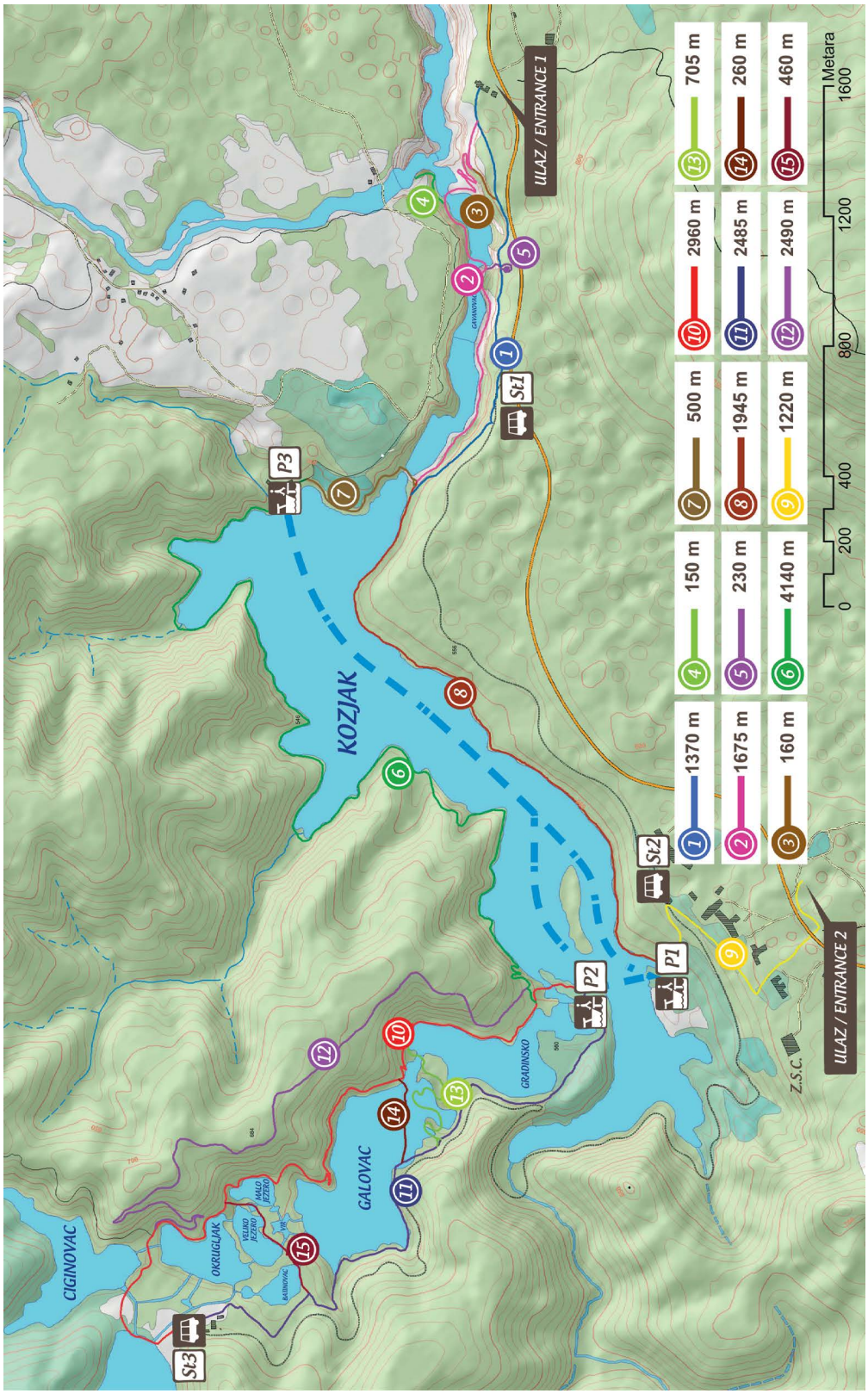

5.14 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (vrste i staništa)

Pregled ciljeva i mjera očuvanja te pridruženih aktivnosti za ciljne vrste i stanišne tipove					
Identifikacijski broj područja: HR5000020					
Naziv područja: Nacionalni park Plitvička jezera					
Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	**Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa**	**Cilj očuvanja**	**Mjere očuvanja**	**Upravno područje**	**Kod aktivnosti**
Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)	3140	Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Očuvati povoljne stanišne uvjete (pH ≥ 7,4, prozirnost ≥ 6 m ili do dna za plиće vode, koncentracija hranjivih tvari ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode)	zaštita prirode	AA23, AA25, AA27, AA37, EB11, EB30
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Očuvati raznolikost vrsta parožina i učestalost pojedinih vrsta, uključujući *Chara contraria, Ch. globularis, Ch. aspera (Ch. delicatula*), *Ch. vulgaris, Ch. hispida* i *Nitella opaca*	zaštita prirode	AA12, AA27, AA37, EB30
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Ukloniti ostale postojeće izvore ili uzroke zagađenja vode u jezerima	zaštita prirode; vodno gospodarstvo; zaštita okoliša	AA7, AA23, AA25, AA27, AA35, AA63, AA64, CA37, ED3, ED6, ED7, ED10
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja u Nacionalnom parku	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Izmjestiti postojeći vodozahvat iz jezera Kozjak	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA10, AA49, ED4, ED5
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima	zaštita prirode	CA1 do CA57

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA34, AA35, EB30
Vodni tokovi s vegetacijom *Ranunculion fluitantis i Callitricho-Batrachion*	**3260**	Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Očuvati povoljne stanišne uvjete (koncentracija hranjivih tvari ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode)	zaštita prirode	AA23, AA27, AA38, EB11, EB30
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka	zaštita prirode	AA15, AA34, AA56
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima	zaštita prirode	CA1 do CA57
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke zagađenja vodotoka	zaštita prirode; vodno gospodarstvo; zaštita okoliša	AA7, AA23, AA27, AA35, AA63, AA64, CA37, ED3, ED6, ED7, ED10
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA34, AA35, EB30
Sedrene barijere krških rijeka Dinarida	**32A0**	Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete (koncentracija hranjivih tvari ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode, zadovoljeni uvjeti za taloženje sedre - pH vrijednost veća od 8, prezasićenost vode kalcijevim solima - I_{zas} > 3 te niske koncentracije otopljenog organskog ugljika (<10 mg L^{-1})	zaštita prirode	AA6, AA7, AA23, AA25, AA27, AA39, EB11, EB30
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Očuvati prirodnu hidromorfologiju jezera i vodotoka	zaštita prirode	AA15, AA26, AA34, AA56

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Sprječavati vegetacijsku sukcesiju, izuzev u dijelovima u kojima je očuvanje vegetacije nužno za zaštitu vrsta (npr. vodomara)	zaštita prirode	AA9, AA12, AA24, AA39
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja u Nacionalnom parku	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Ukloniti ostale postojeće izvore ili uzroke zagađenja vode u jezerima i vodotocima	zaštita prirode; vodno gospodarstvo; zaštita okoliša	AA7, AA23, AA25, AA27, AA35, AA63, AA64, CA37, ED3, ED6, ED7, ED10
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Izmjestiti postojeći vodozahvat iz jezera Kozjak	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA10, AA49, ED4, ED5
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima	zaštita prirode	CA1 do CA57
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA34, AA35, EB30
Europske suhe vrištine	**4030**	Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Osigurati korištenje zemljišta košnjom/ispašom ili kontroliranim paljenjem radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Sprječavati vegetacijsku sukcesiju	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC13, AC19, AC32, AC33, AC34

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
Sastojine *Juniperus communis* na kiseloj ili bazičnoj podlozi	**5130**	Očuvano 98 ha postojeće površine staništnog tipa	Uklanjati stablašice (drvenaste vrste)nakon što njihova visina prijeđe visinu borovice (*Juniperus communis*)	zaštita prirode	AB59
Suhi kontinentalni travnjaci (*Festuco-Brometalia*) (*važni lokaliteti za kaćune)	**6210***	Očuvano 867 ha postojeće površine staništnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Očuvati povoljne staništne uvjete za razvoj travnjaka uspravnog ovsika i srednjega trpuca (As. *Bromo-Plantaginetum mediae*) i travnjaka kalničke šašike (*Seslerietum kalnikensis)*	zaštita prirode	AC1, AC2, AC12, AC19
		Očuvano 867 ha postojeće površine staništnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Očuvati povoljne staništne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
		Očuvano 867 ha postojeće površine staništnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva	zaštita prirode; poljoprivreda	AC32, AC33, AC34
		Očuvano 867 ha postojeće površine staništnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih staništnih uvjeta	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
		Očuvano 867 ha postojeće površine staništnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Sprečavati vegetacijsku sukcesiju	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC2, AC12, AC19, AC32, AC33, AC34
Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	**6230***	Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa staništnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Očuvati povoljne staništne uvjete za razvoj travnjaka uzdignute beskoljenke i dimka (*Crepidi conyzaefoliae-Molinietum altissimae*)	zaštita prirode	AC1, AC14
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa staništnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Očuvati povoljne staništne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	poljoprivreda; zaštita prirode	DA1 do DA8

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Sprječavati vegetacijsku sukcesiju	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC2, AC14, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva	zaštita prirode; poljoprivreda	AC32, AC33, AC34
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
Travnjaci beskoljenke (*Molinion caeruleae*)	**6410**	Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj livada košanica obične beskoljenke i panonskoga grašara (*Molinio-Lathyretum pannonici*)	zaštita prirode	AC1, AC2, AC15, AC19
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljan hidrološki režim za očuvanje stanišnog tipa (visoka vlažnost tla, prirodni režim zimsko-proljetnih poplava koje se izmjenjuju s ljetnom sušom)	zaštita prirode	AC1, AC2, AC15, AC19
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva	zaštita prirode; poljoprivreda	AC32, AC33, AC34
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvano 107 ha postojeće površine staništnog tipa	Sprečavati vegetacijsku sukcesiju	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC2, AC15, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 107 ha postojeće površine staništnog tipa	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AC1, AC2, AC15, AC19, AC32, AC33, AC34, AA38, AA34, EB30
Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (*Convolvulion sepii, Filipendulion, Senecion fluviatilis*)	**6430**	Očuvan staništni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Očuvati povoljne staništne uvjete za razvoj sjenovitih zajednica lopuha (sveza *Petasition officinali*) sa zastupljenim vrstama *Petasites hybridus, P. kablikianus* i *P. albus* te sastojina visokih zeleni s pravom končarom *Filipendula ulmaria*	zaštita prirode	AC2, AC16
		Očuvan staništni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima	zaštita prirode	CA1 do CA57
		Očuvan staništni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Očuvati prirodnu hidromorfologiju i hidrološki režim jezera i vodotoka	zaštita prirode	AA15, AA26, AA34, AA56
		Očuvan staništni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	U slučaju pojave invazivnih stranih vrsta biljaka u staništu, sustavno ih uklanjati	zaštita prirode	AC11, AC37
		Očuvan staništni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
Prijelazni cretovi	**7140**	Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Redovito uklanjati vegetaciju koja zaraštava cret (košnja trave beskoljenke, uklanjanje grmova johe i trušljike) uz mjestimično ostavljanje gole (plješive) površine za naseljavanje svjetloljubivih cretnih vrsta	zaštita prirode	AC1, AC17, AC32, AC34
		Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj vegetacije creta - zajednica zvjezdastog šaša i rosike (*Drosero-Caricetum echinatae*) te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*)	zaštita prirode	AC1, AC17, AC32, AC34
		Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljni vodni režim, uključujući visoku razinu podzemne vode	zaštita prirode	AA1, AA10, AA49, AA53, AA54
		Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
Bazofilni cretovi	**7230**	Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj cretne vegetacije, uključujući: zajednica cretnog šaša (*Caricetum davallianae*), dinarski bazofilni cretovi suhoperke (*Eriophoro-Caricetum paniceae*), bazofilni cretovi beskoljenke i hostovog šaša (*Molinio caeruleae-Caricetum hostianae*), cret male jezernice (*Eleocharis quinqueflora*)	zaštita prirode	AC1, AC18, AC32, AC34, AC35, AC41
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Očuvati povoljni vodni režim i stalno vlaženje cretova	zaštita prirode	AA49, AA53, AA54

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Uklanjati vrste koje intenzivno zaraštavaju stanišni tip (trsku, ljutak, johu, trušljiku) te ostale drvenaste vrste	zaštita prirode	AC34, AC41
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Zabraniti korištenje sredstava za zaštitu bilja	zaštita prirode; poljoprivreda	AC32, AC33, AC34
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	**8210**	Očuvan stanišni tip u zoni rasprostranjenosti bukovih šuma od 21850 ha	Mjere nisu potrebne		AD17, AD18
Špilje i jame zatvorene za javnost	**8310**	Očuvano sedam speleoloških objekata koji odgovaraju opisu stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete u registriranim objektima (tama, vlažnost, prozračnost, fizikalni i kemijski uvjeti, količina vode i hidrološki režim režim) te njihovom nadzemlju i njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode	AD9, AD10, AD19, AD21, AD22, ED23
		Očuvano sedam speleoloških objekata koji odgovaraju opisu stanišnog tipa	Ne dopustiti komercijalno korištenje registriranih speleoloških objekata	zaštita prirode	AD4, AD5, AD14
		Očuvano sedam speleoloških objekata koji odgovaraju opisu stanišnog tipa	Ne dopustiti uređenje speleoloških objekata posjetiteljskom infrastrukturom	zaštita prirode	AD4, AD5, AD14
		Očuvano sedam speleoloških objekata koji odgovaraju opisu stanišnog tipa	Sanirati odlagališta otpada na slivnim područjima speleoloških objekata;	zaštita prirode; zaštita okoliša	AD23, AD26, AD27

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvano sedam speleoloških objekata koji odgovaraju opisu stanišnog tipa	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke zagađenja nadzemnih i podzemnih krških voda	zaštita prirode; vodno gospodarstvo; zaštita okoliša	AA7, AA23, AA27, AA35, AA53, AA63, CA37, ED1, ED2, ED3, ED6, ED7, ED10
Šume velikih nagiba i klanaca *Tilio-Acerion*	**9180***	Očuvan stanišni tipu zoni od 1,5 ha	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30
Šume velikih nagiba i klanaca *Tilio-Acerion*	**9180***	Očuvan stanišni tip u zoni od 1,5 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj šume gorskoga javora i običnoga jasena (*Aceri-Fraxinetum* s. l.)	zaštita prirode	AB1, AB30, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
Aluvijalne šume *(Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae*)	**91E0***	Očuvano 67 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj šikare barske ive (S*alicetum cinereae*) uz rubove močvara, higrofilnih livada i cretova te sastojina crne johe (*Alnetum glutinosae s.*) u poplavnim depresijama	zaštita prirode	AB50, ED4, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 67 ha postojeće površine stanišnog tipa	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AB50, AA34, EB30
		Očuvano 67 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljan hidrološki režim (povremeno plavljenje, visoka razina podzemne vode) te ne provoditi vodotehničke zahvate koji ga mogu narušiti	zaštita prirode	AB50, ED4

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
Ilirske bukove šume (*Aremonio-Fagion*)	**91K0**	Očuvano 21748 ha postojeće površine staništnog tipa	Očuvati povoljne staništne uvjete za razvoj bukovo-jelove šume s mišjim uhom (*Omphalodo-Fagetum*), bukove šume s crnim kukurijekom (*Helleboro nigri-Fagetum*), brdske bukove šume s mrtvom koprivom (*Lamio orvalae-Fagetum*) i bukove šume s crnim grabom (*Ostryo-Fagetum*)	zaštita prirode	AB1, AB30, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 21748 ha postojeće površine staništnog tipa	Očuvati karakteristična svojstva (uključujući prirodni sastav vrsta te bogatstvo i raznolikost biljnih i životinjskih vrsta) i povoljnu strukturu staništa (uključujući visoki udio zrelih, starih i suhih - stojećih i oborenih stabala, osobito stabala s dupljama)	zaštita prirode	AB1, AB30
Ilirske hrastovo-grabove šume (*Erythronio-Carpinion*)	**91L0**	Očuvano 6 ha postojeće površine staništnog tipa	Očuvati povoljne staništne uvjete za razvoj ilirske šume hrasta kitnjaka i običnoga graba s biskupskom kapicom, subasocijacija s dlakavim šašem (*Epimedio-Carpinetum betuli caricetosum pilosae*)	zaštita prirode	AB1, AB30, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 6 ha postojeće površine staništnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB57

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
Panonsko-balkanske šume kitnjaka i sladuna ili cera	**91MO**	Očuvano 14 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj termofilne šume hrasta kitnjaka s crnim grahorom	zaštita prirode	AB1, AB30, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 14 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB57
Dinarske borove šume na dolomitu (*Genisto januensis-Pinetum*)	**91R0**	Očuvano 273 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj šuma običnoga bora s crnim kukurijekom (*Helleboro nigri-Pinetum sylvestris*)	zaštita prirode	AB30, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 273 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB58
Acidofilne šume smreke brdskog i planinskoga pojasa (*Vaccinio-Piceetea*)	**9410**	Očuvano 839 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj smrekove šume s kukurijekom na dolomitu (*Helleboro nigri-Piceetum abietis*)	zaštita prirode	AB30, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 839 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastruktru	zaštita prirode	AB57

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
puzavi celer	*Apium repens*	Očuvana pogodna staništa vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i strukturu obale	zaštita prirode	AA24,
		Očuvana pogodna staništa vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	U vodotocima održavati koncentraciju hranjivih tvari tako da ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode	zaštita prirode	AA7, AA35, AA63, AA64
		Očuvana pogodna staništa vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke onečišćenja vodotoka	zaštita prirode; vodno gospodarstvo; zaštita okoliša	AA7, AA35, AA63
		Očuvana pogodna staništa vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
potočni rak	*Austropotamobius torrentium**	Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju	zaštita prirode	AA12, AA24, AA34, AA42, AA38, AA47, AA56, AC16
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Očuvati povoljna fizikalno-kemijska svojstva vode	zaštita prirode	AA7, AA8, AA29, AA30, AA31, AA32, AA34, AA35, AA47
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	U slučaju pojave invazivnih stranih vrsta rakova u vodotocima, sustavno ih uklanjati (osigurati praćenje pojave invazivnih vrsta koje ugrožavaju ciljnu vrstu i po potrebi provesti eradikaciju)	zaštita prirode	AA47, AA48, AA59, AA60, AA61
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Očuvati obalnu vegetaciju u pojasu od najmanje 2 m	zaštita prirode	AA12, AA24, AA48, AA56, AC16

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	U vodotocima održavati koncentraciju hranjivih tvari tako da ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode	zaštita prirode	AA7, AA35, AA63, AA64
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke zagađenja vodotoka	zaštita prirode; zaštita okoliša	AA35, AA63, AA64
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
širokouhi mračnjak	***Barbastella barbastellus***	Očuvana populacija te skloništa pogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB30,
		Očuvana populacija te skloništa i pogodnastaništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	U slučaju sječe (održavanje šumskih površina uz staze, puteve, vidikovce i objekte) ostaviti stabla s dupljama za koja je utvrđeno da se u njima nalaze kolonije vrste, a zrela stabla ostaviti 24 sata na mjestu prije uklanjanja	zaštita prirode	AB52, AB27, AB29
		Očuvana populacija te skloništapogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvana populacija te skloništapogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Održavati čistine unutar šume (livade, pašnjake i dr.) i njihove grmolike rubne površine te lokve i stajaće vode	zaštita prirode	AB13, AB52, AB53
		Očuvana populacija te skloništapogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Provoditi mjere očuvanja staništnog tipa 8310	zaštita prirode	AD19, AD21
vuk	***Canis lupus****	Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Očuvati povoljne stanišne uvjete	zaštite prirode	AB4, AB27, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Prilikom planiranja cestovne infrastrukture, prema potrebi osigurati izgradnju prijelaza za divlje životinje (zelene mostove)	zaštite prirode; prostorno planiranje; promet	ED7
		Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Električne vodove izvoditi podzemno	zaštita prirode; energetika	ED13
		Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Ne dopustiti značajnije ograđivanje posjeda radi sprečavanja fragmentacije staništa	zaštite prirode	
		Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Sanirati postojeća odlagališta otpada te ne dopustiti ilegalno odlaganje otpada na području;	zaštita prirode; zaštita okoliša	AD23, AD26

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
livadni procjepak	***Chouardia litardierei***	Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	poljoprivreda; zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Očuvati povoljne stanišne uvjete na otvorenim periodički vlažnim travnjačkim zajednicama i bazofilni cretovima u kojima vrsta dolazi	zaštita prirode	AC1, AC2, AC18, AC20, AC24, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta	zaštita prirode; poljoprivreda	DA1 do DA8
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Sprečavati vegetacijsku sukcesiju	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC13, AC19, AC32, Ac33, AC34
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
istočna vodendjevojčica	***Coenagrion ornatum***	Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Očuvati povoljne stanišne uvjete održavanjem kvalitete vode, povoljnog vodnog režima, strukture dna i obale te obalne vegetacije	zaštita prirode	AC16, AC32, AC33, AC34, AA7, AA17, AA37, AA38, AA43, AA44, AA56
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Očuvati vlažne travnjake i cretove	zaštita prirode	AC1, AC2, AC17, AC18, AC20, AC32, AC33, AC34, AC35

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva na povoljnim staništima za vrstu i njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	AC32, AC33, AC34, AA7
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju	zaštita prirode	AA12, AA17, AA24, AA34, AA43, AA44, AA38, AA56, AC16
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
gospina papučica	***Cypripedium calceolus***	Očuvana četiri lokaliteta i pogodna staništa vrste (bjelogorične i mješovite šume i šikare) u zoni od 29400 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim staništima	zaštita prirode	AB1, AB14, AB30, AB40, AB52, AC3, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvana četiri lokaliteta i pogodna staništa vrste (bjelogorične i mješovite šume i šikare) u zoni od 29400 ha	Regulirati aktivnosti vezane uz posjećivanje i turističko-rekreacijsko korištenje uz lokalitete na kojima vrsta dolazi	zaštita prirode	AB40, CA1, CA2, CA6, CA7, CA30, CA32
		Očuvana četiri lokaliteta i pogodna staništa vrste (bjelogorične i mješovite šume i šikare) u zoni od 29400 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
	Drepanocladus vernicosus	Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. *Drosero-Caricetum echinatae*) te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*)) u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete na cretu	zaštita prirode	AC1, AC17, AA27, AA32
		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. *Drosero-Caricetum echinatae*) te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*)) u zoni od 0,6 ha	Redovito uklanjati vegetaciju koja zarašta cret (košnja trave beskoljenke krajem lipnja, uklanjanje grmova johe i trušljike) uz mjestimično ostavljanje gole (plješive) površine za naseljavanje svjetloljubivih cretnih vrsta	zaštita prirode	AC1, AC15, AC17, AA27, AA29, AA31, AA32
		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. *Drosero-Caricetum echinatae*) te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*)) u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj vegetacije creta - zajednica zvjezdastog šaša i rosike (*Drosero-Caricetum echinatae*) te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*)	zaštita prirode	AC1, AC17, AA27, AA29, AA31, AA32
		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. *Drosero-Caricetum echinatae*) te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*)) u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljni vodni režim	zaštita prirode	AA49, AA53, AA54
		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. *Drosero-Caricetum echinatae*) te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*)) u zoni od 0,6 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
močvarna riđa	*Euphydryas aurinia*	Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	zaštita prirode; poljoprivreda	AC28, DA1 do DA8
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Uklanjati drvenaste vrste tamo gdje intenzivno zaraštavaju travnjake	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC13, AC19, AC28, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Ne dopustiti prenamjenu poljoprivrednog zemljišta u kategorijama livada i (krški) pašnjak u druge kategorije	zaštita prirode; poljoprivreda	AC1, AC12 do AC19, AC28, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
danja medonjica	*Euplagia quadripunctaria**	Očuvana pogodna staništa za vrstu u zoni od 28400 ha	Održavati čistine unutar šuma (livade, pašnjake i dr.)	zaštita prirode	AB52
sibirska jezičnjača	*Ligularia sibirica*	Očuvana pogodna staništa vrste (vlažne livade i vodotoci s razvijenom rubnom vegetacijom u zoni od 3 ha)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju uz vodotoke	zaštita prirode	AA12, AA24, AA34, AA56, AC2, AC16, AC20, AC25, AC32, AC34
		Očuvana pogodna staništa vrste (vlažne livade i vodotoci s razvijenom rubnom vegetacijom u zoni od 3 ha)	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja Vrelo Koreničko i Rudanovac	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3
		Očuvana pogodna staništa vrste (vlažne livade i vodotoci s razvijenom rubnom vegetacijom u zoni od 3 ha)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
vidra	*Lutra lutra*	Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom) nužnih za održavanje populacije vrste od najmanje 7 do 8 jedinki;	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka	zaštita prirode	AA11, AA12, AA24, AA34, AA40, AA56
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom) nužnih za održavanje populacije vrste od najmanje 7 do 8 jedinki;	Smanjiti i spriječiti onečišćenje vodotoka te njihovo kanaliziranje	zaštita prirode	AA7, AA11, AA21, AA35, AA40, AA56, AA64, AC37
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom) nužnih za održavanje populacije vrste od najmanje 7 do 8 jedinki;	Ukloniti ostale postojeće izvore ili uzroke onečišćenja vode u jezerima	zaštita prirode; vodno gospodarstvo; zaštita okoliša	AA7, AA21, AA35, AA64,
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom) nužnih za održavanje populacije vrste od najmanje 7 do 8 jedinki;	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja u Nacionalnom parku	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom) nužnih za održavanje populacije vrste od najmanje 7 do 8 jedinki;	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, AA34, EB30
ris	*Lynx lynx**	Očuvano 29200 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Očuvati povoljne stanišne uvjete	zaštita prirode	AB5, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 29200 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Prilikom planiranja cestovne infrastrukture, prema potrebi osigurati izgradnju prijelaza za divlje životinje (zelene mostove)	Promet; zaštita prirode; prostorno planiranje	ED7
		Očuvano 29200 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Ne dopustiti značajnije ograđivanje posjeda radi sprečavanja fragmentacije staništa	zaštita prirode	

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
dugokrili pršnjak	*Miniopterus schreibersii*	Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Očuvati povoljne stanišne uvjete za očuvanje vrste održavanjem šumskih staništa, drvoreda i otvorenih lokvi	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB29, AB45, AB52, AB53, AB21, AB44, , AB 51, , AB54, AB58, AB60
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada te na ulaznim dijelovima špilje ne postavljati vrata s horizontalnim prečkama	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Ne osvjetljavati ulaze u skloništa šišmiša	zaštita prirode	AD10
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310	zaštita prirode	AD19, AD21, AD20, AD22, AD23

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
velika četveropjega cvilidreta	***Morimus funereus***	Očuvano 23700 ha pogodnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	Očuvati povoljne stanišne uvjete na šumskim staništima	zaštita prirode	AB18, AB38, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 23700 ha pogodnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljski infrastrukturu;	zaštita prirode	AB30
velikouhi šišmiš	***Myotis bechsteinii***	Očuvana populacija te skloništa i pogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4
		Očuvana populacija te skloništa i pogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	U slučaju sječe (održavanje šumskih površina uz staze, puteve, vidikovce i objekte) ostaviti stabla s dupljama za koja je utvrđeno da se u njima nalaze kolonije vrste, a zrela stabla ostaviti 24 sata na mjestu prije uklanjanja	zaštita prirode	AB52, AB7, AB29
		Očuvana populacija te skloništa i pogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310	zaštita prirode	AD19, AD21, AD20, AD22, AD23

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvana populacija te skloništa i pogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Održavati čistine unutar šume (livade, pašnjake i dr.) i njihove grmolike rubne površine te stajaće vode	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB29, AB30, AB45, AB52, AB53
		Očuvana populacija te skloništa i pogodna staništa (šumska staništa, posebice šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljski infrastrukturu;	zaštita prirode	AB30
dugonogi šišmiš	***Myotis capaccinii***	Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim staništima za očuvanje vrste	zaštita prirode; šumarstvo	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB29, AB30, AB45, AB52, AB53, AB21, AB44, , AB51, , AB54, AB58, AB60
		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju uz vodotoke te dobru kvalitetu voda	zaštita prirode	AA12, AA24, AA34, AA56, AC2, AC16, AC20, AC32, AC34
		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini (osobito u blizini vodenih površina)	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4 AC32, AC34
		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310	zaštita prirode	AD19, AD21, AD20, AD22, AD23
veliki šišmiš	*Myotis myotis*	Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Očuvati povoljne stanišne uvjete za vrstu očuvanjem šuma, šumskih čistina, šumskih putova i travnjaka	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB29, AB30, AB45, AB52, AB53, AC12 do AC19, AB21, AB44, , AB51, , AB54, AB58, AB60
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Očuvati mozaičnost staništa te poticati redovito održavanje košnjom i/ili ekstenzivnom ispašom	zaštita prirode; poljoprivreda	AC12 do AC19, AC32, AC33, AC34, DA1 do DA8
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Očuvati koridore između skloništa i lovnog područja	zaštita prirode	AB29, AB52, AB53
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Ne osvjetljavati ulaze u skloništa šišmiša	zaštita prirode	AD10

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja u blizini kolonije	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Provoditi mjere očuvanja staništnog tipa 8310	zaštita prirode	AD19, AD21, AD20, AD22, AD23
mirišljavi samotar	***Osmoderma eremita****	Očuvano 23700 ha povoljnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	U slučaju sječe (održavanje šumskih površina uz staze, puteve, vidikovce i objekte) prethodno praćenjem utvrditi i evidentirati pojedinačna stabla nastanjena vrstom i ostavljati ih neposječenima	zaštita prirode	AB18, AB19, AB38
		Očuvano 23700 ha povoljnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim ekosustavima za očuvanje vrste	zaštita prirode	AB18, AB19, AB38, AB45, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 23700 ha povoljnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	Zaštita prirode	AB30

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
južni potkovnjak	***Rhinolophus euryale***	Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Baićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim staništima za očuvanje vrste	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB29, AB30, AB45, AB52, AB53, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Baićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Baićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Očuvati koridore između skloništa i lovnog područja	zaštita prirode	AB29, AB52, AB53
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Baićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Provoditi mjere očuvanja staništnog tipa 8310	zaštita prirode	AD19, AD21, AD20, AD22, AD23
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Ne osvjetljavati ulaze u skloništa šišmiša	zaštita prirode	AD10
veliki potkovnjak	***Rhinolophus ferrumequinum***	Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Očuvati povoljne stanišne uvjete za očuvanje vrste održavanjem bogato strukturiranog krajobraza, smanjenjem učinaka fragmentacije staništa te održavanjem mozaičnosti šumskih staništa, područja pod ekstenzivnom tradicionalnom poljoprivredom, travnjaka, pašnjaka i otvorenih lokvi u lovnom području	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB29, AB45, AB52, AB53, AB21, AB44, AB 51, AB54, AB58, AB60

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Baićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila jezerkinja, Mračnjača i Baićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Baićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Baićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 jedinki i očuvano njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Baićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Baićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Očuvati koridore između skloništa i lovnog područja održavanjem (ili postavljanjem) visoke živice, drvoreda ili šumskog staništa	zaštita prirode	AB52, AB53
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Baićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Baićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Baićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Izbjegavati korištenje antiparazitskih lijekova za stoku - ivermektina i sličnih proizvoda	zaštita prirode; poljoprivreda	DA3, DA4

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Provoditi mjere očuvanja staništnog tipa 8310	zaštita prirode	AD19, AD21, AD20, AD22, AD23
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Ne osvjetljavati ulaze u skloništa šišmiša	zaštita prirode	AD10

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
alpinska strizibuba	*Rosalia alpina**	Očuvano 23700 ha pogodnih staništa za vrstu (topla i osunčana šumska staništa s dovoljno svježe odumrlih ili posječenih stabala krupnijih dimenzija)	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim ekosustavima za očuvanje vrste	zaštita prirode	AB18, AB38
		Očuvano 23700 ha pogodnih staništa za vrstu (topla i osunčana šumska staništa s dovoljno svježe odumrlih ili posječenih stabala krupnijih dimenzija)	Prepustiti šume prirodnom razvoju izizev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	Zaštita prirode	AB30
medvjed	*Ursus arctos**	Očuvano 25 jedinki i očuvana pogodna staništa (šume i ostala prirodna staništa)	Očuvati povoljne stanišne uvjete	zaštita prirode	AB3, AB26, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvano 25 jedinki i očuvana pogodna staništa (šume i ostala prirodna staništa)	Prilikom planiranja cestovne infrastrukture, prema potrebi osigurati izgradnju prijelaza za divlje životinje (zelene mostove)	zaštita prirode; prostorno planiranje; promet	ED7
		Očuvano 25 jedinki i očuvana pogodna staništa (šume i ostala prirodna staništa)	Ne dopustiti značajnije ograđivanje posjeda radi sprečavanja fragmentacije staništa	zaštita prirode	
		Očuvano 25 jedinki i očuvana pogodna staništa (šume i ostala prirodna staništa)	Sanirati postojeća odlagališta otpada te ne dopustiti ilegalno odlaganje otpada na području;	zaštita prirode; zaštita okoliša	AB30
	Buxbaumia viridis	Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete u sjenovitim šumama	zaštita prirode	AB1, AB30, AB41, AB17, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB41, AB17

Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra staništnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Provoditi mjere očuvanja staništnog tipa 91K0;	zaštita prirode	AB1, AB30, AB41, AB17
	Dicranium viride	Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Očuvati povoljne staništne uvjete u starim šumama	zaštita prirode	AB1, AB30, AB41, AB17, AB21, AB44, AB45, AB 51, AB53, AB54, AB58, AB60
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Prepustiti šume prirodnom razvoju izizev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB41, AB17
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Provoditi mjere očuvanja staništnog tipa 91K0	zaštita prirode	AB1, AB30, AB41, AB17
dvoprugasti vijun	*Cobitis bilienata*	Očuvana pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha	Očuvati povoljne staništne uvjete s obzirom na ekološke zahtjeve vrste (npr. povoljni hidrološki režim i fizikalno-kemijska svojstva vode, bez onečišćenja i eutrofikacije)	vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AA15, AA46, AA56
		Očuvana pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha	Provoditi aktivnosti uklanjanja i smanjivanja populacija stranih vrsta (klen, štuka, kalifornijska pastrva i dr.)	zaštita prirode	AA45, AA57, AA61
talijanski zlatni vijun	*Sabanejewia larvata*	Očuvana pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha	Očuvati povoljne staništne uvjete s obzirom na ekološke zahtjeve vrste (npr. povoljni hidrološki režim i fizikalno-kemijska svojstva vode, bez onečišćenja i eutrofikacije)	vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AA15, AA16, AA46, AA56
		Očuvano pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha	Provoditi aktivnosti uklanjanja i smanjivanja populacija stranih vrsta (klen, štuka, kalifornijska pastrva i dr.)	zaštita prirode	AA45, AA57, AA61

* prioritetna vrsta

5.15 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (ptice)

Pregled ciljeva i mjera očuvanja te pridruženih aktivnosti za ciljne vrste i stanišne tipove

Identifikacijski broj područja: HR1000020

Naziv područja: Nacionalni park Plitvička jezera

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
Aegolius funereus	planinski ćuk	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura bukovo-jelove, jelove i smrekove šume za održanje gnijezdeće populacije 20-30 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB30, AB31, AB42, AB53,
Alcedo atthis	vodomar	**1**	**G**			Očuvana populacija i staništa (riječne obale, područja uz spore tekućice i stajaće vode) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1-2 p.	Na vodotocima očuvati strme dijelove obale bez vegetacije, pogodne za izradu rupa za gniježđenje; na područjima na kojima je zabilježena prisutnost vodomara zadržati što više vegetacije u koritu i na obalama vodotoka, a radove uklanjanja drveća i šiblja provoditi samo ukoliko je to nužno za potrebe upravljanja nacionalnim parkom, sukladno planu upravljanja i godišnjim planovima, i to u razdoblju od 01. 09. do 31. 01.	vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AA12, AA19, AA22, AA24

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
Asio flammeus	sova močvarica	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna staništa (otvorene vrištine i travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	poljoprivreda; zaštita prirode	DA1, DA3, DA4, DA8
Bonasa bonasia	lještarka	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura šuma (šume s gustom prizemnom vegetacijom i šumskim čistinama) za održanje gnijezdeće populacije 100 - 200 p.	Na području razmnožavanja lještarke podržavati čistine unutar šume (livade, pašnjake i dr.) i njihove grmolike rubne površine	zaštita prirode	AB37, AB52, AB53

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
Bubo bubo	ušara	**1**	**G**			Očuvana populacija i staništa (stjenovita područja, kamenjarski travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 - 2 p.	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja; ne provoditi sportske i rekreacijske aktivnosti od 01.02. do 15.06. u krugu od 150 m oko poznatih gnijezda; elektroenergetsku infrastrukturu planirati i graditi na način da se spriječe kolizije ptica na visokonaponskim (VN) dalekovodima i elektrokucije ptica na srednjenaponskim (SN) dalekovodima; na dionicama postojećih dalekovoda na kojima se na temelju praćenja potvrdi povećani rizik od kolizije i elektrokucije provesti tehničke mjere sprečavanja daljnjih stradavanja ptica	poljoprivreda; energetika; zaštita prirode	DA1, DA3, DA4, DA8, ED13
						Očuvana populacija i staništa (stjenovita područja, kamenjarski travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 - 2 p.	Posjetiteljsku infrastrukturu ne planirati (ne obnavljati) na desnoj strani kanjona od ulaza 1 nizvodno	zaštita prirode	CA19, CA20
						Očuvana populacija i staništa (stjenovita područja, kamenjarski travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 - 2 p.	Pojačati nadzor (osobito u razdoblju od veljače do srpnja) i spriječiti silazak sa staze radi približavanja rubu kanjona ili spuštanju do samog korita rijeke Korane	zaštita prirode	CA7, CA9

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
Circus pygargus	eja livadarka	**1**	**G**			Očuvana populacija i staništa (otvoreni travnjaci, otvorena mozaična staništa) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja ; elektroenergetsku infrastrukturu planirati i graditi na način da se spriječe kolizije ptica na visokonaponskim (VN) dalekovodima i elektrokucije ptica na srednjenaponskim (SN) dalekovodima; na dionicama postojećih dalekovoda na kojima se na temelju praćenja potvrdi povećani rizik od kolizije i elektrokucije provesti tehničke mjere sprečavanja daljnjih stradavanja ptica	poljoprivreda; energetika; zaštita prirode	DA1, DA3, DA4, DA8, ED13
Crex crex	kosac	**1**	**G**			Očuvana populacija i staništa (vlažni travnjaci, prvenstveno košanice) za održanje gnijezdeće populacije 40 - 60 pjevajućih mužjaka	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Pilot mjera za zaštitu kosca - *Crex crex*	poljoprivreda; vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AC21, AC32, AC33, AC34, DA1 do DA8
Dendrocopos leucotos	planinski djetlić	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura bukove i bukovo-jelove šume za održanje gnijezdeće populacije 50 - 100 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB32, AB42, AB53, AB57

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
Dryocopus martius	crna žuna	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura šume za održanje gnijezdeće populacije 15 - 30 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB32, AB42, AB53,
Falco peregrinus	sivi sokol	**1**	**G**			Očuvana populacija i staništa za gniježđenje (visoke stijene, strme litice) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	Ne provoditi sportske i rekreacijske aktivnosti od 15. 02. do 15. 06. u krugu od 750 m oko poznatih gnijezda; provesti zaštitne mjere na dalekovodima protiv stradavanja ptica od strujnog udara i kolizije; elektroenergetsku infrastrukturu planirati i graditi na način da se spriječe kolizije i elektrokucije ptica	zaštita prirode; energetika	AB34, AB60, ED13
						Očuvana populacija i staništa za gniježđenje (visoke stijene, strme litice) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	Posjetiteljsku infrastrukturu ne planirati (ne obnavljati) na desnoj strani kanjona od Ulaza 1 oko nizvodno	zaštita prirode	CA19, CA20
Ficedula albicollis	bjelovrata muharica	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura bukovih šuma za održanje gnijezdeće populacije 400 - 1000 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB33, AB42, AB52,

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
Ficedula parva	mala muharica	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura šuma (osobito uz vodena staništa-potoci, izvori i dr.) za održanje gnijezdeće populacije 10 - 20 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB33, AB42, AB52,
Glaucidium passerinum	mali ćuk	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura bukovo-jelove, jelove i smrekove šume (uklj. očuvanje malih travnjačkih površina u šumama) za održanje gnijezdeće populacije 8 - 12 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB31, AB42, AB52,
Lanius collurio	rusi svračak	**1**	**G**			Očuvana populacija i staništa (otvorena mozaična staništa) za održanje gnijezdeće populacije 1500 - 2000 p.	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8
Lanius minor	sivi svračak	**1**	**G**			Očuvana populacija i staništa (otvorena mozaična staništa, naročito uz vodu) za održanje gnijezdeća populacije od najmanje 2 - 4 p.	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
Lullula arborea	ševa krunica	**1**	**G**			Očuvana populacija i otvorena mozaična staništa za održanje gnijezdeće populacije 10 - 20 p.	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8
Pernis apivorus	škanjac osaš	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura šuma za održanje gnijezdeće populacije 1 - 2 p.	Očuvati staništa	zaštita prirode	AB35
Picoides tridactylus	troprsti djetlić	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura bukovo-jelove, jelove i smrekove šume za održanje gnijezdeće populacije 50 - 100 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB32, AB42, AB53,
Picus canus	siva žuna	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura šume za održanje gnijezdeće populacije 50 - 80 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu	zaštita prirode	AB1, AB30, AB32, AB42, AB53, AB57
Strix uralensis	jastrebača	**1**	**G**			Očuvana populacija i pogodna struktura bukovo-jelove šume za održanje gnijezdeće populacije 70 - 80 p.	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu		
Sylvia nisoria	pjegava grmuša	**1**	**G**			Očuvana otvorena mozaična staništa za održanje gnijezdeće populacije 100 - 300 p.	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8

5.16 Spektar mogućnosti doživljaja i alokacija različitih klasa unutar NPPJ-a

Cilj upravljanja posjećivanjem, odnosno ciljno stanje sustava posjećivanja detaljnije je definirano tzv. ROS (eng. *Recreation Opportunity Spectrum*) klasama koje opisuju spektar doživljajnih mogućnosti koje Park nudi, na način da se svaka od klasa na spektru opisuje s:

- ključnim elementima doživljaja;
- biofizičkim, društvenim i upravljačkim preduvjetima za željeni doživljaj;
- pokazateljima koji predstavljaju mjerljive varijable čijim praćenjem se prati zadovoljenost pojedinih specificiranih preduvjeta; te
- standardima za pokazatelje, koji predstavljaju vrijednosti pokazatelja za koje su specificirani preduvjeti još uvijek granično ispunjeni, odnosno čijim premašivanjem oni prestaju biti ispunjeni, a to posljedično znači da prestaje biti omogućen neki od ključnih elemenata željenog doživljaja.
- Tablice u nastavku daju opis ROS klasa određenih za NPPJ, a priložena zonacijska karta prikazuje alokaciju ROS klasa (tj. različitih ciljnih mogućnosti doživljaja) unutar Parka.

5.16.1 **Opis ROS klasa za NPPJ**

PODRUČJA PARKA IZVAN SUSTAVA POSJEĆIVANJA

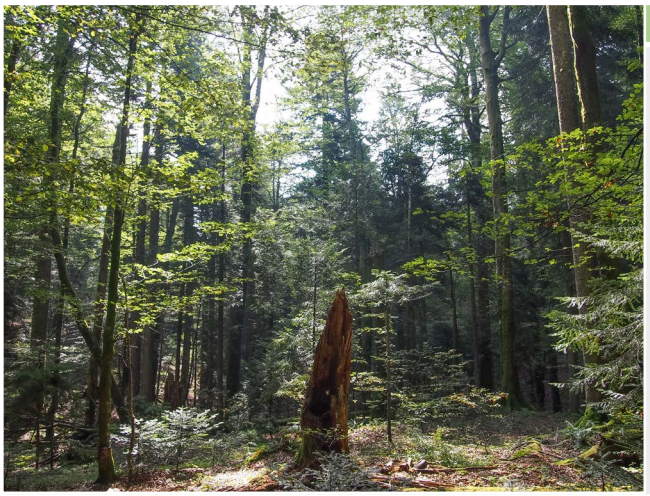

KLJUČNI ELEMENT

- zona zabranjenog samostalnog ulaza
- osiguran nadzor nad poštivanjem zabrane samostalnog ulaza
- isključivo dopuštena znanstvena istraživanja i praćenja stanja

KLASA I

KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA

- Neposredan doživljaj izvorne divljine;
- Iskustvo susreta s divljim vrstama i njihovim tragovima i zvukovima (medvjed, srna, divlje svinje, mali sisavci, sove, djetlići)
- Osjećaj pustolovine, udaljenosti od civilizacije
- Samoća, mogućnost za duhovno uranjanje
- Samostalno snalaženje i kretanje u prostoru po markiranoj stazi; izazov fizički zahtjevnije staze
- Visoka razina oslanjanja na sebe

BIOFIZIČKI UVJETI

- Očuvana priroda, zvukovi, slike, boje, mirisi i tragovi brojnih divljih vrsta (ptičji pjev, šum vjetra, škripa stabala)
- Nema pokazatelja promjena koje u ekosustavu uzrokuje čovjek (izgrađenih objekata, cesta, komunalne infrastrukture, tragova šumarskih ili poljoprivrednih aktivnosti, otpada i sl.)
- Posjetiteljska infrastruktura uključuje samo markirane neuređene planinarske staze; informacijski sadržaji se mogu nalaziti samo na krajnjim točkama staze
- Fizički zahtjevne ili vrlo zahtjevne staze za čiji obilazak je potrebno planinarsko iskustvo, oprema i fizička spremnost
- Područje je udaljeno od zona turističkih usluga i većih prometnica, visoka razina oslanjanja na sebe
- Duljina staze (trajanje obilaska za doživljaj divljine) - minimalno 8 km
- Udaljenije područje - maksimalna udaljenost od zone turističkih usluga je 12 km

POKAZATELJI I STANDARDI

- Prisutnost i stanje očuvanosti značajnih vrsta i staništa (praćenje bioraznolikosti pokazuje dobro stanje očuvanosti)
- Razina buke iz neprirodnih izvora, uključujući i posjetitelje (nema je ili je zanemariva)
- Broj tragova nedopuštenog ponašanja: divlji putevi, tragovi paljenja vatre, oštećena stabla ili putokazi, otpad, tragovi obavljanja nužde (nema ih)
- Razina korištenja staza (širina, utabanost) (minimalno utabana staza bez vidljivih proširenja)

DRUŠTVENI UVJETI

- Individualni posjetitelji i manje grupe, isključivo pješaci
- Mala vjerojatnost susreta s drugim ljudima

POKAZATELJI I STANDARDI

- Susret s drugim posjetiteljima na stazi (90 % vjerojatnosti za ne više od 3 susreta s drugim posjetiteljima tijekom obilaska)

UPRAVLJAČKI UVJETI

- Postoje pravila ponašanja na stazi o kojima su posjetitelji, kao i o zahtjevnosti staze, informirani prije ulaska (putem weba, pri kupnji ulaznica ili najkasnije na ulazima na stazu). Pravila uključuju: radi sigurnosti posjetitelja obavezna je prijava ulaska i izlaska sa staze (službenoj osobi, prilikom kupovine karte, *on-line* i dr.); kretanje je dopušteno samo po markiranim stazama; nije dopušteno korištenje bicikala i motornih vozila; pristup kućnim ljubimcima nije dopušten; moguća ograničenja veličine grupe; moguće određeni obavezni i/ili preporučeni smjerovi kretanja s ciljem smanjivanja vjerojatnosti susreta s drugim posjetiteljima; određeno vrijeme otvorenosti staze za posjetitelje tijekom dana; nije dopušteno kampiranje i noćenje; ograničenja u korištenju staza ovisno o vremenskim uvjetima i sezoni; preporučena potrebna oprema i načini ponašanja na stazi (kretanje u tišini i sl.); „*leave no trace*“ *policy*
- Na krajnjim točkama staze postoje upozorenja za posjetitelje vezana uz zahtjevnost staze, potrebnu opremu i sl.
- Vrlo mala vjerojatnost susreta s nadzornicima i drugim osobljem Parka
- Moguća je organizacija vođenih tematskih tura (*birdwatching*, botaničke ture i sl.) za male grupe
- Ograničena pokrivenost GSM mrežom
- Osigurana pomoć na poziv u slučaju nezgode

POKAZATELJI I STANDARDI

- Broj prijavljenih posjeta na stazama u danu (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Prisutnost nadzornika i drugog osoblja Parka (redovne ophodnje staza od strane nadzornika – učestalost ophodnji će se odrediti za pojedinu stazu, nakon uspostave, ovisno o posjećenosti – više korištene staze, veća učestalost ophodnji)
- Broj intervencija uslijed ozljeda ili gubljenja na stazi (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Vrijeme dolaska pomoći u slučaju nezgode (1 dežurni spasilački tim raspoloživ za cijeli Park u vrijeme sezone posjećivanja; vrijeme dolaska na poziv: maksimalno 4 sata na bilo kojem dijelu staze u klasi)
- Zadovoljstvo posjetitelja doživljajem izvorne prirode kroz susret s divljim vrstama, opažanje njihovih tragova i sl.; dobivenim informacijama prije odlaska na stazu; kvalitetom markiranosti staze (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na ljestvici od 1 do 10))

KLASA II

KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA

- Neposredan doživljaj očuvane prirode;
- Iskustvo susreta s divljim vrstama i njihovim tragovima i zvukovima (medvjed, srna, divlje svinje, mali sisavci, sove, djetlići);
- Osjećaj izmaknutosti od civilizacije;
- Prilika za učenje o vrijednostima Parka kroz poučne staze;
- Usmjereno samostalno kretanje po stazama;
- Srednja razina oslanjanja na sebe

BIOFIZIČKI UVJETI

- Očuvana priroda, zvukovi, slike, boje, mirisi i tragovi brojnih divljih vrsta (ptičji pjev, šum vjetra, škripa stabala)
- Nema pokazatelja promjena koje u ekosustavu uzrokuje čovjek (nema izgrađenih objekata, većih cesta, komunalne infrastrukture, tragova šumarskih ili poljoprivrednih aktivnosti, otpada i sl.), osim šumskih cesta i uređenih planinarskih staza s interpretacijskim sadržajima
- Prisutne su uređene planinarske staze, na prirodnoj podlozi, s markacijama, putokazima, informacijskim i interpretacijskim sadržajima (npr. tablama, manjom interpretacijskom opremom, beacon odašiljačima i sl.), vidikovcima te mjestima za predah i doživljaj prirode, koji ne narušavaju ukupni doživljaj prirodnosti
- Fizički srednje zahtjevne staze za čiji obilazak nije potrebno posebno planinarsko iskustvo, oprema (osim prikladne obuće i odjeće) ili fizička spremnost
- Područje je lako dostupno, srednja razina oslanjanja na sebe
- Duljina staze - maksimalno 9 km
- Maksimalna udaljenost od zone turističkih usluga je 6 km

POKAZATELJI I STANDARDI

- Prisutnost i stanje očuvanosti značajnih vrsta i staništa (praćenje bioraznolikosti pokazuje dobro stanje očuvanosti)
- Razina buke iz neprirodnih izvora, uključujući i posjetitelje (70 % vremena je nema ili je zanemariva)
- Broj tragova nedopuštenog ponašanja: divlji putevi (nema ih); tragovi paljenja vatre, oštećena stabla ili posjetiteljska oprema, otpad, tragovi obavljanja nužde (nema ih ili su sporadični)
- Razina korištenja staza (širina, utabanost) (plitko utabana staza širine do 1 m)

DRUŠTVENI UVJETI

- Individualni posjetitelji i manje grupe sa ili bez vodiča, isključivo pješaci
- Povremeni, a u sezoni moguće i češći, susreti s drugim ljudima

POKAZATELJI I STANDARDI

- Susret s drugim posjetiteljima na stazi (80 % vjerojatnosti za ne više od 5 susreta s drugim posjetiteljima tijekom obilaska)

UPRAVLJAČKI UVJETI

- Postoje pravila ponašanja na stazi o kojima su posjetitelji, kao i o zahtjevnosti staze, informirani prije ulaska (putem weba, pri kupnji ulaznica ili najkasnije na ulazima na stazu). Pravila uključuju: kretanje je dopušteno samo po stazama, uz moguće zadržavanje na interpretacijskim punktovima ili mjestima za predah i doživljaj prirode; preporučeni smjer kretanja (radi tijeka interpretacije i smanjenja broja susreta); nije dopušteno korištenje bicikala i motornih vozila; pristup kućnim ljubimcima nije dopušten; određeno vrijeme otvorenosti staze za posjetitelje tijekom dana; ograničenja u korištenju staza ovisno o vremenskim uvjetima i sezoni; preporučena prikladna obuća i odjeća, voda i sl.; „leave no trace“ policy
- Na krajnjim točkama staze postoje upozorenja za posjetitelje vezana uz zahtjevnost staze, potrebnu opremu i sl.
- Velika vjerojatnost susreta s nadzornicima i drugim osobljem Parka
- Mogućnost vođenih obilazaka s dodatnom interpretacijom
- Nema organiziranog prijevoza
- Osigurana pomoć na poziv u slučaju nezgode

POKAZATELJI I STANDARDI

- Broj posjetitelja po danu (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Prisutnost nadzornika i drugog osoblja Parka (minimalno jedan nadzornik ili druga službena osoba stalno prisutna na stazi u vremenu kad je staza otvorena za posjetitelje)
- Broj intervencija uslijed ozljeda ili gubljenja na stazi (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Vrijeme dolaska pomoći u slučaju nezgode (1 dežurni spasilački tim raspoloživ za cijeli Park u vrijeme sezone posjećivanja; vrijeme dolaska na poziv: maksimalno 3 sata na bilo kojem dijelu staze u klasi)
- Zadovoljstvo posjetitelja doživljajem prirode kroz susret s divljim vrstama, opažanje njihovih tragova i sl.; dobivenim informacijama prije odlaska na stazu; kvalitetom interpretacijskih sadržaja na stazi; kvalitetom markiranosti staze; razinom ometanja od strane drugih posjetitelja (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na ljestvici od 1 do 10)

KLASA III

KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA

- Oduševljenje jedinstvenom prirodom – „*wow* efekt“
- Neposredan osjet i doživljaj izvorne prirode, naročito vode („*crispy air*“),
- Osjećaj povezivanja s drugim ljudima kroz dijeljenje doživljaja oduševljenja prirodom
- Prilika za aktivno i pasivno učenje o jedinstvenoj univerzalnoj vrijednosti Parka prepoznatom kao UNESCO svjetska baština
- Osjećaj ugode i sigurnosti, prilika za laganu rekreaciju, šetnju, boravak u prirodi – niska razina oslanjanja na sebe

BIOFIZIČKI UVJETI

- Očuvani vodeni ekosustav te prirodni krajobraz JUV jezerskog područja, minimalno narušen posjetiteljskom infrastrukturom
- Prisutne su uređene staze, mostići, pristaništa, mjesta za predah i doživljaj prirode, sve s minimalnim utjecajem na prirodu (uključujući i bez rizika statičkog oštećenja sedrenih barijera), usklađeno s postojećim vizualnim identitetom, bez objekata koji narušavaju prirodni krajolik i vizure. Signalizacija i znakovi zabrane (regulacija) su česti, ali nenametljivi, te vode posjetitelje kroz samostalni obilazak. U prostoru mogu biti prisutni električni brodovi i čamci za veslanje.
- Interpretacijski i informacijski sadržaji su prisutni u prostoru, ali u manjoj mjeri i na mjestima gdje ne ometaju doživljaj. Unutar klase mogu biti uređene kraće poučne staze s edukacijskim sadržajima, u rubnim područjima, izvan najuže jezerske zone s najvećom gustoćom posjećivanja.
- Vidljivost drugih dijelova sustava obilaska sa staze (*cross-viewing*) - minimalna udaljenost do staze koja je u vizuri posjetitelja je 200 m.
- Fizički slabo do srednje zahtjevne staze, od staza prikladnih za posjetitelje s teškoćama u kretanju do srednje zahtjevnih za čiji obilazak nije potrebno posebno planinarsko iskustvo, oprema ili fizička spremnost.
- Područje je lako dostupno, niska razina oslanjanja na sebe. U rubnom području klase postoje zone ugostiteljskih usluga.
- Maksimalna udaljenost od zone turističkih usluga je 3 km.

POKAZATELJI I STANDARDI

- Stanje očuvanosti vodenog ekosustava i prisutnost ključnih vrsta (praćenje bioraznolikosti pokazuje dobro stanje očuvanosti)
- Utjecaj posjetiteljske infrastrukture na statiku sedrenih barijera (nema primjetnih promjena na statici barijera) i eroziju tla sa staza u jezera (nema je)
- Prisutnost panoramskih vozila i brodova (trenutni broj panoramskih vozila i brodova, uz usklađivanje njihovih kapaciteta)
- Prisutnost čamaca za veslanje (na Kozjaku) (maksimalno 12, potrebno istražiti utjecaj na ptice i doživljaj drugih posjetitelja te definirati sezonske razlike u korištenju ovisno o gniježđenju ptica ili sl.)
- Broj tragova nedopuštenog ponašanja: silasci sa staze, proširenja staza, divlji putevi, tragovi paljenja vatre (nema ih); oštećena stabla ili posjetiteljska oprema (nema ih ili su sporadični); smeće (moguće povremeno vidljivo (broj pojava manji od 1 % broja posjetitelja dnevno), ali ne starije od 1 dana))

DRUŠTVENI UVJETI

- Vrlo česta, u sezoni i stalna prisutnost drugih posjetitelja u blizini, ali bez zagušenja duž staze
- Moguća su kraća čekanja za ukrcaj na brod i panoramsko vozilo

POKAZATELJI I STANDARDI

- Broj posjetitelja na segmentu staze (definiranje standarda praćenjem mjesta zagušenja i usporedba s brojem ulaza posjetitelja po satu)
- Broj ljudi u određenom trenutku (PAOT) na mjestima za predah i doživljaj prirode (definiranje standarda praćenjem broja posjetitelja i njihovog zadržavanja; definiranje potreba za dodatnim mjestima za predah i doživljaj prirode)
- Vrijeme čekanja za ukrcaj na brod i panoramsko vozilo (maksimalno 20 min)
- Broj ljudi uz pojedinu tablu na poučnoj stazi (ankete pokazuju da ljudi nisu osjećali gužvu te da su imali dovoljno vremena i prostora za korištenje interpretacijskih sadržaja)

UPRAVLJAČKI UVJETI

- Posjetitelji su pravovremeno informirani o pravilima posjećivanja i načinima rezervacije i kupnje ulaznica.
- Kretanje i ponašanje posjetitelja unutar sustava obilaska je visoko regulirano i organizirano te postoje ograničenja i pravila o kojima se posjetitelje informira prije ulaska (putem weba, pri kupnji ulaznica), na ulazima te unutar sustava obilaska. Pravila i ograničenja uključuju: ograničen je maksimalni broj ulazaka po satu; obavezno je kretanje po stazama, uz moguće zadržavanje na mjestima za predah i doživljaj prirode; obavezni smjerovi kretanja (uspostavljeno jednosmjerno kretanje radi izbjegavanja mimoilaženja i zagušenja); određeno je vrijeme otvorenosti staze za posjetitelje tijekom dana; moguće su promjene pravila korištenja staza ovisno o vremenskim uvjetima i sezoni; preporučena je prikladna obuća i odjeća, voda i sl.; nije dopušteno korištenje bicikala i motornih vozila; pristup kućnim ljubimcima nije dopušten; „*leave no trace*“ policy
- Postoji organiziran prijevoz brodovima i panoramskim vozilima
- Dio sustava obilaska prilagođen za pristup kolicima (dječjim, invalidskim)
- Na ulazima na stazu postoje upozorenja za posjetitelje vezana uz zahtjevnost staze, potrebnu opremu i sl.
- Osigurana je projektirana i redovno održavana sigurnost staza
- Česti susreti s nadzornicima i drugim osobljem Parka
- Mogućnost vođenja edukacijskih obilazaka izvan vršne sezone ili na poučnim stazama izvan najuže jezerske zone s najvećom gustoćom posjećivanja
- Uspostavljena pravila vezana uz grupne posjete (broj, veličina i način vođenja grupa posjetitelja)
- Osigurana pomoć na poziv u slučaju nezgode

POKAZATELJI I STANDARDI

- Broj ulazaka po satu (definiranje standarda praćenjem stanja s testiranjem propusnosti sustava po satu s određenim brojem posjetitelja; definiranje broja ulaza po satu i ulazu ovisno o sezoni)
- Prisutnost nadzornika i drugog osoblja Parka (minimalno po jedan nadzornik ili druga službena osoba prisutna na svakoj kritičnoj točki (mjestima čekanja, mjestima veće gustoće posjetitelja, mjestima čestih kršenja pravila), u vremenu kad je staza otvorena za posjetitelje)
- Broj upozorenja posjetiteljima, od strane nadzornika ili drugog osoblja Parka, vezanih uz nepoštivanje pravila ponašanja (broj pojava manji od 1 % broja posjetitelja dnevno)
- Broj intervencija uslijed ozljeda ili gubljenja na stazi (u početku provedbe plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Vrijeme dolaska pomoći u slučaju nezgode (1 dežurni spasilački tim raspoloživ za cijeli Park u vrijeme sezone posjećivanja; vrijeme dolaska na poziv: maksimalno 2 sata na bilo kojem dijelu staze u klasi)
- Zadovoljstvo posjetitelja doživljenim – prema elementima postojećeg Upitnika za posjetitelje (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na ljestvici od 1 do 10))

KLASA IV

KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA

- Doživljaj ambijenta tradicijskih naselja i arhitekture
- Doživljaj raznih načina suživota čovjeka i prirode, načina korištenja zemljišta (poljoprivredne površine, vrtovi, okućnice, travnjaci, tradicijske sorte i pasmine) i obrta (pilana, mlinovi, šindra...)
- Upoznavanje načina života u ovom području kroz komunikaciju s lokalnim stanovništvom
- Boravak i ostale ugostiteljske usluge na turističkim OPG-ovima ili u izvornom obiteljskom smještaju, odmor i opuštanje
- Mogućnost kupovine lokalnih proizvoda izravno od proizvođača („na pragu")
- Učenje o kulturnoj baštini područja i drugim vrijednostima

BIOFIZIČKI UVJETI

- Mala tradicijska naselja (raštrkana) s očuvanim tradicijskim ruralnim krajobrazom; tradicijski vrtovi, voćnjaci, okućnice, plotovi (pleteni), živice, objekti vezani uz tradicijske obrte (mlinovi, pilana i sl.); prisutna je poljoprivreda i poluprirodna staništa (travnjaci) u povoljnom stanju očuvanja
  ILI drugi očuvani objekti i lokaliteti kulturne baštine
  ILI živa (stalno naseljena) naselja
- Nema objekata i gospodarskih aktivnosti koji izrazito narušavaju ambijent
- Moguća je prisutnost interpretacijskih sadržaja i informacijskih oznaka (putokaza, informacijskih tabli te interpretacije glavnih sadržaja); moguće i poučne staze koje razinom infrastrukturne opremljenosti i zahtjevnosti odgovaraju stazama prisutnim u ROS klasi II
- U području su prisutne javne prometnice

POKAZATELJI I STANDARDI

- Udio kuća s očuvanim tradicijskim elementima (arhitekturom, okućnicama, poljoprivrednim površinama, objektima tradicijskih obrta) (minimalno trećina naselja)
  ILI očuvani kulturni krajobraz travnjaka (nema objekata i gospodarskih aktivnosti koje izrazito narušavaju ambijent)
  ILI prisutnost drugih očuvanih objekata i lokaliteta kulturne baštine (barem jedan prezentiran objekt/lokalitet kulturne baštine)
  ILI udio gospodarstava (uključujući i ruševine) u kojima se ne živi (maksimalno trećina naselja)
- Broj tragova nedopuštenog ponašanja: oštećena infrastruktura ili objekti kulturne baštine (nema ih)

DRUŠTVENI UVJETI

- Prisutnost stanovništva koje se bavi poljoprivredom u skladu s očuvanjem bioraznolikosti ili tradicijskim obrtima
  ILI prisutnost autentičnog lokalnog načina života
- Ponuda tradicijskih proizvoda i ugostiteljskih usluga
- Moguće održavanje manifestacija i okupljanja (lokalne tržnice, sajmovi, Dani sira, Dani medvjeđeg luka, tradicijske svečanosti i dr.)
- Prisutnost posjetitelja je takva da ne narušava doživljaj ambijenta živog tradicijskog naselja

POKAZATELJI I STANDARDI

- Broj aktivnih tradicijskih poljoprivrednih gospodarstava ili tradicijskih obrta u naselju (minimalno 20 % domaćinstava)
  ILI udio stalno naseljenih domaćinstava (minimalno 70 % stalno naseljenih domaćinstava u naselju)
- Udio domaćinstava koji nudi ponudu tradicijskih jela od lokalno proizvedenih namirnica ili prodaju tradicijskih proizvoda na pragu ili druge komplementarne turističke sadržaje (minimalno 20 % domaćinstava)

UPRAVLJAČKI UVJETI

- Poštivanje privatnog vlasništva i uvjeta koje postavlja lokalno stanovništvo te običaja
  ILI poštivanje pravila ponašanja za posjećivanje objekata i lokaliteta kulturne baštine
- Osiguran organizirani prijevoz i/ili parkirališna mjesta
- Mogućnost vođenih obilazaka

POKAZATELJI I STANDARDI

- Godišnji broj posjetitelja (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Broj pritužbi lokalnog stanovništva vezanih uz prisutnost posjetitelja (manje od 30 % stanovnika ima pritužbe)
- Zadovoljstvo posjetitelja doživljenim (ukupna ocjena zadovoljstva posjetitelja prikupljena kroz ankete veća od 8 (na ljestvici od 1 do 10))

KLASA V

KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA

- Ulaz u Park, prvi kontakt s Parkom, osjećaj dobrodošlice kroz kontakte s osobljem, stvaranje očekivanja vezano uz posjet Parku
- Primanje informacija i poruka (pravila ponašanja, informacije o širem području, sva ponuda Parka itd.)
- Dostupnost turističkih usluga, niska razina oslanjanja na sebe, odmor
- Posredni doživljaj vrijednosti Parka i svrhe zaštićenog područja kroz prezentacijski centar, info punktove i sl.
- Doživljaj tradicije i identiteta područja kroz ponudu ugostiteljskih objekata (hotele, kampove i restorane) i suvenirnice
- Susret s ljudima iz različitih kultura

BIOFIZIČKI UVJETI

- Značajno izmijenjen prirodni ambijent s izgrađenim stazama, cestama i većim objektima
- Arhitektonski kvalitetni objekti i hortikulturno uređenje, uklopljeni u krajobraz, utemeljeni na kulturnoj baštini i identitetu područja, s dizajnom i tehnološkim rješenjima koji uvažavajući posebnosti područja osiguravaju minimalni utjecaj na krajobraz, prirodu i okoliš

POKAZATELJI I STANDARDI

- Broj tragova nedopuštenog ponašanja: divlji putevi, oštećena infrastruktura, smeće (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje i redovno održavanje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Izgrađenost (dugoročno planirani rast izgrađenosti područja nije veći od x % (odredit će se kroz diskusiju u sklopu izmjena i dopuna PPPPO-a) trenutno izgrađene površine)

DRUŠTVENI UVJETI

- Visoko motivirano, ljubazno i profesionalno osoblje Parka na raspolaganju posjetiteljima u cijelom području
- Posebnost i prepoznatljivost ugostiteljske ponude temelje se na prirodnoj i kulturnoj baštini, dugoj turističkoj tradiciji područja te visokoj kvaliteti ugostiteljske usluge
- Stalna prisutnost drugih posjetitelja u blizini, ali bez zagušenja; moguća su kraća čekanja za pojedine usluge (posjetiteljski centar, restorani i sl.)

POKAZATELJI I STANDARDI

- Udio objekata u vlasništvu JU-a koji u svojoj ponudi nude neke lokalne proizvode (minimalno 50 % objekata)
- Broj kulturnih manifestacija koje se održavaju u objektima JU-a(minimalno 1 tjedno tijekom vršne sezone posjećivanja)
- Udio suvenira utemeljenih na tradiciji u ponudi suvenirnica (minimalno 20 % suvenira u ponudi)
- Broj posjetitelja prezentacijskog centra (kapacitet posjetiteljskog centra je iskorišten više od 75 %)
- Zadovoljstvo posjetitelja dostupnošću informacija, ljubaznošću i profesionalnošću osoblja, ugostiteljskom uslugom, doživljenim kroz posjetiteljski centar, ponudom suvenira, duljinom čekanja za ulaz u Park, duljinom čekanja na WC (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na ljestvici od 1 do 10))

UPRAVLJAČKI UVJETI

- Visoka razina prisutnosti pravila/regulacije korištenja svih usluga
- Adekvatno organizirani, kapacitirani i opremljeni ulazi u Park, parkirališta, signalizacija i info punktovi
- Adekvatno organizirani, kapacitirani i opremljeni prezentacijski centri, ugostiteljski objekti, suvenirnice
- Prilagođenost objekata i sadržaja raznim potrebama posjetitelja, uključujući djecu, posjetitelje s poteškoćama i dr. -
- na većini lokacija u klasi prisutni su zabavno-didaktički sadržaji za djecu; pristup posjetiteljima s poteškoćama u kretanju omogućen je u većini objekata i sadržaja
- Dopušten pristup kućnim ljubimcima (osim unutar objekata JU-a)
- Dovoljni kapacitet usluga dostupan tijekom cijele godine

POKAZATELJI I STANDARDI

- Utjecaj objekata na okoliš i prirodu (minimalno 70 % objekata je eko certificirano)
- Broj dnevnih upita vezanih uz pronalaženje određenih sadržaja u prostoru (ne više od 10 % posjetitelja koji postavljaju isti upit)
- Prometna zagušenja i nepropisno parkiranje (nema ih)
- Broj vozila na parkingu (i vrijeme zadržavanja vozila) (minimalno 5 % slobodnih mjesta na parkingu)

5.16.2 **Alokacija ROS klasa unutar Parka**

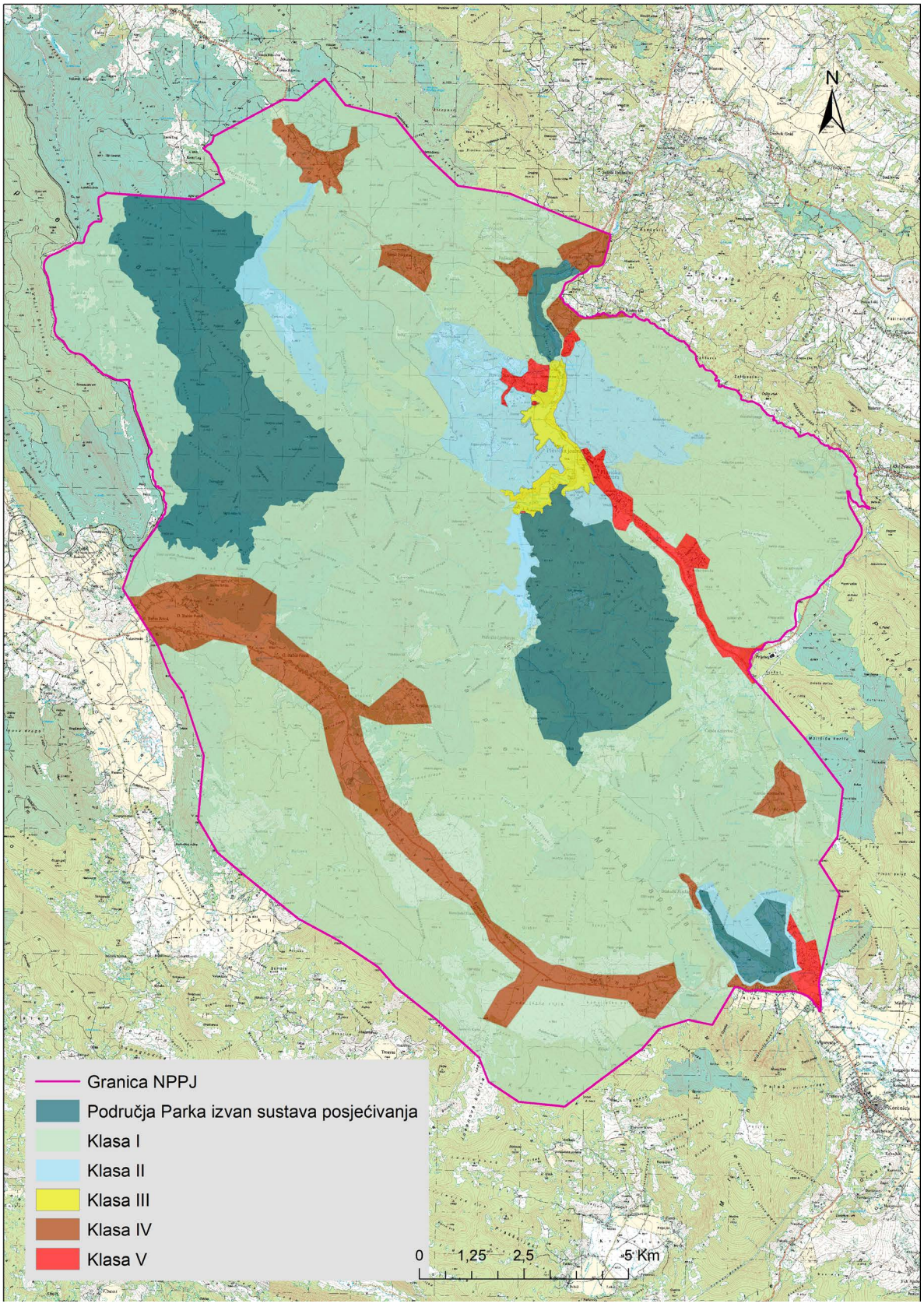

PLITVIČKA JEZERA

Nacionalni park • National Park

Upravljačke zone NP Plitvička jezera

N

Granica NP Plitvička jezera
Podzona IA
Podzona IB
Podzona IIA
Podzona IIB
Podzona IIC
Podzona IIIA
Podzona IIIB
Podzona IIIC
Podzona IIID

0 1,25 2,5 5 Km